AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE
[redacted]

Egz. nr 2

ASG wewn. 3546/80

DZIAŁANIA BOJOWE PUŁKU
(pz, pcz)

Podręcznik

[redacted] 44898

WARSZAWA 1980

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE
[redacted]
Egz. nr 2

ASG wewn. 3546/80

DZIAŁANIA BOJOWE PUŁKU (pz, pcz)

Podręcznik

[redacted] 44898

WARSZAWA 1980

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O W P

W Y D Z I A Ł W O J S K L Ą D O W Y C H

KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

ASG wewn. 3546/80

JAWNE

[redacted]

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U. RP Nr 11 poz. 95)
podpis

[redacted]

Egz. nr 2

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
01010
Nr ewid.
(m)
20 vol.
Dział Zbiorów Specjalnych

DZIAŁANIA BOJOWE PUŁKU /pz, poz/

Podręcznik

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid.
[redacted] 44898

WARSZAWA 1980

Podręcznik opracował zespół oficerów pod kierownictwem płk doc. dr Ryszarda GAJDY w składzie:

- płk dypl. Stefan TRETYN
- płk dr Teofil WÒJCIK
- płk dypl. Edward WODYK
- ppłk dypl. Rudolf SZNAJDER
- ppłk dypl. Eugeniusz LEWIŃSKI
- ppłk dypl. Stefan WINIARCZYK
- mjr dypl. Stefan KOZINA
- mjr dypl. Edward MICHAŁOWSKI
- mjr dypl. Tadeusz BOGUSZ
- mjr dypl. Tadeusz MURAWSKI
- mjr dypl. Jacek PAWŁOWSKI
- mjr dypl. Jan STAWIARSKI
- mjr dypl. Wojciech STRASZEWSKI
- kpt. dypl. Mieczysław KARASEWICZ
- mjr dypl. Bogdan SZULC
- mjr dypl. Józef ŁAZAREK
- kpt. dypl. Zbigniew BIEŻUŃSKI
- mjr dypl. Józef PAJĄK

Wprowadzam do użytku jako pomoc szkoleniową dla nauczycieli akademickich i słuchaczy "Działania bojowe pułku".

Jednocześnie traci moc obowiązującą "Działania bojowe pułku" nr bibl. 0118.

KOMENDANT
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP

gen. broni dr Józef KAMIŃSKI

SPIS TREŚCI

Str.

Rozdział I. ZASADY OGÓLNE 13

1. Pojęcie taktyki 13
2. Rodzaje sił zbrojnych, ich skład i przeznaczenie .. 14
3. Zasady walki ogólnowojskowej i ich charakterystyka 23

Rozdział II. MARSZ I PRZEWOZY WOJSK 31

1. Ogólne zasady marszu i przewozu 31
2. Możliwości marszowe 33
3. Zasady tworzenia ugrupowania marszowego 34
4. Marsz pułku w warunkach szczególnych 37

4.1. Marsz w zimie i w czasie roztopów 37
4.2. Marsz w terenie lesisto-jeziornym 38
4.3. Marsz w górach 39
4.4. Marsz przez miasto /rejon zurbanizowany/ 40

5. Organizacja marszu i przewozu 40
5.1. Powzięcie decyzji 41
5.2. Postawienie zadań 43
5.3. Właściwości zabezpieczenia marszu 43
5.4. Właściwości przewozów i ich zabezpieczenie 47
6. Wykonywanie marszu 51

Rozdział III. ROZMIESZCZENIE WOJSK W TERENIE I ICH UBEZPIECZENIE 53

1. Zasady rozmieszczenia pułku w terenie 53
2. Ubezpieczenie pułku w terenie 57

Rozdział IV. NATARCIE 61

1. Ogólne zasady natarcia 61

1.1. Istota natarcia i znaczenie przewagi 61
1.2. Formy natarcia 63
1.3. Sposoby przejścia do natarcia 65
1.4. Miejsce i rola pułku w natarciu 68
1.5. Zadania oraz tempo natarcia pułku 70

Str.

1.6. Ugrupowanie pułku do natarcia i zadania poszczególnych jego elementów 73

2. Organizacja natarcia 79

2.1. Powzięcie decyzji 80
2.2. Rekonesans i postawienie zadań 85
2.3. Organizacja współdziałania 89
2.4. Organizacja dowodzenia 90
2.5. Zabezpieczenie działań bojowych 92

3. Rozwinięcie pułku do natarcia 98

3.1. W natarciu z marszu 98
3.2. W natarciu z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem 101

4. Prowadzenie natarcia 103

4.1. Atak i przełamanie obrony nieprzyjaciela 103
4.2. Bój spotkaniowy 105
4.3. Pościg 107
4.4. Odpieranie kontrataków 109

5. Forsowanie przeszkód wodnych 110

5.1. Zasady ogólne forsowania przeszkód wodnych .. 110
5.2. Sposoby forsowania 114
5.3. Charakterystyka odcinka forsowania 117
5.4. Treść i głębokość zadań bojowych oraz ugrupowanie bojowe pułku w czasie forsowania 120
5.5. Organizacja forsowania przeszkód wodnych 122
5.6. Prowadzenie forsowania przeszkód wodnych 128

6. Natarcie w rejonie zurbanizowanym 134

6.1. Wpływ terenu zurbanizowanego na prowadzenie natarcia 134
6.2. Zadania pułku w natarciu w rejonie zurbanizowanym i w mieście 137
6.3. Właściwości ugrupowania pułku 139
6.4. Organizacja natarcia w rejonie zurbanizowanym 142
6.5. Prowadzenie natarcia w rejonie zurbanizowanym 149

Str.

7. Natarcie wzdłuż wybrzeża morskiego 151

7.1. Ogólne zasady natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego 151
7.2. Sposoby przechodzenia pułku do natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego 155
7.3. Zadania bojowe pułku w natarciu wzdłuż wybrzeża morskiego 155
7.4. Właściwości ugrupowania bojowego pułku w natarciu wzdłuż wybrzeża morskiego 156
7.5. Właściwości organizacji natarcia pułku 157
7.6. Prowadzenie natarcia przez pułk wzdłuż wybrzeża morskiego 159

8. Natarcie w górach 162

8.1. Wpływ terenu górzystego na prowadzenie natarcia 162
8.2. Zadania i ugrupowanie pułku w natarciu w górach 164
8.3. Organizacja natarcia w górach 167
8.4. Prowadzenie natarcia w górach 171

9. Natarcie w terenie lesisto-jeziornym 173

9.1. Wpływ terenu lesisto-jeziornego na prowadzenie natarcia 173
9.2. Zadania pułku w natarciu w terenie lesisto-jeziornym 176
9.3. Właściwości ugrupowania pułku 177
9.4. Organizacja natarcia 178
9.5. Właściwości prowadzenia natarcia w terenie lesisto-jeziornym 183

10. Natarcie pułku w zimie 185

10.1. Wpływ zimy na natarcie wojsk 185
10.2. Cechy szczególne natarcia w zimie 188
10.3. Zadania bojowe pułku 189
10.4. Właściwości ugrupowania pułku w zimie 190
10.5. Organizacja natarcia pułku w zimie 191

Str.

10.6. Specyfika zabezpieczenia działań bojowych pułku w zimie 193
10.7. Prowadzenie natarcia 195

11. Natarcie w nocy 197

11.1. Wpływ warunków nocy na natarcie 197
11.2. Zadania pułku w natarciu nocą 199
11.3. Właściwości ugrupowania 200
11.4. Organizacja natarcia 201
11.5. Prowadzenie natarcia w nocy 204

Rozdział V. OBRONA 207

1. Ogólne zasady obrony 207

1.1. Istota obrony i jej cechy 207
1.2. Warunki przejścia pułku do obrony 209
1.3. Przejście pułku do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem 210
1.4. Przejście pułku do obrony bez styczności z nieprzyjacielem 211
1.5. Rola, miejsce i zadania pułku w obronie 212
1.6. Elementy składowe obrony pułku 214

2. Organizacja obrony 223

2.1. Powzięcie decyzji 224
2.2. Rekonesans i postawienie zadań bojowych 231
2.3. Organizacja współdziałania 234
2.4. Organizacja dowodzenia 236
2.5. Zabezpieczenie działań bojowych 236

3. Prowadzenie obrony 245

3.1. Udział pułku w zerwaniu natarcia nieprzyjaciela 246
3.2. Odparcie ataku i załamanie natarcia nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony 246
3.3. Zniszczenie nieprzyjaciela w głębi obrony .. 248

4. Obrona przeszkód wodnych 251

4.1. Wpływ przeszkód wodnych na organizację 251

Str.

i prowadzenie obrony 251
4.2. Możliwości bojowe pułku 253
4.3. Właściwości ugrupowenia 254
4.4. Właściwości organizacji obrony przeszkody wodnej 255
4.5. Prowadzenie obrony przeszkody wodnej 259

5. Obrona pułku w rejonie zurbanizowanym 261

5.1. Wpływ rejonu zurbanizowanego na organizację i prowadzenie obrony 261
5.2. Warunki organizacji i prowadzenia obrony w rejonie zurbanizowanym 262
5.3. Możliwości bojowe pułku w obronie rejonu zurbanizowanego 263
5.4. Właściwości ugrupowania 264
5.5. Właściwości systemu ognia 266
5.6. Właściwości rozbudowy inżynieryjnej 267
5.7. Organizacja obrony 267
5.8. Właściwości dowodzenia 269
5.9. Specyfika zabezpieczenia działań obronnych w rejonie zurbanizowanym 270
5.10. Prowadzenie obrony w rejonie zurbanizowanym . 272

6. Obrona wybrzeża morskiego 274

6.1. Cechy szczególne obrony wybrzeża morskiego .. 274
6.2. Warunki przejścia do obrony wybrzeża morskiego 276
6.3. Miejsce, rola i zadania pułku w obronie wybrzeża morskiego 277
6.4. Możliwości bojowe pułku w obronie wybrzeża morskiego 278
6.5. Właściwości ugrupowania 279
6.6. Właściwości systemu ognia 282
6.7. Właściwości inżynieryjnej rozbudowy obrony wybrzeża morskiego 284
6.8. Organizacja obrony 286
6.9. Prowadzenie obrony 292

Str.

7. Obrona w górach 295

7.1. Wpływ gór na organizację i prowadzenie obrony 295
7.2. Możliwości i ugrupowanie bojowe pułku w obronie w górach 298
7.3. System ognia i inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony pułku w górach 300
7.4. Organizacja obrony 301
7.5. Prowadzenie obrony 304

8. Obrona w terenie lesisto-jeziornym 306

8.1. Wpływ terenu lesisto-jeziornego na organizację i prowadzenie obrony 306
8.2. Możliwości pułku w obronie terenu lesisto-jeziornego 308
8.3. Właściwości ugrupowania 309
8.4. Właściwości systemu ognia 311
8.5. Właściwości inżynieryjnej rozbudowy obrony w terenie lesisto-jeziornym 312
8.6. Właściwości organizacji obrony 313
8.7. Cechy szczególne prowadzenia obrony w terenie lesisto-jeziornym 318

9. Obrona pułku w zimie 319

9.1. Właściwości obrony pułku w zimie 319
9.2. Wpływ zimy na możliwości bojowe pułku 320
9.3. Właściwości ugrupowania 321
9.4. Właściwości inżynieryjnej rozbudowy obrony pułku w zimie 323
9.5. Właściwości organizacji obrony pułku w zimie 324
9.6. Prowadzenie obrony 330

10. Obrona w nocy 332

10.1. Wpływ nocy /ograniczonej widoczności/ na obronę 332
10.2. Cechy szczególne obrony w nocy 332
10.3. Wpływ nocy na ugrupowanie oraz wykorzystanie sił i środków 334

Str.

10.4. Właściwości organizacji obrony w nocy 335
10.5. Prowadzenie obrony 337

Rozdział VI. WYCOFANIE 339

1. Ogólne zasady wycofania 339
2. Organizacja wycofania 340
3. Specyfika zabezpieczenia wycofania 343
4. Prowadzenie wycofania 346

Rozdział VII. WALKA W OKRĄŻENIU I WYJŚCIE Z OKRĄŻENIA 351

1. Ogólne właściwości walki w okrążeniu 351

1.1. Warunki, w jakich może nastąpić okrążenie ... 352
1.2. Przeciwdziałanie okrążeniu 354
1.3. Właściwości ugrupowania bojowego pułku w okrążeniu 356

2. Właściwości organizacji walki w okrążeniu 358

2.1. Powzięcie decyzji, rekonesans i postawienie zadań 358
2.2. Organizacja współdziałania 360
2.3. Właściwości organizacji dowodzenia 362
2.4. Zabezpieczenie działań bojowych pułku w okrążeniu 363

3. Prowadzenie walki w okrążeniu oraz współdziałanie z wojskami walczącymi poza okrążeniem 366

4. Ogólne zasady wyjścia z okrążenia 370

4.1. Warunki i sposoby wyjścia z okrążenia 370
4.2. Wybór kierunku i czasu wyjścia z okrążenia .. 372
4.3. Ugrupowanie bojowe do wyjścia z okrążenia ... 375

5. Właściwości organizacji wyjścia pułku z okrążenia . 377

5.1. Powzięcie decyzji o wyjściu z okrążenia i rekonesans 377
5.2. Postawienie zadań bojowych wyjścia z okrążenia 379
5.3. Organizacja współdziałania 380

Str.

5.4. Właściwości organizacji dowodzenia 382

6. Walka pułku o wyjście z okrążenia 383

ZAŁĄCZNIKI

Nr 1. Ugrupowanie marszowe pułku /wariant/
" 2. Ubezpieczenie pułku w rejonie rozmieszczenia
" 3. Ugrupowanie i zadania bojowe pz w natarciu /wariant/
" 4. Rozwinięcie pułku do natarcia
" 5. Bój spotkaniowy pułku
" 6. Pościg pułku
" 7. Odpieranie kontrataków przez pułk
" 8. Ugrupowanie bojowe i zadania pz podczas natarcia na miasto o zabudowie zwartej
" 9. Ugrupowanie bojowe i zadania pz podczas natarcia na miasto o zabudowie luźnej
" 10. Ugrupowanie i zadania pz w natarciu w terenie lesisto-jeziornym
" 11. Ugrupowanie i zadania pz w natarciu w górach
" 12. Działanie oddziału obejścia w natarciu pułku w górach
" 13. Obrona pułku zmechanizowanego
" 14. System ognia pz
" 15. Wykonanie kontrataku drugim rzutem pułku
" 16. Obrona pz w mieście o zabudowie zwartej
" 17. Obrona pz w mieście o zabudowie luźnej
" 18. Obrona pz w górach /wariant/
" 19. Ugrupowanie bojowe pułku zmechanizowanego w walce w okrążeniu
" 20. Ugrupowanie bojowe pułku zmechanizowanego podczas wyjścia z okrążenia

Rozdział I

ZASADY OGÓLNE

1. Pojęcie taktyki

W znaczeniu ogólnym taktyka /z gr. taktike, techne - - sztuka, tasso - porządkuje, początkowo oznaczało sztukę ugrupowania wojsk do walki/ to sposób, metoda postępowania mająca doprowadzić do osiągnięcia określonego celu.

Jest ona najstarszą dziedziną sztuki wojennej, wiedzą o walce i zajmuje się zagadnieniami organizacji i prowadzenia walki pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych. Podobnie jak inne działy sztuki wojennej posiada dwa aspekty: teoretyczny i praktyczny.

W teoretycznym aspekcie taktyka bada i określa: charakter współczesnej walki; prawidłowości walki zbrojnej prowadzonej taktycznymi siłami i środkami; zasady organizacji i prowadzenia działań bojowych; zasady użycia w walce sił i środków; zasady dowodzenia oraz wszechstronnego zabezpieczenia działań bojowych.

W aspekcie praktycznym taktyka zajmuje się przygotowaniem, przeprowadzeniem i zabezpieczeniem walki z uwzględnieniem realnie istniejącej sytuacji i okoliczności.

Ze względu na charakter wykonywanych zadań, założenia teoretyczne oraz specyfikę uzbrojenia i wyposażenia technicznego rozróżniamy taktykę: ogólną, rodzajów wojsk i służb wojsk lądowych, lotnictwa operacyjnego, wojsk obrony powietrznej kraju, marynarki wojennej, sił i środków obrony terytorium kraju. Oprócz tego istnieje taktyka o specyficznych formach i sposobach działania - taktyka partyzancka.

Taktyka ogólna jest dyscypliną naukową, obejmującą zagadnienia przygotowania i prowadzenia walki ogólnowojskowej pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych z udziałem innych rodzajów wojsk i służb.

Taktyka ogólna bada i określa w szczególności: podstawowe rodzaje i formy działań bojowych; współdziałanie w walce pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych ogólnowojskowych

z oddziałami i związkami poszczególnych rodzajów wojsk i służb; podstawowe zasady szkolenia wszystkich rodzajów wojsk, a także nowe formy i sposoby prowadzenia walki.

Taktyka rodzajów wojsk jest dyscypliną naukową, badającą i określającą prawidłowości walki danego rodzaju wojsk czy służb. Wypracowuje ona sposoby przygotowania i prowadzenia walki przez jednorodne pododdziały, oddziały i związki danego rodzaju wojsk czy służb w różnorodnych warunkach sytuacji z uwzględnieniem ich możliwości bojowych.

Wiodącą dyscypliną jest taktyka ogólna. Określa ona zadania rodzajów wojsk i służb w walce ogólnowojskowej, charakter i sposoby wspólnego działania w różnorodnej sytuacji /wywierając wpływ na ich doskonalenie/. Możliwości pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych, rodzajów wojsk i służb oraz ich metody i sposoby walki wywierają określony wpływ na rozwój taktyki ogólnej.

Treścią pojęcia taktyki jest walka.

2. Rodzaje sił zbrojnych, ich skład i przeznaczenie

W skład Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wchodzą:
- wojska lądowe;
- wojska obrony powietrznej kraju;
- wojska lotnicze;
- marynarka wojenna.

Według przeznaczenia i wykonywanych zadań wyróżnia się w siłach zbrojnych:
- wojska operacyjne - przeznaczone do realizacji zadań bojowych na froncie zewnętrznym, głównie do działań w ramach Zjednoczonych Sił Zbrojnych Układu Warszawskiego. W skład tych wojsk wchodzą: związki operacyjne, związki taktyczne i oddziały wojsk lądowych, lotnictwo frontowe oraz związki i oddziały marynarki wojennej;
- wojska obrony terytorium kraju - przeznaczone do wykonywania zadań obronnych na obszarze kraju oraz bezpośredniego lub pośredniego wsparcia działania wojsk operacyjnych. W ich skład wchodzą: związki taktyczne i oddziały wojsk lądowych,

związki i oddziały wojsk obrony powietrznej kraju, związki i oddziały marynarki wojennej;

> Wojskom lądowym przypada decydująca rola w rozbiciu nieprzyjaciela. Wykorzystując skutki uderzeń jądrowych i konwencjonalnych środków rażenia, obezwładnienia radioelektronicznego oraz stosując desanty, mogą one: skutecznie prowadzić natarcie, opanować terytorium nieprzyjaciela oraz trwale utrzymywać zajęte rubieże i rejony.

Wojska lądowe składają się:

- z rodzajów wojsk: zmechanizowanych, pancernych, desantowych, rakietowych, artylerii, obrony przeciwlotniczej;
- z wojsk specjalnych: inżynieryjnych, chemicznych, łączności, rozpoznawczych, radiotechnicznych i walki radioelektronicznej;
- ze służb: technicznych i kwatermistrzowskich z podległymi im związkami i jednostkami tyłowymi.

Wojska zmechanizowane są jednym z głównych rodzajów wojsk. Wyposażone w nowoczesny sprzęt techniczny są wystarczająco odporne na działanie środków masowego rażenia i środków ogniowych. Posiadają duże zdolności pokonywania terenu. Mogą one szybko wykonywać marsz, prowadzić w wysokim tempie manewrowe i rozstrzygające działania bojowe o każdej porze roku i doby, w każdych warunkach atmosferycznych i w różnym terenie.

Wojska pancerne są główną siłą uderzeniową wojsk lądowych. Charakteryzują się dużą siłą ognia, ruchliwością i manewrowością oraz dużą odpornością na działanie środków masowego rażenia. Właściwości bojowe wojsk pancernych umożliwiają im wykorzystanie skutków użycia broni jądrowej i innych środków masowego rażenia, prowadzenie manewrowych działań bojowych i rozbicie nieprzyjaciela w krótkim czasie oraz szybkie pokonywanie dużych stref skażeń.

Wojsk pancernych używa się przede wszystkim na głównych kierunkach działania do realizacji najważniejszych zadań, po-

legających na wykonaniu silnych i głębokich uderzeń, zwłaszcza na kierunkach użycia broni jądrowej.

Wojska zmechanizowane i wojska pancerne zorganizowane są w dywizje i pułki, które ze względu na wszechstronne możliwości bojowe oraz zdolność samodzielnego prowadzenia walki stanowią ogólnowojskowe związki taktyczne /oddziały/.

Wartość bojowa dywizji pancernych i zmechanizowanych wypływa z ich zdolności prowadzenia skutecznych działań w każdych warunkach pola walki. Zadania bojowe wykonują one w ścisłym współdziałaniu z innymi dywizjami /pułkami/ oraz ze związkami taktycznymi i oddziałami innych rodzajów wojsk i rodzajów sił zbrojnych, a zwłaszcza z lotnictwem, wojskami rakietowymi i desantowymi.

Wojska desantowe składają się z dywizji powietrznodesantowej i dywizji desantowej.

Dywizja powietrznodesantowa /batalion powietrznodesantowy/ jest związkiem taktycznym /oddziałem/, przeznaczonym do wykonywania zadań wymagających opanowania i utrzymania rejonu lub obiektu w głębi ugrupowania wojsk nieprzyjaciela. Działa ona na korzyść określonego zgrupowania /związku/ operacyjnego wojsk lądowych lub marynarki wojennej, współdziałając z nim.

Całością sił dywizja powietrznodesantowa wykonuje zadania o charakterze operacyjnym.

Całością lub siłami głównymi może opanowywać i utrzymywać przeprawy /cieśniny/, wyspy, bazy lotnicze, powstrzymywać odwody, opanowywać rubieże w celu okrążenia nieprzyjaciela wspólnie z innymi dywizjami /pułkami/.

Możliwe jest użycie dywizji powietrznodesantowej w składzie dużego zgrupowania desantowego /strategicznego desantu powietrznego/; część sił może wydzielić do prowadzenia działań specjalnych /rozpoznania i dywersji/.

Dywizja desantowa przeznaczona jest głównie do prowadzenia morskich działań desantowych samodzielnie lub w składzie operacyjnego zgrupowania desantowego.

W ramach morskich działań desantowych dywizja /pułk/ desantowa może opanowywać nieduże wyspy, bazy morskie, porty i inne obiekty na wybrzeżu, wykonywać uderzenie na tyły nieprzyjaciela od strony morza, ułatwiające wojskom własnym działanie wzdłuż wybrzeża lub w kierunku wybrzeża; część sił może wydzielić do prowadzenia rozpoznania i dywersji.

Na kierunkach lądowych może być użyta do natarcia prowadzonego na wybrzeżu morskim, zwłaszcza do forsowania szerokich przeszkód wodnych /ujść rzek, zalewów/ lub do obrony.

Wojska rakietowe składają się ze związków taktycznych i oddziałów rakiet operacyjno-taktycznych i taktycznych. Związki taktyczne i oddziały rakiet wchodzą w skład związków operacyjnych i ogólnowojskowych związków taktycznych.

Wojska rakietowe przeznaczone są do zwalczania ładunkami jądrowymi i konwencjonalnymi środków napadu jądrowego i innych ważnych obiektów na całą głębokość ugrupowania operacyjnego nieprzyjaciela. W działaniach prowadzonych bez użycia broni jądrowej mogą być wykorzystane do wykonywania uderzeń ładunkami konwencjonalnymi w celu obezwładnienia /nękania/ stanowisk dowodzenia, środków obrony przeciwlotniczej, śmigłowców na lądowiskach i innych obiektów powierzchniowych o dużej wrażliwości na działanie odłamków.

Artyleria składa się ze związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów artylerii /rakietowej, armatniej, haubicznej/, przeciwpancernych pocisków kierowanych i moździerzy. Artyleria wchodząca organicznie w skład związków operacyjnych, ogólnowojskowych związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów dzieli się na artylerię armijną, dywizyjną, pułkową i batalionową. Cechuje ją duża moc ognia, dokładność i zasięg oraz zdolność wykonywania manewru i szybkiego ześrodkowania ognia na ważniejsze obiekty /cele/. Artyleria przeznaczona jest do niszczenia lub obezwładnienia taktycznych środków napadu jądrowego, artylerii, czołgów i innych środków ogniowych, siły żywej, stanowisk dowodzenia, środków radioelektronicznych oraz do burzenia umocnień obronnych nieprzyjaciela.

Wojska obrony przeciwlotniczej składają się ze związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów rakiet przeciwlotniczych, artylerii przeciwlotniczej, przeciwlotniczych karabinów maszynowych i radiotechnicznych.

Wojska obrony przeciwlotniczej wchodzą w skład związków operacyjnych, ogólnowojskowych związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów oraz niektórych rodzajów wojsk.

Wojska obrony przeciwlotniczej cechuje duża skuteczność ognia na różnych odległościach i wysokościach oraz zdolność do wykonywania manewru ogniem i sprzętem. Przeznaczone są do osłony wojsk i ważnych obiektów przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza.

Wojska obrony przeciwlotniczej samodzielnie lub we współdziałaniu z lotnictwem myśliwskim oraz z wojskami obrony powietrznej kraju niszczą pilotowane i bezpilotowe samoloty, śmigłowce, balony, prowadzą obserwacją przestrzeni powietrznej i informują wojska o zagrożeniu, oraz prowadzą walkę z desantami powietrznymi nieprzyjaciela podczas ich przelotu i lądowania. Ponadto mogą brać udział w blokowaniu z powietrza okrążonych zgrupowań nieprzyjaciela. W szczególnych sytuacjach artyleria przeciwlotnicza może być również użyta do niszczenia celów naziemnych nieprzyjaciela, a w rejonach nadbrzeżnych - do zwalczania desantów morskich.

Wojska inżynieryjne składają się ze związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów saperskich, pontonowych, desantowo-przeprawowych, budowy mostów, inżynieryjno-drogowych, minowania, rozminowania, maszyn inżynieryjnych, maskowania, inżynieryjnego zabezpieczenia stanowisk dowodzenia, wydobywania i oczyszczania wody, elektrotechnicznych, remontowych i innych.

Wojska inżynieryjne są przeznaczone do zabezpieczenia inżynieryjnego działań bojowych związków taktycznych i oddziałów rodzajów wojsk - przy szerokim wykorzystaniu sprzętu i materiałów inżynieryjnych.

Do zadań ich należy: prowadzenie rozpoznania inżynieryjnego; przygotowanie i utrzymanie dróg; zapewnienie pokonania zapór i zniszczeń; urządzenie i utrzymanie przepraw; budowa

zapór i wykonanie niszczeń; mechanizacja prac inżynieryjnych wykonywanych w celu zabezpieczenia wojsk przed bronią masowego rażenia, przygotowanie najbardziej skomplikowanych elementów budowli, mechaniczne kopanie transzei i wykopów na schrony i ukrycia; wykonywanie najbardziej skomplikowanych prac związanych z maskowaniem wojsk i obiektów; wykonywanie prac inżynieryjnych związanych z likwidacją skutków uderzeń jądrowych nieprzyjaciela, wydobywanie, oczyszczanie wody i utrzymanie punktów zaopatrywania w wodę, zabezpieczenie materiałowo-techniczne w zakresie sprzętu wojsk inżynieryjnych.

Wojska inżynieryjne wykorzystuje się w walce zgodnie z ich przeznaczeniem i możliwościami, z zasady w sposób scentralizowany do zabezpieczenia inżynieryjnego działań bojowych pułku. W razie konieczności część wojsk inżynieryjnych może być przydzielona do pododdziałów lub wykonywać zadanie na ich korzyść na zasadzie wsparcia, pozostając w dyspozycji przełożonego wyższego szczebla.

Wojska chemiczne składają się ze związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów. W skład związku taktycznego wchodzą pododdziały rozpoznania skażeń, zabiegów specjalnych i odkażania umundurowania.

Wojska chemiczne dzielą się na oddziały i pododdziały: wykrywania wybuchów jądrowych, naziemnego i powietrznego rozpoznania skażeń, zabiegów specjalnych, odkażania umundurowania, miotaczy ognia i zadymiania.

Przeznaczone są do zabezpieczenia chemicznego działań bojowych. Do ich zadań należy: wykrywanie wybuchów jądrowych i określanie ich parametrów; prowadzenie rozpoznania skażeń promieniotwórczych i chemicznych; przeprowadzanie całkowitych zabiegów sanitarnych; przeprowadzanie całkowitych zabiegów specjalnych sprzętu technicznego, umundurowania, oporządzenia i indywidualnych środków ochrony przed skażeniami; odkażanie i dezynfekcja odcinków terenu i dróg; ustalenie stopnia skażenia żołnierzy, sprzętu technicznego i zapasów środków materiałowych; zapewnienie przeprowadzenia kontroli napromieniowania żołnierzy; wykorzystanie miotaczy ognia i środków dymotwór-

czych; zabezpieczenie materiałowo-techniczne wojsk w sprzęt i środki chemiczne.

Wojska łączności składają się ze związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów łączności.

Wojska łączności przeznaczone są do zapewnienia dowództwu, sztabowi, kwatermistrzostwu i służbom technicznym łączności dowodzenia, współdziałania, tyłów oraz ostrzegania i alarmowania we wszystkich rodzajach działań bojowych. Dysponują one środkami radiowymi, radioliniowymi, przewodowymi i wojskowej poczty polowej. Środkami tymi zapewniają łączność jawną i utajnioną, telefoniczną i telegraficzną, a także kodową i szyfrową.

Wojska rozpoznawcze składają się ze związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów rozpoznania ogólnowojskowego, radioelektronicznego, powietrznego, morskiego, działań specjalnych oraz rodzajów wojsk i wojsk specjalnych.

Wojska rozpoznawcze przeznaczone są do rozpoznania nieprzyjaciela, terenu i warunków meteorologicznych. W określonych warunkach, działając na zapleczu, mogą niszczyć jego obiekty.

Wojska radiotechniczne przeznaczone są do prowadzenia rozpoznania celów powietrznych nieprzyjaciela i przekazywania zdobytych danych wojskom własnym /powiadamiania/.

Wojska te składają się z oddziałów i pododdziałów radiotechnicznych wchodzących w skład różnych rodzajów wojsk.

Wojska walki radioelektronicznej składają się z oddziałów i pododdziałów zakłóceń łączności radiowej, systemów radiolokacyjnych i radionawigacyjnych oraz kontroli promieniowania radioelektronicznego i maskowania przeciwradiolokacyjnego.

W skład służb technicznych wchodzą: służba uzbrojenia i elektroniki oraz służba czołgowo-samochodowa.

Zadaniem służb technicznych jest: przygotowanie sprzętu technicznego do niezawodnej, długotrwałej eksploatacji; obsługiwanie techniczne oraz ewakuacja i remont zapewniający jak najszybszy powrót wyremontowanego sprzętu do walczących pododdziałów; terminowe zaopatrywanie wojsk w środki bojowe

/rakiety, pociski kierowane, amunicję/, sprzęt i materiały techniczne oraz ich przechowywanie; uzupełnianie personelu fachowego oraz wyposażenia; szybkie odtwarzanie zdolności do pracy sił i środków służb technicznych po uderzeniach nieprzyjaciela.

W skład służb kwatermistrzowskich wchodzą służby: komunikacji, zdrowia, materiałów pędnych i smarów, żywnościowa, mundurowa i finansowa. Służby kwatermistrzowskie zaopatrują wojska w środki materiałowe potrzebne do życia i prowadzenia walki, zapewniają pomoc medyczną, ewakuują uszkodzony sprzęt i zdobyte materiały transportem ogólnego przeznaczenia oraz zabezpieczają pod względem materiałowym i medycznym ewakuację ludności cywilnej i jeńców wojennych.

Wojska obrony powietrznej kraju, działając na korzyść wojsk lądowych, przeznaczone są do niszczenia środków napadu powietrznego nieprzyjaciela, obezwładnianie ich pokładowych środków radioelektronicznych poprzez zakłócenia oraz zwalczanie desantów powietrznych i morskich. Związki taktyczne i oddziały tych wojsk mogą być użyte również w określonych sytuacjach do osłony ważnych obiektów związku operacyjnego i marynarki wojennej, a oddziały lotnictwa myśliwskiego - ponadto do wsparcia wojsk na polu walki.

Wojska obrony powietrznej kraju składają się ze związków operacyjno-taktycznych obrony powietrznej, w których skład wchodzą związki taktyczne, oddziały i pododdziały: wojsk rakietowych, artylerii przeciwlotniczej, lotnictwa myśliwskiego, wojsk radiotechnicznych, walki radioelektronicznej i specjalnych. Wojska specjalne stanowią oddziały /pododdziały/: łączności, inżynieryjne, chemiczne i inne, przeznaczone do zabezpieczenia działań bojowych poszczególnych rodzajów wojsk obrony powietrznej.

Lotnictwo frontowe ze względu na charakter wykonywanych zadań dzieli się na lotnictwo: myśliwskie, myśliwsko-bombowe /myśliwsko-szturmowe/, rozpoznawcze, walki radioelektronicznej, transportowe, lotnictwo wojsk lądowych i pomocnicze.

Lotnictwo myśliwskie działające w jednolitym systemie obrony przeciwlotniczej frontu osłania wojska i obiekty przed rozpoznaniem i uderzeniami środków napadu powietrznego nieprzyjaciela. Częścią sił zabezpiecza działania innych rodzajów lotnictwa, zwalcza desanty powietrzne nieprzyjaciela w czasie przelotu i lądowania oraz prowadzi walkę z transportem powietrznym nieprzyjaciela. Może być również użyte do wsparcia wojsk lądowych i prowadzenia rozpoznania.

Lotnictwo myśliwsko-bombowe /myśliwsko-szturmowe/ wspiera wojska lądowe w czasie działań bojowych, zwalczając przede wszystkim obiekty ruchome i o małych wymiarach. Bierze udział w walce o zdobycie przewagi w broni jądrowej i panowania w powietrzu oraz zabezpiecza działania własne i innych rodzajów lotnictwa. Może ono również prowadzić rozpoznanie powietrzne.

Lotnictwo rozpoznawcze zdobywa wiadomości o nieprzyjacielu i dostarcza je wojskom lądowym, lotnictwu i marynarce wojennej. Rozpoznaje teren, pogodę i skażenia promieniotwórcze atmosfery.

Lotnictwo walki radioelektronicznej obezwładnia zakłóceniami systemy i urządzenia radioelektroniczne nieprzyjaciela.

Lotnictwo transportowe przewozi desanty powietrzne i grupy specjalne oraz wojska, amunicję, rakiety i środki materiałowe. Ewakuuje porażonych i chorych. Śmigłowce transportowe wykorzystuje się ponadto do stawiania zapór minowych i zasłon dymnych oraz do poszukiwań i ratownictwa załóg samolotów i śmigłowców.

Lotnictwo wojsk lądowych wspiera na polu walki oddziały i związki taktyczne wojsk lądowych, niszcząc czołgi, artylerię i środki przeciwpancerne nieprzyjaciela. Zabezpiecza dowodzenie, prowadzi rozpoznanie ogólnowojskowe, artyleryjskie i koryguje ogień artylerii. Może być wykorzystane do przerzutu grup specjalnych.

Lotnictwo pomocnicze umożliwia dowódcom utrzymanie łączności i bezpośredniego kontaktu z wojskami, prowadzenie rekonesansu i rozpoznanie skażeń, i przeznaczone jest do przewożenia porażonych i chorych.

W skład marynarki wojennej wchodzą: okręty nawodne, okręty podwodne, lotnictwo morskie, artyleria przeciwlotnicza i nadbrzeżna oraz służby i oddziały specjalne.

Marynarka wojenna może wykonywać na korzyść wojsk lądowych, działających na kierunku nadmorskim, zadania: niszczenie na morzu okrętów wojennych, konwojów i środków desantowo-transportowych nieprzyjaciela; wysadzania desantów morskich; prowadzenia walki radioelektronicznej; przewożenia morzem wojsk, sprzętu technicznego i zaopatrzenia.

3. Zasady walki ogólnowojskowej i ich charakterystyka

> Walka - część składowa działań bojowych - jest to zorganizowane starcie zbrojne wojsk stron przeciwnych na szczeblu taktycznym.

Walka jest jedynym sposobem rozbicia nieprzyjaciela i odniesienia nad nim zwycięstwa. Podstawowymi czynnikami walki są ogień i ruch. Zorganizowany ogień i ruch wojsk mają na celu uderzenie na nieprzyjaciela, odparcie jego uderzenia lub też uchylenie się od uderzenia.

Zależnie od miejsca walki i rodzaju zaangażowanych w nią sił i środków rozróżnia się walkę lądową /naziemną/, powietrzną, morską, radioelektroniczną i inne. Związki taktyczne /oddziały/ wojsk lądowych walczą połączonym wysiłkiem wszystkich rodzajów wojsk i służb, wykorzystując skutki uderzeń broni jądrowej oraz wsparcie lotnictwa, a w strefie nadmorskiej - również marynarki wojennej. Walkę prowadzi się zarówno ze stosowaniem broni jądrowej, jak i bez jej stosowania, używając tylko środków konwencjonalnych: artylerii, lotnictwa, czołgów, przeciwpancernych pocisków kierowanych, broni przeciwlotniczej rakietowej, strzeleckiej, min, granatów i innych środków.

Walka składa się z szeregu równoczesnych lub następujących po sobie krótkotrwałych starć prowadzonych na szerokim froncie i dużej głębokości wszystkimi siłami i środkami. Starcia te skupiają się w oddzielne ogniska na poszczególnych kierunkach, niekiedy znacznie od siebie oddalonych.

Pociąga to za sobą powstawanie luk i otwartych skrzydeł.

Walkę cechuje: zorganizowane, zdecydowane, szybkie i aktywne działanie wojsk; masowanie uderzeń rakietowych i ognia artylerii, masowe użycie czołgów, bojowych wozów piechoty i transporterów opancerzonych, lotnictwa, środków radioelektronicznych oraz innego sprzętu technicznego; stosowanie na szeroką skalę desantów powietrznych, morskich i kombinowanych oraz współdziałających z nimi oddziałów wydzielonych i awangard.

Powodzenie w walce osiąga się wspólnym wysiłkiem wojsk i w wyniku umiejętnego stosowania przez nie zasad walki.

Podstawowymi zasadami walki są: gotowość bojowa, przewaga, ześrodkowanie sił i środków oraz wysiłków, współdziałanie, zaskoczenie i maskowanie, ciągłość działań, aktywność, manewr i zabezpieczenie działań bojowych.

Gotowość bojowa jest to zdolność wojsk do podjęcia i prowadzenia w określonym czasie działań bojowych. Utrzymanie gotowości bojowej wymaga ukształtowania i zachowania wysokiego stanu moralno-politycznego, dyscypliny i wyszkolenia wojsk, pełnej sprawności sprzętu technicznego, wysokich stanów ukompletowania, utrzymania odporności psychicznej i sprawności fizycznej żołnierzy oraz należytego zabezpieczenia tyłowego. Utrzymanie wysokiej gotowości bojowej umożliwia wojskom prowadzenie działań w każdych warunkach, zapobiega zaskoczeniu i pozwala skutecznie zwalczać siły i środki rozpoznawcze nieprzyjaciela.

Przewaga jest to górowanie nad nieprzyjacielem. Przewaga może być bezwzględna lub względna. Gdy nie można osiągnąć przewagi bezwzględnej /całością sił/, tworzy się w pewnym miejscu i czasie przewagę względną: przez odpowiednie skoncentrowanie sił i środków lub umiejętne ich wykorzystanie.

Przewaga bezwzględna i względna może być zarówno ilościowa, jak i jakościowa. O przewadze ilościowej decyduje większa

liczebność wojsk, o przewadze jakościowej - wysokie morale i dobre wyszkolenie wojsk, przestrzeganie dyscypliny, uzyskanie dogodniejszego położenia, zaskoczenie, przejęcie inicjatywy i posiadanie lepszego uzbrojenia.

Ześrodkowanie sił i środków oraz wysiłków w walce polega na szybkim skupieniu oddziałów /pododdziałów/ oraz uderzeń jądrowych i ognia środków konwencjonalnych w celu zniszczenia broni masowego rażenia nieprzyjaciela i rozbicia głównych zgrupowań jego wojsk, co umożliwia zmianę stosunku sił i uzyskanie przewagi. Wojska powinny się ześrodkowywać maszerując z różnych kierunków szybko, skrycie i tylko na czas wykonania uderzeń. Po ich wykonaniu powinny bez zwłoki rozśrodkować się tak, by nie stanowiły dla nieprzyjaciela dogodnych obiektów uderzeń bronią masowego rażenia oraz środkami konwencjonalnymi.

Ciągłe i ścisłe współdziałanie wszystkich sił i środków ma decydujące znaczenie dla uzyskania sukcesu w walce.

Współdziałanie polega na uzgodnionych co do zadań, kierunków, rubieży i czasu działaniach wszystkich rodzajów wojsk i środków rażenia, koordynowanych z uderzeniami jądrowymi.

Współdziałanie ma na celu jak najlepsze wykonanie zadań bojowych. Osiąga się je przez:

- jednolite zrozumienie celu działań bojowych, znajomość zadań i sposobów ich wykonania;
- zapewnienie ciągłej łączności, ciągłe wzajemne informowanie się, jeden system orientowania, znajomość i właściwe stosowanie ustalonych sygnałów;
- dogodne rozmieszczenie wojsk i udzielanie wzajemnego wsparcia i pomocy w walce;
- znajomość aktualnej sytuacji.

Współdziałanie organizuje się i ciągle utrzymuje przez cały czas prowadzenia walki. Będzie ono wtedy ciągłe, gdy dowódcy zdołają trafnie przewidzieć rozwój walki. Dobrze zorganizowane współdziałanie w walce powinno wyeliminować możliwość nieuzgodnionych działań wojsk i zapewnić osiągnięcie decydujących wyników w jak najkrótszym czasie i z jak najmniejszymi stratami.

Zaskoczenie i maskowanie to celowe, zamierzone i konsekwentne wprowadzanie w błąd nieprzyjaciela oraz utrzymywanie w tajemnicy faktycznych zamierzeń i działań.

Zaskoczenie polega na nieoczekiwanym i nagłym działaniu, w wyniku którego można zadać nieprzyjacielowi duże straty w stosunkowo krótkim czasie, sparaliżować jego wolę walki i tym samym pozbawić go zdolności do stawiania zorganizowanego oporu.

Zaskoczenie osiąga się przez: stosowanie różnych przedsięwzięć rozpoznania, maskowania, walki radioelektronicznej i sposobów prowadzenia działań bojowych; wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do rzeczywistych zamiarów; zachowanie w ścisłej tajemnicy planów przeprowadzenia walki; zdecydowane działanie; zręczny i szybki manewr; nieoczekiwane zastosowanie broni jądrowej i nowych środków oraz sposobów prowadzenia walki.

Umiejętne maskowanie we wszystkich sytuacjach bojowych pozwala osiągnąć zaskoczenie, zmniejszyć własne straty i wprowadzić nieprzyjaciela w błąd co do własnych działań.

Maskowanie polega na: realizacji przedsięwzięć mających na celu ukrycie wojsk, zamiaru działania, sprzętu technicznego, obiektów fortyfikacyjnych i tyłowych za pomocą etatowych i podręcznych środków maskujących; wykorzystaniu terenu oraz budowie obiektów pozornych dla zabezpieczenia przed rozpoznaniem nieprzyjaciela i wprowadzenia go w błąd, a tym samym osiągnięcia zaskoczenia.

Zaskoczenie można osiągnąć również przez niespodziewane uderzenie śmigłowców szturmowych, użycie desantów powietrznych, działania rajdowe wojsk na tyły, skrzydła lub ważne obiekty nieprzyjaciela.

Nieprzyjaciel również dąży do uzyskania zaskoczenia. Dlatego konieczne jest zachowanie stałej czujności, gotowości bojowej i zdolności do szybkiego przeciwdziałania nieprzyjacielowi, wykrywanie we właściwym czasie i rozbicie jego grup /oddziałów/ rozpoznawczo-dywersyjnych oraz wszechstronne zabezpieczenie działań bojowych.

Ciągłość działań to stałe i celowe oddziaływanie na nieprzyjaciela na całą głębokość jego ugrupowania za pomocą dostatecznej ilości sił i środków będących w dyspozycji wojsk walczących.

W celu utrzymania ciągłości działań należy tworzyć głębokie i różnorodne ugrupowanie wojsk. W ten sposób zapewnia się potęgowanie uderzenia, prowadzenie natarcia w szybkim tempie i wykonanie niespodziewanie wynikłych zadań. Nie można dopuścić do długich przerw w działaniach bojowych; w czasie wykonywania jednego zadania bojowego należy stworzyć warunki do wykonania następnego.

Dużego znaczenia nabierają działania bojowe wojsk w warunkach ograniczonej widoczności /noc, mgła, zawieja, opady/.

Ciemność sprzyja skrytemu przygotowaniu wojsk do działań bojowych, skrytemu manewrowi i zaskoczeniu, a także umożliwia wykonanie zadania z mniejszymi stratami. Ograniczona widoczność utrudnia użycie broni jądrowej, lotnictwa oraz innych sił i środków. Z tego względu działania w ograniczonej widoczności wymagają doskonałego wyszkolenia i stałego treningu wojsk, wszechstronnego przygotowania, dokładnej organizacji współdziałania, dodatkowych sposobów zapewnienia bezpieczeństwa, umiejętnego posługiwania się środkami rozpoznania, zwłaszcza technicznego, ciągłej obserwacji, oświetlenia i operatywnego dowodzenia. Wymaga jednocześnie natychmiastowego niszczenia i oślepiania środków rozpoznania i oświetlania nieprzyjaciela.

Jednym z najważniejszych przedsięwzięć utrzymania ciągłości działań jest bezustanna walka ze środkami przenoszenia broni masowego rażenia polegająca na prowadzeniu nieprzerwanego rozpoznania i natychmiastowym niszczeniu tych środków.

Do walki z bronią masowego rażenia i środkami jej przenoszenia należy używać wojsk rakietowych, lotnictwa, artylerii, wojsk obrony przeciwlotniczej, wojsk pancernych i zmechanizowanych, desantów powietrznych i specjalnie wyznaczonych oddziałów. Radiotechniczne środki punktów dowodzenia i punktów naprowadzania środków napadu bronią masowego rażenia nieprzyja-

ciela niszczy się uderzeniami jądrowymi, ogniem artylerii lub obezwładnia zakłóceniami.

W dywizji /pułku/ należy mieć stale do dyspozycji niezbędne siły i środki /wydzielone baterie startowe, dywizjony artylerii i inne/ do natychmiastowego zwalczania broni masowego rażenia nieprzyjaciela. Jedynym sposobem wykluczenia możliwości użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia jest natychmiastowe jej zniszczenie.

Organizowanie walki ze środkami broni masowego rażenia jest najważniejszym zadaniem dowódców i sztabów wszystkich szczebli. Od właściwego wykonania tego zadania zależy sukces działań bojowych.

Aktywność w walce to stałe dążenie do jak najlepszego wykorzystania bojowych możliwości wojsk, rażącego działania ich broni, ruchliwości i innych właściwości oraz błędów i niedopatrzeń nieprzyjaciela. Aktywność polega głównie na tym, że podczas wykonywania zadań bojowych szuka się najskuteczniejszych sposobów działań, które by w najkrótszym czasie doprowadziły do całkowitego rozbicia nieprzyjaciela. Działając aktywnie można przejąć inicjatywę, podporządkować nieprzyjaciela swej woli i zmusić go do prowadzenia walki w niedogodnych dla niego warunkach.

Inicjatywa polega na stałym poszukiwaniu jak najlepszych sposobów wykonywania zadań bojowych i unikaniu szablonu w działaniach. Tylko twórcze podejście do wykonania każdego zadania bojowego i zastosowanie nowych sposobów działań zapewniają powodzenie w walce. Nieprzyjaciel szybko potrafi wykryć cel działań bojowych prowadzonych według jednego schematu.

Inicjatywa polega na dążeniu do prowadzenia efektywnych działań nawet w najtrudniejszej sytuacji, na gotowości wzięcia na siebie odpowiedzialności za śmiałą decyzję i znalezieniu jak najlepszych sposobów wykonania zadania.

Największe możliwości do aktywnych działań stwarza natarcie. Im trudniejsza sytuacja, im mniej sił i środków, tym więcej inicjatywy i pomysłowości muszą przejawiać wojska, aby mniejszymi siłami i z mniejszymi stratami odnieść zwycięstwo nad nieprzyjacielem.

W obronie aktywność między innymi wyraża się w wykonaniu decydujących uderzeń jądrowych i ogniowych na główne zgrupowanie nieprzyjaciela, w manewrze siłami i środkami z kierunków drugorzędnych na główne, w silnych i śmiałych kontratakach.

Manewr jest to zorganizowany ruch sił i środków stwarzający warunki skutecznych działań.

Celem manewru jest stworzenie własnym wojskom najdogodniejszego położenia do wykonania decydujących, niespodziewanych uderzeń przede wszystkim na skrzydła i tyły nieprzyjaciela lub skupienie wysiłku dla obezwładnienia względnie rozbicia wybranych elementów jego ugrupowania. Niekiedy celem manewru może być rozśrodkowanie wojsk lub wyprowadzenie ich spod uderzeń nieprzyjaciela.

Stosuje się następujące rodzaje manewru: uderzeniami jądrowymi, ogniem i wojskami.

Manewr uderzeniami jądrowymi i ogniem polega na jednoczesnym lub kolejnym zmasowaniu /ześrodkowaniu/ uderzeń jądrowych /ognia/ na najważniejsze zgrupowanie i obiekty nieprzyjaciela lub na podziale ognia do jednoczesnego rażenia kilku celów.

Manewr wojskami może być czołowy i skrzydłowy.

Manewr czołowy /uderzenie czołowe/ polega na zaczepnym działaniu wojsk w kierunku prostopadłym do linii frontu lub w kierunku przeciwnym ruchowi /marszowi/ wojsk nieprzyjaciela. Manewr czołowy stosuje się tylko wtedy, gdy w ugrupowaniu nieprzyjaciela nie ma wystarczająco dużych luk lub brak jest otwartych skrzydeł i nie ma możliwości zastosowania manewru skrzydłowego.

Manewr skrzydłowy polega na szybkim przesunięciu wojsk w kierunku jednego lub obu skrzydeł nieprzyjaciela i wykonaniu niespodziewanego i gwałtownego uderzenia na jego skrzydła i tyły. Zależnie od głębokości działania wojsk manewr skrzydłowy może przyjąć formę oskrzydlenia lub obejścia.

Oskrzydlenie polega na działaniu określonego zgrupowania na skrzydła i tyły nieprzyjaciela, prowadzonym we współdzia-

łaniu ogniowym i taktycznym z wojskami nacierającymi od czoła.

Obejście polega na bardziej głębokim działaniu określonego zgrupowania na skrzydła i tyły nieprzyjaciela, prowadzonym we współdziałaniu taktycznym z wojskami nacierającymi od czoła, ale nie zawsze w łączności ogniowej ich środków konwencjonalnych.

Najbardziej korzystne wyniki można uzyskać w wypadku oskrzydlenia lub obejścia obu skrzydeł nieprzyjaciela z równoczesnym uderzeniem od czoła i działaniem desantu na jego tyły.

Manewr powinien być możliwie prosty, przeprowadzony szybko i skrycie. Szybkie przeprowadzenie manewru mogą zapewnić powietrzne środki transportu wykorzystane do przerzutu wojsk, sprzętu technicznego i środków materiałowych. Środki powietrzne, zwłaszcza śmigłowce, w miarę potrzeb mogą być przydzielone dywizji /pułkowi/ przez wyższy szczebel.

Zabezpieczenie działań bojowych jest to całokształt przedsięwzięć realizowanych w czasie organizowania i prowadzenia walki w celu niedopuszczenia do niespodziewanego napadu naziemnego i powietrznego nieprzyjaciela oraz stworzenia wojskom własnym warunków do pomyślnego prowadzenia działań w różnych sytuacjach.

Zabezpieczenie działań bojowych obejmuje: rozpoznanie, obronę przed bronią masowego rażenia, powszechną obronę przeciwlotniczą, ubezpieczenie, zabezpieczenie inżynieryjne, zabezpieczenie chemiczne, maskowanie, obronę radioelektroniczną, zabezpieczenie topograficzne, zabezpieczenie hydrometeorologiczne, zabezpieczenie tyłowe, uzupełnienie strat, grzebanie poległych i zmarłych oraz ewakuację jeńców wojennych.

Zabezpieczenie działań bojowych organizują wszyscy dowódcy we właściwym im zakresie. Dowódca pułku obowiązany jest w odpowiednim czasie postawić zadania zabezpieczenia działań bojowych i wydzielić w tym celu niezbędne siły i środki, uwzględniając przedsięwzięcia przełożonych.

Rozdział II

MARSZ I PRZEWOZY WOJSK

1. Ogólne zasady marszu i przewozu

Wojska mogą wykonywać marsz lub być przewożone transportem kolejowym, wodnym i powietrznym albo przesuwać się sposobem kombinowanym. Ten czy inny sposób stosuje się zależnie od celu, odległości i czasu przeznaczonego na przesunięcie, posiadanych środków transportowych oraz istniejącej sytuacji.

Podstawowym sposobem przesunięcia wojsk jest marsz.

> M a r s z jest to zorganizowane przesunięcie wojsk w kolumnach w określonym ugrupowaniu z jednego miejca na drugie, w całkowitej gotowości do wykonania zadań.

Wojska przewozi się wtedy, gdy przewóz pochłonie mniej czasu niż marsz, tj. na odległości o 500-700 km i więcej. Odległości te w każdym wypadku zależeć będą od liczby stacji /lotnisk/ załadowania i wyładowania, przepustowości dróg, ilości środków transportowych i wielu innych czynników.

Marsz powinien być wykonywany w sposób rozśrodkowany, skrycie i szybko w przewidywaniu zetknięcia się z nieprzyjacielem, z zasady w nocy lub w warunkach ograniczonej widoczności. W czasie działań bojowych marsz w dzień wykonuje się wtedy, gdy wymaga tego sytuacja, oraz na głębokich tyłach wojsk własnych.

Czołgi i inne pojazdy gąsienicowe można przewozić na przyczepach niskopodwoziowych.

Dodatnią cechą marszu jest zachowanie stałej zdolności bojowej maszerujących wojsk, możliwości ich szybkiego rozwinięcia i wejścia do walki. Podczas marszu istnieje również możliwość wykonania manewru w celu obejścia rejonów zniszczeń i zapór.

Pułk może wykonywać marsz w składzie dywizji lub samodzielnie. W składzie dywizji pułk może maszerować w siłach głównych, przed siłami głównymi, jeżeli ubezpiecza je od czoła lub działa jako oddział wydzielony lub za siłami głównymi, gdy ubezpiecza je od tyłu.

Miejsce pułku w ugrupowaniu marszowym dywizji określa dowódca dywizji w zależności od: terenu, liczby dróg i stanu drożni, stopnia ukompletowania pułku, przewidywanych działań na rubieżach możliwego zetknięcia się z nieprzyjacielem.

Pułk z zasady maszeruje po jednej drodze. Jeżeli istnieją możliwości, to drogi marszu nie powinny przechodzić przez duże miasta, przesmyki, w pobliżu stacji kilejowych i przez duże kompleksy leśne. Oprócz dróg głównych należy wyznaczać i przygotowywać drogi zapasowe i rokadowe.

Transportu kolejowego używa się przeważnie do przewozu wojsk z głębi kraju do rejonów działań bojowych oraz do przewozu czołgów i innego ciężkiego sprzętu.

Pułk może być przewożony transportem kolejowym w całości lub przewożone mogą być tylko jego pododdziały czołgów, artylerii i maszyn inżynieryjnych.

Dodatnią cechą transportu kolejowego jest jego przystosowanie do przewozów we wszystkich warunkach klimatycznych i atmosferycznych. Ponadto oszczędza on siły ludzkie, technikę bojową, transport kołowy oraz materiały pędne i smary. Drogi kolejowe są jednak bardzo wrażliwe na oddziaływanie współczesnych środków rażenia.

Transportu wodnego używa się do przewozu wojsk na izolowane odcinki wybrzeża i wyspy, podczas wykonywania manewru na kierunkach nadmorskich, na rzekach żeglownych oraz podczas ewakuacji wojsk z izolowanych odcinków wybrzeża i wysp.

Wojska powinny być zdolne do przesunięć w warunkach:
- stałego zagrożenia użyciem broni masowego rażenia przez nieprzyjaciela oraz jej użycia;
- oddziaływania jego lotnictwa, desantów i grup dywersyjno-rozpoznawczych;

- zakłóceń radioelektronicznych;
- zniszczeń, pożarów oraz zatopień dróg i przepraw.

Niezależnie od sposobu i warunków przesunięcia wojska powinny przybyć do wyznaczonego rejonu w terminie i w pełnej gotowości bojowej.

2. Możliwości marszowe

> Przez możliwości marszowe należy rozumieć zdolność pokonania odległości na własnych środkach z jednego rejonu do innego, w określonym czasie i z zachowaniem gotowości bojowej.

Na możliwości marszowe mają wpływ takie czynniki, jak: właściwości manewrowe, eksploatacyjne i bojowe sprzętu; fizyczne możliwości i poziom wyszkolenia kierowców; przygotowanie wojsk do marszu; stan dróg i warunki meteorologiczne; stopień oddziaływania nieprzyjaciela.

Przyjmuje się następujące średnie normy możliwości marszowych:

a/ Średnie prędkości

dla kolumn mieszanych:
- w dzień 20-30 km/h
- w nocy 15-20 km/h

dla kolumn samochodowych:
- w dzień 30-40 km/h
- w nocy 25-30 i więcej km/h

b/ Odległość marszu w ciągu doby

- kolumn mieszanych i czołgowych - 200-300 km i więcej,
- kolumn samochodowych - 300-400 km.

Przy średniej prędkości marszu 20-30 km/h i 10-12 godzinach czystej jazdy /normalny czas pracy kierowcy/ odległość marszu wyniesie 200-360 km.

Pozostały czas wykorzystywany jest na odpoczynki krótkie, długie oraz dzienne lub nocne - organizowane w czasie marszu.

Podane normy nie są stałe. Na przykład w nocy - przy stosowaniu częściowego maskowania świateł, posługiwaniu się noktowizorami, przy świetle księżyca oraz na drogach jednokierunkowych i z sygnalizacją świetlną - prędkości marszu mogą być zbliżone do dziennych. Również i w dzień na skutek silnej mgły czy dużych opadów prędkość i odległość marszu może być mniejsza. Dlatego podczas jego planowania kalkulacje należy przeprowadzić oddzielnie na każdy odcinek drogi, uwzględniając aktualne warunki.

3. Zasady tworzenia ugrupowania marszowego

> Odpowiednie uszykowanie wojsk w kolumnach marszowych nazywa się ugrupowaniem marszowym.

Powinno ono zapewniać osiągnięcie dużej prędkości marszu, możliwość wykonania manewru w ramach kolumny z jednej drogi na drugą, szybkie rozwinięcie w ugrupowanie przedbojowe i bojowe, możliwość równoczesnego wprowadzenia do walki jak największej ilości środków ogniowych, zmniejszenie wrażliwości na uderzenia broni masowego rażenia i lotnictwa nieprzyjaciela, oszczędność sił ludzkich i pojazdów mechanicznych oraz utrzymanie ciągłości dowodzenia.

W przewidywaniu starcia z nieprzyjacielem bataliony maszerują ze środkami wzmocnienia, co zapewnia im samodzielność podczas walki. Ważne znaczenie ma właściwe określenie miejsca czołgów. Większą część artylerii należy mieć w składzie elementów ubezpieczenia, a pozostałą artylerię blisko czoła sił głównych.

W razie groźby zetknięcia się z czołgami nieprzyjaciela środki przeciwpancerne pułku celowo jest mieć między awangardą a siłami głównymi. Środki przeciwpancerne przydzielone do wzmocnienia pułku maszerują razem z tymi pododdziałami, które są wyznaczone do odparcia pierwszego uderzenia czołgów nieprzyjaciela. Część środków przeciwpancernych wydziela się do wzmocnienia elementów ubezpieczenia.

Większą część pododdziałów inżynieryjnych własnych i przydzielonych przydziela się pododdziałowi przewidzianemu do zabezpieczenia rozwinięcia sił głównych. Na każdą drogę wyznacza się oddział zabezpieczenia ruchu; maszeruje on zwykle za ubezpieczeniem. Jeżeli nie ma groźby starcia z nieprzyjacielem,wysyła się go za elementami rozpoznawczymi.

Pluton chemiczny włącza się w skład elementów rozpoznania, zabezpieczenia ruchu i ubezpieczenia. Reszta pododdziałów inżynieryjnych i plutonu chemicznego jest w dyspozycji dowódcy pułku i maszeruje w składzie kolumny sztabu pułku.

Jeżeli w marszu nie przewiduje się zetknięcia z nieprzyjacielem, to kolumny formuje się z pododdziałów, których pojazdy mają jednakową prędkość i zdolność pokonywania terenu.

Ugrupowanie marszowe pułku składa się z ubezpieczeń marszowych, kolumny sił głównych, kolumny pododdziałów tyłowych i oddziału wydzielonego /jeżeli się go wysyła/.

Ubezpieczenie marszowe powinno zapewnić ciągłość marszu kolumn sił głównych i tyłowych, nie dopuścić do rozpoznania sił własnych przez organa rozpoznawcze nieprzyjaciela, zabezpieczyć pododdziały pułku przed niespodziewanym napadem sił naziemnych nieprzyjaciela, zapewnić czas na powzięcie decyzji i dogodne warunki wejścia do walki. Siły i skład ubezpieczenia oraz jego odległość od sił głównych zależą od położenia i rodzaju działań nieprzyjaciela, zadania pułku oraz warunków terenowych.

Pułk w marszu dofrontowym ubezpiecza się: od czoła awangardą w sile wzmocnionego batalionu /kompanii czołgów/ - na odległość 10-15 km, lub szpicą czołową w sile od wzmocnionego plutonu do kompanii - na odległość 5-10 km. Awangarda wysyła szpice na odległość 3-5 km.

Jeżeli pułk wykonuje marsz samodzielnie, wysyła do tyłu szpicę tylną na odległość 3-5 km od ogona kolumny. W razie potrzeby wysyła się także szpice boczne na odległość 3-5 km.

Pułk w marszu wzdłuż frontu ubezpiecza się od strony zagrożonego skrzydła oddziałem bocznym w sile do batalionu w odległości 10-15 km od osi marszu sił głównych oraz szpicami od czoła i tyłu.

Pułk w marszu odfrontowym lub maszerujący za innymi pułkami ubezpiecza się od czoła tylko ubezpieczeniem bezpośrednim, a jeżeli grozi napad ze skrzydeł lub tyłu, to oprócz tego może wysyłać ubezpieczenie boczne i tylne.

Pododdziały wyznaczone do ubezpieczenia marszowego powinny być zdolne do prowadzenia samodzielnej walki z nieprzyjacielem naziemnym oraz pokonania napotkanych na drodze zapór i odcinków skażonych. W tym celu należy jewzmacniać artylerią, a ponadto pododdziały piechoty - czołgami, a pododdziały czołgów - piechotą, saperami, chemikami i środkami przeciwlotniczymi.

Ubezpieczenia wyznacza się zwykle na cały czas marszu. Podczas odpoczynków długich oraz dziennych /nocnych/ ubezpieczenie marszowe staje się ubezpieczeniem postoju lub zostaje zamienione przez nowo wyznaczone ubezpieczenie postoju.

Siły główne

W marszu kolumna sił głównych pułku rozczłonkowuje się w głąb w kolumny batalionów /w poz - kompanii/ i innych specjalistycznych członów kolumn marszowych /kompanii, dywizjonów, baterii/.

Dla ochrony i zmniejszenia strat od ognia broni jądrowej i środków klasycznych wyznacza się odległości pomiędzy batalionami do 3 km, kompaniami czołgów - do 2 km, kompaniami piechoty - 200 m.

Odległość między plutonami i pojazdami zależy od prędkości marszu oraz widoczności i może wynosić 25-50 m.

Podczas marszu w warunkach ograniczonej widoczności, w czasie gołoledzi, po drogach stromych i z ostrymi zakrętami oraz przez strefy skażenia promieniotwórczego zwiększa się odległości pomiędzy pojazdami.

Tyły pułku maszerują w odległości 3 km za siłami głównymi.

4. Marsz pułku w warunkach szczególnych

Marsz pułku w warunkach szczególnych organizuje się w zasadzie tak, jak w warunkach normalnych, uwzględniając dodatkowo specyfikę konkretnych warunków. Marsz w warunkach szczególnych jest znacznie trudniejszy, zwiększa się bowiem zakres przedsięwzięć przygotowawczych i obsługowych i możliwości jego prowadzenia będą bardzo ograniczone.

4.1. Marsz w zimie i w czasie roztopów

W czasie organizacji i prowadzenia marszu przez pułk w zimie i w czasie roztopów dodatkowego przygotowania i obsługi wymagają: stan osobowy, pojazdy i wozy bojowe oraz drogi.

Do podstawowych przedsięwzięć należy zaliczyć:

- w zakresie przygotowania i obsługi stanu osobowego w celu zapobieżenia odmrożeniom: stosowanie maści ochronnych; suszenie umundurowania; wydawanie ciepłych posiłków oraz gorącej kawy; przeglądy i pomoc sanitarną; przygotowanie odpowiedniej ilości ukryć i opału w rejonie długiego odpoczynku;
- w zakresie przygotowania i obsługi pojazdów: przygotowanie silników do pracy w niskich temperaturach; podgrzewanie silników w czasie odpoczynków; wyposażenie pojazdów w środki i urządzenia zwiększające zdolność pokonywania terenu; maskowanie sprzętu bojowego przez malowanie na biało lub przykrycie białymi płótnami, pokrowcami, brezentami; zaopatrzenie pojazdów, przeznaczonych do przewożenia ludzi, w przykrycia, a w razie potrzeby - dodatkowe uszczelnienie istniejących przykryć; przygotowanie odpowiednich ukryć oraz zapewnienie dostatecznej ilości ciepłej wody;
- w zakresie przygotowania i obsługi dróg: oczyszczenie jezdni z nadmiernej ilości śniegu a niekiedy i wody; przygotowanie odpowiedniej liczby mijanek; posypanie oblodzonych dróg

lub utwardzenie odcinków dróg grząskich; utrzymanie ciągników ewakuacyjnych na trudnych odcinkach dróg; przygotowanie dróg dojazdowych do rejonów rozmieszczenia pułku i w tym rejonie.

W czasie zimy i roztopów, które w naszych warunkach klimatycznych mogą występować od jesieni poprzez zimę aż do wiosny, szczególne trudności w marszu pułku spowodowane będą: dużą ilością śniegu lub rozmiękłą jezdnią oraz związanymi z tym ograniczonymi możliwościami korzystania z dróg gruntowych i lokalnych.

Okres zimy i roztopów charakteryzują częste zmiany warunków atmosferycznych /deszcz, śnieg, mgła, wylewy rzek itp./. Wpływa to na zmniejszenie ruchliwości wojsk, zwiększenie zużycia paliwa, większe wzmocnienie pododdziałami inżynieryjnymi.

Marsz pojazdów kołowych i gąsienicowych w jednej kolumnie jest utrudniony, a w czasie roztopów często niemożliwy. W takich wypadkach pojazdy należy kierować na różne drogi, a jeżeli jest to niemożliwe, pojazdy gąsienicowe powinno się przemieszczać poboczami lub należy je prowadzić za pojazdami kołowymi.

Marsz pułku w tych warunkach wymaga organizowania silnych oddziałów zabezpieczenia ruchu. Szczególną uwagę należy zwracać na oczyszczenie lub wzmacnianie odcinków dróg.

4.2. Marsz w terenie lesisto-jeziornym

W terenie lesisto-jeziornym należy dokładnie rozpoznać drogi, przesieki i przesmyki między jeziorami. Ubezpieczenie marszowe powinno być zdolne do samodzielnego pokonywania zapór i przeszkód. Powinno ono działać na zmniejszonych odległościach. Na ważnych drogach rokadowych i przesiekach powinny być wystawiane stałe ubezpieczenia boczne. Na drogach buduje się mijanki a w razie potrzeby wzmacnia się niektóre odcinki dróg i poszerza jezdnie lub przygotowuje środki przeprawowo-mostowe.

Zwiększa się liczbę posterunków regulacji ruchu oraz ustawia dodatkowe znaki drogowe. Wyznacza się siły i środki do

gaszenia pożarów, oczyszczania dróg z zawał i innych przeszkód.

Do małego lasu siły główne wjeżdżają dopiero wtedy, gdy ubezpieczenie wyjedzie na jego przeciwległy skraj.

4.3. Marsz w górach

Mała liczba dróg, liczne przełęcze, wąwozy i rzeki ograniczają możliwość objazdów, sprawiają, że maszerujące pododdziały pułku są bardziej wrażliwe na uderzenia rakiet i lotnictwa.

Wysokie wzniesienia umożliwiają śledzenie ruchu maszerujących wojsk, co w znacznym stopniu ułatwia działanie grup dywersyjnych i sprzyja zaskoczeniu ze strony nieprzyjaciela.

W terenie górzystym należy wydzielać więcej sił, środków i elementów do prowadzenia rozpoznania. Na wzgórzach panujących nad drogami marszu powinny być wystawione na okres przejścia pułku ubezpieczenia stałe. Dla uprzedzenia nieprzyjaciela w uchwyceniu przełęczy, węzłów dróg i wyjść z wąwozów mogą być wysyłane oddziały wydzielone.

Kolumny należy formować tak, aby zapewnić im taktyczną samodzielność, co wynika z ograniczonych możliwości manewrowych. Odnosi się to szczególnie do pododdziałów czołowych, które będą pierwsze wchodzić do walki po napotkaniu nieprzyjaciela.

Przy formowaniu ugrupowania marszowego należy uwzględnić fakt, że pododdziały czołgów - w czasie zetknięcia się z nieprzyjacielem w wąwozie, przełęczy i w innych wąskich przejściach - nie mogą w pełni wykorzystać swojej siły uderzeniowej. W związku z tym w czołowej kolumnie ugrupowania marszowego pułku celowo jest rozmieszczać pododdziały zmechanizowane wzmocnione czołgami. Kiedy zaś zetknięcie z nieprzyjacielem jest możliwe na płaskowyżu lub w szerokiej dolinie, na czele sił głównych pułku mogą się przesuwać pododdziały czołgów.

Wobec konieczności pokonywania w czasie ruchu w terenie górzystym stromych i ostrych zakrętów należy uwzględniać

możliwość rozciągania i skupiania się kolumn. Aby do tego nie dopuścić, należy odpowiednio zorganizować służbę porządkowo-ochronną. Ponadto powinno się często ustawiać znaki drogowe ostrzegawczo-informacyjne.

Ciężkie warunki użytkowania pojazdów i wozów bojowych w górach powodują znaczne zwiększenie zużycia materiałów pędnych i smarów, ogumienia oraz mechanizmów i silnika. W związku z tym, organizując marsz w górach, należy: zwiększyć ruchome zapasy paliwa; wymienić zużyte części układu bieżnego i ogumienie; zwrócić szczególną uwagę na sprawność techniczną.

Odpoczynki powinno się wyznaczać na równych odcinkach dróg w miejscach bezpiecznych od lawin śnieżnych i kamiennych, możliwie przy źródłach wody. Unikać należy zatrzymywania się w pobliżu rzek.

4.4. Marsz przez miasto /rejon zurbanizowany/

Przemarsz przez większe miejscowości /rejony zurbanizowane/ nie jest wskazany. Dlatego zaleca się wykorzystywać obwodnice lub wybierać drogi pozwalające na ich ominięcie. W razie konieczności marszu przez miasto /rejon zurbanizowany/ należy: rozpoznać drogi, wybrać szerokie ulice /aleje/, przewidzieć drogi zapasowe, zawczasu wysłać oddziały zabezpieczenia ruchu wyposażone w spychacze i ciągniki, oprócz zwiększenia liczby posterunków regulacji ruchu przewidzieć pilotów i obserwatorów ulic i budynków.

W czasie przemarszu należy ściśle współdziałać z odnośnymi jednostkami obrony terytorialnej w zakresie wyboru dróg, regulacji ruchu i zabezpieczenia przemarszu.

5. Organizacja marszu i przewozu

Organizacja marszu i przewozów obejmuje: ustalenie zasadniczych przedsięwzięć w zakresie przygotowania pododdziałów; organizację rozpoznania, zbierania danych do podjęcia decyzji przez dowódcę; podjęcie decyzji; postawienie zadań; organizację zabezpieczenia, dowodzenia i służby porządkowo-ochronnej.

Prace nad organizacją rozpoczyna się zwykle z chwilą otrzymania zarządzenia wstępnego lub rozkazu bojowego do marszu lub przewozu.

5.1. Powzięcie decyzji

Metoda i treść pracy dowódcy i sztabu pułku podczas wypracowywania decyzji zależą od charakteru otrzymanego zadania, sytuacji taktyczno-operacyjnej, posiadanego czasu, wyszkolenia i zgrania sztabu oraz cech osobowych dowódcy.

Podejmując decyzję, dowódca pułku - w wyniku analizy zadania - powinien głównie zrozimieć i wyjaśnić:

- zamiar przełożonego na okres marszu /przewozu/ oraz cel i rodzaj działań po jego wykonaniu;
- miejsce i rolę pułku w realizacji zamiaru wyższego przełożonego;
- odległość i czas przesunięcia;
- liczbę dróg /transportów kolejowych/, linię wyjściową, wyrównania /stacje załadowania i wyładowania/ i rejony odpoczynków.

W wyniku analizy zadania dowódca pułku określa wymagania dotyczące: ugrupowania; współdziałania z sąsiadami zabezpieczającymi marsz; czynności, które należy wykonać, aby przygotować pododdziały pułku; danych potrzebnych do powzięcia decyzji.

W ocenie nieprzyjaciela dowódca pułku powinien ustalić:

- odległość,w jakiej znajduje się nieprzyjaciel, i rodzaj jego działań;
- rubieże /rejony/ możliwego zetknięcia się pułku z nieprzyjacielem;
- rubieże /rejony/, na których nieprzyjaciel może użyć broni masowego rażenia;
- charakter działania lotnictwa i grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela;
- możliwe rejony wysadzenia desantu powietrznego;
- brakujące wiadomości o nieprzyjacielu oraz sposób ich zdobycia.

Na podstawie oceny nieprzyjaciela dowódca pułku określa: rodzaj zagrożenia z jego strony; rubieże, na których może dojść do spotkania; ugrupowanie, siły i sposób ubezpieczenia; sposób zabezpieczenia pułku przed działaniem broni masowego rażenia, desantów, grup dywersyjno-rozpoznawczych i lotnictwa nieprzyjaciela.

W ocenie sił własnych dowódca pułku rozpatruje:
- stan pododdziałów i ich rozmieszczenie;
- zdolność bojową i marszową pododdziałów;
- rodzaj i ilość środków wzmocnienia oraz ich wpływ na wykonanie zadania;
- ilość środków transportu, ich rodzaj, czas rozpoczęcia i zakończenia ładowania oraz czasy odejścia transportów w wypadku przewozu;
- stan zaopatrzenia materiałowo-technicznego;
- stopień napromienienia i potrzeby prowadzenia zabiegów sanitarnych i specjalnych stanu osobowego oraz sprzętu.

W wyniku oceny wojsk własnych dowódca pułku udokładnia: ugrupowanie, podział sił i środków, zadania dla pododdziałów. Ponadto ustala czynności, które należy wykonać, żeby osiągnąć w wyznaczonym czasie nakazany rejon i zapewnić ciągłość zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego.

Dokonując oceny sąsiadów, dowódca pułku powinien uwzględnić charakter ich działania oraz wpływ tych działań na wykonanie zadania przez pułk.

Oceniając sytuację skażeń i zakażeń, dowódca pułku na podstawie tych danych, które posiada, ustala moc dawki /stopień skażenia/, jaką stan osobowy może otrzymać, stopień skażenia terenu po podejściu wojsk oraz możliwość jego pokonania lub obejścia. Dane o sytuacji skażeń i zakażeń powinny być na bieżąco uaktualniane w miarę ich napływu.

Ocenę terenu przeprowadza dowódca na podstawie mapy, zdjęć lotniczych, opisów wojskowo-geograficznych, danych ze sztabu wyższego i wiadomości od własnego rozpoznania /w wypadku marszu/. Ocena terenu obejmuje: stacje załadowania i wyładowania, drogi i przyległy do nich teren, rejony wyjściowe, odpoczynków,

oraz rubieże i rejony możliwego zetknięcia się z nieprzyjacielem.

W wyniku oceny terenu dowódca określa: możliwe zmiany ugrupowania, sposób rozpoznania i ubezpieczenia, miejsce poszczególnych rodzajów sprzętu w ugrupowaniu, czynności w zakresie zabezpieczenia inżynieryjnego i innego.

Następnie ocenia wpływ pogody, pory roku i doby na przegrupowanie, ustala sposób zaopatrzenia i ewakuacji oraz miejsce swoje i sztabu w ugrupowaniu.

5.2. Postawienie zadań

Zadania stawia pododdziałom osobiście dowódca lub przekazuje sztab w rozkazie do przegrupowania.

W zadaniach przegrupowania podaje się: wiadomości o nieprzyjacielu; zadania wojsk działających w przodzie i zadania sąsiadów; zadania pułku; drogę, punkty, rejony; skład i zadania oddziału wydzielonego w marszu /jeżeli się go wysyła/; skład i zadania elementów ubezpieczenia; miejsce w ugrupowaniu i zadania pododdziałów ogólnowojskowych, artylerii, inżynieryjnych, tyłów, stanowiska dowodzenia; obowiązujące meldunki; zastępców.

Opracowywanie dokumentów przegrupowania przez sztab pułku w żadnym wypadku nie powinno być przyczyną opóźniania przekazania zadań bojowych wykonawcom.

5.3. Właściwości zabezpieczenia marszu

Zabezpieczenie w czasie marszu ma na celu zapewnienie sprawnego wykonania marszu w ustalonym czasie, niedopuszczenie do niespodziewanego napadu naziemnego i z powietrza, stworzenie maszerującym wojskom warunków skutecznego przeciwdziałania poczynaniom nieprzyjaciela oraz zachowanie pełnej

gotowości bojowej do działań przez cały czas marszu.

Zabezpieczenie marszu organizuje dowódca pułku na podstawie powziętej decyzji.

Rozpoznanie

Do zadań rozpoznania w marszu należy:

- wykrycie nieprzyjaciela w jak największej odległości od maszerujących wojsk, ustalenie jego sił, składu, ugrupowania oraz możliwości i charakteru działania;
- wykrycie i ustalenie rejonów wysadzenia oraz działania desantu i grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela;
- zebranie niezbędnych wiadomości o drogach i przyległym terenie;
- ustalenie potrzeb regulacji ruchu.

Rozpoznanie w marszu pułk prowadzi własnymi środkami, ale niezależnie od tego może i powinien otrzymywać wiadomości z rozpoznania prowadzonego przez dywizję i lotnictwo.

Pod osłoną działających w przodzie elementów rozpoznania, do rozpoznania rejonów odpoczynków i wyjściowego oraz ustalenia potrzeb dotyczących regulacji ruchu, wysyła się zawczasu grupy rekonesansowe.

Regulacja ruchu

Regulację ruchu sztab pułku organizuje: w rejonie rozmieszczenia; w rejonach długich odpoczynków i w rejonie ześrodkowania po wykonaniu marszu; na drogach marszu, gdy jest odpowiedzialny za organizację ruchu na wyznaczonym odcinku drogi. Drogę dzieli się na odcinki 40-60 km, na które wyznacza się komendantów i odpowiednią liczbę posterunków regulacji ruchu.

Do regulacji ruchu, oprócz etatowego pododdziału, wyznacza się również inne pododdziały w zależności od potrzeb.

W celu zmniejszenia liczby posterunków stosuje się znaki drogowe.

Regulację ruchu można rozwijać przed wymarszem wojsk na całej drodze, jeśli wystarcza sił i środków, lub też na kolejnych odcinkach drogi. Należy również wykorzystywać pilotów

do prowadzenia poszczególnych członów kolumn.

Na odcinki trudne wydziela się środki pomocy drogowej.

Ubezpieczenie

Ubezpieczenię marszowe swoim działaniem powinno stworzyć warunki do nieprzerwanego ruchu kolumny sił głównych i tyłów, uprzedzić wojska przed niespodziewanym napadem nieprzyjaciela naziemnego oraz zapewnić czas na zorganizowane wejście do walki sił głównych lub wykonanie przez nie manewru obejścia.

Podczas organizowania ubezpieczenia należy ustalić niezbędne siły i środki oraz zadania i sposób współdziałania ubezpieczeń z pozostałymi wojskami. Uwzględniając zagrożenie, dowódca pułku określa: kto, w jakiej sile i z jakiego kierunku ma ubezpieczyć maszerujące pododdziały. W zależności od zaistniałej sytuacji ubezpieczenie można zamieniać, wzmacniać lub zmniejszać oraz wycofywać.

Obrona przed bronią masowego rażenia

Ma na celu nie dopuścić do porażenia maszerujących kolumn pułku lub maksymalnie osłabić skutki działania broni masowego rażenia, a tym samym utrzymać zdolność bojową wojsk do realizacji postawionego zadania.

Zapewnia się ją przez: ścisłe przestrzeganie ustalonych odległości w głąb i wszerz przez elementy ugrupowania zarówno podczas marszu, jak i w rejonach odpoczynków; sprawną organizację rozpoznania skażeń i zakażeń oraz powiadamianie we właściwym czasie wojsk o użyciu przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia. Dane o użyciu przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia pułk może otrzymać od własnych organów rozpoznania oraz ze szczebla nadrzędnego i terenowych ośrodków analizy skażeń. Do chwili rozpoczęcia marszu oraz w czasie jego trwania skażone odcinki terenu wzdłuż dróg należy rozpoznawać i oznaczać. Pododdziałom powinno się wskazywać drogi obejścia. Pluton chemiczny pułku działa wydzielonymi drużynami w poszczególnych elementach ugrupowania marszowego. Ponadto samodzielnemu patrolowi rozpoznawczemu przydziela się chemików zwiadowców.

Obrona przeciwlotnicza

Celem obrony przeciwlotniczej jest niedopuszczenie do wykonania uderzenia przez lotnictwo nieprzyjaciela lub zmniejszenie do minimum skutków jego działania na pododdziały pułku.

Do obrony przeciwlotniczej pułku w marszu wykorzystuje się pododdziały przeciwlotnicze oraz ogień broni pokładowej i strzeleckiej.

Wojska obrony przeciwlotniczej wyższego szczebla osłaniają pułk przede wszystkim podczas przechodzenia przez punkty newralgiczne /przesmyki, przeprawy, węzły dróg/ oraz w rejonach odpoczynków i ześrodkowania wojsk.

Organiczne środki obrony przeciwlotniczej rozmieszcza się w awangardzie i siłach głównych. Do zwalczania nisko latających samolotów pododdziały wykorzystują etatowe środki przeciwlotnicze; ponadto wyznacza się nie mniej niż 1/3 sił i środków z pododdziałów ogólnowojskowych.

W razie ataku lotnictwa kolumny z zasady kontynuują marsz. Ogień do środków napadu powietrznego prowadzą pododdziały przeciwlotnicze i wyznaczone pododdziały ogólnowojskowe.

Zabezpieczenie inżynieryjne

Do głównych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego należą: rozpoznanie inżynieryjne; przygotowanie i utrzymanie dróg; urządzenie rejonów odpoczynków; wykonanie prac związanych z maskowaniem i likwidacją skutków uderzeń jądrowych nieprzyjaciela. Czynności te wykonują wszystkie pododdziały pułku. Wojsk inżynieryjnych używa się do prac najbardziej skomplikowanych.

Do prowadzenia rozpoznania, usuwania zapór i zawał, budowy dróg na przełaj wyznacza się w pułku siły z etatowej kompanii saperów. Część sił i środków pozostawia się w dyspozycji dowódcy pułku do wykonania niespodziewanie wynikłych zadań.

Maskowanie

W celu zapewnienia skrytego przemarszu wojsk wskazany jest marsz drogami zasłoniętymi. Dokonując wyboru dróg należy

dążyć do tego, aby nie przebiegały one przez duże miasta i węzłowe stacje kolejowe, zwłaszcza w czasie marszu w strefie przyfrontowej. Podczas marszu w nocy należy ściśle przestrzegać maskowania, wykorzystać rzeźbę i pokrycie terenu oraz środki etatowe i podręczne.

Zabezpieczenie tyłowe

W czasie marszu pododdziały korzystają z doraźnych i ruchomych zapasów, które uzupełnia się podczas odpoczynków. Część transportu z materiałami pędnymi i smarami można zawczasu przydzielić pododdziałom.

W zakresie zabezpieczenia technicznego należy przed rozpoczęciem marszu zapoznać kierowców z warunkami technicznymi dróg marszu, ustalonymi prędkościami, zasadami mijania, wyprzedzania, zatrzymywania itp. Omawia się też sposoby obsługiwań technicznych, remontów i ewakuacji. Zabezpieczenie techniczne organizuje się w formie technicznego zamykania kolumn marszowych batalionów i pułku.

Zabezpieczenie medyczne obejmuje terminowe udzielanie pomocy medycznej oraz ewakuację porażonych i chorych. Pomocy medycznej udziela się na szczeblu batalionu i pułku. Porażonych i chorych wymagających ewakuacji kieruje się transportem pułku do najbliższych punktów medycznych lub wyznaczonych szpitali.

5.4. Właściwości przewozów i ich zabezpieczenie

W sprzyjających warunkach transport kolejowy, wodny i powietrzny zapewnia przewóz wszystkich rodzajów techniki i żołnierzy pułku. Nieprzyjaciel, dążąc do niedopuszczenia podejścia odwodów z głębi kraju, będzie wykonywał uderzenia bronią masowego rażenia i środkami klasycznymi na wojska w rejonach załadowania /wyładowania/, w czasie przewozu, a także na ważniejsze węzły drogowe, porty, lotniska i mosty na szerokich przeszkodach wodnych. W takich warunkach trzeba będzie zmieniać rejony załadowania /wyładowania/ pokonywać rejony skażone i rejony zniszczeń, zmieniać rodzaje transportu i sposoby przewozu wojsk, a niekiedy - w celu prowadzenia walki -

przerywać przewóz wojsk. Planowanie przewozów wojsk powinno być elastyczne i wariantowane.

Do przewozu wojsk koleją formuje się transporty operacyjne.

Podczas przewozu wojsk wyznacza się miejsca załadowania i wyładowania.

Przed załadowaniem wojska rozmieszcza się w rejonach wyjściowych do załadowania. Przy ustalaniu odległości rejonów wyjściowych, wyczekiwania i zbiórki od miejsc załadowania i wyładowania bierze się pod uwagę warunki terenowe, możliwości organizacji obrony przeciwlotniczej i obrony przed bronią masowego rażenia.

Wojska w rejonach wyjściowych rozmieszcza się z uwzględnieniem podziału na transporty /rzuty, rejsy/ oraz kolejności wyjścia do załadowania.

W zabezpieczeniu przewozów pułku szczególną uwagę zwraca się na ubezpieczenie, obronę przed bronią masowego rażenia, ochronę przeciwpożarową, obronę przeciwlotniczą, maskowanie i służbę porządkowo-ochronną.

Zabezpieczenie przewożonych wojsk polega na organizacji ochrony i obrony transportów wojskowych na punktach ładunkowych, w rejonach wyczekiwania i zbiórki oraz w czasie przejazdu. Zabezpieczenie w rejonie załadowania i wyładowania oraz w rejonie wyczekiwania i zbiórki organizuje sztab pułku na ogólnych zasadach.

Niezależnie od zabezpieczenia działań przewożonych wojsk, organizowanego przez sztab pułku, każdy transport własnymi siłami i środkami organizuje ubezpieczenie bezpośrednie, obronę przeciwlotniczą i służbę porządkowo-ochronną w rejonie wyczekiwania, załadowania, wyładowania i zbiórki, a ponadto na czas przewozu transportem kolejowym.

Zabezpieczenie w rejonach załadowania i wyładowania

Przewożone pododdziały rozmieszcza się w rejonie wyczekiwania w rozśrodkowanych kolumnach, w których pojazdy ustawia się według kolejności załadowania i w ukryciu, zachowując środki maskowania.

Środki ogniowe transportu, wydzielone do obrony przeciwlotniczej, podczas ładowania, wyładowania i w czasie przejazdu pociągu wojskowego powinny być gotowe do natychmiastowego otwarcia ognia.

Środki obrony przeciwlotniczej i posterunki obserwacyjne obrony powietrznej oraz skażeń ładują się w ostatniej kolejności a wyładowują w pierwszej kolejności.

Wojska, które podczas załadowania znalazły się pod działaniem broni masowego rażenia, po przeprowadzeniu zabiegów specjalnych przystępują do dalszych prac załadowczych. Następnie pociąg odjeżdża do miejsca przeznaczenia.

W razie skażenia pociągu w czasie wyładowania przyspiesza się jego wyładowanie, a skład osobowy i sprzęt w miarę wyładowania skierowuje się jak najszybciej do punktów zabiegów specjalnych.

Zabezpieczenie w czasie przewozów

W czasie przejazdu pociągu wydzielone do zabezpieczenia siły i środki powinny znajdować się w stałej gotowości.

Do obserwacji powietrza, terenu, stanu toru i sygnałów organizuje się posterunki obserwacji: czołowy, końcowy oraz pośrednie.

Środki obrony przeciwlotniczej rozmieszcza się w pociągu tak, by miały one jak najlepsze warunki prowadzenia ognia.

W razie napadu naziemnego nieprzyjaciela na pociąg odpiera się go wszystkimi środkami ogniowymi pododdziałów przy zmniejszonej szybkości biegu pociągu.

Do odparcia napadu nieprzyjaciela pociąg zatrzymuje się tylko wówczas, gdy dalej jechać nie można.

Przejazd pociągu przez teren skażony jest dopuszczalny wówczas, jeśli stopień napromienienia składu osobowego nie przekroczy ustalonej dawki.

Przed przejazdem przez teren skażony wykonuje się niezbędne czynności zabezpieczające stan osobowy i żywność przed skażeniem.

W czasie przejazdu przez odcinek skażony skład osobowy nakłada środki ochrony przed skażeniami.

Przez cały czas prowadzi się kontrolę stopnia napromienienia, a po przekroczeniu odcinka skażonego przeprowadza się częściowe zabiegi specjalne.

Całkowite zabiegi przeprowadza się po przybyciu wojsk w rejon wyładowania, własnymi siłami i środkami.

Zabezpieczenie materiałowe i medyczne

Zabezpieczenie materiałowe przewozu polega na zaopatrzeniu pododdziałów w środki spożywcze, w gorące posiłki, w wodę do przygotowania posiłków i mycia oraz w opał i środki oświetlające.

Transport powinien być zaopatrzony w żywność na całą drogę przejazdu. Przygotowanie gorących posiłków w czasie przejazdu powinno z zasady odbywać się w kuchni polowej.

W wypadku braku czynnych kuchni w składzie transportu zaopatrzenie w gorące posiłki odbywa się w wojskowych punktach żywnościowych.

Pobieranie gorących posiłków i napojów z kuchni polowych lub z punktu żywnościowego oraz opału i innych środków musi odbywać się w czasie postoju. Zaopatrzenie pociągu w wodę odbywa się na stacjach do tego przystosowanych, na których przewidywany jest postój nie krótszy niż 15 min.

Zabezpieczenie medyczne stanu osobowego w czasie przewozu organizuje się siłami etatowych pododdziałów medycznych. Do zabezpieczenia medycznego mogą być wykorzystane ponadto:
- wojskowe zakłady służby zdrowia znajdujące się w rejonie stacji;
- lekarsko-sanitarna służba kolejowa;
- zakłady cywilnej służby zdrowia.

Przy przewozie mającym trwać dłużej niż dwie doby do transportu kolejowego o składzie co najmniej 10 wagonów z ludźmi włącza się wagon - izolator.

Porażonych i chorych, którzy nie mogą odbywać dalszej podróży, kieruje się do najbliższego zakładu leczniczego.

6. Wykonywanie marszu

Dowódca pułku przy pomocy oficerów sztabu i rodzajów wojsk i służb powinien bez przerwy kontrolować pełnienie służby regulacji ruchu, porządek marszu wojsk, przestrzeganie zasad maskowania i dyscypliny marszu oraz terminowość przekraczania przez wojska wyznaczonych punktów. Dowódca powinien być na bieżąco zorientowany w położeniu wojsk własnych i nieprzyjaciela i odpowiednio do tego korygować plan marszu, stawiając dodatkowe zadania pododdziałom.

Szczególnie ważnym zagadnieniem jest organizacja wyjścia pułku z rejonu rozmieszczenia na drogę marszu.

W tym celu należy wyznaczyć każdemu pododdziałowi drogę do ustawienia się w kolumnę. Ponadto należy ustalić dla każdego pododdziału czas rozpoczęcia ustawiania w kolumnę i czas wejścia na drogę wyprowadzającą do punktu wyjściowego. Punkt wyjściowy wyznacza się w odległości nie mniejszej niż 5 km od rejonu, z którego rozpoczyna się marsz. Umożliwia to uformowanie kolumn batalionowych. Gdy marsz rozpoczyna się z garnizonów, wówczas punkt wyjściowy wyznacza się w odległości 20-30 km od miejsca rozmieszczenia. Jest to spowodowane koniecznością szybkiego i jednoczesnego opuszczenia garnizonu przez stacjonujące w nim jednostki. Przejście każdej kolumny przez punkt wyjściowy powinno nastąpić w ściśle określonym czasie, tzn. wtedy, kiedy maszerująca przed nią kolumna oddali się na ustaloną odległość. Nie wolno dopuścić do tworzenia się zgrupowań i zatorów na punktach wyjściowych. W celu udzielenia pomocy dowódcom pododdziałów w formowaniu i wyjściu kolumn na planowaną drogę marszu wyznacza się na szczeblu pułku odpowiedzialnych oficerów sztabu. Do regulowania prędkości ruchu kolumn wyznacza się linie wyrównania w odstępach wymagających 2-3 godzin marszu.

W czasie marszu pułku w warunkach oddziaływania nieprzyjaciela należy przestrzegać następujących zasad:

- W razie nalotu samolotów nieprzyjaciela pododdziały nie przerywają marszu. Ogień do samolotów prowadzą wszystkie środki przeciwlotnicze oraz pododdziały z broni strzeleckiej.

- W wypadku użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia stany osobowe nakładają środki ochronne, nie rażone kolumny zwiększają szybkość i oddalają się od rejonów uderzeń /poza zasięg rażenia/. Wyznaczone grupy przeprowadzają ewakuację porażonych i sprzętu nadającego się jeszcze do użytku.

Częściowych zabiegów specjalnych dokonuje się bez przerywania marszu, a całkowitych - na długich odpoczynkach lub przed zajęciem wyznaczonego rejonu. W razie skażenia środkami trującymi zabiegi te przeprowadza się natychmiast.

- W wypadku, gdy drogi są silnie skażone środkami promieniotwórczymi i pokonanie ich może spowodować wchłonięcie przez ludzi dawek promieniowania wyższych od dopuszczalnych norm, należy szukać dróg obejścia. Gdy jest to niemożliwe, wówczas marsz pułku na rozkaz dowódcy dywizji może być wstrzymany do czasu, gdy natężenie napromieniowania terenu obniży się do dopuszczalnych norm.

- Duże obszary objęte pożarem w zasadzie obchodzi się, nie angażując sił i środków do ich likwidacji.

- Walkę z nieprzyjacielem pułk podejmuje wówczas, gdy bezpośrednio oddziałuje ona na ugrupowanie marszowe.

Marsz pułku kończy się po osiągnięciu przez niego nakazanego rejonu lub z chwilą wejścia do walki.

Rozdział III

ROZMIESZCZENIE WOJSK W TERENIE I ICH UBEZPIECZENIE

1. Zasady rozmieszczenia pułku w terenie

Wojska rozmieszczają się w terenie dogodnym do organizacji obrony przed bronią masowego rażenia i środkami konwencjonalnymi, ułatwiającym maskowanie i umożliwiającym szybki manewr. Nie należy rozmieszczać wojsk w dużych lasach i w pobliżu obiektów wrażliwych na uderzenia nieprzyjaciela.

Do ukrycia i maskowania pododdziałów wykorzystuje się sprzyjające warunki terenowe, lasy, zagajniki a niekiedy mniejsze miejscowości. Wojska rozmieszczone w terenie powinny być w stałej gotowości do odparcia napadu nieprzyjaciela z ziemi i powietrza oraz do szybkiego opuszczenia zajmowanego rejonu.

Rejon rozmieszczenia pułku określa z reguły dowódca dywizji. Rejon powinien umożliwiać:
- rozśrodkowanie i skryte rozmieszczenie ludzi i sprzętu;
- przeprowadzenie w razie alarmu zbiórki pododdziałów i wysunięcie ich w potrzebnym kierunku;
- dogodne rozmieszczenie wojsk i warunki do ich odpoczynku;
- dobre warunki sanitarne;
- korzystanie z dostatecznej liczby źródeł wody i dróg.

Przed wejściem do nakazanego rejonu dowódca pułku podejmuje decyzję z mapy na podstawie wiadomości o nieprzyjacielu, wojskach własnych i terenie. Sztab pułku, na podstawie decyzji dowódcy, wydaje niezbędne zarządzenia, powiadamia pododdziały o przewidywanych dla nich rejonach i wysyła grupę rekonesansową, w której skład wchodzą oficerowie rodzajów wojsk i przedstawiciele pododdziałów oraz saperzy i chemicy zwiadowcy. Grupa rekonesansowa bada rejon, udokładnia miejsca rozmieszczenia pododdziałów, określa drogi dojazdu i manewru, ustala stan sanitarny rejonu, określa źródła wody, wybiera rejony alarmowe /zbiórek/, udokładnia rubieże i pasy ubezpieczeń oraz rubieże rozwinięcia do odparcia napadu nieprzyjaciela. Ponadto ustala miejsca ukryć dla ludzi i sprzętu oraz

sposób organizacji służby porządkowo-ochronnej.

Przed rozmieszczeniem pułku w terenie opanowanym należy przeprowadzić rozpoznanie w celu:

- wykrycia i zwalczania grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela;
- wykrycia i oznaczenia zaminowanych i skażonych odcinków terenu oraz dróg nieprzejezdnych;
- określenia przydatności wody i pozostawionej przez nieprzyjaciela żywności oraz możliwości wykorzystania innych środków materiałowych.

Nie zajmuje się rejonów skażonych oraz zaminowanych przez nieprzyjaciela.

Po rekonesansie rejonu rozmieszczenia dowódca grupy rekonesansowej melduje dowódcy pułku o wynikach rozpoznania. Na podstawie uzyskanych informacji dowódca pułku udokładnia swoją decyzję i wydaje rozkaz.

W rozkazie do rozmieszczenia pułku dowódca podaje:

- wiadomości o nieprzyjacielu;
- rejony rozmieszczenia pododdziałów pułku;
- skład, zadania, rubieże i pasy ubezpieczenia postoju;
- zadania pododdziałów przeciwlotniczych;
- sposób obrony przed bronią masowego rażenia i innymi środkami;
- sposoby zapewnienia gotowości bojowej i odparcia niespodziewanego napadu nieprzyjaciela;
- rejon zapasowy i drogi dojścia do niego;
- pododdział dyżurny i jego zadania;
- organizację dowodzenia i łączności.

Pododdziały zajmują rejony rozmieszczenia w miarę podchodzenia do nich. Oficerowie /podoficerowie/ grupy rekonesansowej oczekują kolumn na podejściach do rejonu rozmieszczenia i doprowadzają je do wyznaczonych miejsc. Zatrzymywanie kolumn na drogach w oczekiwaniu na przydział rejonów jest niedopuszczalne.

Pułk rozmieszcza się w sposób rozśrodkowany z uwzględnieniem przewidywanego ugrupowania do przyszłych działań

i szybkiego rozwinięcia się. Pododdziały rozmieszcza się zazwyczaj wzdłuż dróg marszu, w pewnym oddaleniu od nich, w odstępach i odległościach wykluczających możliwość jednoczesnego rażenia rozmieszczonych obok siebie dwóch batalionów jednym uderzeniem jądrowym średniej mocy, a zarazem zapewniających dogodne warunki do szybkiego wyjścia i formowania kolumn marszowych.

W przewidywaniu możliwego napadu nieprzyjaciela pododdziały rozmieszcza się w sposób umożliwiający szybkie ich rozwinięcie i współdziałanie z pododdziałami rodzajów wojsk.

Pododdziały artylerii pułku rozmieszcza się oddzielnie na kierunku zagrożenia pancernego lub razem z pododdziałami, do których mogą być przydzielone.

Pododdziały przeciwlotnicze rozwijają się do bezpośredniej osłony najważniejszych obiektów. Do niszczenia nisko lecących celów powietrznych wyznacza się środki dyżurne we wszystkich pododdziałach.

Tyły pułku rozmieszcza się w pobliżu dróg dowozu i ewakuacji, w pewnej odległości od prawdopodobnych obiektów uderzeń jądrowych nieprzyjaciela. Stanowisko dowodzenia pułku rozwija się zazwyczaj w rejonie zapewniającym ciągłą łączność i dowodzenie pododdziałami zarówno w rejonie, jak i w czasie wyjścia pododdziałów z zajmowanego rejonu.

W rejonie rozmieszczenia dowódca pułku z reguły dowodzi pododdziałami przez styczność osobistą, przez oficerów sztabu oraz za pomocą wojskowej poczty polowej. Unika się korzystania z radiowych środków łączności. Radiostacje mogą pracować na nadawanie tylko w celach powiadamiania i kierowania ogniem środków obrony przeciwlotniczej.

Po zajęciu przez pododdziały pułku rejonów rozmieszczenia ogranicza się ruch, ustala ściśle sposób przestrzegania zasad maskowania, organizuje rozpoznanie i ubezpieczenie, obronę przeciwlotniczą i przed bronią masowego rażenia oraz służbę porządkowo-ochronną. W miejscach dogodnych do wysadzenia desantów powietrznych organizuje się obserwację.

Główną uwagę w zakresie obrony wojsk przed bronią masowego rażenia i środkami konwencjonalnymi zwraca się na organizację ciągłego rozpoznania skażeń i zakażeń rejonów rozmieszczenia, rejonów zapasowych i dróg dojścia do nich, urządzenie ukryć, przeprowadzanie zabiegów sanitarno-profilaktycznych i odtwarzanie zdolności bojowej pododdziałów, które uległy porażeniu.

Inżynieryjną rozbudowę rejonów rozmieszczenia rozpoczyna się natychmiast po przybyciu pododdziałów, a jeśli jest możliwość jeszcze wcześniej. W pobliżu rozmieszczenia pododdziałów wykonuje się szczeliny, a jeśli czas pozwala - buduje się schrony ze specjalnymi urządzeniami ochrony przed skażeniami. Na czołgi, transportery, samochody i inny sprzęt oraz na zapasy środków materiałowych przygotowuje się ukrycia.

Rozmieszczając pułk w terenie, należy każdorazowo uwzględnić - obok konkretnych warunków terenowych - także warunki klimatyczne i porę roku. Czynniki te powodują potrzebę wykonania dodatkowych czynności specyficznych dla danych warunków.

W górach należy rozmieszczać pododdziały wzdłuż dróg, dolin i na płaskowyżach, mając na uwadze rozśrodkowanie i maskowanie oraz możliwość szybkiego wysunięcia się w nakazanym kierunku lub rozwinięcia do odparcia napadu nieprzyjaciela. Nie należy wybierać rejonów w pobliżu zagrożenia lawinami skalnymi i śnieżnymi oraz w dolinach zagrożonych powodzią.

W terenie lesistym pułk rozmieszcza się wzdłuż dróg, przesiek i na skraju lasu. Na wypadek pożaru lasu przygotowuje się zawczasu możliwie większą liczbę dróg do ewakuacji. Ustala się również kilka wariantów opuszczenia lasu. Do gaszenia pożaru wyznacza się pododdziały przeciwpożarowe, które wyposaża się w odpowiedni sprzęt. W razie potrzeby w gaszeniu pożaru lasu bierze udział cały stan osobowy.

W zimie wybiera się rejony osłonięte od wiatru i zasobne w opał. Podczas silnych mrozów pododdziały mogą być rozmieszczone w miejscowościach. Szczególną uwagę zwraca się na stałe utrzymanie przejezdności dróg, sprawności techniki bojowej oraz zabezpieczenie ludzi przed odmrożeniami. Należy również

uwzględnić ubezpieczenie pododdziałów przed napadem nieprzyjacielskich oddziałów narciarskich i wojsk działających na pojazdach o dużej zdolności pokonywania terenu.

2. Ubezpieczenie pułku w terenie

W rejonie rozmieszczenia pułku organizuje się ubezpieczenia bezpośrednie i ubezpieczenie postoju. Do bezpośredniego ubezpieczenia pododdziały wysyłają placówki i organizują patrolowanie.

Przy zagrożeniu napadem naziemnym pułk organizuje ubezpieczenie postoju. Liczbę i skład pododdziałów ubezpieczenia postoju określa się na podstawie odległości do nieprzyjaciela, ważności ubezpieczanego kierunku, czasu niezbędnego na rozwinięcie ubezpieczanych wojsk, właściwości terenu i warunków obserwacji.

Ubezpieczenie postoju składa się z: oddziału czat - każdy w sile wzmocnionej kompanii, czat - w sile wzmocnionego plutonu, patroli i posterunków obserwacyjnych. W niektórych wypadkach na ważny kierunek wysyła się oddział czat w sile wzmocnionego batalionu.

Elementy ubezpieczenia postoju powinny zamykać wszystkie kierunki zagrożone napadem naziemnym nieprzyjaciela i główne drogi do ubezpieczanego rejonu. Z reguły pułk w swoim pasie wysyła na najważniejszy kierunek oddział czat w sile wzmocnionej kompanii, na kierunki drugorzędne - czaty w sile wzmocnionych plutonów, pomiędzy którymi organizuje się patrolowanie.

Pododdziały piechoty wydzielone do ubezpieczenia postoju można wzmocnić czołgami i artylerią. Ponadto do wsparcia walki czat wyznacza się pododdziały artylerii.

Oddziałowi czat /czacie/ określa się pas ubezpieczenia, rubież obrony i linię, do której powinien prowadzić rozpoz-

nanie. Szerokość pasa ubezpieczenia może wynosić: dla oddziału czat w sile batalionu - do 10 km, wzmocnionej kompanii - do 5 km, czaty w sile wzmocnionego plutonu - do 2 km.

Odległość, na którą wysyła się ubezpieczenia postoju, powinna zapewnić uprzedzenie we właściwym czasie ubezpieczanych wojsk o pojawieniu się nieprzyjaciela oraz umożliwić rozwinięcie sił głównych pułku i zorganizowane wejście do walki. Wynosi ona zazwyczaj 10-15 km.

Oddział czat w wyznaczonym pasie ubezpieczenia wystawia czaty, których liczba zależy od stopnia zagrożenia napadem nieprzyjaciela i warunków terenowych. Są to zazwyczaj czaty w sile wzmocnionego plutonu, które organizują obserwację i rozpoznanie wystawiając czujki, a w warunkach ograniczonej widoczności - podsłuchy. W lukach między czatami oddział czat organizuje rozpoznanie i patrolowanie.

Czaty organizują obronę na dogodnej rubieży osłoniętej zaporami przeciwpancernymi i umożliwiającej dobrą obserwację przedpola. Dla środków ogniowych przygotowuje się stanowiska główne i zapasowe. Luki między nimi osłania się ogniem.

Jeśli na ważnym kierunku działa oddział czat w sile wzmocnionego batalionu, to na główny kierunek zagrożenia dowódca batalionu wysyła czatę w sile kompanii, na inne kierunki - czaty w sile plutonu. Pozostałe siły batalionu tworzą odwód, który przeznaczony jest do wzmocnienia czat, wykonania kontrataku lub pogłębienia rubieży obrony czat.

O pojawieniu się nieprzyjaciela dowódca oddziału czat /czaty/ melduje natychmiast przełożonemu i powiadamia sąsiadów. Niewielkie siły nieprzyjaciela rozbija się lub bierze do niewoli. Wobec przeważających sił nieprzyjaciela oddział czat /czata/ uporczywie broni zajmowanej rubieży, nie dopuszczając do włamania się nieprzyjaciela w kierunku ubezpieczanych wojsk. Walka czat ma na celu odparcie uderzenia nieprzyjaciela i stworzenie warunków rozwinięcia i wejścia do walki sił głównych pułku.

W górach ubezpieczenie postoju wysyła się na węzły dróg, mosty, dominujące w danym obszarze wzniesienia, przejścia górskie i przełęcze.

W lasach ubezpieczenia powinny zamykać główne drogi podejścia, większe polany i wyręby. Czaty wystawia się zazwyczaj na skraju lasu od strony możliwego podejścia nieprzyjaciela. Na odcinki lasu nie bronione między drogami, duktami i przesiekami organizuje się patrolowanie piesze.

W zimie ubezpieczenia wyposaża się w sprzęt maskujący, środki transportu o dużej zdolności pokonywania terenu oraz w narty.

Rozdział IV.

NATARCIE

1. Ogólne zasady natarcia

1.1. Istota natarcia i znaczenie przewagi

Natarcie jest zasadniczym rodzajem działań bojowych decydującym o zwycięstwie w walce. Jego istota polega na zsynchronizowaniu ognia ze zdecydowanym uderzeniem wojsk na nieprzyjaciela, na całą głębokość jego ugrupowania. Na natarcie składa się szereg walk, manewrów oraz innych przedsięwzięć, w których nacierający dąży do rozbicia siły żywej, zniszczenia sprzętu bojowego i innych środków materiałowych nieprzyjaciela oraz opanowania ważnych rejonów jego terytorium. Natarcie prowadzi się w szybkim tempie, ciągle, w dzień i w nocy oraz w każdych warunkach atmosferycznych.

> Celem natarcia jest rozbicie nieprzyjaciela w krótkim czasie i opanowanie ważnych rejonów. Cel ten osiąga się przez zniszczenie środków jądrowych, rozbicie głównych zgrupowań nieprzyjaciela bronią jądrową, ogniem konwencjonalnych środków walki, energicznym uderzeniem jednostek pancernych i zmechanizowanych na dużą głębokość we współdziałaniu z innymi rodzajami wojsk, desantami powietrznymi oraz śmiałym wychodzeniem na skrzydła i tyły nieprzyjaciela.

Istotne znaczenie dla osiągnięcia powodzenia w natarciu ma skuteczne obezwładnienie sił nieprzyjaciela a zwłaszcza zniszczenie jego systemu obrony, głównie przeciwpancernej i przeciwlotniczej, oraz rozbicie odwodów lub zdezorganizowanie ich manewru, co możliwe jest przez stworzenie i utrzymanie przewagi.

Historia potwierdza, że umiejętne masowanie sił i środków w natarciu i osiąganie tą drogą przewagi nad nieprzyjacielem w wybranym punkcie było zasadniczym warunkiem jego powodzenia. Tworzenie przewagi zachowało swoje znaczenie w wojnie jądrowej. Zmieniły się tylko środki. W wojnie bez broni jądrowej na wybranym kierunku tworzy się przewagę nad nieprzyjacielem w piechocie, czołgach, artylerii, zaś w wypadku użycia broni jądrowej przewagę osiąga się przede wszystkim przez wykonanie uderzeń jądrowych na główne zgrupowanie.

W drugiej wojnie światowej uzyskiwano powodzenie w natarciu, mając najczęściej trzykrotną przewagę w siłach i środkach, a niekiedy nawet większą. Proces nasycenia wojsk coraz doskonalszym uzbrojeniem i sprzętem, w tym głównie przeciwpancernym, oraz rosnąca rola ognia w walce wymagają uzyskania znacznej przewagi na wybranym kierunku natarcia. W obronie każdy okopany środek ogniowy może zwalczać z powodzeniem 2-3 cele /środki ogniowe/ będące w ruchu /natarciu/. Stąd też na szczeblach taktycznych na odcinku przełamania powinno się uzyskać przynajmniej trzykrotną przewagę w piechocie i czołgach oraz czterokrotną w artylerii.

W boju spotkaniowym w sprzyjających warunkach można osiągnąć powodzenie przy równowadze sił. Bardzo istotnym czynnikiem przewagi jest między innymi efektywne wykorzystanie wyników ognia.

Należyte wykorzystanie wyników ognia jest możliwe przede wszystkim wówczas, gdy natarcie będzie prowadzone w wysokim tempie i zachowa się jego ciągłość. Czynniki te zawsze odgrywały istotną rolę w działaniach. Obecnie jednak stały się nieodzowne, gdyż odporność i ruchliwość wojsk przeciwnika jest duża. Będzie on mógł w krótkim czasie po obezwładnieniu uzyskać gotowość do przeciwdziałania ocalałymi środkami ogniowymi lub odwodami, kierując je na zagrożone kierunki. Uprzedzenie przeciwnika w tych poczynaniach przez utrzymanie wysokiego tempa i ciągłości natarcia staje się koniecznością.

1.2. Formy natarcia

Natarcie organizuje się i prowadzi w warunkach zagrożenia użyciem lub obustronnego użycia broni masowego rażenia, częstych i gwałtownych zmian w położeniu, przeciwko nieprzyjacielowi, który zawczasu obsadził określone rubieże obronne lub przeszedł pośpiesznie do obrony, nie uzyskując powodzenia w natarciu, który dąży do rozstrzygnięcia walki w sposób zaczepny lub wycofuje się.

W zależności od rodzaju działań nieprzyjaciela natarcie może przyjąć formę przełamania, boju spotkaniowego lub pościgu.

> Przełamanie stosuje się wówczas, gdy nieprzyjaciel znajduje się w obronie i nie ma możliwości jej obejścia. Przełamanie polega na utworzeniu wyłomu /wyłomów/ w obronie nieprzyjaciela uderzeniami broni masowego rażenia, ogniem artylerii, lotnictwa oraz wojsk zmechanizowanych, pancernych i desantowych, które następnie rozwijają działania w głąb i na skrzydła.

Jeżeli działania prowadzone są bez użycia broni masowego rażenia, przełamania dokonuje się na wybranym odcinku, którego szerokość w początkowym okresie natarcia uzależniona jest w głównej mierze od możliwości ogniowych artylerii, lotnictwa i śmigłowców szturmowych działających na kierunku natarcia.

Przełamania dokonują związki taktyczne i operacyjne. Na przykład wzmocniona dywizja może przełamywać obronę nieprzyjaciela na odcinku szerokości do 4 km. Pułki tej dywizji uczestniczą w przełamaniu. Pułkowi wyznacza się do przełamania odcinek szerokości około 2 km.

W warunkach użycia broni masowego rażenia i wynikających stąd dużych możliwości obezwładnienia obrony, przełamanie z zasady będzie wykonywane na znacznie szerszym froncie. Ale i w tych warunkach, jeżeli nie będzie możliwe wykonanie uderzeń jądrowych na czołowe punkty oporu nieprzyjaciela, pierwsza

faza przełamania wykonywana będzie na wąskim odcinku.

> Bój spotkaniowy ma miejsce wówczas, gdy obie strony dążą do wykonania swoich zadań w sposób zaczepny, a głębokości tych zadań sięgają poza rubież starcia.

Wzrastające możliwości manewrowe wojsk powodują, że podstawową cechą charakterystyczną boju spotkaniowego jest szybkie w czasie i przestrzeni zbliżanie się walczących stron. Stąd kolejnymi jego cechami są: niejasność sytuacji i jej gwałtowne zmiany, walka o zdobycie i utrzymanie inicjatywy oraz swoboda manewru, prowadzenie działań na szerokim froncie, obecność luk i otwartych skrzydeł. Sprawia to, że czynnik czasu odgrywa zasadniczą rolę.

Bój spotkaniowy może wyniknąć w różnych sytuacjach pola walki i w różnych rodzajach działań. Najczęściej będzie on miał miejsce po przełamaniu taktycznej obrony nieprzyjaciela, lecz w wielu wypadkach całość działań może się rozpocząć od tej formy natarcia.

W natarciu istnieje możliwość dojścia do boju spotkaniowego:
- w czasie marszu na rubież ataku i rozwijania się;
- w czasie rozwijania natarcia, z odwodami nieprzyjaciela wychodzącymi do kontrataku lub na rubież obronną;
- w czasie pościgu.

W obronie bój spotkaniowy może wyniknąć podczas:
- marszu i rozwijania się celem wykonania kontrataku;
- marszu na rubież obronną lub w celu zamiany obezwładnionych oddziałów pierwszego rzutu.

Ponadto istnieje jeszcze szereg innych sytuacji, w których nawiązanie boju spotkaniowego jest możliwe, a które nie mieszczą się w nakreślonych wyżej ramach.

Pościg ma miejsce wówczas, gdy nieprzyjaciel rozpoczął wycofanie. Może on nastąpić po rozbiciu zasadniczych sił nieprzyjaciela i uzyskaniu powodzenia lub w razie jego zamierzonego wycofania.

Celem pościgu jest rozbicie odchodzących sił nieprzyjaciela i wzbronienie mu organizacji obrony na kolejnej rubieży. Cechą charakteryzującą pościg jest dążenie do wyjścia na skrzydła i tyły wycofującego się nieprzyjaciela, rozwijanie działań w szybkim tempie i na szerokim froncie, wzbronienie mu zajęcia obrony na nowych rubieżach. Ponadto cechują go znaczne trudności w dowodzeniu i utrzymaniu współdziałania oraz płynnego i terminowego zaopatrywania.

Poszczególne jednostki mogą prowadzić pościg c z o ł o w y, r ó w n o l e g ł y oraz k o m b i n o w a n y /jednocześnie czołowy i równoległy/.

Pościg prowadzi się po możliwie największej ilości dróg, bez przerwy w dzień i w nocy, z pełnym natężeniem sił bez względu na warunki atmosferyczne i porę roku. Powodzenie w pościgu osiąga się przez obezwładnienie i rozbijanie wycofującego się nieprzyjaciela uderzeniami broni jądrowej, lotnictwa, śmigłowców szturmowych, ogniem artylerii i innych środków oraz uprzedzanie nieprzyjaciela działaniami desantów powietrznych i oddziałów wydzielonych.

Jednym z ważnych czynników decydującym o powodzeniu pościgu jest niedopuszczenie do oderwania się nieprzyjaciela od nacierających wojsk. Można to osiągnąć przez ustalenie - we właściwym czasie - początku jego wycofania się i natychmiastowe rozpoczęcie pościgu częścią sił od czoła oraz szybkie wyjście pozostałych sił pułku na drogi wycofania się, rozczłonkowanie jego ugrupowania i rozbicie go oddzielnie.

1.3. Sposoby przejścia do natarcia

W zależności od położenia wojsk rozróżnia się dwa sposoby przejścia do natarcia: z marszu i z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem.

N a t a r c i e z m a r s z u jest zasadniczym sposobem atakowania nieprzyjaciela. Polega na rozwinięciu wojsk w ugrupowanie bojowe i rozpoczęciu ataku bez zatrzymania się czołowych oddziałów. Sposób ten stwarza szanse zaskoczenia przeciwnika, skraca okres przebywania wojsk w zasięgu większości środków ogniowych i rozpoznania nieprzyjaciela. Wymaga jednak szczegółowej i sprawnej organizacji rozwinięcia oddziałów - zwłaszcza artylerii - i wyjątkowo dokładnego współdziałania.

Natarcie z marszu wykonuje się w większości wypadków po uprzednim zajęciu przez wojska rejonu wyjściowego położonego w głębi. Rejon wyjściowy wyznacza się w takiej odległości od nieprzyjaciela, aby wojska znajdowały się poza zasięgiem ognia jego artylerii dalekonośnej i podstawowych środków rozpoznania a na przesunięcie oddziałów /pododdziałów/ do rubieży ataku potrzeba było jak najmniej czasu. Zwykle wybiera się go w odległości 40-60 km od czołowych oddziałów nieprzyjaciela i w takim miejscu, aby nie demaskować przyszłego kierunku działań.

Pułk w rejonie wyjściowym rozmieszcza się w sposób rozśrodkowany wzdłuż dróg marszu, wykorzystując właściwości obronne terenu, w ugrupowaniu, które ułatwiałoby sprawne przesunięcie na rubież ataku.

Dla ludzi i techniki bojowej, jeżeli pozwala czas, przygotowuje się ukrycia.

W niektórych wypadkach sytuacja może sprzyjać, a niekiedy nawet zmusić do przejścia do natarcia z marszu bez uprzedniego zajmowania rejonu wyjściowego. Będzie to miało miejsce głównie w czasie rozwijania działań w głębi ugrupowania nieprzyjaciela oraz w innych okolicznościach stwarzających konieczność szybkiego uderzenia. Walkę organizuje się wtedy w czasie marszu, a wszystkich niezbędnych przeglądów technicznych i uzupełnienia środków materiałowych dokonuje się

w czasie odpoczynków, jednak z takim wyliczeniem, żeby czas trwania marszu nie obniżył zdolności bojowej pułku do planowanych działań.

Dla niektórych pułków natarcie z marszu może się także rozpocząć od wyjścia z miejsc stałej dyslokacji lub rejonów alarmowych. Dla naszej armii jest to prawdopodobne tylko wówczas, gdy zajdzie konieczność rozbicia desantów powietrznych lub morskich nieprzyjaciela.

N a t a r c i e z b e z p o ś r e d n i e j s t y c z n o ś c i z nieprzyjacielem polega na rozpoczęciu ataku przez czołowe pododdziały pułku, które odpowiednio wcześniej w stosunku do "G" przyjęły ugrupowanie bojowe do natarcia w rejonie wyjściowym położonym w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem.

Będzie to miało miejsce wówczas, gdy wojska przez pewien okres czasu znajdowały się w obronie lub natarcie z marszu nie miało powodzenia, a ponadto w niektórych wypadkach po podejściu z głębi i dokonaniu luzowania.

Natarcie rozpoczyna się z reguły po uprzednim inżynieryjnym przygotowaniu rejonu wyjściowego /najczęściej pod pozorem doskonalenia obrony/, niezbędnym przegrupowaniu sił i środków oraz zajęciu przez nie rubieży ataku, stanowisk ogniowych przez środki wsparcia i rejonów wyczekiwania /rejony wyczekiwania wyznacza się dla czołgów/.

Przegrupowania w pułku, będącym w obronie w celu ześrodkowania na kierunku natarcia, dokonuje się bez zbytecznych przesunięć, ściśle przestrzegając dotychczasowego zachowania się wojsk. Pododdziały znajdujące się w obronie w drugim rzucie powinny przechodzić do natarcia z reguły z marszu z zajmowanych dotychczas rejonów.

Pułk podchodzący z głębi, który nie rozpoczyna ataku z marszu, luzuje pododdziały będące w styczności z przeciwnikiem. Jego pododdziały zmechanizowane przed zbliżeniem się do rubieży obserwowanej przez nieprzyjaciela najczęściej spieszają się i następnie wychodzą na rubież ataku.

Transportery opancerzone rozmieszcza się z tyłu na kierunku ich działań.

Pododdziały czołgów zajmują rejon wyczekiwania w odległości 6-8 km od poprzedniego skraju obrony nieprzyjaciela.x/

Zasadnicze przedsięwzięcia poprzedzające natarcie realizuje się najczęściej w nocy lub w warunkach ograniczonej widoczności.

Przejście do natarcia z bezpośredniej styczności umożliwia pododdziałom pierwszego rzutu dokładne zapoznanie się z terenem przyszłych działań, z przebiegiem przedniego skraju, umocnień obronnych i systemem ognia nieprzyjaciela. Narażone są one jednak w większym stopniu na oddziaływanie jego środków ogniowych.

1.4. Miejsce i rola pułku w natarciu

Miejsce pułku w ugrupowaniu dywizji określa się w zależności od planowanych dla niego zadań. Pułk z reguły naciera w składzie dywizji i może się znaleźć w jej pierwszym, drugim rzucie lub w odwodzie ogólnowojskowym.

Będąc w pierwszym rzucie, może nacierać na głównym lub pomocniczym kierunku uderzenia, czy też działać jako oddział wydzielony lub awangarda.

Pułk działający w pierwszym rzucie i na głównym kierunku uderzenia spełnia zasadniczą rolę, polegającą najczęściej na rozbiciu określonych sił nieprzyjaciela i rozwinięciu natarcia w głąb ugrupowania nieprzyjaciela w maksymalnie wysokim tempie.

Rola pułku działającego na kierunku pomocniczym polega przede wszystkim na zapewnieniu dogodniejszych warunków siłom wykonującym główne uderzenie. Może on poszerzać wyłom wykonany przez te siły, odpierać kontrataki, nacierać w celu rozbicia lub związania walką nieprzyjaciela i wzbronienia mu manewru

---

x/ Rejon wyczekiwania pododdziału czołgów wyznacza się poza zasięgiem skutecznego ognia moździerzy i artylerii polowej nieprzyjaciela, przeważnie w takiej odległości, w jakiej znajduje się rejon dla drugiego rzutu pułku.

na kierunek głównego uderzenia.

Rola pułku jako oddziału wydzielonego polega na wyprzedzeniu głównych sił dywizji i opanowaniu, a następnie utrzymaniu do podejścia tych sił ważnych obiektów, rejonów lub rubieży, a w wielu wypadkach na połączeniu się z wojskami na tyłach nieprzyjaciela /desant taktyczny/.

Oddział wydzielony wykonując swoje zadanie może prowadzić działania rajdowe, niszcząc ważne obiekty na tyłach nieprzyjaciela.

Rola pułku jako awangardy polega na ubezpieczeniu sił głównych dywizji przed niespodziewanym uderzeniem nieprzyjaciela. Poza tym pułk działający jako awangarda może, zwłaszcza pod koniec pościgu, wykonywać zadania przewidziane dla oddziału wydzielonego.

Jeżeli w dywizji tworzy się lądowo-powietrzny zespół uderzeniowy, to pułk zmechanizowany lub pułk czołgów włącza się w jego skład. Przeznacza się go do rozbicia sił nieprzyjaciela znajdujących się na kolejnych pozycjach obrony lub przechodzących do kontrataku.

Pułk drugiego rzutu przeznaczony jest głównie do rozwinięcia natarcia przez spotęgowanie uderzenia wojsk pierwszego rzutu, zamiany pułku obezwładnionego bronią masowego rażenia lub wyczerpanego w walce. Niekiedy - zwłaszcza pułk zmechanizowany - może być użyty do zwalczania nieprzyjaciela pozostałego na tyłach pułków pierwszego rzutu lub likwidacji desantu itp.

Pułk występujący jako odwód ogólnowojskowy może wykonywać te same zadania co drugi rzut. Ponadto może być wykorzystany do innych nieplanowych zadań.

W toku natarcia na skutek zmian sytuacji może zmieniać się również miejsce i rola pułku. Zmiany te mogą być zawczasu planowane lub mogą wyniknąć z rozwoju walki. Jednostki działające na pomocniczym kierunku mogą w określonych warunkach znaleźć się na kierunku głównego uderzenia. Działające w pierwszym rzucie mogą przejść do drugiego rzutu lub odwodu, a pułki drugorzutowe - na skutek wprowadzenia ich do walki - znaleźć się w pierwszym rzucie, przejść do działań jako oddział

wydzielony, występować w lądowo-powietrznym zespole uderzeniowym.

1.5. Zadania oraz tempo natarcia pułku

Użycie każdego pułku planuje dywizja stosunkowo dokładnie na cały dzień walki. Na tej podstawie pułk otrzymuje zadania z reguły na głębokość zadania bliższego dywizji oraz kierunek dalszego natarcia na głębokość kolejnego zadania dywizji. Treść i charakter zadania zależy od przełożonego, który określa je na podstawie oceny zaistniałych warunków pola walki ze szczególnym uwzględnieniem możliwości pułku w rozbiciu określonego zgrupowania nieprzyjaciela, właściwości terenu, czasu oraz przyjętego przez siebie zamiaru.

Stawianie zadań pułkom na cały dzień jest niecelowe, ponieważ charakter działania pułku w ciągu dnia może się zmieniać niejednokrotnie. Na przykład pomyślne natarcie pułku może się zamienić w pościg, w odparcie kontrataku jego odwodów, w likwidację pozostałych na skrzydłach i tyłach ognisk oporu itd. Stąd celowo jest stawiać zadania pułkom tylko na głębokość obrony nieprzyjaciela, o którym ma się najbardziej szczegółowe dane i którego położenie w czasie walki nie będzie się zmieniać radykalnie.

> Zadanie określa się najczęściej przez ustalenie szerokości pasa działania, głębokości, sił nieprzyjaciela, które pułk ma rozbić /okrążyć/. W niektórych sytuacjach nie istnieje konieczność a nawet celowość uwzględniania w zadaniu wszystkich tych składowych. Dotyczy to przede wszystkim pasa natarcia, który niezbędny jest tylko wówczas, gdy poszczególne pułki prowadzą działania w styczności bezpośredniej lub w niedużej od siebie odległości.

W przeciętnych warunkach sytuacji bojowej pułkowi wyznacza się pas natarcia szerokości od 2 do 10 km. Szerokość tego pasa zależy od: siły i formy obrony nieprzyjaciela, stanu

ukompletowania pułku, miejsca i roli pułku w ugrupowaniu dywizji, sił i środków wzmocnienia oraz wsparcia, właściwości terenu itp. Na kierunku pomocniczym, w terenie lesistym, lesistojeziornym oraz w górach pas natarcia może być nawet szerszy.

Pas natarcia szerokości 2 km wyznacza się pułkowi tylko wówczas, gdy całością sił uczestniczy on w przełamaniu wspólnie z sąsiednimi pułkami.

Pułkowi nie określa się pasa natarcia najczęściej w pościgu albo gdy otrzyma zadanie samodzielnej likwidacji desantu lub okrążonych pododdziałów nieprzyjaciela, bądź prowadzi działania na oddzielnym kierunku.

Głębokość i treść zadań pułku w natarciu, podobnie jak szerokość pasa natarcia, mogą kształtować się różnie. Zależą one od wielu okoliczności, z których najczęściej główną rolę odgrywają siły, rodzaj i forma działań nieprzyjaciela oraz przewidywany stopień jego obezwładnienia.

Pułkowi pierwszego rzutu wyznacza się z reguły zadanie dwustopniowe na głębokość zadania bliższego dywizji. Ponadto pułkowi określa się kierunek dalszego natarcia.

Przykładowa treść i głębokość zadań pułku pierwszego rzutu nacierającego na głównym kierunku uderzenia może być następująca:

- zadanie bliższe: wykorzystując skutki uderzeń ogniowych - rozbić siły pierwszego rzutu brygady nieprzyjaciela znajdującego się w pasie natarcia i opanować rubież /rejon/ na głębokość 4-10 km;
- zadanie następne: rozbić znajdujący się w pasie natarcia odwód brygady nieprzyjaciela i opanować rubież /rejon/ na głębokość 15-25 km, stwarzając dogodne warunki do dalszych działań.

Na pomocniczym kierunku uderzenia i w warunkach szczególnych /miasto, góry, teren bagnisty itp./ zadania, które planuje się dla pułku, są zwykle płytsze.

Bój spotkaniowy pułk może prowadzić w ramach uprzednio otrzymanych zadań lub stawia się mu zadanie bliższe i kierunek dalszego natarcia.

Treścią zadania bliższego pułku - działającego na kierunku głównego uderzenia - będzie zwykle rozbicie głównych sił pierwszorzutowej brygady nieprzyjaciela i opanowanie rubieży na głębokości 5-6 km oraz stworzenia dogodnych warunków do rozwinięcia powodzenia i rozbicia z marszu podchodzących jego kolejnych rzutów i odwodów.

Pułk działający na kierunku pomocniczym może otrzymać jako zadanie bliższe: zwalczanie nieprzyjaciela ogniem, wiązanie walką jak największej ilości jego sił oraz opanowanie rubieży zapewniającej siłom głównym dywizji dogodne warunki do manewru.

W niektórych przypadkach pułk ten może otrzymać zadanie następne polegające na wykonaniu uderzenia czołowego w celu zakończenia - wspólnie z siłami głównymi dywizji - rozbicia sił pierwszego rzutu nieprzyjaciela.

Pułk prowadzi pościg w ramach uprzednio otrzymanych zadań lub otrzymuje nowe zadanie, z reguły stosunkowo głębokie, w którym określa się zadanie bliższe oraz podaje kierunek dalszego pościgu.

Zadanie bliższe pułku może pokrywać się z zadaniem bliższym dywizji i sprowadza się najczęściej do rozbicia oddziałów osłonowych, przecięcia dróg wycofania sił głównych nieprzyjaciela oraz rozbicia tych sił samodzielnie lub we współdziałaniu z sąsiadami.

Przedstawiona treść zadań pułku, w zależności od konkretnej sytuacji może być wzbogacona szeregiem innych przedsięwzięć wynikających z konkretnych potrzeb /na przykład forsowanie przeszkód wodnych, pokonanie przesmyków, zalewów, rejonów skażonych, opanowanie stanowisk startowych wyrzutni rakietowych, zamknięcie pierścienia okrążenia nieprzyjaciela, wysłanie oddziału wydzielonego celem opanowania węzłów dróg, mostów, lotnisk itp./.

Pułkowi drugiego rzutu dywizji stawia się zwykle zadanie bliższe i wskazuje kierunek dalszego natarcia.

W planowaniu działań przewiduje się średnie tempo natarcia, które wyraża iloraz głębokości zadania i czasu przeznaczonego na jego wykonanie. Może się ono wahać w granicach 4-6 km/godz. i więcej. W ciągu doby astronomicznej na efektywną walkę wykorzystuje się około 10-12 godzin. Pozostały czas doby przeznaczony jest na uzupełnienie środków materiałowych, przeglądy sprzętu, spożywanie posiłków, odpoczynek oraz przygotowanie do walki. Przebieg walki z zasady nie jest równomierny, jasne więc jest, że i tempo działań kształtuje się tak samo. Można zatem sądzić, że w warunkach silnego obezwładnienia sił przeciwnika i uzyskania nad nim zdecydowanej przewagi w poszczególnych okresach walki tempo natarcia będzie bardzo duże i ograniczone tylko zdolnością jednostek do pokonywania terenu, zapór i zniszczeń czy też ich wydolnością marszową. Natomiast w innych przypadkach, zwłaszcza przy przełamaniu obrony nieprzyjaciela, tempo natarcia będzie bardzo niskie, a nawet na pewien czas może zostać całkowicie zahamowane.

We wszystkich jednak sytuacjach podstawowe przedsięwzięcia dowódców, sztabów i wojsk powinny zmierzać do utrzymania maksymalnie wysokiego tempa natarcia.

1.6. Ugrupowanie pułku do natarcia i zadania poszczególnych jego elementów

> Ugrupowanie wojsk jest to rozmieszczenie pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych w ustalonych odstępach i odległościach, frontem w nakazanym kierunku.

Wojska prowadzą działania w ugrupowaniu marszowym, przedbojowym i bojowym. Wszystkie te formy ugrupowania, w zależności od warunków i potrzeb, mogą występować w natarciu pułku.

U g r u p o w a n i e m a r s z o w e składa się z kolumn sformowanych w celu wykonania marszu dla przesunięcia pododdziałów pułku przed natarciem lub w toku natarcia, w czasie przechodzenia z rejonu wyjściowego położonego w głębi na rubieże rozwinięcia, przegrupowania z jednego kierunku na inny

i często w toku pościgu. Powinno ono zapewnić: skrytość ruchu i wykonania manewru w celu wyjścia na skrzydła i tyły nieprzyjaciela; szybkie rozwinięcie w ugrupowanie przedbojowe i bojowe; jak najmniejszą wrażliwość na uderzenia bronią masowego rażenia i lotnictwa nieprzyjaciela; jak najmniejsze zużycie sił ludzi i sprzętu oraz utrzymanie stanowczego i ciągłego dowodzenia.

U g r u p o w a n i e p r z e d b o j o w e powstaje w wyniku rozczłonkowania kolumn wzdłuż frontu i w głąb w celu zmniejszenia wrażliwości wojsk na uderzenia bronią jądrową nieprzyjaciela, ogień jego artylerii i uderzenia lotnictwa, zapewnienia szybkiego tempa marszu i rozwijania się w ugrupowanie bojowe, szybkiego manewrowania wojsk na polu walki i pokonywania stref skażeń, zakażeń i zniszczeń. Stopień rozśrodkowania w tym ugrupowaniu określa się zależnie od sytuacji. Za najlepszy wariant ugrupowania przedbojowego należy uważać: w pułku pierwszego rzutu - kolumny kompanijne rozczłonkowane wzdłuż frontu i w głąb; w artylerii - kolumny dywizjonów; w pułku zmechanizowanym drugiego rzutu - kolumny batalionowe; w pułku czołgów - kolumny kompanijne.

U g r u p o w a n i e b o j o w e tworzy się przez odpowiednie rozmieszczenie sił i środków do prowadzenia walki. Powinno ono odpowiadać zamiarowi walki i zapewnić: rażenie nieprzyjaciela na całą głębokość zadania bojowego; szybkie wykorzystanie skutków uderzeń ogniowych, głównie broni jądrowej; jak najlepsze wykorzystanie warunków terenowych; szybki manewr siłami i środkami; dogodne warunki dowodzenia i utrzymania ciągłego współdziałania; jak najmniejszą wrażliwość wojsk na uderzenia broni jądrowej i innych środków rażenia nieprzyjaciela.

Pułk w natarciu z marszu przyjmuje je w chwili osiągnięcia przez czołowe pododdziały rubieży ataku, a w natarciu z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem - po zakończeniu przegrupowania.

Pułk tworzy ugrupowanie z posiadanych sił i środków organicznych oraz przydzielonych na czas wykonania określonego zadania. Przydział dodatkowych sił i środków przewiduje się

przede wszystkim dla pułków mających działać w pierwszym rzucie i na głównych kierunkach uderzeń.

Pułk będący w pierwszym rzucie i na kierunku głównego uderzenia może otrzymać:
- 1-3 dywizjonów artylerii;
- do kompanii saperów.

Wydaje się jednak mało prawdopodobne, aby pułk przystąpił do tworzenia ugrupowania do natarcia, mając pełne stany ludzi i sprzętu. Należy się liczyć z brakami w ukompletowaniu, a głównie ze stratami, które poszczególne pododdziały poniosą już w czasie przegrupowania - głównie w sprzęcie. Straty będą zdecydowanie większe, gdy przegrupowanie prowadzi się w warunkach oddziaływania nieprzyjaciela lub gdy pułk przechodzi do natarcia, będąc uprzednio w walce. Wielkość strat może się wahać od kilku procent w działaniach konwencjonalnych, do kilkudziesięciu przy uderzeniach bronią jądrową.

Tak więc przystępując do tworzenia ugrupowania pułk może posiadać różny skład i ukompletowanie.

> Ugrupowanie pułku w przeciętnych warunkach składa się z pierwszego rzutu, drugiego rzutu lub odwodu ogólnowojskowego, artylerii /najczęściej PGA/, pododdziałów przeciwlotniczych, odwodów: przeciwpancernego, inżynieryjnego, chemicznego, oddziału zabezpieczenia ruchu, pododdziałów tyłowych oraz niekiedy oddziału wydzielonego, awangardy, oddziału obejścia, jeśli przewiduje się ich użycie.

W pułku należy organizować tylko elementy ugrupowania niezbędne do prowadzenia działań. W skład poszczególnych rzutów pułku zmechanizowanego wchodzą bataliony piechoty i batalion czołgów lub kompanie czołgów w pułku czołgów wzmocnione innymi rodzajami wojsk. Urzutowanie wojsk podyktowane jest koniecznością rozsądnego wyznaczania sił i środków do wykonania określonych zadań przy stałym zachowaniu zdolności potęgowania siły uderzenia w toku natarcia.

Ponadto ułatwia ono manewr, likwidację skutków uderzeń ogniowych nieprzyjaciela, a także zapewnia warunki szybkiego przeciwdziałania w sytuacjach zaskakujących.

Skład poszczególnych rzutów zależny jest od konkretnego nieprzyjaciela i charakteru jego działań, szerokości pasa natarcia, treści i głębokości zadania, właściwości terenu oraz przewidywanych wyników własnego ognia.

P i e r w s z y r z u t z reguły wykonuje główne zadanie pułku; w jego skład wchodzą dwa - trzy wzmocnione bataliony /2-4 kompanie czołgów w pułku czołgów/. Jest on przeznaczony do bezpośredniego wykorzystania skutków ognia i rozbicia nieprzyjaciela na głębokość zadania bliższego, następnie - wspólnie z drugim rzutem lub odwodem - do rozwinięcia natarcia w głąb, a w zależności od sytuacji - do forsowania przeszkód wodnych, opanowania przepraw, przesmyków, stanowisk startowych rakiet, węzłów dróg i innych ważnych obiektów.

W pułku zmechanizowanym w skład pierwszego rzutu może wchodzić batalion czołgów, który często poszczególnymi kompaniami przydziela się do batalionów piechoty. Może on również działać samodzielnie. Samodzielne użycie batalionu czołgów stosuje się najczęściej w pułku zmechanizowanym wyposażonym w bojowe wozy piechoty /BWP/.

D r u g i r z u t - jeden - dwa bataliony /1-3 kompanie czołgów w pułku czołgów/ - przeznaczony jest do rozwinięcia powodzenia pierwszego rzutu. Wykorzystuje się go przede wszystkim do rozwinięcia powodzenia w głąb na kierunku głównego uderzenia. Poza tym może on być użyty do uderzenia na skrzydła i tyły przeciwnika, odpierania kontrataków, zamiany jednego z batalionów pierwszego rzutu, który poniósł duże straty lub nie jest w stanie dalej efektywnie walczyć ze względu na zmęczenie ludzi, zużycie środków materiałowych itp.

O d w ó d o g ó l n o w o j s k o w y - jedna - dwie kompanie piechoty /kcz/ - organizuje się przede wszystkim w pułku zmechanizowanym i tylko wówczas, gdy pułk przyjmuje ugrupowanie jednorzutowe, względnie w toku walki po zużyciu drugiego rzutu.

Może on być przeznaczony do wykonania części zadań realizowanych przez drugi rzut, a w głównej mierze do zadań nie przewidzianych zamiarem walki, lecz wynikłych w jej toku na skutek zmian położenia.

A r t y l e r i a Pułk zmechanizowany /czołgów/, będący w pierwszym rzucie i na kierunku głównego uderzenia dywizji, może otrzymać do trzech dywizjonów artylerii. W zależności od ilości przydzielonej artylerii część z niej przydziela się batalionom pierwszego rzutu, a zwłaszcza batalionowi na głównym kierunku uderzenia. Z pozostałej artylerii tworzy się najczęściej pułkową grupę artylerii /PGA/, którą przeznacza się do obezwładnienia siły żywej i niszczenia środków ogniowych nieprzyjaciela, wzłaszcza tych, które rozmieszczone są w pierwszym rzucie. Ponadto artyleria pułkowa może być wykorzystana do zwalczania artylerii - głównie moździerzy - nieprzyjaciela oraz do obezwładniania jego systemu dowodzenia. Do składu PGA nie włącza się organicznej artylerii pułku, batalionów i artylerii przeciwpancernej.

P o d o d d z i a ł y p r z e c i w l o t n i c z e przeznacza się do osłony sił wykonujących główne zadanie oraz do osłony artylerii i stanowiska dowodzenia pułku. Pododdziały przeciwlotnicze, działając samodzielnie lub w składzie grup przeciwlotniczych /we współdziałaniu z innymi pododdziałami/, tworzą system obrony przeciwlotniczej pułku.

O d w ó d p r z e c i w p a n c e r n y pułku tworzy się z baterii przeciwpancernej, a niekiedy z pododdziału czołgów - głównie do zwalczania czołgów nieprzyjaciela.

W pułku czołgów odwód przeciwpancerny tworzy się tylko w wypadku wzmocnienia go pododdziałem artylerii przeciwpancernej.

Głównym przeznaczeniem odwodu przeciwpancernego jest zwalczanie kontratakujących czołgów nieprzyjaciela.

O d w ó d i n ż y n i e r y j n y organizuje się z pododdziałów inżynieryjnych pozostałych po wzmocnieniu batalionów i wydzieleniu sił do wykonania zadań inżynieryjnych szczebla pułkowego. Przeznaczony jest on do wykonania nieprzewi-

dzianych zadań oraz wzmocnienia /zamiany/ pododdziałów inżynieryjnych, które poniosły straty.

O d w ó d c h e m i c z n y stanowi pluton chemiczny /bez sił wydzielonych do prowadzenia rozpoznania skażeń/. Przeznaczony jest do prowadzenia zabiegów specjalnych i sanitarnych, prowadzenia kontroli skażenia pododdziałów. Ponadto może być wykorzystany do gaszeniá pożarów w czasie torowania przejść w lesie i miejscowościach itp.

O d d z i a ł z a b e z p i e c z e n i a r u c h u stanowi pluton inżynieryjno-drogowy, w miarę potrzeby wzmocniony pododdziałami innych rodzajów wojsk. Przeznaczony jest do utrzymania pułkowej drogi manewru oraz drogi dowozu i ewakuacji.

O d d z i a ł w y d z i e l o n y - w sile od wzmocnionej kompanii /kcz/ do wzmocnionego batalionu - organizuje się zarówno przed natarciem, jak i w czasie jego trwania, jednak tylko w tych wypadkach, w których - z racji sposobu działania i ewentualnie większej ruchliwości - może znacznie wyprzedzić pozostałe pododdziały pułku. Przeznacza się go do opanowania i utrzymania - do czasu podejścia sił głównych - ważnych rubieży i obiektów, najczęściej: przyczółka na przeszkodzie wodnej, węzłów dróg, przesmyków, lotnisk, składów materiałowych. Może prowadzić działanie unikając walki lub prowadząc działania rajdowe niszczyć stanowiska startowe, składy amunicji jądrowej, węzły łączności, sztaby przeciwnika itp.

Często przeznaczeniem oddziału wydzielonego może być połączenie się z desantem taktycznym i wspólne z nim utrzymanie ważnej rubieży /rejonu/.

A w a n g a r d a może występować w takim składzie, jak oddział wydzielony. Organizuje się ją przede wszystkim wówczas, gdy pułk przechodzi do pościgu równoległego. Jej zasadniczym zadaniem jest ubezpieczenie sił głównych pułku przed niespodziewanym uderzeniem nieprzyjaciela i stworzenie dogodnych warunków wejścia ich do walki. W niektórych wypadkach na skutek zmiany sytuacji awangardę można przekształcić w oddział wydzielony. W takich przypadkach ulegnie zmianie treść zadań.

O d d z i a ł o b e j ś c i a - w składzie od kompanii do batalionu piechoty - organizuje się i wysyła z reguły przed walką w terenie trudno dostępnym /góry, teren lesisto-jeziorny/ i głównie w warunkach ograniczonej widoczności. Jego głównym zadaniem jest przeniknięcie w ugrupowanie nieprzyjaciela najczęściej pieszo /na nartach/ i wykonanie ataku na skrzydło i tyły punktu oporu, węzła obrony lub innego obiektu wspólnie z uderzeniem od czoła sił głównych pułku.

P o d o d d z i a ł y t y ł o w e pułku ugrupowuje się z zasady w dwa rzuty. W skład pierwszego rzutu najczęściej wchodzi kompania medyczna do organizacji pułkowego punktu medycznego /PPM/, wydzielona część sił kompanii remontowej do ewakuacji i remontu uszkodzonego sprzętu oraz część kompanii zaopatrzenia z zapasami środków materiałowych, głównie amunicji do uzupełnienia ich w pododdziałach.

Drugi rzut tyłów stanowią: kompania zaopatrzenia i kompania remontowa /bez części sił wydzielonych do pierwszego rzutu/.

2. Organizacja natarcia

Organizacja natarcia jest to zespół przedsięwzięć mających na celu powzięcie decyzji i wszechstronne przygotowanie wojsk do jej realizacji.

Organizacja natarcia stanowi tę część działalności dowódców oraz sztabów, od której przede wszystkim zależy, w jakim stopniu i z jakim wynikiem zużytkowane zostaną możliwości bojowe i wysiłek wojsk. Dlatego też wymaga się od poszczególnych oficerów nie tylko głębokiej znajomości zasad i sposobów działań na polu walki, lecz także, a nawet przede wszystkim, umiejętności ich zastosowania w konkretnej sytuacji, a poza tym - jeśli zaistnieje konieczność - wypracowania nowych sposobów działań bojowych bardziej odpowiadającym faktycznym warunkom, których obecnie nie jest się w stanie w pełni przewidzieć.

Organizacja natarcia pułku obejmuje:
- powzięcie decyzji;
- rekonesans i postawienie zadań;
- organizację współdziałania;
- organizację dowodzenia;
- organizację zabezpieczenia działań bojowych;
- osiągnięcie gotowości poszczególnych pododdziałów w przewidzianym ugrupowaniu do działań.

Sposób pracy dowódcy i sztabu pułku w zakresie organizacji natarcia zależy od sytuacji bojowej i czasu, jakim się dysponuje. Czas na organizację działań dowódca dzieli w taki sposób, aby jego większość pozostawić podległym dowódcom i pododdziałom. Czas na organizację natarcia pułku - pomimo stosunkowo dużej liczby przedsięwzięć i stale zwiększającego się ich zakresu wraz z rozwojem technicznych środków walki - we współczesnych warunkach będzie bardzo krótki /najczęściej kilka godzin/. Tylko w natarciu z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem może być niekiedy dłuższy. Dlatego też, aby podołać stawianym wymaganiom, zwraca się szczególną uwagę, między innymi, na operatywność i skrócenie czasu pracy dowódcy i sztabu oraz dąży się do stosowania równoległości w organizacji działań na poszczególnych szczeblach dowodzenia. Obecnie dokonuje się tego przez prawie natychmiastowe poinformowanie o przyszłych działaniach, a następnie możliwie najszybsze postawienie zadań wykonawcom, przeznaczając na podjęcie decyzji tylko niezbędną ilość czasu. Poza tym ogranicza się do niezbędnego minimum czas na organizację zabezpieczenia działań bojowych oraz organizację współdziałania.

2.1. Powzięcie decyzji

> Decyzja o natarciu jest to ustalenie zamiaru i sposobów wykonania zadania w konkretnych warunkach sytuacji bojowej.

Podejmuje się ją w wyniku analizy zadania i oceny sytuacji oraz udokładnia - jeśli pozwalają na to warunki -

w toku rekonesansu. Zakres rozpatrywania poszczególnych zagadnień - tak pod względem treści, jak i kolejności - może być różny. Decyduje o tym w głównej mierze ilość czasu, styl pracy oraz stopień zaangażowania dowódcy, oficerów sztabu i szefów rodzajów wojsk i służb w kierowaniu pododdziałami.

Podczas podejmowania decyzji za najbardziej typową należy uznać następującą kolejność czynności:

- dokonanie analizy zadania;
- przeprowadzenie kalkulacji czasu oraz określenie czynności, które należy natychmiast wykonać w celu szybkiego przygotowania wojsk do dalszych działań;
- wydanie zarządzeń dotyczących organizacji rozpoznania, przygotowania danych do decyzji i przeprowadzenia rekonesansu;
- dokonanie oceny sytuacji i wysłuchanie meldunków /danych/ poszczególnych oficerów co do położenia rodzajów wojsk, ich możliwości oraz niezbędnych kalkulacji.

W zależności od posiadanego czasu, stylu pracy dowódcy, przygotowania fachowego i doświadczenia oficerów sztabu metoda podejmowania decyzji może być różna. Jest ona uzależniona od tego, w jakim stopniu dowódca angażuje poszczególnych oficerów do wykonania wyżej wymienionych czynności związanych z podjęciem decyzji. Niekiedy wymaga się od nich propozycji wykorzystania rodzajów wojsk, a czasem dowódca może ograniczyć się tylko do wysłuchania odpowiedzi na zadawane pytania.

Przed udzieleniem oficerom sztabu, szefom rodzajów wojsk i służb wytycznych do przygotowania danych do decyzji dowódca pułku zawsze powinien zapoznać ich ze swoim zamiarem. W treści zamiaru należy podać kierunek głównego uderzenia i ugrupowanie pułku, a jeśli jest to możliwe, nawet sposób działania. konieczne też jest podanie ważniejszych terminów.

Mogą również zaistnieć sytuacje, gdy na skutek ograniczonej ilości czasu dowódca pułku będzie podejmować decyzję osobiście, bez pomocy oficerów sztabu. Najczęściej będzie to miało miejsce w trakcie kierowania walką pułku.

T r e ś ć p r a c y

Analiza zadania

Celem analizy zadania jest zrozumienie otrzymanego zadania w świetle zamiaru działań dowódcy dywizji. Analizując zadanie, należy w pierwszym rzędzie wyjaśnić /zrozumieć/ treść i cel działania przełożonego oraz przeznaczenie określonych sił i środków do ich realizacji, a następnie ustalić: zgrupowanie nieprzyjaciela, które zamierza się rozbić; siły i środki oraz kolejność ich użycia; czynność, na której przełożonemu szczególnie zależy; rolę i miejsce pułku w zadaniu dywizji, wpływ działania sąsiadów i innych rodzajów wojsk na wykonanie zadania.

W wyniku analizy zadania dowódca powinien dojść do wniosków dotyczących roli i miejsca pułku w ramach działania dywizji, charakteru i głębokości jego zadania oraz tego, co w nim jest najistotniejsze, określić najważniejsze terminy realizacji poszczególnych przedsięwzięć oraz związek zadania pułku z zadaniami sąsiadów.

Poza tym w przybliżeniu dowódca ustala wymagania dotyczące ugrupowania i kierunku głównego uderzenia.

Kalkulacja czasu

Kalkulacji czasu dokonuje dowódca lub szef sztabu pułku. Polega ona na ustaleniu przedsięwzięć, które należy zrealizować, i - w zależności od posiadanego czasu - wyznaczeniu terminów ich zakończenia. Kalkulacja czasu jest podstawą do wydania zarządzeń wstępnych dotyczących: przygotowania danych do decyzji, rekonesansu, wojsk do czekających ich działań; powiadamiania dowódców pododdziałów o terminie otrzymania przez nich rozkazu bojowego.

Ocena sytuacji

Ocena sytuacji polega na wszechstronnej analizie możliwości sił własnych i nieprzyjaciela oraz innych warunków mających wpływ na wykonanie zadania. W jej skład wchodzi ocena: nieprzyjaciela, sił własnych, sąsiadów, terenu, sytuacji skażeń i zakażeń, pory roku i dnia, warunków meteorologicznych, stanu

zaopatrzenia i możliwości zaopatrywania. Wszystkie te elementy pozostają z sobą w ścisłej zależności i dlatego ocenia się je we wzajemnym powiązaniu z równoczesnym uwzględnieniem warunków i potrzeb czasowych. Pomocą w ocenie sytuacji są szczegółowe kalkulacje oparte na znajomości zasad i charakteru współczesnej walki, na posiadanych informacjach o nieprzyjacielu, siłach własnych i warunkach przyszłych działań oraz na realnych przewidywaniach.

N i e p r z y j a c i e l

Ocena nieprzyjaciela powinna być wyjątkowo wnikliwa oraz wszechstronna i dotyczyć nie tylko jego sił znajdujących się w pasie działania pułku, ale również wszystkich sił i środków mogących oddziaływać na pułk w trakcie realizacji przez niego zadania bojowego. Należy dokładnie ocenić i umiejscowić środki ogniowe nieprzyjaciela rozmieszczone na przednim skraju jego obrony, a zwłaszcza przeciwpancerne, ustalić system zapór inżynieryjnych, określić rozmieszczenie artylerii i moździerzy oraz rozmieszczenie punktów dowodzenia i urządzeń tyłowych. Konieczne jest również ustalenie ugrupowania nieprzyjaciela, zwłaszcza jego odwodów, oraz ustalenie kierunków i ewentualnego czasu jego działania. Poza oceną nieprzyjaciela naziemnego należy również ocenić możliwości jego lotnictwa i określić kierunki głównego zagrożenia.

W wyniku oceny nieprzyjaciela określa się: pododdziały i obiekty, które należy rozbić środkami ogniowymi i uderzeniem wojsk, ustalając kolejność rozbicia tych sił; zasadnicze rubieże /rejony/ do opanowania; kierunek, w którym należy wykonać główne uderzenie; sposoby prowadzenia natarcia i przeciwdziałania w wypadku kontrataków nieprzyjaciela; kierunki zagrożenia, i inne. Ocena nieprzyjaciela jest również podstawą do przyjęcia właściwej koncepcji, dotyczącej organizacji rozpoznania.

S i ł y w ł a s n e

Ocena sił własnych powinna dać odpowiedź na pytania: czym pułk aktualnie dysponuje, jakie są jego siły, środki i ich rozmieszczenie w stosunku do nieprzyjaciela oraz jak je należy

użyć celem wykonania zadania? Pod tym też kątem widzenia rozpatruje się: ukompletowanie, możliwości bojowe, położenie i warunki przesunięcia poszczególnych pododdziałów ogólnowojskowych oraz rodzajów wojsk i służb.

Uwzględniając treść planowanych zadań i warunki ich realizacji oraz konieczność uzyskania określonego stopnia przewagi na kierunku głównego uderzenia, należy ustalić skład poszczególnych elementów ugrupowania pułku oraz przydział do nich niezbędnych sił i środków.

Przewidując charakter przyszłych działań, należy określić przypuszczalne zużycie środków materiałowo-technicznych i ustalić system zaopatrywania.

Na podstawie oceny sił własnych precyzuje się wnioski dotyczące ugrupowania oraz podziału sił i środków, składów poszczególnych elementów ugrupowania, ich rozmieszczenia i przesunięcia, zadań, sposobów działania, sposobu zaopatrywania oraz zakresu i sposobu zabezpieczenia działań bojowych.

S ą s i e d z i

Sąsiadów ocenia się z punktu widzenia wpływu ich działań na wykonanie zadania przez pułk oraz potrzeb i warunków współdziałania z nimi w toku natarcia. Rozpatruje się kolejno: oddziały zabezpieczające wejście do walki pułku, oddziały działające na skrzydłach własnego pułku, oddziały drugorzutowe przewidziane do wprowadzenia do walki na kierunku natarcia, desanty śmigłowcowe, jednostki obrony terytorialnej, które znajdują się na obszarze działań pułku itp.

T e r e n

Praktycznie dowódca pułku ocenia teren w trakcie analizy zadania, oceny nieprzyjaciela i wojsk własnych. Niekiedy teren lub jego elementy ocenia się oddzielnie. W sumie należy oceniać teren począwszy od rejonu wyjściowego /rozmieszczenia/ pułku do rubieży wejścia do walki i na głębokość zadania. Studiuje się przy tym jego rzeźbę, przejezdność, pokrycie, właściwości obronne i ochronne, warunki obserwacji, obecność przeszkód, wpływ terenu na użycie środków ogniowych oraz możliwe zmiany jego charakteru w wyniku uderzeń broni jądrowej.

Oceniając teren po stronie nieprzyjaciela, dowódca ustala: najbardziej dogodne kierunki do natarcia poszczególnych rodzajów wojsk, a zwłaszcza czołgów; istnienie odcinków trudno dostępnych oraz ich wpływ na prowadzenie działań; istnienie przeszkód naturalnych i sztucznych, a wśród nich takich, które powstały w wyniku użycia środków ogniowych; warunki ruchu wojsk po drogach i poza nimi; możliwości obserwacji i prowadzenia ognia na wprost tak ze strony nieprzyjaciela, jak i własnej; wpływ terenu na manewr; zasadnicze rubieże i obiekty, których opanowanie może zadecydować o powodzeniu działań.

Teren po stronie własnej rozpatruje się począwszy od rejonu wyjściowego /rozmieszczenia/ do rubieży czołowych oddziałów nieprzyjaciela. Zwraca się szczególną uwagę na właściwości ochronne terenu, warunki rozmieszczenia poszczególnych pododdziałów i ich przesunięcia na rubież ataku, wybór stanowisk ogniowych, stanowisk dowodzenia itp.

Oceniając teren, dowódca potwierdza lub koryguje wnioski wypływające z poprzednio rozpatrywanych zagadnień oraz precyzuje kierunek głównego uderzenia, zadania pododdziałów, ich rozmieszczenie, sposób przesunięcia wojsk i wykonanie ataku. Ustala także drogi manewru i zaopatrywania, rubieże rozwinięcia oraz wybiera /z mapy/ rejony stanowisk ogniowych. Należy również określić odcinek, na którym pułk uczestniczy w przełamaniu.

Pozostałe elementy oceny sytuacji rozpatruje się w świetle ich dodatniego lub ujemnego wpływu na przebieg natarcia. główną uwagę należy przy tym zwrócić na sposób wykorzystania warunków sprzyjających natarciu lub zapobiegania oddziaływaniu warunków ujemnych.

W wyniku oceny sytuacji dowódca wyciąga wnioski ogólne, które w zasadzie stanowią treść decyzji powziętej na podstawie mapy.

2.2. Rekonesans i postawienie zadań

Po ocenie sytuacji dowódca powinien zawsze dążyć do przeprowadzenia rekonesansu, którego celem jest skonfrontowanie

w terenie decyzji podjętej na podstawie mapy z faktycznym położeniem nieprzyjaciela i wojsk własnych oraz właściwościami terenu i - w koniecznych wypadkach - wprowadzenie do niej niezbędnych poprawek.

W rekonesansie najczęściej obok dowódcy biorą udział: starszy oficer operacyjny, starszy oficer rozpoznania, szef artylerii, szef saperów oraz dowódcy pododdziałów. Podczas rekonesansu dowódca pułku ustala i wskazuje w terenie:

- położenie czołowych pododdziałów nieprzyjaciela, podejście do nich, rozmieszczenie zapór, środków ogniowych, zwłaszcza przeciwpancernych, luki w ugrupowaniu oraz otwarte skrzydła;
- obiekty uderzeń własnych środków ogniowych w ogniowym przygotowaniu ataku i w początkowej fazie ogniowego wsparcia ataku;
- kierunek głównego uderzenia, rubieże ataku /odcinek przełamania/, kierunki natarcia i zadania pododdziałów;
- rejony stanowisk ogniowych, czas i sposób ich zajęcia;
- drogi podejścia pododdziałów, poszczególne rubieże rozwinięcia i rubież bezpieczeństwa /w natarciu z marszu/, rubież ataku i rejony wyczekiwania /w natarciu z bezpośredniej styczności/;
- miejsca i sposoby wykonania przejść w zaporach;
- rozmieszczenie punktów dowodzenia.

W niektórych wypadkach, oprócz dowódcy, rekonesans prowadzi zwykle na kierunku pomocniczym zastępca do spraw liniowych, a niekiedy szef sztabu pułku. Do rekonesansu w rejonie tyłów i na drogach marszu wyznacza się dodatkowo oddzielne grupy. Z wynikami tych grup dowódca pułku zapoznaje się przed ostatecznym sprecyzowaniem decyzji, którą następnie melduje przełożonemu.

Układ i treść meldunku decyzji mogą być różne. Najczęściej meldunek taki obejmuje: wnioski z oceny nieprzyjaciela, zamiar, podstawowe zadania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego, podział sił i środków, stosunek sił, główne problemy współdziałania, dowodzenia i zabezpieczenia działań oraz prośby.

Po zameldowaniu decyzji i jej zatwierdzeniu dowódca stawia zadania, organizuje współdziałanie i dowodzenie oraz wydaje wytyczne do zabezpieczenia działań bojowych. Zadania bojowe niekiedy mogą być postawione jeszcze przed zameldowaniem decyzji. Ma to na celu zapewnienie podwładnym wcześniejszego podjęcia prac nad organizacją natarcia.

Zadania bojowe dowódca pułku określa pododdziałom osobiście i przekazuje je: osobiście w bezpośrednim kontakcie z podwładnymi, przez techniczne środki łączności, przez upoważnionych oficerów dowództwa lub za pomocą dokumentów przekazywanych przez oficerów. Rozkazy wydawane ustnie wyznaczony oficer zapisuje lub utrwala w inny sposób. Zadanie bojowe powinno być zredagowane zwięźle, jednak bez szkody dla jego treści.

W rozkazie bojowym dowódcy pułku podaje się:

W pierwszym punkcie - krótką ocenę zgrupowań i działań nieprzyjaciela. W punkcie tym nie wylicza się danych o nieprzyjacielu, lecz podaje się jego ocenę w postaci krótkich wniosków, tak aby podwładni mogli zrozumieć wysiłek niezbędny do wykonania zadania.

W drugim punkcie - zadania i sposób użycia broni jądrowej przez dowódcę dywizji w pasie działania pułku oraz zadania sąsiadów i linie rozgraniczenia z nimi. W zależności od otrzymanych danych o sąsiadach można podać zadania sąsiednich batalionów piechoty /kompanii czołgów/ bądź też zadania sąsiednich pułków. Oprócz zadań lewego i prawego sąsiada podaje się również zadania działających przed frontem wojsk, z którymi będą musiały współdziałać podległe pododdziały.

W trzecim punkcie - zadania pułku i zamiar działań.

W czwartym punkcie - po słowie rozkazuję:

- pododdziałom pierwszego rzutu - środki wzmocnienia, zadanie bojowe, czas i sposób wysunięcia wojsk na rubież rozwinięcia i ataku, rubież bezpieczeństwa, linie rozgraniczenia, stanowiska dowodzenia, siły i środki wspierające;
- pododdziałom drugiego rzutu - drogi marszu, możliwe rubieże wprowadzenia do walki i zadania bojowe;
- odwodowi ogólnowojskowemu - drogi marszu i sposób przesuwania się;

- artylerii - czas trwania i układ artyleryjskiego przygotowania ataku, metodę artyleryjskiego wsparcia ataku, zadania w poszczególnych okresach działalności ogniowej, skład pułkowej grupy artylerii lub artylerii dyspozycyjnej, stanowiska ogniowe i drogi marszu w rejon stanowisk ogniowych, czas gotowości do otwarcia ognia;
- pododdziałom przeciwlotniczym - zadania bojowe w czasie rozwijania się wojsk do ataku i w czasie walki, drogi marszu, stanowiska ogniowe i czas gotowości bojowej;
- innym elementom ugrupowania - skład, rejon rozmieszczenia, kierunek przesuwania się i zadania.

W piątym punkcie - miejsce i czas rozwijania punktów dowodzenia i kierunek przesunięcia stanowiska dowodzenia, terminy składania meldunków bojowych.

W szóstym punkcie - zastępców.

Rozkaz bojowy może zawierać zadania bojowe wszystkich podległych pododdziałów lub tylko zadanie jednego /kilku/ z nich. Treść rozkazu zależy od sytuacji i z zasady podaje się w nim tylko te dane, które są niezbędne wykonawcom. W rozkazie dla jednego pododdziału podaje się zwykle krótkie wiadomości o nieprzyjacielu, zadanie pododdziału, uderzenia ogniowe wykonywane na jego korzyść i czas gotowości do działania. W razie potrzeby mogą być podane zadania sąsiadów i inne dane.

Najlepszym sposobem stawiania zadań bojowych wojskom jest wydawanie ustnego rozkazu bojowego osobiście przez dowódcę; przy czym dowódca sam przybywa do podwładnych albo wzywa ich do siebie. Ten sposób pozwala przekazać zadanie szybko i w przystępnej formie oraz na miejscu przekonać się, jak podwładni je zrozumieli, wyjaśnić wynikłe problemy i najlepiej zachować w tajemnicy zamiar działań bojowych.

Zadania przekazuje się najpierw tym pododdziałom, które pierwsze rozpoczynają działania i które potrzebują więcej czasu na przygotowanie się do walki.

2.3. Organizacja współdziałania

> Współdziałanie w natarciu organizuje się według zadań, rubieży /obiektów/ i czasu, na całą głębokość działania, a szczególnie dokładnie na głębokość zadania bliższego.

Wszystkie planowane przedsięwzięcia synchronizuje się w czasie i przestrzeni ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania skutków uderzeń jądrowych oraz własnych środków ogniowych, środków przełożonego /w tym również lotnictwa/, a także działań sąsiadów.

Najważniejsze zagadnienia współdziałania będą w większości wypadków przekazywane łącznie z treścią zadań bojowych. Jednak z doświadczeń wojennych i praktyki szkolenia wynika, że współdziałanie najlepiej jest organizować w terenie bezpośrednio po postawieniu zadań. Jeśli warunki nie pozwalają na organizację współdziałania w terenie - np. ograniczony czas lub noc - może ono być organizowane w rejonie stanowiska dowodzenia. W tym celu wykorzystuje się: mapy, tablice magnetyczne lub piaskownice.

W czasie organizacji współdziałania dowódca pułku określa:
- sposób przesunięcia i rozwinięcia pododdziałów przed rozpoczęciem ataku oraz ich zabezpieczenie;
- sposób zgrywania działań pododdziałów z uderzeniami rakiet, lotnictwa, śmigłowców szturmowych i ogniem artylerii, działania między nimi i sąsiadami w czasie ataku i rozwijania natarcia w głąb;
- sposób wprowadzenia do walki drugiego rzutu /odwodu ogólnowojskowego/ oraz sposoby odparcia możliwych kontrataków nieprzyjaciela;
- czynności związane z połączeniem się z desantami lub innymi siłami działającymi na tyłach nieprzyjaciela.

Dowódca pułku - organizując współdziałanie, na początku ustala okresy działania, które najczęściej obejmują:

Okres pierwszy w natarciu z marszu obejmuje problematykę:

podejścia, rozwinięcia i ogniowego przygotowania natarcia. Ten sam okres w natarciu z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem obejmuje całokształt działań związanych z zajęciem podstawy wyjściowej do natarcia i ogniowe przygotowanie natarcia.

Okres drugi obejmuje całokształt zagadnień prowadzenia walki. Jest on omawiany w kolejności wykonywania planowanych zadań /zadanie bliższe, zadanie następne/.

Omawiając poszczególne okresy lub działania w trakcie realizacji kolejnych zadań, dowódca pułku powinien podać nazwę okresu /zadania/ i cel działania. Następnie - w czasie astronomicznym lub w stosunku do "G" - omawia on szczegółowo sposób działania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego oraz wszystkich sił i środków celem wykonania postawionych im uprzednio zadań. Działanie wojsk w ramach omawianego zadania rozpatrywane jest w jednej - dwóch sytuacjach /wariantach/ możliwego przeciwdziałania nieprzyjaciela.

W organizacji współdziałania obowiązuje zasada, której istotą jest organizowanie go na potrzeby tego zgrupowania, które w danym etapie walki wykonuje główne zadanie.

Po omówieniu całości współdziałania dowódca pułku sprawdza, czy poszczególni oficerowie jednakowo je rozumieją, oraz podaje podstawowe sygnały.

2.4. Organizacja dowodzenia

Dowodzenie pułkiem obejmuje całokształt działalności dowódcy i jego organów dowodzenia w zakresie przygotowania i prowadzenia działań przez wszystkie pododdziały i elementy ugrupowania bojowego w celu zapewnienia wykonania zadań.

Dowodzenie pułkiem polega na:
- określeniu ogólnych i szczegółowych celów oraz sposobów ich realizacji dla zapewnienia wykonania postawionych zadań;
- planowaniu działań oraz organizacji i kierowaniu wszystkimi siłami i środkami pułku, przeznaczonymi do realizacji założonych celów;

- zdobywaniu, przetwarzaniu i obiegu informacji;
- ciągłej ocenie sytuacji taktycznej /w oparciu o aktualny stan informacji i realne przewidywania/ i wprowadzaniu wynikających z niej zmian do decyzji i planów;
- mobilizowaniu całego stanu osobowego pułku do realizacji stojących przed nim zadań;
- organizacji i odtwarzaniu współdziałania między podwładnymi, sąsiadami i przełożonymi;
- utrzymaniu ciągłej i niezawodnej łączności.

Dowodzenie pułkiem w natarciu z zasady odbywa się w oparciu o stanowisko dowodzenia /SD/ i tyłowe stanowisko dowodzenia /TSD/.

Stanowisko dowodzenia pułku rozmieszcza się za pododdziałami pierwszorzutowymi w miejscu, skąd najlepiej jest dowodzić walką pułku. Zaleca się, aby znajdowało się ono poza zasięgiem ognia broni maszynowej i obserwowanego ognia artylerii i moździerzy. Rejon rozmieszczenia stanowiska dowodzenia powinien zapewniać dogodne warunki pracy i maskowania, bezpieczeństwo przeciwpożarowe, możliwość szybkiego zwinięcia i opuszczenia go /w celu przesunięcia/, dogodne warunki utrzymania łączności z podwładnymi, przełożonym i sąsiadami. Średnia odległość stanowiska dowodzenia pułku od czołowych pododdziałów wynosi 3-5 km. Tyłowe stanowisko dowodzenia z zasady rozmieszcza się w pobliżu pododdziałów tyłowych pułku. W celu zachowania ciągłości dowodzenia wskazane jest, aby było ono tak zorganizowane, by w wypadku zniszczenia stanowiska dowodzenia mogło przejąć jego funkcje.

Dowódca pułku z zasady dowodzi ze stanowiska dowodzenia. Często jednak zachodzi potrzeba zbliżenia się do walczących wojsk. W tym celu dowódca pułku swoim wozem dowodzenia i z niezbędnymi mu oficerami może wyjechać na uprzednio wybrany i rozpoznany punkt obserwacyjny lub też jeden z punktów dowódczo-obserwacyjnych pododdziałów pierwszorzutowych.

Organizując dowodzenie w natarciu, należy zawczasu wybrać oś przesunięcia stanowiska dowodzenia i określić prawdopodobne

rejony jego rozwinięcia, które na osi zmiany stanowiska dowodzenia wybiera się średnio co 5-10 km. Miejsce stanowiska dowodzenia, oś przesunięcia oraz rejony planowanych jego zmian wrysowuje się na mapy robocze dowódcy pułku i oficerów sztabu. Organizacja łączności dowodzenia powinna zapewniać swobodny obieg informacji, nawet podczas przesunięcia stanowiska dowodzenia /dowodzenie w marszu/. Podstawowym środkiem łączności w natarciu pułku jest: z podwładnymi - łączność radiowa, a z przełożonym - radiowa i radioliniowa.

Miejsce stanowiska dowodzenia zawsze musi być znane oficerom sztabu pułku, dowódcom batalionów /kcz/ i poszczególnych elementów ugrupowania bojowego oraz dowódcy dywizji i dowódcom sąsiednich pułków.

2.5. Zabezpieczenie działań bojowych

> Zabezpieczenie działań bojowych jest to całokształt przedsięwzięć, podejmowanych przed i w toku walki, mających na celu niedopuszczenie do niespodziewanego uderzenia nieprzyjaciela oraz zapewnienie wojskom własnym swobody prowadzenia działań w różnych sytuacjach.

Obejmuje ono: rozpoznanie, obronę przed bronią masowego rażenia, powszechną obronę przeciwlotniczą, ubezpieczenie, zabezpieczenie inżynieryjne, zabezpieczenie chemiczne, maskowanie, obronę radioelektroniczną, zabezpieczenie topograficzne, zabezpieczenie hydrometeorologiczne i zabezpieczenie tyłowe.

Całość zabezpieczenia działań bojowych ujmuje się w jednolity system głównie na szczeblu dywizji. Oddziały i pododdziały organizują i realizują poszczególne jego przedsięwzięcia stosownie do swoich potrzeb i możliwości. Na przykład pułk tylko w niewielkim zakresie uczestniczy w obronie radioelektronicznej, jak również w zabezpieczeniu topograficznym i hydrometeorologicznym. Poza tym szereg przedsięwzięć zabezpieczenia wykonywanych jest na korzyść pułku przez siły i środki związku taktycznego a nawet operacyjnego.

Podstawą organizacji zabezpieczenia działań bojowych pułku są zarządzenia sztabu dywizji oraz decyzja dowódcy pułku. Dowódca pułku rozpoczyna organizację zabezpieczenia działań bojowych już w toku realizowania poszczególnych przedsięwzięć związanych z organizację natarcia. Szczegółowe wytyczne wydaje z reguły po postawieniu zadań i organizacji współdziałania.

R o z p o z n a n i e

Rozpoznanie organizuje się w celu zdobycia wiadomości o nieprzyjacielu i terenie, mających wpływ na przygotowanie i prowadzenie natarcia.

W wytycznych do rozpoznania dowódca pułku przede wszystkim ustala: główny jego wysiłek, zadania, siły i środki, sposoby jego prowadzenia, oraz terminy zdobywania poszczególnych wiadomości.

Określając zadania rozpoznania dowódca wyodrębnia te, które należy zrealizować w okresie organizacji natarcia, a następnie w toku natarcia, zwracając szczególną uwagę na ustalenie sił i ugrupowania nieprzyjaciela, możliwości oraz charakteru jego działań, rozmieszczenie czołowych punktów oporu, odwodów, środków ogniowych, zwłaszcza środków przeciwpancernych, punktów dowodzenia, systemu zapór itp.

Na podstawie wytycznych dowódcy pułku starszy oficer rozpoznania opracowuje na swojej mapie roboczej plan rozpoznania, z którego szef sztabu pułku przekazuje zainteresowanym wykonawcom zadania rozpoznania.

Do wykonania powyższych zadań wykorzystuje się wszystkie posiadane siły i środki rozpoznania, w tym organa rozpoznawcze artylerii i saperów. W batalionach wykorzystuje się do tego celu pododdziały ogólnowojskowe.

W pułku najczęściej organizuje się następujące elementy rozpoznawcze:

- 1-2 patrole rozpoznawcze do prowadzenia rozpoznania na kierunku /kierunkach/ przesunięcia i natarcia pododdziałów pułku;
- 1-2 ruchome posterunki obserwacyjne do prowadzenia rozpoznania w ugrupowaniu i na skrzydłach.

Patrole i posterunki obserwacyjne organizuje się z sił kompanii rozpoznawczej. Do patroli rozpoznawczych przydziela się z reguły po jednej drużynie rozpoznania skażeń i po jednym patrolu rozpoznania inżynieryjnego.

Obrona przed bronią masowego rażenia

Obronę przed bronią masowego rażenia organizuje się w celu ochrony wojsk przed działaniem broni jądrowej, chemicznej i biologicznej. Polega ona na niedopuszczeniu do porażenia ludzi i sprzętu bronią masowego rażenia lub zapewnieniu maksymalnego osłabienia skutków jej działania. Główny jej wysiłek skupia się z reguły na obronie przed skutkami uderzeń broni jądrowej.

W wytycznych do obrony przed bronią masowego rażenia dowódca pułku najczęściej określa:

- rejony oraz okresy szczególnego zagrożenia uderzeniami broni masowego rażenia;
- przedsięwzięcia zapobiegające uderzeniom oraz zmniejszające ich skutki;
- zadania rozpoznania skażeń;
- sposób i kolejność powiadamiania o skażeniach;
- przedsięwzięcia w zakresie przygotowania dwóg manewru i sposoby oraz kierunek obejścia stref zniszczeń, skażeń i pożarów;
- dopuszczalną dawkę napromieniowania w czasie natarcia;
- skład grupy ratunkowo-ewakuacyjnej pułku;
- sposoby i kolejność likwidacji skutków uderzeń bronią masowego rażenia w poszczególnych elementach ugrupowania bojowego pułku.

Do rozpoznania skażeń wykorzystuje się pluton chemiczny, organizując z niego posterunki rozpoznania skażeń /każdy w sile drużyny rozpoznania skażeń/, które zazwyczaj rozmieszcza się: jeden - przy stanowisku dowodzenia, drugi - przy tyłowym stanowisku dowodzenia. W batalionach organizuje się posterunki obserwacyjne, a w kompaniach wyznacza się 3-5 obserwatorów /żołnierzy specjalnie wyszkolonych/ z etatowymi środkami rozpoznania.

Do odtworzenia zdolności bojowej wojsk po uderzeniach jądrowych oraz ratowania ludzi i sprzętu bojowego organizuje się pułkową grupę ratunkowo-ewakuacyjną.

Grupie ratunkowo-ewakuacyjnej przydziela się niezbędną ilość ludzi i sprzętu do: prowadzenia rozpoznania skażeń; torowania dróg; udzielania pomocy i ewakuacji porażonych; wydobywania i ewakuacji sprzętu technicznego; gaszenia pożarów; regulacji ruchu; prowadzenia zabiegów specjalnych, a także pododdział ogólnego przeznaczenia.

P o w s z e c h n a o b r o n a p r z e c i w l o t n i c z a

Powszechną obronę przeciwlotniczą organizuje się w celu osłony wojsk przed środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela. Polega ona na: organizowaniu i prowadzeniu obserwacji przestrzeni powietrznej, ostrzeganiu i alarmowaniu wojsk o zagrożeniu z powietrza, zwalczaniu środków napadu powietrznego na małych wysokościach z broni pokładowej i strzeleckiej, maskowaniu, rozśrodkowaniu oraz wykorzystaniu właściwości ochronnych i inżynieryjnej rozbudowy terenu.

W wytycznych do powszechnej obrony przeciwlotniczej dowódca pułku określa zadania w zakresie:
- rozpoznania środków napadu powietrznego nieprzyjaciela;
- powiadamiania pododdziałów o zagrożeniu z powietrza;
- zwalczania środków napadu powietrznego nieprzyjaciela na małych wysokościach;
- udaremniania rozpoznania powietrznego.

Ustalając sposób prowadzenia ognia przez pododdziały ogólnowojskowe i rodzaje wojsk,, dowódca pułku wyznacza im sektory ognia, pokrywające się z sektorami rozpoznania, określa wysokość, na której w pierwszej kolejności należy otwierać ogień, zużycie amunicji, ograniczenia ze względu na maskowanie i bezpieczeństwo własnego lotnictwa oraz sygnały.

U b e z p i e c z e n i e

Ubezpieczenie organizuje się w celu niedopuszczenia do niespodziewanego uderzenia naziemnego nieprzyjaciela na pułk,

zwłaszcza na jego skrzydła i tyły oraz zapewnienia pododdziałom czasu i dogodnych warunków wejścia do walki.

Sposób ubezpieczenia i ilość przeznaczonych do tego celu sił i środków zależą od roli, miejsca i zadania pułku w natarciu. W rejonie wyjściowym organizuje się ubezpieczenie w ramach pododdziałów - placówkami i patrolowaniem. Niekiedy pułk może wystawić ubezpieczenie postoju organizując oddział czat, czaty i patrole. Na okres przegrupowania i natarcia pułk ubezpiecza się szpicami i patrolami, a pododdziały organizują ubezpieczenia bezpośrednie. W głębi obrony nieprzyjaciela zwraca się szczególną uwagę na ubezpieczenie luk i skrzydeł. W tym celu na zagrożone kierunki wysyła się patrole rozpoznawcze i bojowe patrole rozpoznawcze oraz utrzymuje się odwody specjalne i odwód ogólnowojskowy w gotowości do osłony zagrożonego skrzydła /skrzydeł/.

W wytycznych do ubezpieczenia dowódca pułku uwzględnia okresy:
- organizacji natarcia;
- przegrupowania pułku do rubieży wejścia do walki;
- prowadzenia natarcia i walki w głębi obrony nieprzyjaciela.

Zabezpieczenie inżynieryjne

Zabezpieczenie inżynieryjne organizuje się w celu stworzenia sprzyjających warunków do terminowego i skrytego rozwijania wojsk, zapewnienia wysokiego tempa natarcia oraz ochrony ludzi i sprzętu przed środkami rażenia nieprzyjaciela.

W wytycznych do zabezpieczenia inżynieryjnego natarcia dowódca pułku uwzględnia zadania w zakresie: rozpoznania inżynieryjnego, budowy i utrzymania dróg, torowania przejść w zaporach i przeszkodach, urządzenia i utrzymania przepraw, rozbudowy stanowisk dowodzenia, stanowisk ogniowych artylerii, moździerzy i czołgów oraz rejonów rozmieszczenia pododdziałów ze szczególnym uwzględnieniem prac zabezpieczających wojska przed skutkami uderzeń broni masowego rażenia.

Powyższe zadania wykonują pododdziały wszystkich rodzajów wojsk. Kompanii saperów pułku oraz przydzielonym pododdziałom inżynieryjnym określa się zadania specjalistyczne w zakresie:

rozpoznania inżynieryjnego, budowy dróg i przepraw, wykonania niszczeń i przejść w zaporach.

Z a b e-z p i e c z e n i e c h e m i c z n e

Zabezpieczenie chemiczne organizuje się w celu zapewnienia wojskom skutecznej ochrony przed rażącym działaniem skażeń promieniotwórczych i chemicznych oraz środków zapalających, a także stworzenia sprzyjających warunków do prowadzenia natarcia.

W wytycznych do zabezpieczenia chemicznego natarcia dowódca pułku określa zadania w zakresie: wykrywania wybuchów jądrowych i określania ich parametrów; prognozowania stref /rejonów/ skażeń promieniotwórczych i chemicznych, pożarów i strat; rozpoznania skażeń promieniotwórczych i chemicznych; kontroli stopnia skażenia promieniotwórczego i chemicznego; kontroli napromieniowania wojsk; zabiegów sanitarnych i specjalnych; odkażania i dezynfekcji terenu; wykorzystania dymów; użycia miotaczy ognia i zabezpieczenia materiałowo-technicznego wojsk w sprzęt i środki chemiczne.

Przedsięwzięcia zabezpieczenia chemicznego wykonują wszystkie rodzaje wojsk i służb. Pododdziały chemiczne wykonują najbardziej złożone zadania w tym zakresie.

M a s k o w a n i e

Maskowanie organizuje się w celu ukrycia zamiaru działań i zapewnienia warunków zaskoczenia w walce. Obejmuje ono szereg czynności wykonywanych dla ukrycia wojsk przed obserwacją nieprzyjaciela, zapewnienia skrytości rozmieszczenia i działania, wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do ugrupowania i zamiaru oraz utrudnienia mu użycia broni masowego rażenia.

W wytycznych do maskowania, które dotyczą wszystkich elementów ugrupowania bojowego, dowódca pułku szczególną uwagę zwraca na: przestrzeganie tajemnicy; dyscyplinę w przestrzeganiu ustalonych norm rozmieszczenia, przegrupowania, ograniczeń pracy na środkach radiowych i oświetlenia. Do zapewnienia maskowania ruchu wykorzystuje się teren oraz etatowe i podręczne środki maskowania.

Zabezpieczenie tyłowe

Zabezpieczenie tyłowe ma na celu zapewnienie: sprawnego zaopatrywania wojsk w środki materiałowe niezbędne do wykonania zadania oraz sprawnego funkcjonowania techniki bojowej, a także wszechstronnego zabezpieczenia medycznego.

W wytycznych do zabezpieczenia tyłowego dowódca pułku określa: rejony rozmieszczenia tyłów oraz kierunek przesunięcia; drogi dowozu i ewakuacji; wielkość zapasów i terminy ich gromadzenia w pododdziałach ; sposób i kolejność zaopatrywania, limity zużycia rakiet, amunicji, materiałów pędnych i smarów oraz innych środków materiałowych; zasadnicze zadania zabezpieczenia materiałowo-technicznego i medycznego; system obrony i ochrony tyłów; siły i środki wydzielone do pomocy tyłom.

Na podstawie otrzymanych wytycznych kwatermistrz i szef służb technicznych - zastępcy dowódcy pułku - na swoich mapach roboczych i w notatnikach opracowują plany zabezpieczenia natarcia pułku,które są podstawą do postawienia zadań wykonawcom.

3. Rozwinięcie pułku do natarcia

3.1. W natarciu z marszu

W natarciu z marszu z rejonu wyjściowego położonego w głębi podejście i rozwinięcie pułku do natarcia jest z reguły osłaniane od czoła przez pododdziały sąsiadów. Nie wyklucza to jednak - w niektórych okolicznościach - konieczności wydzielenia części sił do wzmocnienia tej osłony.

Przed rozpoczęciem marszu sił głównych z rejonu wyjściowego położonego w głębi pododdziałom podaje się - uwzględniając właściwości terenu, a szczególnie istniejącą sieć dróg oraz zasięg naziemnych środków ogniowych nieprzyjaciela - odpowiednie drogi marszu i rubieże, na które wychodzą wojska zmieniając kolejno szyki swego ugrupowania, czas rozpoczęcia ataku /"G"/ oraz inne niezbędne terminy. Poszczególne pododdziały wyruszają ze swych rejonów na rozkaz dowódcy i przesuwają się po nakazanych drogach w ustalonym uprzednio ugrupowaniu.

Rozwinięcie pułku do natarcia polega na przyjęciu przez pododdziały pierwszego rzutu i niektóre pozostałe elementy kolejno: ugrupowania marszowego, przedbojowego a następnie bojowego.

W tym celu wyznacza się pododdziałom:
- linię wyjściową /punkt wyjściowy/ w odległości około 5 km od rejonu wyjściowego;
- rubież rozwinięcia w kolumny batalionowe - w odległości 8-12 km od czołowych pododdziałów nieprzyjaciela;
- rubież rozwinięcia w kolumny kompanijne - poza zasięgiem ognia przeciwpancernych pocisków kierowanych, czołgów i dział strzelających na wprost; średnio w odległości 4-6 km;
- rubież rozwinięcia w kolumny plutonowe w odległości 2-3 km;
- rubież ataku - jak najbliżej czołowych pododdziałów nieprzyjaciela.

Pododdziały pierwszego rzutu wychodzą z rejonu wyjściowego w kolumnach razem z przydzielonymi środkami wzmocnienia. W miarę podchodzenia do przedniego skraju obrony nieprzyjaciela rozwijają się kolejno na wyznaczonych rubieżach w ustalonym czasie.

Artylerię oraz pododdziały przeciwlotnicze przeznaczone do osłony pierwszego rzutu przesuwa się na stanowiska ogniowe wcześniej z takim wyliczeniem, aby w ustalonym czasie były gotowe wykonać artyleryjskie przygotowanie ataku. Działa, czołgi i pododdziały przeciwpancernych pocisków kierowanych przewidziane do prowadzenia ognia na wprost zajmują stanowiska ogniowe przed rozpoczęciem artyleryjskiego przygotowania ataku.

Pododdziały wojsk inżynieryjnych przewidziane do wykonania przejść w zaporach i zabezpieczenia wyjścia wojsk na rubież ataku przechodzą zawczasu w rejony wykonywanych prac.

Odwody specjalne, jeśli nie zostały wysłane wcześniej, przesuwają się między pierwszym i drugim rzutem.

Drugi rzut /odwód ogólnowojskowy/ pułku przesuwa się za pierwszym rzutem w odległości 3-5 km.

Pierwszy rzut tyłów pułku przesuwa się za pododdziałami

pierwszego rzutu. Pozostałe pododdziały tyłowe maszerują za pododdziałami drugiego rzutu /odwodu ogólnowojskowego/ w odległości ustalonej przez dowódcę pułku.

Stanowisko dowodzenia przesuwa się w kolumnie sił głównych.

Zanim wojska przejdą do ataku wykonuje się uderzenia jądrowe oraz ogniowe przygotowanie natarcia. Sygnał do jego rozpoczęcia podaje dowódca dywizji.

Ogniowe przygotowanie natarcia wykonuje się według zawczasu opracowanego planu; bierze w nim udział - obok lotnictwa - całość artylerii pułków i dywizji, często czołgi drugiego rzutu, a także artyleria sąsiadów. Pułk pod osłoną ognia przechodzi do natarcia.

W czasie artyleryjskiego przygotowania ataku artyleria do ognia pośredniego niszczy i obezwładnia środki masowego rażenia nieprzyjaciela, jego artylerię, siłę żywą i środki ogniowe /głównie przeciwpancerne/ w punktach oporu /szczególnie kompanii pierwszego rzutu/, punkty obserwacyjne, radiotechniczne oraz wykryte stanowiska dowodzenia. Niekiedy może również wykonywać przejścia w polach minowych. Poszczególne zadania wykonuje, stosując kilkuminutowe nawały ogniowe, z których pierwsza i ostatnia są z reguły najsilniejsze. Działa strzelające na wprost, czołgi, przeciwpancerne pociski kierowane oraz ciężkie granatniki przeciwpancerne niszczą obserwowane środki ogniowe nieprzyjaciela w czołowych punktach oporu oraz burzą jego obiekty obronne.

Przejścia we własnych zaporach minowych wykonuje się przed rozpoczęciem natarcia, a w zaporach nieprzyjaciela - w czasie ogniowego przygotowania ataku. Do wykonania tych prac wykorzystuje się również siły i środki wojsk będących w styczności z nieprzyjacielem.

Całość przedsięwzięć organizacyjnych i działalności wojsk powinno doprowadzić do jednoczesnego rozpoczęcia ataku przez pierwszy rzut pułku.

W natarciu z marszu bez zajmowania rejonu wyjściowego podejście i rozwinięcie pułku odbywa się pod osłoną własnej

awangardy lub oddziału wydzielonego /w sile od kompanii do batalionu/.

Jeżeli pułk maszeruje za oddziałem wydzielonym dywizji, wysyła do przodu tylko szpicę czołową.

Głównym zadaniem oddziału wydzielonego /awangardy/ jest uchwycenie dogodnej rubieży ataku i utrzymanie jej do podejścia sił głównych.

Siły główne - pododdziały zmechanizowane i czołgów - rozwijają się z kolumn marszowych zgodnie z zasadami stosowanymi w natarciu z rejonu wyjściowego położonego w głębi. Środki przeciwpancerne i artyleria zajmują stanowiska ogniowe w miarę podchodzenia poszczególnych kolumn.

Wojska należy rozwijać na możliwie dużej ilości dróg oraz dążyć do równoczesnego rozpoczęcia ataku przez siły pierwszego rzutu. Należy się jednak liczyć z tym, że w wielu sytuacjach poszczególne pododdziały mogą podejść do przeciwnika w różnym czasie, co spowoduje nierównomierne rozpoczęcie ataku.

Ogniowe przygotowanie natarcia z marszu bez zajmowania rejonów wyjściowych polega na wykonaniu uderzeń przez lotnictwo oraz nawał ogniowych - najczęściej tylko przez artylerię pułku.

3.2. W natarciu z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem

W natarciu z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem ugrupowanie bojowe pułku powstaje po przeprowadzeniu przez wojska przegrupowania i niekiedy luzowania, które należy zakończyć przed ogniowym przygotowaniem ataku.

Przegrupowania dokonuje się bez zbytecznych przesunięć, ściśle przestrzegając dotychczasowego zachowania się wojsk. Na przykład pododdziały znajdujące się w obronie w drugim rzucie powinny przechodzić do natarcia zasadniczo z zajmowanych dotychczas rejonów.

Pułk podchodzący z głębi, który nie rozpoczyna ataku z marszu, luzuje pododdziały będące w styczności z przeciwni-

kiem. Jego pododdziały zmechanizowane przed zbliżeniem się do rubieży obserwowanej przez nieprzyjaciela najczęściej spieszają się i następnie wychodzą na rubież ataku. Transportery opancerzone rozmieszcza się z tyłu na kierunkach ich działań. Pododdziały czołgów zajmują rejon wyczekiwania znajdujący się poza zasięgiem skutecznego ognia moździerzy i artylerii nieprzyjaciela, w odległości 6-8 km od przedniego skraju obrony.

Zasadnicze przedsięwzięcia poprzedzające natarcie realizuje się najczęściej w nocy lub w warunkach ograniczonej widoczności.

Wojska oczekując na sygnał do rozpoczęcia ataku pozostają:

- pododdziały pierwszego rzutu - w całości lub częściowo na rubieży ataku; czołgi przydzielone batalionom piechoty na rubieży ataku lub w rejonie wyczekiwania a batalion przewidziany do pierwszego rzutu, lecz nacierający z marszu - w rejonie rozmieszczenia w kolumnach marszowych;
- artyleria i niekiedy czołgi drugiego rzutu mające brać udział w ogniowym przygotowaniu ataku - na stanowiskach ogniowych w odległości 1-4 km od nieprzyjaciela;
- pododdziały przeciwlotnicze - na stanowiskach ogniowych;
- odwód przeciwpancerny pułku - na rubieży ogniowej w gotowości do otwarcia ognia na wprost;
- pozostałe odwody specjalne - między pierwszym i drugim rzutem /odwodem ogólnowojskowym/ pułku;
- drugi rzut /odwód ogólnowojskowy/ - w kolumnach marszowych w odległości 8-10 km od nieprzyjaciela.

Podejście wojsk z głębi, luzowanie oraz zajęcia rejonu wyjściowego odbywa się najczęściej w ciągu kilku nocy.

Najpierw na przygotowane stanowiska ogniowe przesuwa się artylerię, która osiąga w pierwszej kolejności gotowość do odparcia natarcia nieprzyjaciela. W tym samym czasie wysuwa się część pododdziałów przeciwlotniczych oraz środki przeciwpancerne. Pozostałe siły pułku zajmują wyznaczone rejony zwykle w nocy przed natarciem.

Wszystkie przedsięwzięcia związane z przygotowaniem rejonu wyjściowego i rozwinięciem w nim wojsk do natarcia realizuje się przy ścisłym przestrzeganiu zasad maskowania, pozorując równocześnie wzmocnienie obrony.

Przedsięwzięcia te, podobnie jak w natarciu z marszu, powinny doprowadzić do jednoczesnego rozpoczęcia ataku przez pierwszy rzut pułku.

4. Prowadzenie natarcia

4.1. Atak i przełamanie obrony nieprzyjaciela

Po wykonaniu uderzeń jądrowych i ogniowego przygotowania natarcia wojska przechodzą do ataku. Atak rozpoczyna się na sygnał podany przez dowódcę pułku. W momencie podejścia piechoty i czołgów na rubież ataku artyleria i lotnictwo przechodzi do ogniowego wsparcia natarcia, przenosząc ogień na cele położone w głębi. Przejście do ogniowego wsparcia natarcia powinno nastąpić niepostrzeżenie i bez żadnej przerwy.

Ogniowe wsparcie natarcia prowadzi się na całą głębokość działań. Uczestniczą w nim: lotnictwo myśliwsko-szturmowe, myśliwsko-bombowe, bombowe i śmigłowce uzbrojone; artyleria i moździerze, czołgi i środki ogniowe transporterów opancerzonych i piechoty. Ogień artylerii wykonuje się głównie na ocalałe punkty oporu przeciwnika znajdujące się w bezpośredniej styczności z nacierającymi wojskami oraz na artylerię. Lotnictwo wykonuje uderzenia na nowo wykryte środki napadu jądrowego, baterie artylerii, cele punktowe i ruchome w głębi ugrupowania nieprzyjaciela. Ponadto osłania wojska przed uderzeniami z powietrza, zabezpiecza wysadzenie desantów i wspiera ich działanie.

Bataliony pierwszego rzutu po przejściu w ugrupowanie bojowe zdecydowanie atakują przeciwnika pododdziałami piechoty i czołgów. Piechota może atakować na bojowych wozach piechoty, transporterach opancerzonych lub pieszo. Atak na wozach bojowych lub transporterach prowadzi się w terenie łatwo dostępnym i tam, gdzie nieprzyjaciel został skutechnie obezwładniony.

Tam, gdzie nieprzyjaciel stawia silny opór lub teren utrudnia ruch pojazdów, pododdziały piechoty atakują pieszo, przesuwając się z reguły za czołgami lub w ich ugrupowaniu.

Spieszenie pododdziałów z bojowych wozów piechoty lub transporterów opancerzonych odbywa się w miejscach wskazanych przez dowódców batalionów. Po spieszeniu pododdziałów bojowe wozy piechoty i transportery opancerzone przesuwają się skokami od rubieży do rubieży wspierając ogniem atak pododdziałów. W miarę rozbijania nieprzyjaciela piechota wsiada do bojowych wozów piechoty /transporterów opancerzonych/, z których w dalszym ciągu prowadzi ogień.

Po wyruszeniu pododdziałów piechoty i czołgów do ataku, środki prowadzące ogień na wprost w dalszym ciągu niszczą i obezwładniają wykryte cele nieprzyjaciela, utrudniające ruch atakującym wojskom.

Wykonanie ataku w sposób zorganizowany zapewnia mu odpowiednią siłę uderzenia i stwarza warunki dla efektywnego wykorzystania skutków własnego ognia oraz osiągnięcia wysokiego tempa natarcia. Celem zwiększenia tempa natarcia na kierunkach uderzeń jądrowych i tam, gdzie nieprzyjaciel nie stawia poważniejszego oporu, poszczególne pododdziały powinny atakować w ugrupowaniu przedbojowym - najczęściej w kolumnach plutonowych.

Po rozbiciu czołowych punktów oporu przeciwnika bataliony piechoty i kompanie czołgów pierwszego rzutu powinny rozwijać natarcie w możliwie najwyższym tempie, nie obawiając się oderwania od pozostałych sił pułku, oraz dążyć do głębokiego włamania w ugrupowanie nieprzyjaciela z równoczesnym wychodzeniem na skrzydła i tyły jego oddziałów. Jest to możliwe tylko wówczas, gdy wykorzystają w maksymalnym stopniu wyniki własnego ognia oraz luki w ugrupowaniu nieprzyjaciela, szeroko zastosują manewr celem uniknięcia przewlekłej walki, zwłaszcza z ocalałymi punktami oporu.

Głębokie włamanie powoduje rozcięcie ugrupowania nieprzyjaciela, co najczęściej doprowadza do dezorganizacji całości jego działań oraz wyraźnie zmniejsza niebezpieczeństwo pora-

żenia bronią jądrową pododdziałów pierwszego rzutu, lecz jednocześnie stanowi dla nich znaczną groźbę, głównie ze strony odwodów nieprzyjaciela.

Walka z odwodami nieprzyjaciela stanowi jedno z najważniejszych zadań wojsk w natarciu. Pododdziały podejmują walkę z odwodami nieprzyjaciela po nawiązaniu z nimi styczności. Walka ta może przybrać różne formy. Na odwody, które przeszły do obrony, wykonuje się atak zgodnie z ogólnymi zasadami. Atak ten wykonują pododdziały pierwszorzutowe lub pododdziały wprowadzone do walki z drugiego rzutu bądź odwodu.

Wejście do walki drugiego rzutu należy wesprzeć ogniem możliwie największej ilości artylerii i uderzeniami lotnictwa. Drugi rzut, po jego użyciu, odtwarza się lub zastępuje odwodem ogólnowojskowym z sił będących uprzednio w walce.

4.2. Bój spotkaniowy

Konieczność prowadzenia boju spotkaniowego przez pułk wystąpi bardzo często i w różnych sytuacjach prowadzonego natarcia. Najczęściej będzie on miał miejsce po przełamaniu taktycznej strefy obrony przeciwnika, chociaż w wielu wypadkach, a zwłaszcza w pierwszych dniach wojny, całość działań pułku może się rozpocząć od tej formy natarcia.

Jeśli pułk nie prowadzi boju spotkaniowego w ramach uprzednio otrzymanego zadania, stawia mu się zadanie bliższe, którego zasadniczą treścią jest rozbicie głównych sił brygady przeciwnika oraz kierunek dalszego natarcia.

W boju spotkaniowym, tak jak i w innego rodzaju działaniach, do uzyskania powodzenia konieczne jest stworzenie przewagi na wybranym kierunku oraz wprowadzenie do walki - już od początku starcia - jak największej ilości sił i środków. Dokonuje się tego przez wykonanie głównego uderzenia na jedno ze skrzydeł przeciwnika z równoczesnym wydzieleniem części sił celem przeciwstawienia się nieprzyjacielowi na kierunku jego zasadniczych działań. Pułk ugrupowuje się z reguły w jeden rzut. Uderzenie czołowe stosuje się tylko wtedy, gdy manewr na skrzydła i tyły nieprzyjaciela jest utrudniony warunkami terenowymi

lub wymagałby dłuższego czasu.

Wyjątkowo ważną rolę w boju spotkaniowym spełnia rozpoznanie, które powinno możliwie jak najwcześniej ustalić: kierunek ruchu kolumn nieprzyjaciela, ich siły i skład, a przede wszystkim rozmieszczenie oddziałów rakietowych i pancernych, czas przekroczenia ważnych rubieży i początek rozwijania się na nich oraz charakter terenu w rejonach przewidywanego boju spotkaniowego. Po otrzymaniu danych o nieprzyjacielu i zapewnieniu ciągłej obserwacji jego ruchu dowódca pułku dąży do uprzedzenia go w opanowaniu dogodnej do walki rubieży i w otwarciu ognia. Stawia więc zadania awangardzie /szpicy czołowej/ i wysuwa do przodu środki ogniowe.

W boju spotkaniowym szybkość powzięcia decyzji i przekazania jej podwładnym ma szczególnie duże znaczenie. Dlatego dowódca pułku powinien powziąć ją jeszcze przed otrzymaniem pełnych danych o wynikach walki ubezpieczenia. Powzięcie decyzji i postawienie zadań należy zakończyć w takim terminie, żeby zapewnić pododdziałom jak najwięcej czasu na organizację walki, wykonanie manewru i rozwinięcie.

W celu uprzedzenia nieprzyjaciela w otwarciu ognia i zabezpieczenia rozwinięcia sił głównych dowódca pułku w pierwszej kolejności stawia zadania artylerii, dotyczące najczęściej zniszczenia podchodzących kolumn nieprzyjaciela, obezwładnienia baterii artylerii i moździerzy, naruszenia systemu dowodzenia, wsparcia walki ubezpieczenia i ataku sił głównych pułku oraz osłony jego skrzydeł. Ponadto artylerii podaje się rejony stanowisk ogniowych, drogi marszu i czas gotowości do otwarcia ognia, a także czas trwania nawały ogniowej przed atakiem sił głównych pułku.

Batalionom /kcz/ pierwszego rzutu stawia się zadanie bliższe i wskazuje kierunek dalszego natarcia. Treścią zadania bliższego batalionu może być rozbicie sił głównych batalionu nieprzyjaciela na kierunku natarcia i opanowanie rubieży zapewniającej dogodne warunki rozwijania dalszych działań. Jeżeli batalion naciera na kierunku, na którym wykonano własne uderzenia jądrowe, to może otrzymać zadanie bliższe znacznie głębsze.

Odwód przeciwpancerny pułku zmechanizowanego zwykle osłania rozwijanie sił głównych pułku i zabezpiecza jego skrzydło w czasie walki. Niekiedy może on działać wspólnie z awangardą przeciwko głównym siłom nieprzyjaciela, niszcząc jego atakujące czołgi.

Powodzenie w boju spotkaniowym w poważnym stopniu zależy od uprzedzenia nieprzyjaciela w wykonaniu manewru na skrzydło jego wojsk, otwarcia ognia na główne jego zgrupowanie, rozwinięcia wojsk własnych i wykonania zdecydowanego uderzenia na wybranym kierunku - najczęściej na jedno ze skrzydeł głównego zgrupowania wojsk nieprzyjaciela.

Gwałtowne i zdecydowane uderzenie pułku wsparte całością artylerii i uderzeniami lotnictwa /w tym także uzbrojonych śmigłowców/ powinno doprowadzić do rozbicia nieprzyjaciela i zmuszenia go do odwrotu. Z chwilą wykrycia objawów wycofywania się wojsk nieprzyjaciela pułk całością sił powinien przejść do zdecydowanego pościgu.

W wypadku niekorzystnego dla pułku przebiegu boju spotkaniowego powinien on uporczywie utrzymywać zajmowane pozycje, paraliżować działania nieprzyjaciela, stwarzając warunki wprowadzenia do walki drugiego rzutu /odwodu/ dywizji i rozbicia nieprzyjaciela.

4.3. Pościg

Z chwilą stwierdzenia objawów wycofywania się nieprzyjaciela pułk całością sił przystępuje natychmiast do pościgu. Z zasady pościg rozpoczynają samorzutnie pododdziały znajdujące się w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem.

Zadaniem dowódcy i sztabu w tym okresie jest skoordynowanie działań wszystkich sił i środków pułku i nadanie im zorganizowanych form. W tym celu należy ustalić rodzaj pościgu, kierunki działania pododdziałów, wyznaczyć odpowiednie siły i środki, ustalić obiekty i rubieże, które należy opanować wcześniej, przed podejściem wycofujących się wojsk nieprzyjaciela itp.

Pułk prowadzi pościg z zasady w ramach uprzednio otrzymanego zadania. Niekiedy jednak, kiedy pościg planowany jest na dużą odległość, może on otrzymać nowe zadanie z reguły o wiele głębsze. W zadaniu dotyczącym pościgu określa się: zadanie bliższe i kierunek dalszego pościgu. Zadanie bliższe pokrywa się z reguły z zadaniem bliższym dywizji.

Treścią zadania bliższego pułku jest najczęściej rozbicie pododdziałów osłonowych, przecięcie dróg wycofania się sił głównych przeciwnika oraz rozbicie tych sił we współdziałaniu z sąsiadami.

W większości wypadków pułkowi w pościgu nie określa się pasa działania, lecz tylko kierunek pościgu.

Ugrupowanie pułku w pościgu składa się z tych samych elementów co w przełamaniu czy boju spotkaniowym. Często jednak - w miarę potrzeb - organizuje się oddział wydzielony lub awangardę.

Pododdziały prowadzące pościg czołowy działają najczęściej w ugrupowaniu przedbojowym i - sporadycznie - w bojowym; natomiast pododdziały prowadzące pościg równoległy z zasady powinny przesuwać się w ugrupowaniu marszowym.

Przejście pułku do pościgu rozpoczyna się zwykle od pościgu czołowego poszczególnych jego pododdziałów. W pościgu tym nie można jednak całkowicie rozbić wycofującego się przeciwnika, gdyż ma on duże szanse stawiania skutecznego oporu na dogodnych rubieżach terenowych. Dlatego też do pościgu czołowego wyznacza się możliwie najmniejszą ilość sił, które powinny przenikać w ugrupowanie ariergard nieprzyjaciela i dezorganizować ich działania. Do opóźniania i dezorganizacji wycofania sił głównych wykorzystuje się broń jądrową, desanty śmigłowcowe, artylerię i lotnictwo. Ich uderzenia oraz ogień kieruje się na kolumny przeciwnika maszerujące przez węzły dróg, przesmyki, mosty na przeszkodach wodnych itp.

Siły główne pułku po rozbiciu pododdziałów osłonowych nie wdają się w dalszą walkę, lecz dążą jak najszybciej do wyjścia na drogi umożliwiające prowadzenie pościgu równoległego, a następnie do wyprzedzenia nieprzyjaciela w opanowaniu dogod-

nych rubieży terenowych. Z chwilą przejścia do pościgu równoległego z sił głównych pułku wydziela się poszczególne pododdziały, zwłaszcza czołgów, do ataku na wycofujące się po sąsiednich drogach kolumny przeciwnika.

Rzadko zdarzają się wypadki prowadzenia przez pułk pościgu na samodzielnym kierunku. Najczęściej uczestniczy on w działaniach pościgowych dywizji, w których całością sił może on - współdziałając z innymi pułkami - prowadzić pościg czołowy lub równoległy.

Pościg powinien zakończyć się dopiero po całkowitym rozbiciu wycofującego się nieprzyjaciela lub stworzeniu warunków do jego okrążenia.

4.4. Odpieranie kontrataków

Tempo natarcia w głębi obrony nieprzyjaciela w dużej mierze zależy od szybkości rozbicia jego odwodów. Jeżeli odwody przeciwnika nie zostały w dostatecznym stopniu obezwładnione, może on nimi wykonywać kontrataki, które będą poprzedzone uderzeniami lotnictwa i artylerii a niekiedy również uderzeniami jądrowymi.

Odwody nieprzyjaciela, które przechodzą do kontrataku, pułk może rozbijać przy sprzyjających warunkach atakiem z marszu lub odpierać je z miejsca. Odparcie kontrataku z marszu polega na uderzeniu wojsk na kontratakujące siły nieprzyjaciela. Uderzenie to wykonuje się za uderzeniami jądrowymi i ogniowymi. W tym wypadku natarcie przybiera formę boju spotkaniowego. Sposób ten stosuje się przy posiadaniu znacznej ilości sił i środków w pierwszym rzucie lub możliwości natychmiastowego wprowadzenia do walki drugiego rzutu /odwodu ogólnowojskowego/, zapewniających uzyskanie odpowiedniego stosunku sił.

W sytuacjach gdy nie ma możliwości rozbicia kontrataku nieprzyjaciela atakiem z marszu, stosuje się odparcie go z miejsca.

Warunki takie występują wówczas, gdy nieprzyjaciel uzyskał w określonym rejonie znaczną przewagę w siłach i środkach, a nacierający pułk ma zaangażowaną większość sił na innym kierunku lub siły te nie podeszły jeszcze z głębi.

Do odparcia kontrataku z miejsca poszczególne pododdziały zatrzymują się na dogodnych rubieżach. Głębokość każdej rubieży wynosi do 2 km. Znajdują się one w odległości 2-3 km jedna od drugiej.

Na pierwszej rubieży przechodzą do odparcia kontrataku bataliony piechoty /kompanie czołgów/ pierwszego rzutu pułku. Na tę rubież kieruje się również odwód przeciwpancerny pułku. Na drugiej rubieży rozmieszcza się odwód lub drugi rzut pułku oraz odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy dywizji. Pomiędzy tymi rubieżami zajmuje stanowiska ogniowe artyleria, która może być również użyta do prowadzenia ognia na wprost. Kolejnych rubieży - w razie konieczności - broni drugi rzut lub odwód dywizji.

Do odparcia kontrataku z miejsca w poważnym stopniu może się przyczynić wykonanie uderzenia na skrzydła i tyły nieprzyjaciela przez część nacierających sił.

Dowódca pułku podejmując decyzję do odparcia kontrataku nieprzyjaciela jednym z wyżej wymienionych sposobów, powinien zawsze uwzględnić, który z tych sposobów zapewni zrealizowanie głównego celu, stojącego przed pułkiem.

5. Forsowanie przeszkód wodnych

5.1. Zasady ogólne forsowania przeszkód wodnych

Prowadzenie natarcia na dużą głębokość i w szybkim tempie wiąże się często z koniecznością pokonywania przeszkód wodnych, to jest forsowaniem.

> Forsowanie jest to natarcie połączone z pokonaniem przeszkody wodnej, której przeciwległego brzegu broni nieprzyjaciel.

Pułk podczas forsowania jest zmuszony częścią sił pokonać pod ogniem nieprzyjaciela przeszkodę wodną i opanować na przeciwległym brzegu dogodne rejony zapewniające szybką przeprawę sił głównych.

Początkiem forsowania /"G"/ jest moment odbicia od własnego brzegu pododdziałów pierwszego rzutu pułku. Kończy się ono opanowaniem na przeciwległym brzegu rubieży /przyczółka/, której utrata pozbawia nieprzyjaciela możliwości prowadzenia ognia na przeszkodę wodną z broni maszynowej i środków przeciwpancernych. Dalsza faza przerzucania wojsk na przeciwległy brzeg przeszkody wodnej nazywa się przeprawą.

Pododdziały pułku przygotowuje się do forsowania w czasie natarcia na podejściach do przeszkody wodnej przez przydzielenie im środków przeprawowych i innych oraz stworzenie odpowiedniego ugrupowania. Forsowanie bardzo często rozstrzyga o ostatecznym powodzeniu natarcia i stąd opanowane przyczółki powinny być utrzymane za wszelką cenę.

Wysokie tempo natarcia, głębokie zadania bojowe oraz duża częstotliwość występowania przeszkód wodnych powoduje, że pułk w ciągu doby może forsować jedną lub nawet kilka przeszkód wodnych o różnej szerokości. Na przykład na północnonadmorskim kierunku operacyjnym od Odry do granicy Francji jest 50 rzek i 25 kanałów o różnej szerokości.

Warunki forsowania przeszkód wodnych

Charakter przeszkody wodnej, przyległego terenu i obrony nieprzyjaciela rozbudowanej w oparciu o przeszkodę wodną wywiera decydujący wpływ na tempo natarcia i przeprawę wojsk na przeciwległy brzeg.

Przeszkody wodne dzielą się na: rzeki, kanały /żeglowne, irygacyjne i inne/, jeziora, zalewy oraz wąskie cieśniny morskie. W toku natarcia wojska będą najczęściej napotykać rzeki, kanały i jeziora.

Charakter i znaczenie przeszkody wodnej w działaniach bojowych określają: szerokość i głębokość, prędkość prądu, reżim wody i zlodzenia, charakter brzegów i gruntu dna,

istnienie wysp, mielizn, brodów, dopływów i obiektów hydrotechnicznych, charakter terenu przyległego do brzegów, charakter obrony nieprzyjaciela organizowanej w oparciu o przeszkodę wodną, pora roku i stan pogody.

Kryteria podziału przeszkód wodnych według szerokości i głębokości prądu wody /prądu rzecznego/ obrazuje poniższa tabela:

Szerokość		Głębokość		Prędkość prądu	
Wyszczególnienie	w m	Wyszczególnienie	w m	Wyszczególnienie	w m/s
Wąskie	do 50	Płytkie	do 1,5	Słaby /powolny/	do 0,5
Średnie	do 150	Średniej głębokości	do 3	Średni	0,5 - 1
Szerokie	do 300	Głębokie	do 7	Szybki	1-2
Bardzo szerokie	ponad 300	Bardzo głębokie	ponad 7	Bardzo szybki	ponad 2

Szerokość przeszkody wodnej wywiera zasadniczy wpływ na organizację forsowania, liczbę użytych środków przeprawowych oraz możliwości wsparcia forsujących /przeprawiających się/ pododdziałów pułku ogniem z własnego brzegu. Wraz ze wzrostem szerokości przeszkody wodnej zwiększa się czas przeprawy i liczba środków przeprawowych, a tym samym czas przebywania pododdziałów pod ogniem nieprzyjaciela w toku forsowania i wielkość strat.

Na wybór rodzaju przeprawy podczas forsowania zasadniczy wpływ wywiera nie tylko szerokość przeszkody wodnej, lecz również jej głębokość, prędkość prądu, rodzaj brzegów i warunki atmosferyczne. Wszystkie te czynniki decydują o stopniu trudności pokonania przeszkody wodnej. Stopień studności forsowania przeszkód wodnych zależy także od charakteru doliny i urządzeń hydrotechnicznych. Na przykład przeszkoda wąska, położona w szerokiej i bagnistej dolinie pozbawionej dostatecznej liczby dojazdów lub posiadająca strome brzegi, urządzenia hydrotechniczne do spiętrzenia wody może poważnie zmniejszyć

tempo natarcia pułku i być bardzo trudna do forsowania.

W wyniku uderzeń jądrowych na podejściach do przeszkody wodnej, wysadzenia min jądrowych w wodzie i na brzegach może zmienić się charakter rzeki i przyległego terenu oraz nastąpić tzw. "przegrodzenie" koryta, co spowoduje spiętrzenie poziomu wody.

W warunkach użycia broni masowego rażenia pełne wykorzystanie przez pułk skutków uderzeń jądrowych umożliwia forsowanie przeszkód wodnych w tempie zbliżonym do tempa natarcia. Często jednak strefy zniszczeń, deformacja i zatopienia terenu przyległego do przeszkody wodnej mogą w znacznym stopniu utrudnić jej forsowanie.

Podczas organizacji forsowania i przepraw należy również każdorazowo uwzględniać charakterystykę rzeki oraz możliwość: zrzutu dodatkowych mas wody, spiętrzenia wywołanego przegrodzeniem koryta rzeki i zatopienia przyległego terenu. Powstające fale zatopienia charakteryzują się zmiennymi parametrami rzeki, tj. szerokością, głębokością i prędkością prądu.

Zrzuty wody mogą być wykonywane krótkotrwałymi falami oraz falą aktywnego zatopienia o dużych pojemnościach mas wody w wypadku jednoczesnego otwarcia wszystkich zastaw w zaporze lub jej zniszczenia.

Podniesienie poziomu wody na szerokich rzekach w wyniku zniszczenia zapór wodnych może przybrać katastrofalne rozmiary /skutki/. Podczas przechodzenia fali kulminacyjnej następuje zalanie i zatopienie przyległego terenu. Z obliczeń wiadomo, że nawet częściowe zniszczenie zapory wodnej powoduje powstawanie fali i zatopienie przyległego terenu o szerokości 3 km i więcej. Głębokość powstałego zalewiska może wynosić od 1 do 11 m.

Przeprawa pułku /wojsk/w czasie przechodzenia fali zrzutowej będzie prawie niemożliwa z uwagi na:
- dużą głębokość i szerokość przeszkody wodnej, szybkość prądu uniemożliwiającą utrzymanie na wodzie środków przeprawowych;
- powstałe płytkie zalewiska utrudniające poruszanie się pojazdów pływających;

- grząski grunt oraz rozlewiska w zagłębieniach terenowych.

5.2. Sposoby forsowania przeszkód wodnych

Pułk może forsować przeszkody wodne w każdej formie natarcia, najczęściej jednak w czasie pościgu. Często będzie on przechodził do natarcia z rubieży przeszkody wodnej z położenia, w którym pododdziały znajdują się w obronie lub gdy forsowanie z marszu nie miało powodzenia. Stąd też w zależności od położenia oraz miejsca i roli pułku forsowanie może odbywać się z marszu i z bezpośredniej styczności /z rejonu położonego w bezpośredniej styczności / z nieprzyjacielem.[x/]

> Zasadniczym sposobem pokonania przeszkód wodnych jest forsowanie z marszu.

Polega ono na tym, że pododdziały pułku w toku natarcia rozbijają zasadnicze siły nieprzyjaciela i rażą jego podchodzące odwody, wzbraniają mu zorganizowanego zajęcia obrony w oparciu o przeszkodę wodną, szybko wychodzą do niej na szerokim froncie, pokonują ją bez zatrzymania, nie zmieniając z zasady swego ugrupowania, i nieustannie rozwijają natarcie na przeciwległym brzegu.

Forsowanie przeszkód wodnych powinno odbywać się w tempie odpowiadającym tempu natarcia, co wymaga zapewnienia przeprawy w czasie:
- batalionów pierwszego rzutu pułku - 30'-40';
- oddziału wydzielonego /awangardy/ - 1-1,5 godziny;
- pułków pierwszego rzutu /bez tyłów/ - 1,5-2 godzin;
- dywizji pierwszego rzutu /bez tyłów/ - 4-5 godzin.

Forsowanie z marszu zapewnia ciągłość natarcia /ruchu wojsk/, utrzymanie wysokiego tempa natarcia, swobodę wyboru odcinka forsowania, dezorganizację obrony nieprzyjaciela w toku jej przygotowywania w oparciu o przeszkodę wodną,

---

x/ Instrukcja o forsowaniu przeszkód wodnych /Wyd. MON, 1976/ na stronie 8 drugi sposób forsowania określa jako "forsowanie z planowym przygotowaniem."

szybkie narastania sił na przeciwległym brzegu.

Pułk zmechanizowany może forsować przeszkodę wodną z marszu w toku natarcia /pościgu lub niekiedy przełamywania obrony nieprzyjaciela względnie boju spotkaniowego/, działając w składzie sił głównych w pierwszym rzucie dywizji, lub samodzielnie, będąc jej oddziałem wydzielonym /awangardą/. Pułk czołgów forsuje przeszkodę wodną z marszu wówczas, gdy występują w niej miejsca do przejścia w bród lub gdy taktyczny desant śmigłowcowy /powietrzny/ opanował przeprawy albo rejony na przeciwległym brzegu.

Zasadniczym czynnikiem wywierającym wpływ na forsowanie, zwłaszcza szerokich przeszkód wodnych,są wymagania taktyczne obejmujące następujące wskaźniki: tempo natarcia, głębokość zadań bojowych i czas ich realizacji.

Z wymaganiami taktyczno-operacyjnymi ściśle łączą się wskaźniki taktyczno-inżynieryjne, odzwierciedlają one bowiem wymagania taktyczno-operacyjne bądź z nich wypływają.

Do zasadniczych wskaźników taktyczno-inżynieryjnych należą:

- tempo forsowania przeszkody wodnej; powinno być ono równe tempu natarcia pułku /dywizji/ i wynosić przynajmniej 2-3 km/godz.;
- możliwości forsowania w czasie, wynoszące dla pułku 1,5-2 godz., dywizji - 4-5 godzin;
- możliwość zapewnienia żywotności i funkcjonowania przepraw przez stosowanie przeciętnie co 4-6 godzin manewru taktycznego i technicznego przeprawami.

Przeciętny czas forsowania i przeprawy pułku /z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem/ - przy założonych wskaźnikach, tempie natarcia pododdziałów na przyczółku i głębokości ugrupowania pułku do forsowania, a także stosowanym manewrze sprzętem przeprawowym - może wynosić:

$$\frac{10\text{-}15 \text{ km}}{3 \text{ km/godz.}} = 3\text{-}5 \text{ godzin}$$

gdzie:

- 10-15 km - głębokość ugrupowania pułku;
- 3 km/godz. - tempo forsowania.

Uzyskany z powyższych obliczeń czas będzie odpowiednio zróżnicowany w zależności od ugrupowania pułku do forsowania i przełamania obrony nieprzyjaciela, liczby przepraw, charakteru osłony przeciwlotniczej i zakresu wsparcia ogniowego, czasu trwania rejsów środków przeprawowych /uwarunkowanego m.in. szerokością przeszkody wodnej/. Planując czas trwania forsowania i przeprawy pułku należy uwzględniać również tempo przełamania i natarcia pododdziałów pułku na przeciwległym brzegu, możliwość nierównoczesnego podejścia kolejnych rzutów /sił i środków/ do przepraw, potrzebę rozśrodkowania wojsk i oddziaływanie nieprzyjaciela, zwłaszcza bronią jądrową.

Gdy pułk znajduje się w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, który zawczasu zorganizował obronę w oparciu o przeszkodę wodną, lub forsowanie z marszu - ze względu na siłę oporu - nie powiodło się, wówczas organizuje się forsowanie tej przeszkody z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem po odpowiednim przygotowaniu.

Wymaga ono uprzedniego przegrupowania pułku zarówno w głąb i wzdłuż frontu, ześrodkowania i rozwinięcia niezbędnej ilości środków ogniowych /rażenia/ i zorganizowania przełamania obrony nieprzyjaciela, rozpoczynającego się od forsowania przeszkody wodnej.

Ten sposób forsowania wymaga ześrodkowania i rozwinięcia odpowiedniej ilości sił i środków ogniowych i zorganizowania silnego ogniowego przygotowania forsowania. Zasadnicza różnica między forsowaniem z marszu a z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem polega na tym, że w drugim wypadku wszystkie przedsięwzięcia organizacyjne i przygotowawcze można wykonać zawczasu, po uprzednim dokładnym ich zaplanowaniu, przeprowadzeniu szczegółowego rozpoznania zarówno przeszkody wodnej, jak i systemu obrony nieprzyjaciela oraz skoncentrowaniu /zgromadzeniu/ odpowiednich sił i środków potrzebnych do forsowania.

5.3. Charakterystyka odcinka forsowania

Pułk w natarciu na czas forsowania przeszkody wodnej otrzymuje odcinek forsowania, który określa dowódca dywizji.

Jeżeli pułk działa jako oddział wydzielony na określonym kierunku, to najczęściej dowódca pułku samodzielnie wybiera odcinek forsowania.

> Odcinek forsowania pułku jest to określony długością odcinek /pas/ przeszkody wodnej z przylegającym do niej terenem zarówno na brzegu wyjściowym, jak i przeciwległym odpowiednio przystosowany do forsowania /przeprawy/ wojsk w kilku najbardziej dogodnych miejscach /rejonach/ zwanych przeprawami.

Szerokość odcinka forsowania zależy od możliwości ogniowego zabezpieczenia forsowania i liczby miejsc dogodnych do przeprawy. Zazwyczaj odcinek forsowania pułku pokrywa się z szerokością pasa natarcia. Szerokość jego wynosi od 2 do 10 km. W ramach odcinka forsowania pułku wyznacza się odcinki forsowania szerokości 1-5 km dla każdego batalionu pierwszego rzutu pułku.

Odcinek forsowania pułku obejmuje: główne, zapasowe i pozorne przeprawy, rejon uszczelniania czołgów, miejsca załadowania pododdziałów pierwszego rzut, rejony wyjściowe /podczas forsowania z marszu - tylko dla drugiego rzutu pułku/, rejony rozmieszczenia pododdziałów inżynieryjnych, które będą urządzały i utrzymywały przeprawy, rejon rozmieszczenia odwodu środków przeprawowych, rejony /stanowiska ogniowe/ pododdziałów przeciwlotniczych, stanowiska ogniowe artylerii i czołgów, stanowiska /punkty/ dowodzenia, drogi doprowadzające do przepraw, drogi rokadowe do manewru siłami i środkami pułku oraz środkami przeprawowymi.

Rodzaj, liczbę i charakter przepraw na odcinku forsowania określają: ugrupowanie bojowe pułku przyjęte do forsowania, stan przeprawiającego się pułku, charakter przeszkody wodnej, ilość posiadanych sił i środków przeprawowych.

Na odcinku forsowania pułku organizuje się 2-3 przeprawy desantowe /po jednej dla każdego batalionu pierwszego rzutu pułku/ oraz 1-2 przeprawy czołgów pod wodą /dla batalionu czołgów/. Oprócz tych przepraw dywizja może w ramach odcinka forsowania pułku urządzać przeprawy promowe, a gdy przeszkoda jest wąska lub średnia - przeprawę mostową.

> Przeprawa jest to odcinek przeszkody wodnej i przyległego terenu /część odcinka forsowania/ wyznaczony i przygotowany do przeprawy wojsk na przeciwległy brzeg.

W pierwszej kolejności organizuje się i urządza przeprawy desantowe i promowe oraz przeprawy czołgów w bród i pod wodą, a następnie dywizja może urządzać na odcinku forsowania pułku przeprawę mostową. Zimą natomiast, jeżeli pokrywa lodowa ma wymaganą grubość, urządza się przeprawy po lodzie.

Przeprawy desantowe przeznaczone są do przeprawiania pododdziałów piechoty zmotoryzowanej, samochodów i innego sprzętu, artylerii na pływających transporterach opancerzonych, samobieżnych środków przeprawowych. Na przeprawach desantowych przeprawiają się wpierw pododdziały /kompanie piechoty zmotoryzowanej/ nacierające w pierwszym rzucie, a także działające w składzie awangardy i oddziału wydzielonego.

Przeprawa czołgów pod wodą może być realizowana z załogami lub bez załóg metodą "przeciągania" /do czego należy je przygotować/.

Przeprawy czołgów pod wodą organizowane są dla pododdziałów czołgów na przeszkodach wodnych, których głębokość nie przekracza 5 m, szerokość do 1000 m, prędkość prądu do 1,5 m/sek, kąt nachylenia brzegu w miejscu wjazdu do wody do 20°, kąt nachylenia brzegu w miejscu wyjazdu do 15°, zaś kąt nachylenia dna w kierunku jazdy do 15°, a wzniesienie dna do 10°.

Na przeprawach czołgów pod wodą wyznacza się i urządza 1-2 trasy na batalion czołgów. Szerokość trasy czołgów pod wodą zależy od szerokości przeszkody wodnej i prędkości prądu. Stosownie do powyższych warunków przyjmuje się szerokość trasy

20 m na każde 100 m szerokości przeszkody wodnej; na przykład przy szerokości rzeki - 300 m, szerokość trasy powinna wynosić 60 m.

Trasy na przeprawach czołgów pod wodą przygotowują poddziały wojsk inżynieryjnych.

Utrzymanie przeprawy czołgów pod wodą obejmuje: obserwację przeszkody wodnej, utrzymanie tras oraz zjazdów i wyjazdów z wody w stanie nadającym się do ruchu, działanie służby ewakuacyjno-ratunkowej, manewr przeprawą - w razie konieczności - na zapasową oś /trasę/.

Bezzałogową przeprawę czołgów pod wodą organizuje się na przeszkodach wodnych o głębokości ponad 5 m, podczas spływu kry oraz wówczas, gdy załogi czołgów nie są odpowiednio przeszkolone do przeprawy czołgów pod wodą. Ten rodzaj przeprawy polega na przeciąganiu czołgów za pomocą zestawów holowniczych i ciągników na przeciwległy brzeg. Załogi czołgów w tym wypadku przeprawia się na przeciwległy brzeg na środkach pływających /desantowych/.

Organizatorem bezzałogowej przeprawy czołgów pod wodą jest dowódca pułku czołgów /zmechanizowanego/.

Przeprawę w bród urządza się przez niegłębokie odcinki przeszkody wodnej, pozwalające pokonywać ją bez zastosowania środków przeprawczych. Urządzenie przeprawy polega na jej rozpoznaniu, rozminowaniu i oznaczeniu granic brodu wiechami lub odpowiednimi wskaźnikami. Dno brodu o słabym gruncie wzmacnia się narzutem kamiennym i innymi materiałami. Maksymalne głębokości przeszkody wodnej, przy których jest możliwa przeprawa w bród, podano w poniższej tabeli:

Lp.	Wyszczególnienie	Głębokość brodu /m/ przy prędkości prądu		
		do 1m/s	do 2m/s	ponad 2m/s
1.	Samochody			
	- osobowo-terenowe	0,6	0,5	0,4
	- ciężarowe Star 66	0,8	0,7	0,6
	- ciężarowe MAZ-538, KRAZ	1,0	0,9	0,8

	- ciągniki /traktory/	0,8	0,7	0,6
2.	Ciągniki ATS, czołgi, samob. artyleria	1,2	1,1	1,0
3.	Ciągniki AP	1,5	1,4	1,3
4.	Czołgi uszczelnione	2,4	2,3	2,2
5.	Piechota	1,0	0,8	0,6

Niezależnie od przepraw zasadniczych na odcunku forsowania pułku organizuje się przeprawy zapasowe, które mogą być wykorzystywane w wypadku uniemożliwienia przez nieprzyjaciela forsowania na przeprawach zasadniczych.

Rejon uszczelniania /hermetyzacji/ czołgów wyznacza się w ukrytych przed obserwacją nieprzyjaciela miejscach w odległości 2-6 km od przeszkody wodnej.

Rejon wyjściowy dla drugiego rzutu pułku podczas forsowania z marszu wybiera się w odległości 8-12 km od przeszkody wodnej. Rozmieszcza się w nich bataliony drugiego rzutu pułku przed wyjściem na przeprawy. Wielkość rejonu wyjściowego powinna zapewniać rozśrodkowanie pododdziałów i sprzętu bojowego oraz ich ukrycie przed obserwacją naziemną.

W granicach odcinka forsowania dla utrzymania porządku na podejściach i na przeprawach oraz niedopuszczenia do nadmiernego skupiania wojsk bezpośrednio przy przeszkodzie wodnej organizuje się posterunki regulacji ruchu, służbę porządkowo-ochronną i służbę ewakuacyjno-ratunkową, a także przeprawowe punkty medyczne i punkty obserwacyjne.

5.4. Treść i głębokość zadań bojowych oraz ugrupowanie pułku w czasie forsowania

Treść i głębokość zadań bojowych pułku do natarcia z forsowaniem przeszkody wodnej określa się między innymi na podstawie zamiaru walki, stopnia obezwładnienia nieprzyjaciela bronią jądrową i innymi środkami rażenia, charakteru obrony nieprzyjaciela i przeszkody wodnej, liczby posiadanych czołgów i bojowych wozów piechoty /transporterów opancerzonych/,

środków przeprawowych oraz możliwości przeprawy czołgów pod wodą. Podczas natarcia z forsowaniem przeszkody wodnej pułk może otrzymać zadanie na taką głębokość jak w warunkach normalnych. W trudnych warunkach forsowania średnich i szerokich przeszkód wodnych pułk otrzymuje zadanie z reguły płytsze.

W wypadku rozpoczęcia forsowania z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem /z planowym przygotowaniem/ głębokość zadania bliższego pułku może wynosić 3-4 km, a zadania następnego - do 10 km.

Pułk zmechanizowany /czołgów/, działający jako oddział wydzielony,otrzymuje zadanie jednostopniowe - opanowania przyczółka za przeszkodą wodną wraz z istniejącymi przeprawami lub miejscami dogodnymi do forsowania na głębokość do 10 km. Opanowany przyczółek powinien zapewnić warunki wprowadzenia do walki przynajmniej sił jednego pułku czołgów /zmechanizowanego/.

W zależności od odległości przeszkody wodnej od rubieży styczności wojsk pułk może forsować przeszkodę wodną w zadaniu bliższym lub następnym.

Bataliony pierwszego rzutu pułku otrzymują zadanie bliższe, polegające na sforsowaniu przeszkody wodnej, rozbiciu nieprzyjaciela w czołowych punktach oporu i opanowania rejonów na głębokość 3-4 km. Oprócz tego batalionom pierwszorzutowym wyznacza się kierunek dalszego natarcia na głębokość zadania następnego pułku.

Ugrupowanie bojowe pułku do forsowania z marszu tworzy się w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej. Powinno ono zapewniać: efektywność wykorzystania skutków uderzeń broni jądrowej i innych środków rażenia w celu szybkiego sforsowania przeszkody wodnej, zdolność do gwałtownego natarcia na przeciwległym brzegu, ciągłość i szybkość narastania sił i środków na przyczółku do rozwinięcia natarcia, sprawny manewr sił i środków z innych kierunków.

W skład ugrupowania bojowego pułku do forsowania przeszkody wodnej wchodzą te same elementy ugrupowania co w natarciu w warunkach normalnych. Pułk może być ugrupowany do forsowania w jeden lub dwa rzuty. Najbardziej celowe jest ugrupowanie

pułku w dwa rzuty. Zapewnia ono narastanie sił i środków /wysiłku/ na przyczółku i manewr pododdziałów na kierunek, na którym uzyskano powodzenie.

Ugrupowanie pułku w jednym rzucie umożliwia sforsowanie przeszkody wodnej w stosunkowo krótkim czasie i na szerokim froncie, jednak bez większej możliwości manewru. Zapewnia ono rozśrodkowanie pododdziałów, zwłaszcza podczas forsowania z marszu, i zmusza nieprzyjaciela do rozproszenia wysiłku w obronie przeszkody wodnej.

Na odcinku forsowania pułku może być wysadzony taktyczny desant powietrzny /śmigłowcowy/ w sile do wzmocnionego batalionu piechoty. Ląduje on wtedy, gdy czas podejścia do rzeki oddziału wydzielonego lub sił głównych pułku nie przekroczy 2-3 godzin.

Desant powietrzny i oddział wydzielony - obok zasadniczych zadań związanych z opanowaniem przepraw lub rejonu dogodnego do forsowania - może wykonać na rzecz sił głównych pułku takie zadania, jak: rozpoznanie przeszkody wodnej, wykonanie przejść w zaporach minowych, wykonanie zjazdów do wody i wyjazdów dla środków przeprawowych, oraz inne zadania w zależności od konkretnej sytuacji bojowej i warunków forsowania.

W czasie forsowania przeszkody wodnej na szczeblu pułku organizuje się oddział wydzielony w sile do batalionu piechoty /czołgów/, wzmocniony kompanią czołgów, dywizjonem artylerii, plutonem pływających transporterów gąsienicowych PTS /PTG/ i plutonem samobieżnych promów gąsienicowych oraz pododdziałami przeciwlotniczymi. Przy takim wzmocnieniu oddział wydzielony może urządzić jedną przeprawę desantową i promową /z GSP/.

5.5. Organizacja forsowania przeszkód wodnych

Wypracowanie decyzji o forsowaniu, rekonesans i postawienie zadań bojowych

Metody i sposoby pracy dowódcy i sztabu pułku w czasie wypracowywania decyzji o forsowaniu przeszkody wodnej zależą od: czasu, jakim dowódca pułku dysponuje na zorganizowanie forsowania; położenia pułku i charakteru działań nieprzyjaciela na

podejściu do przeszkody wodnej; posiadanych sił i środków do zabezpieczenia forsowania; charakteru przeszkody wodnej.

Po otrzymaniu zadania forsowania z marszu dowódca pułku przeprowadza jego analizę, w której - oprócz zagadnień rozpatrywanych jak w normalnym natarciu - uwzględnia się szereg innych problemów związanych z forsowaniem, a mianowicie: zamiar dowódcy dywizji, zwłaszcza w zakresie rozbicia nieprzyjaciela na podejściu do przeszkody wodnej i na przeciwległym brzegu; miejsce i rolę pułku w czasie forsowania; siły i środki, które należy wydzielić do uchwycenia istniejących przepraw i do rozwinięcia natarcia na przeciwległym brzegu.

Po przeprowadzeniu analizy zadania dowódca pułku określa przedsięwzięcia, które należy niezwłocznie wykonać w celu przygotowania pododdziałów do forsowania oraz wydaje wytyczne szefowi sztabu oraz szefom rodzajów wojsk i służb odnośnie do organizacji rozpoznania przeszkody wodnej i przygotowania niezbędnych danych do powzięcia decyzji.

Oceniając sytuację /położenie/ bojową, dowódca pułku rozpatruje dodatkowo:

a/ <u>w ocenie nieprzyjaciela</u>: siły i środki nieprzyjaciela oraz sposoby ich działania w czasie podejścia pułku do przeszkody wodnej i w toku forsowania; możliwości użycia przez nieprzyjaciela broni jądrowej w czasie forsowania pułku; strukturę obrony i system zapór inżynieryjnych na brzegach i w wodzie; siły i środki, które należy rozbić przed przeszkodą wodną i na przyczółku /przeciwległym brzegu/.

b/ <u>w ocenie sił własnych</u>: położenie pododdziałów pułku przed forsowaniem; możliwości bojowe batalionów pierwszego rzutu pułku; liczbę i kolejność wykorzystania środków przeprawowych; przedsięwzięcie, które należy wykonać w celu szybkiego wyjścia pododdziałów na przeszkodę wodną; niezbędne siły i środki ogniowe, jakie należy wydzielić do uchwycenia przepraw, dogodnych do forsowania odcinków przeszkody wodnej oraz obiektów hydrotechnicznych.

c/ <u>w ocenie sąsiadów</u>: wpływ sąsiadów na wyjście pułku do przeszkody wodnej i jej forsowanie oraz przedsięwzięcia w zakresie zabezpieczenia skrzydeł.

d/ w ocenie terenu: charakter przeszkody wodnej oraz możliwe zmiany jej charakteru i przyległego do niej terenu wskutek działania broni jądrowej; dostępność brzegów i doliny rzeki; drogi wyjścia do przeszkody wodnej i dogodne miejsca do urządzenia przepraw; możliwości spiętrzenia wody; możliwości wykonania manewru siłami i środkami przeprawowymi wzdłuż frontu i z głębi; wykorzystanie miejscowych środków przeprawowych do urządzenia przepraw; inne problemy związane z ustaleniem poszczególnych elementów odcinka forsowania: rejonu wyjściowego, rejonu uszczelniania /hermetyzacji/ czołgów, miejsc załadowania pododdziałów na środki przeprawowe itp.; wpływ pogody na sposób użycia rodzajów wojsk.

W wyniku analizy zadania i oceny sytuacji dowódca pułku podejmuje decyzję na podstawie mapy i precyzuje ją w czasie podchodzenia pułku do przeszkody wodnej w oparciu o dane z rozpoznania oraz wyniki działania oddziału wydzielonego i awangardy, z takim wyliczeniem, aby podległe pododdziały otrzymały zadania przed podejściem do przeszkody wodnej.

Oprócz mapy decyzji sztab pułku sporządza tabelę przepraw lub grafik forsowania.

W decyzji o forsowaniu dowódca pułku określa:
- zamiar działania /siły i środki nieprzyjaciela, jakie należy rozbić na podejściu do przeszkody wodnej i na przeciwległym brzegu, kolejność ich rozbicia, ugrupowanie sił i środków, charakter wykonywanego manewru oraz ogniowe przygotowanie i wsparcie forsowania pułku/;
- zadania i odcinki forsowania pododdziałów oraz zadania dla artylerii i odwodów;
- zadania i kolejność użycia oddziału wydzielonego i taktycznego desantu śmigłowcowego /w przypadku jego wysadzenia na odcinku forsowania pułku/;
- miejsce przepraw pułkowych i dywizyjnych, czas ich gotowości i kolejność wykorzystania;
- rubież wyjściową do forsowania;
- przedsięwzięcia w zakresie zabezpieczenia inżynieryjnego forsowania;

- zadania obrony przeciwlotniczej;
- sposób współdziałania /organizację współdziałania/ podczas forsowania;
- organizację dowodzenia;
- organizację zabezpieczenia materiałowo-technicznego i pracy tyłów podczas forsowania.

W miarę zbliżania się pododdziałów pułku do przeszkody wodnej, uzyskiwania dodatkowych danych o nieprzyjacielu i przeszkodzie wodnej dowódca pułku - jeżeli zachodzi konieczność - przeprowadza rekonesans[x/] i precyzuje decyzję o forsowaniu.

Organizacja współdziałania

Współdziałanie na okres forsowania organizuje się podobnie jak w normalnym natarciu, z uwzględnieniem specyfiki forsowania, dotyczącej głównie takich zadań, jak: rozbicie pododdziałów nieprzyjaciela na podejściu do przeszkody i opanowanie przepraw przez oddział wydzielony pułku /dywizji/; forsowanie przeszkody wodnej i opanowanie rejonu na przeciwległym brzegu na głębokość zadania bliższego, rozwinięcie natarcia na przeciwległym brzegu w celu wykonania kolejnego /następnego/ zadania.

W czasie podchodzenia pułku do przeszkody wodnej zachodzi często konieczność wniesienia dodatkowych danych do współdziałania i sprecyzowania ich przez dowódcę pułku.

Niezwykle ważne jest współdziałanie pododdziałów pułku w czasie rozpoczęcia i trwania forsowania oraz rozwijania natarcia na przeciwległym brzegu. W tym celu dowódca pułku powinien określić: sposoby uchwycenia przepraw i dogodnych rejonów do forsowania, sposób stworzenia warunków działania dla oddziału wydzielonego przez pododdziały i artylerię pułku, kolejność pokonywania przeszkody wodnej przez pododdziały, sposób przechodzenia na przeprawy zapasowe i kolejność

---

x/ W czasie forsowania z marszu dowódca pułku przeprowadza rekonesans po podejściu oddziału wydzielonego lub jednego z pierwszorzutowych batalionów do przeszkody wodnej. Podczas forsowania przeszkody wodnej z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem /z planowym przygotowaniem/ rekonesans prowadzi się przed rozpoczęciem forsowania.

wcześniejszego wprowadzenia pododdziałów drugiego rzutu w miejsce pododdziałów pierwszego rzutu obezwładnionych bronią jądrową, sygnały współdziałania oraz działanie pozostałych elementów ugrupowania bojowego pułku. Powinien ponadto wskazać, o ile będzie mu wiadomo, obiekty obezwładniane bronią jądrową i uderzeniami lotnictwa na korzyść pułku.

Organizacja dowodzenia podczas forsowania

Organizując dowodzenie pułkiem podczas forsowania przeszkód wodnych, należy uwzględnić pewne różnice wynikające ze specyfiki tego działania. Dowódca pułku forsującego przeszkodę wodną jest dowódcą odcinka forsowania. Wyznacza on szefa saperów pułku na komendanta tego odcinka.

Szef saperów jest bezpośrednim doradcą dowódcy pułku w sprawach technicznych, związanych z użyciem oraz wykorzystaniem sił i środków inżynieryjnych przeznaczonych do zabezpieczenia forsowania. Szefowi saperów podporządkowuje się z reguły wszystkie pododdziały inżynieryjne, które są przeznaczone do urządzenia przepraw.

Dowódcy pododdziałów inżynieryjnych organizujących różnego rodzaju przeprawy na odcinku forsowania pułku są jednocześnie komendantami tych przepraw. W czasie przepraw czołgów pod wodą oraz przepraw desantowych z wykorzystywaniem etatowych pływających transporterów opancerzonych komendantami tych przepraw są dowódcy przeprawiających się pododdziałów ogólnowojskowych.

Komendant przeprawy wyznacza zwykle dwóch lub trzech pomocników, z których pierwszy znajduje się na brzegu wyjściowym i kieruje załadowaniem pododdziałów na środki przeprawowe, drugi zaś na przeciwległym brzegu pilnuje wyładowania pododdziałów i środków walki.

Główne zagadnienia zabezpieczenia forsowania

Zabezpieczenie forsowania przeszkody wodnej organizowane jest na ogólnych zasadach, z uwzględnieniem jednak pewnych cech charakterystycznych wynikających z samego forsowania. Specyficzne cechy występują najczęściej w takich elementach

zabezpieczenia forsowania, jak: rozpoznanie, ubezpieczenie i zabezpieczenie inżynieryjne.

Rozpoznanie

Organizując rozpoznanie, główną uwagę należy zwrócić na ustalenie odcinków najdogodniejszych do forsowania oraz charakter obrony nieprzyjaciela na podejściu do przeszkody wodnej i na jej przeciwległym brzegu. Dlatego też rozpoznanie powinno ustalić: charakter obrony przeszkody wodnej; drogi dojścia i rejony wyjściowe; istniejące czynne przeprawy i mosty nieprzyjaciela; rozmieszczenie zapór inżynieryjnych i rejony skażeń oraz inne dane stosownie do zaistniałej sytuacji.

Dowódca pułku w wytycznych do rozpoznania określa kierunek skupienia głównego wysiłku rozpoznania, terminy i kolejność dostarczenia danych z rozpoznania.

Ubezpieczenie w czasie forsowania pułku

Ubezpieczenie wojsk i przepraw ma na celu zapobieżenie niespodziewanemu i bezpośredniemu napadowi nieprzyjaciela, głównie na przeprawy z lądu i wody. W związku z tym dowódca pułku w wytycznych do zabezpieczenia forsowania ustala: zorganizowanie odpowiedniej sieci posterunków obserwacyjnych, wydzielenie sił i środków do patrolowania lustra wody w pobliżu przeprawy, utworzenie zagrody przeciwminowej i czaty po obu stronach przepraw /zwłaszcza w górze rzeki/, przygotowanie materiałów /pompy/ do gaszenia pożarów, wydzielenie pododdziału w sile wzmocnionej kompanii piechoty do bezpośredniej obrony przepraw /promowych i czołgów pod wodą/.

Pododdziały wyznaczone do obrony przepraw rozwijają się na rubieży odległej od przepraw 1-3 km w gotowości do odparcia niespodziewanego ataku pododdziałów nieprzyjaciela. Pododdziały ubezpieczenia rozwinięte na brzegu własnym przeprawiają się w ostatniej kolejności.

Zabezpieczenie inżynieryjne

Inżynieryjne zabezpieczenie forsowania obejmuje szereg przedsięwzięć mających na celu zapewnienie ciągłości podejścia do przeszkody wodnej i jej sforsowania.

Dowódca pułku w wytycznych do zabezpieczenia forsowania ustala: liczbę i rodzaje przepraw oraz czas ich uruchomienia, liczbę i czas wykonania przejść w zaporach inżynieryjnych oraz liczbę dróg do poszczególnych przepraw.

Pułk z reguły urządza i utrzymuje dwie przeprawy desantowe i jedną - dwie przeprawy czołgów pod wodą oraz przeprawy promowe na samobieżnych promach gąsienicowych GSP-50, jeśli otrzyma je na czas forsowania.

Przejścia w zaporach minowych nieprzyjaciela zarówno na brzegach, jak i w wodzie wykonuje się przeważnie w czasie ogniowego przygotowania forsowania. Do tego celu stosuje się ładunki wydłużone wystrzeliwane z czołgów i transporterów opancerzonych lub wysuwane ręcznie w czasie poszerzania przejść wykonanych przez czołgi - trały. Dla każdej kompanii piechoty pierwszego rzutu wykonuje się przynajmniej dwa-trzy przejścia zarówno na brzegach, jak i w wodzie. Natomiast dla każdej kompanii czołgów pokonującej przeszkodę wodną na przeprawie czołgów pod wodą oraz na każdej przeprawie promowej i mostowej - po jednym - dwa przejścia.

5.6. Prowadzenie forsowania przeszkód wodnych

Podejście pułku do przeszkody wodnej i forsowanie jej z marszu

Pułk forsując przeszkodę wodną w składzie pierwszego rzutu dywizji z zasady wysyła ze swego składu oddział wydzielony w sile wzmocnionego batalionu piechoty /czołgów/ wspartego czołgami /piechotą/, artylerią i środkami przeprawowymi. Zadaniem oddziału wydzielonego jest opanowanie istniejących przepraw lub dogodnego rejonu do forsowania. Oddział wydzielony może forsować przeszkodę wodną na samodzielnym odcinku lub na kierunku lądowania desantu powietrznego.

Bataliony piechoty pierwszego rzutu pułku powinny zapewnić oddziałowi wydzielonemu pułku dogodne warunki przekroczenia rubieży styczności wojsk /na podejściu do rzeki/ i swobodę działania. Pododdziały pułku w miarę możliwości powinny omijać

punkty oporu nieprzyjaciela na podejściu do rzeki, dążąc do wyjścia na jego tyły i skrzydła. Następnie, pod osłoną oddziału wydzielonego i czołgów rozwiniętych nad brzegiem, pierwszorzutowe bataliony podchodzą do przeszkody wodnej, przyjmują ugrupowanie bojowe i z marszu forsują rzekę na swoich odcinkach forsowania.

Drugi rzut pułku należy wprowadzać do walki całością sił przeważnie z opanowanego rejonu na przeciwległym brzegu. Przeprawia się on na czynnych przeprawach pierwszego rzutu lub po moście za pierwszym rzutem pułku. Drugi rzut pułku wykorzystuje się do: rozwinięcia powodzenia na kierunku głównego uderzenia pułku; poszerzenia opanowanego rejonu /przyczółka/ w celu stworzenia dogodnych warunków przeprawy sił głównych dywizji; zamiany batalionów pierwszego rzutu, które zostały wyczerpane w walce lub poniosły znaczne straty.

Kontrataki nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu pułk odpiera głównie z marszu, a w ostateczności - z miejsca. Wówczas głębokość i odległość kolejnej rubieży odpierania kontrataku będzie przeważnie mniejsza niż w normalnych warunkach; głębokość jej może wynosić nawet 1 km, a odległość między tymi rubieżami - 1,5 km.

Pułk działający jako oddział wydzielony dywizji podchodzi zazwyczaj do przeszkody wodnej w ugrupowaniu przedbojowym, a niekiedy marszowym, wykorzystując jedną lub kilka dróg i mając w przodzie ubezpieczenie oraz samodzielne patrole rozpoznawcze. Siły główne pułku ubezpiecza awangarda lub szpica czołowa. Awangarda pułku powinna być wzmocniona taką liczbą samobieżnych środków przeprawowo-desantowych, aby mogła samodzielnie przeprawić się na przeciwległy brzeg[x/].

---

x/ Środki przeprawowe przydzielone oddziałowi wydzielonemu /awangardzie/ przesuwają się w jego ugrupowaniu, przeważnie za siłami głównymi. Z zasady oddział wydzielony lub awangarda przeprawia się na transporterach opancerzonych /BWP/. Jeśli w składzie oddziału wydzielonego /awangardy/ znajdują się pododdziały artylerii ciągnionej, to należy przydzielić im taką liczbę środków desantowo-przeprawowych, aby mogły się w krótkim czasie przeprawić na przeciwległy brzeg /przynajmniej w 1-3 falach/.

Oddział wydzielony powinien unikać walk z wycofującymi się i broniącymi pododdziałami nieprzyjaciela, dążąc do jak najszybszego osiągnięcia przeszkody wodnej i połączenia się z desantem powietrznym.

W celu zapewnienia warunków do szybkiego rozwinięcia oddziału wydzielonego w ugrupowanie bojowe i frosowania przeszkody wodnej z marszu należy na czole kolumn przesuwać czołgi /bojowe wozy piechoty/, a za awangardą - część artylerii i samobieżne środki przeprawowe.

W czasie podchodzenia do przeszkody wodnej pułk działający jako oddział wydzielony nie powinien wdawać się w przewlekłe walki z wycofującym się nieprzyjacielem. Jeżeli przewiduje się wykonanie uderzeń jądrowych na obronę nieprzyjaciela, pułk zatrzymuje się na rubieży bezpieczeństwa. Na tej rubieży pododdziały rodzajów wojsk wchodzące w skład oddziału wydzielonego, a nie wyposażone w transportery opancerzone, załadowują się na samobieżne środki przeprawowe. W ślad za uderzeniami jądrowymi i lotnictwa pododdziały piechoty /czołgów/ szybko zbliżają się do przeszkody wodnej i w czasie ogniowego przygotowania forsowania pokonują ją z marszu. Forsowanie przeszkody wodnej przez awangardę wspierają ogniem na wprost czołgi i artyleria przeciwpancerna oraz ogniem pośrednim - artyleria i moździerze awangardy i pułku. W ślad za awangardą przeprawiają się siły główne pułku.

Ze składu oddziału wydzielonego jako pierwsze forsują przeszkodę wodną pododdziały wyposażone w pływające transportery lub bojowe wozy piechoty /pododdziały piechoty/. W ich ugrupowaniu lub w ślad za nimi przeprawia się na samobieżnych środkach przeprawowych pododdziały wzmocnienia, zwłaszcza artylerię i moździerze, a w miarę rozwijania przeprawy promowej - pozostałe pododdziały pułku /oddziału wydzielonego/. Pododdziały czołgów przeprawiają się na samobieżnych promach gąsienicowych /typu GSP/, działających w ramach przeprawy desantowej lub na promach z parku PP-64 albo na przeprawach pod wodą.

W wypadku uchwycenia przez desant powietrzny istniejących przepraw /mostów, brodów/ oddział wydzielony natychmiast prze-

prawia czołgi i artylerię na przeciwległy brzeg i nie dopuszcza do zniszczenia opanowanej przeprawy. W takiej sytuacji przydzielone oddziałowi wydzielonemu siły i środki przeprawowe wykorzystuje się do zabezpieczenia forsowania i przeprawy wojsk na innym kierunku lub stworzenia w rejonie forsowania odwodu środków przeprawowych.

Pod osłoną oddziału wydzielonego może być wysunięta do przodu część artylerii dywizji. Zajmuje ona stanowiska ogniowe w odległości 1-3 km i więcej od przeszkody wodnej i następnie wspiera działanie oddziału wydzielonego.

Po sforsowaniu przeszkody wodnej ze składu oddziału wydzielonego pozostawia się niezbędne siły i środki do obrony opanowanych przepraw lub dogodnego rejonu do forsowania. Siły główne oddziału wydzielonego rozwijają natarcie w głąb, niszczą pododdziały rakiet i artylerii oraz podchodzące odwody nieprzyjaciela i opanowują nakazany rejon /obiekt/.

Forsowanie przeszkody wodnej przez siły główne pułku

Po opanowaniu przeciwległego brzegu przez pierwszorzutowe pododdziały pułku i zniszczeniu środków przeciwpancernych nieprzyjaciela prowadzących ogień na lustro wody pododdziały inżynieryjne i zabezpieczenia czołgowo-technicznego przystępują do przygotowania przepraw czołgów pod wodą oraz przepraw promowych, które organizuje i urządza dywizja.

Czołgi rozwinięte na brzegu wyjściowym wspierają ogniem na wprost forsowanie batalionów pierwszego rzutu pułku, a następnie przesuwają się na przeprawy czołgów pod wodą. Czołgi przeprawia się pod wodą z załogami lub bez.

Po przeprawieniu czołgi dołączają do pododdziałów piechoty lub organizowany jest z ich składu oddział wydzielony w celu opanowania ważnego rejonu albo węzła dróg, zapewniającego rozwinięcie natarcia i wykonanie kolejnego zadania pułku.

Pododdziały przeciwlotnicze organiczne i przydzielone rozwija się na brzegu wyjściowym na kierunku głównego uderzenia pułku w celu osłony sił głównych lub najważniejszego elementu ugrupowania bojowego pułku w czasie forsowania.

Część środków przeciwlotniczych należy przeprawić jednocześnie z batalionami pierwszego rzutu lub za nimi w celu osłony pododdziałów prowadzących walkę na przeciwległym brzegu przed uderzeniami lotnictwa. Po opanowaniu przyczółka przełożony może nakazać pozostawienie pododdziałów przeciwlotniczych do osłony przepraw.

Za batalionami pierwszego rzutu przeprawia się odwód przeciwpancerny pułku, który powinien natychmiast zająć rejon wyjściowy na przeciwległym brzegu w gotowości do odparcia kontrataku czołgów nieprzyjaciela.

Artylerię do ognia pośredniego przeprawia się najczęściej bateriami /dywizjonami/, mając na uwadze, aby większa jej część mogła w sposób ciągły wspierać ogniem forsowanie sił głównych pułku. Dowódca i sztab pułku powinni kierować pododdziały z rejonu wyjściowego kolejno na poszczególne przeprawy: desantowe, czołgów pod wodą i promowe, zgodnie z ich pojemnością. Do kierowania ciągłością przeprawy pododdziałów pułku organizuje się posterunki regulacji ruchu. Kierują one na przeprawy jedynie taką liczbę pododdziałów i sprzętu bojowego, która może przeprawić się na przeciwległy brzeg w jednym obrocie środków przeprawowych lub zachowując określone odległości między poszczególnymi rzutami, przeprawiającymi się na pływających transporterach opancerzonych /bojowych wozach piechoty/.

Drugi rzut pułku może przeprawiać się na jednej z przepraw desantowych batalionu pierwszego rzutu pułku albo na przeprawach promowych lub mostowych /jeśli takie dywizja lub armia urządza na odcinku forsowania pułku/.

Jeżeli forsowanie przeszkody wodnej z marszu nie rokuje powodzenia lub sztab pułku posiada sprawdzone dane o zorganizowaniu silnej obrony przeciwległego brzegu przez znaczne siły nieprzyjaciela, to organizuje się szereg takich przedsięwzięć, jak: szczegółowe rozpoznanie systemu obrony nieprzyjaciela; ogniowe przygotowanie forsowania i wykonanie uderzeń jądrowych; skoncentrowanie sił i środków na określonym kierunku celem uzyskania zdecydowanej przewagi i przełamania obrony nieprzyjaciela. Po wykonaniu tych przedsięwzięć pododdziały

pułku pokonują przeszkodę na wybranych kierunkach.

Forsowanie przeszkody wodnej przez pułk z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem /z planowym przygotowaniem/

Przeszkodę wodną z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem forsuje się w zasadzie na wąskim froncie, wiążąc siły nieprzyjaciela na całym odcinku forsowania. Główny wysiłek forsowania skupia się jednak na kierunku głównego uderzenia pułku. Natomiast w natarciu na obronę rejonu zawczasu przygotowaną przełamuje się tę obronę na wąskim odcinku, skupiając na nim większość sił i środków przeprawowych. Dzięki temu zapewnia się pokonanie obrony nieprzyjaciela i sforsowanie przeszkody wodnej na wybranym odcinku oraz rozwinięcie powodzenia na skrzydła i w głąb.

Forsowanie rozpoczyna się uderzeniami jądrowymi i ogniowym przygotowaniem forsowania. W czasie ogniowego przygotowania forsowania siły główne pułku zajmują podstawy do ataku /forsowania/ lub wychodzą z rejonu wyjściowego i rozwijają się na rubieży rozwinięcia w kolumny kompanijne[x/]. Następnie szybko przesuwają się na transporterach opancerzonych /BWP/ do określonych przepraw i o godzinie "G" przeprawia się fala czołowa pierwszorzutowych batalionów. Wraz z falą czołową przeprawiają się na przeciwległy brzeg pododdziały inżynieryjne wyznaczone do wykonania i oznakowania przejść w zaporach inżynieryjnych.

W ślad za falą czołową przeprawiają się siły główne batalionów pierwszego rzutu pułku oraz środki wsparcia. Dalszy przebieg forsowania nie różni się od forsowania z marszu.

---

x/ Zasadnicze siły pułku przyjmują znacznie wcześniej ugrupowanie bojowe w rejonie wyjściowym w styczności z nieprzyjacielem. Jeżeli w pierwszym rzucie mają forsować przeszkodę wodną bataliony będące w styczności z nieprzyjacielem, to w czasie OPF skupiają siły i środki na wyznaczonych odcinkach i zajmują podstawy do forsowania /ataku/.

6. Natarcie w rejonie zurbanizowanym

Rejon zurbanizowany to teren pokryty gęstą siecią miast i osiedli typu miejskiego oraz ośrodków i zakładów przemysłowych.[x/] Zabudowa tego rodzaju powinna z zasady przekraczać 50 % ogólnej powierzchni terenu.

Teren o skonsolidowanej zabudowie na ograniczonej powierzchni w zależności od jego rozmiarów nazywamy miastem, osiedlem lub wsią.

6.1. Wpływ terenu zurbanizowanego na prowadzenie natarcia

Rejon zurbanizowany mogą stanowić duże aglomeracje miejskie często z szeregiem mniejszych miast satelitarnych lub też szereg dużych, średnich i małych miast przylegających do siebie lub będących tylko w nieznacznej od siebie odległości, np. Zagłębie Górnośląskie, Zagłębie Ruhry, tzw. rejon Trójmiasta /Gdańsk, Sopot, Gdynia/ itp. Centralnymi ośrodkami rejonów zurbanizowanych są miasta. W rejonach zurbanizowanych, a w tym i w miastach, można wydzielić obszary o zabudowie zwartej i o zabudowie luźnej. Tylko nieliczne rejony mają zabudowę jednorodną /zwartą albo luźną/.

Zabudowa zwarta jest przede wszystkim charakterystyczną cechą miast starych. Budynki w takich miastach są na ogół trwałe i posiadają grube mury, głównie z cegły. Ulice są wąskie na ogół kręte, zazwyczaj zbiegające się w centrum miasta. Liczba placów i skwerów w tego typu miastach jest stosunkowo niewielka, a obszar mały. Zasadnicze arterie komunikacyjne często krzyżują się lub też promieniście schodzą w jednym punkcie. Stwarza to duże trudności zarówno w dowodzeniu, jak i manewrowaniu siłami i środkami walki, a ponadto utrudnia nacierającemu pełne wykorzystanie posiadanej techniki bojowej, a szczególnie wozów bojowych. Stąd też tempo natarcia w tego typu miastach będzie z reguły stosunkowo niskie.

x/ W pojęciu zakład przemysłowy mieszczą się także zakłady typu kopalnianego, portowego itp.

Zabudowa luźna jest cechą charakterystyczną miast współczesnych a także nowych dzielnic miast starych, przedmieść, dzielnic willowych i osiedli typu miejskiego. W miastach o zabudowie luźnej spotyka się więcej skwerów, parków, ogrodów i placów, które jednocześnie posiadają większą powierzchnię niż w miastach o zabudowie zwartej. W miastach tych spotyka się dużą liczbę szerokich, przecinających miasto w różnych kierunkach przelotowych arterii komunikacyjnych. Budynki - choć lżejszej konstrukcji - są wyższe, rozmieszczone w znacznej odległości od siebie, przeważnie równolegle do ulic.

Nacierający ma zatem lepsze warunki wykorzystania techniki bojowej oraz osiągnięcia większego tempa natarcia, jak również utrzymania w większym stopniu scentralizowanego dowodzenia.

Szczególny charakter mają obszary wysoko uprzemysłowione /ośrodki przemysłowe, kopalnicze, portowe/. Charakterystyczną ich zabudowę stanowią różnego rodzaju hale fabryczne, piece hutnicze, stalownie, elektrownie, ciężkie i zwarte konstrukcje stalowe, a także szeroko rozwinięte budownictwo podziemne /składy, garaże, tunele, oczyszczalnie ścieków itp./. W rejonach tych występuje znaczna liczba stacji kolejowych z gęstą siecią torów, mostów, wiaduktów i nasypów. Wszystkie te obiekty i urządzenia szczególnie w starszych ośrodkach przemysłowych znajdują się często w bliskim sąsiedztwie różnorodnych budynków mieszkalnych. Prowadzenie natarcia w takich rejonach będzie niezwykle utrudnione, głównie z powodu braku możliwości manewru wojsk.

Duże miasta i ośrodki przemysłowe mają dla każdego kraju poważne znaczenie gospodarcze, polityczne i militarne, stanowią bowiem centrum życia politycznego, kulturalnego, handlowego i administracyjnego. Są węzłami dróg kolejowych, kołowych, portów lotniczych i morskich oraz czynnych baz remontowych - głównie sprzętu komunikacyjnego /motorowego/. Miasta te posiadają duże zasoby wykwalifikowanych rezerw ludzkich, żywności, surowców i gotowych wyrobów przemysłowych.

Dlatego też w przyszłej wojnie pomimo możliwości stosowania broni jądrowej, a szczególnie nowo wprowadzanej broni neutronowej, znaczenie obronne rejonów zurbanizowanych nie osłabnie. Liczyć się należy jednak z tym, że walki i bitwy o duże miasta i rejony zurbanizowane będą się toczyć i rozstrzygać już na ich przedpolach /podejściach/, gdyż nacierający będzie z reguły dążyć do opanowania rejonu zurbanizowanego czy też miasta z zaskoczenia /z marszu/.

Ze względu na duże znaczenie i wielkość rejonów zurbanizowanych poszukiwanie rozstrzygnięć poza nimi może się okazać niemożliwe.

Charakter walki w rejonach zurbanizowanych w znacznym stopniu zależeć będzie od geograficznego położenia i zabudowy danego rejonu. Wystąpią jednak wspólne dla wszystkich rejonów zurbanizowanych cechy. Przede wszystkim w rejonach tych, ze względu na zabudowę, obserwacja i ostrzał będą utrudnione. Dowódcy oddziałów i pododdziałów mogą obserwować walkę tylko na oddzielnych kierunkach i na bardzo małą głębokość, co w dużym stopniu komplikuje dowodzenie. Również utrudnione jest współdziałanie oraz manewr siłami i środkami.

Wielka liczba trwałych budowli pozwala na przekształcenie ich w krótkim czasie w silne punkty oporu. Powiązane ze sobą ogniem stanowią one o wiele trwalszą obronę niż w warunkach polowych. Dlatego też często pułk będzie zmuszony atakować /szturmować/ i zdobywać poszczególne budynki, obiekty przemysłowe i kwartały bronione przez nieprzyjaciela.

Walki w rejonie zurbanizowanym prowadzone będą przeważnie jednocześnie w kilku miejscach, często na odosobnionych kierunkach. W związku z tym zachodzi potrzeba wzmacniania pododdziałów piechoty i czołgów artylerią do ognia pośredniego, środkami przeciwpancernymi, pododdziałami saperów i chemicznymi, wyposażonymi w dostępne im środki walki a głównie miotacze ognia. Każdy pododdział ogólnowojskowy winien być zdolny do samodzielnego prowadzenia natarcia i pokonywania wszelkiego rodzaju zapór.

Nieprzyjaciel w rejonie zurbanizowanym będzie walczył ze szczególną uporczywością i zaciętością. Korzystając z dogodnych warunków będzie wykonywał niespodziewane, częste kontrataki, często nawet niedużymi siłami. Stąd i do walki z nimi wydzielane będą mniejsze siły. Ze względu na ograniczony manewr najskuteczniejszym a jednocześnie najczęściej stosowanym sposobem będzie obronne /z miejsca/ odparcie tych kontrataków. Walka w mieście będzie więc bardzo uporczywa i obfitująca w skomplikowane i zmienne sytuacje.

Wymienione cechy działań w rejonie zurbanizowanym w znacznym stopniu wpływają na obniżenie tempa natarcia, a w związku z tym i głębokości zadań pododdziałów i oddziałów będą znacznie płytsze.

Ogólnie można stwierdzić, że natarcie w rejonie zurbanizowanym z zasady będą charakteryzować:
- ograniczona możliwość obserwacji i ostrzału;
- trudne warunki dowodzenia i trudne warunki utrzymania współdziałania i bezpieczeństwa wojsk własnych;
- prowadzenie walk na izolowanych kierunkach i w szeregu izolowanych od siebie ognisk walki;
- duża samodzielność walczących pododdziałów;
- uporczywość walki i zmienność sytuacji;
- niskie tempo natarcia;
- ograniczona możliwość rozmieszczenia elementów ugrupowania bojowego.

Nie należy sądzić, że wymienione charakterystyczne cechy natarcia występują jednakowo w każdym rejonie zurbanizowanym. Sposób natarcia każdorazowo będzie zależał od charakteru zabudowy danego obszaru.

6.2. Zadania pułku w natarciu w rejonie zurbanizowanym i w mieście

Zadania pułku w natarciu w rejonie zurbanizowanym uzależnione są od szeregu czynników, głównie zaś od: charakteru rejonu zurbanizowanego, sił i systemu obrony nieprzyjaciela oraz stanu i stopnia przygotowania pułku.

W miastach o zabudowie zwartej, gdzie na 1 km przypadają średnio 3-4 ulice, kompania nieprzyjaciela broni punktu oporu w oparciu o kompleks zabudowań szerokości do 600 metrów i głębokości do 600 m. Aby więc uzyskać przynajmniej trzykrotną przewagę nad broniącym się nieprzyjacielem należy do tego celu wyznaczyć wzmocniony batalion piechoty. W tych warunkach szerokość pasa natarcia batalionu wyniesie do 600 m i obejmie 1-2 ulice wyprowadzające do centrum dzielnicy, głębokość zaś zadania batalionu wynosić winna nie mniej niż 600 m.

Pułk może nacierać w pasie 1,5-5 km tj. wzdłuż 2-4 ulic. W tym wypadku na jednej z nich pułk powinien użyć więcej sił i środków niż na pozostałych kierunkach. W zasadzie taką samą szerokość natarcia należy przyjmować na obszarach silnie uprzemysłowionych.

Niezmiernie ważnym zagadnieniem podczas natarcia w mieście jest wyznaczenie linii rozgraniczenia i linii wyrównania. Należy je wyznaczać tak, aby poszczególne ulice wraz z przyległymi zabudowaniami po obu stronach były przydzielone jednemu oddziałowi /pododdziałowi/ i stanowiły oś jego natarcia oraz zapewniały bezpieczeństwo sąsiednim pododdziałom.

Głębokości zadań pułku w natarciu na miasto zależą głównie od: głębokości ugrupowania bojowego nieprzyjaciela i struktury jego obrony, wielkości bronionego kwartału /rejonu/ lub obiektu, charakteru rejonu zurbanizowanego i stopnia jego przygotowania do obrony.

Głębokości zadań z zasady będą stosunkowo płytkie a określać je należy obiektami terenowymi /kwartał, dzielnica, szerokie ulice, kanały itp./, których opanowanie podważy system obrony nieprzyjaciela i stworzy dogodne warunki dowprowadzenia kolejnych sił celem rozwinięcia powodzenia.

Z reguły pułk podczas natarcia otrzymuje zadanie dwustopniowe. Dla pułku pierwszego rzutu prowadzącego natarcie w rejonach o zwartej zabudowie i uprzemysłowionych przykładowa treść i głębokość zadań może być następująca:
- zadanie bliższe - rozbić nieprzyjaciela w pasie natarcia i opanować rejon na głębokość 3-4 kwartałów, tj. do 2 km

/średni zakład przemysłowy, lotnisko, część portu itp./;
- zadanie następne - we współdziałaniu z sąsiadami rozbić nieprzyjaciela broniącego pierwszej pozycji obrony lub odwody działające w pasie natarcia i opanować rejon na głębokość 2-4 km /zakład przemysłowy, port, część dzielnicy/.

W miastach o zabudowie luźnej głębokości zadań mogą być większe, zwłaszcza gdy pułk opanowuje miasto z marszu, ale płytsze niż w normalnych warunkach.

Batalion piechoty otrzymuje zadanie jednostopniowe, np. opanowanie zakładu przemysłowego /lub jego części/ lub opanowanie jednego kwartału. Obiektem ataku kompanii pierwszego rzutu batalionu może być część dużego bloku, pojedyńczy blok lub kilka mniejszych budynków w punkcie oporu nieprzyjaciela.

Średnie tempo natarcia w rejonie zurbanizowanym będzie bardzo zróżnicowane i może się wahać w granicach od 4 do 10 km na dobę.

6.3. Właściwości ugrupowania pułku

Pułk tworzy ugrupowanie z organicznych i przydzielonych sił i środków. Przydział sił i środków będzie w zależności od warunków różny. Z reguły pułk zmechanizowany może otrzymać 1-2 dywizjony artylerii do ognia pośredniego, dywizjon artylerii przeciwpancernej, 1-2 kompanie saperów i do plutonu rakietowych miotaczy ognia. Pułk czołgów może otrzymać 1-2 dywizjony artylerii, 1-2 kompanie saperów, 1-2 drużyny rakietowych miotaczy ognia oraz nie mniej niż batalion piechoty. Batalionowi piechoty przydziela się do dywizjonu artylerii, baterię przeciepancerną i do kompanii saperów oraz do drużyny rakietowych miotaczy ognia.

Pułkowi /batalionowi/ wyposażonemu w bojowe wozy piechoty nie przydziela się środków przeciwpancernych.

Podczas zdobywania większych budowli i obiektów przemysłowych pułk może dodatkowo być wspierany przez 1-2 eskadroloty śmigłowców szturmowych.

Ugrupowanie pułku w natarciu w mieście składa się w zasadzie z tych samych elementów co w warunkach polowych. Cechą charakterystyczną jest konieczność wzmacniania pododdziałów pierwszego rzutu pododdziałami specjalistycznymi. Bataliony /kompanie/ szturmujące poszczególne obiekty muszą być przygotowane do samodzielnego wykonywania zadań. Pododdziałom piechoty należy przydzielać czołgi, a pododdziałom czołgów - piechotę. Ponadto pododdziały te z reguły powinny posiadać artylerię, pododdziały inżynieryjno-saperskie i chemiczne.

W skład atakujących pododdziałów powinni wejść inni specjaliści z różnych dziedzin, często nawet osoby cywilne znające dany rejon.

Wpływ na ilość sił wyznaczonych do pierwszego rzutu wywierać będą głównie takie czynniki, jak: liczba ulic, wzdłuż których nacierać będzie pułk, liczba obiektów, które należy w pierwszej kolejności zniszczyć oraz kształt i głębokość /długość w kierunku natarcia/. Tak więc zarówno pułk, jak i batalion najczęściej ugrupowany będzie w dwa rzuty, przy czym pułk zmechanizowany w niektórych wypadkach /jeśli działa na szczególnie ważnym kierunku oraz gdy dywizja będzie ugrupowana w jednym rzucie/ może przyjąć ugrupowanie w trzy rzuty. Stosować także można /choć bardzo rzadko i tylko w uzasadnionych przypadkach/ ugrupowanie jednorzutowe z odwodem . Gdy pułk będzie ugrupowany w trzy rzuty, niektóre bataliony pierwszorzutowe mogą być ugrupowane w jednym rzucie.

Pierwszy rzut, który składa się z jednego do dwóch wzmocnionych batalionów /2-3 koz w poz/,przeznaczony jest do bezpośredniego wykorzystania skutków ognia i w zasadzie do samodzielnego rozbicia nieprzyjaciela na głębokość zadania bliższego, a następnie wspólnie z drugim rzutem /odwodem/ do rozwinięcia natarcia w głąb.

W miastach,nawet o luźnej zabudowie, znacznie utrudniony jest manewr. Ulice, nawet najszersze, mają ograniczoną pojemność. W związku z tym wynika konieczność posiadania w odwodzie /drugim rzucie/ samodzielnych pododdziałów, którymi można wpływać na przebieg walki na kierunkach natarcia pododdziałów pierwszego rzutu pułku.

Drugie rzuty /odwody/ wykorzystuje się do przyspieszania tempa natarcia, zwiększenia wysiłku pierwszego rzutu, likwidacji zablokowanych punktów oporu nieprzyjaciela i umocnienia zdobytych obiektów. Często w wyniku niemożliwości rozwinięcia całości sił drugiego rzutu /odwodu/ będzie on wprowadzany częściami lub na dwóch kierunkach. Ilość sił, jaką należy wydzielić do drugiego rzutu /odwodu/, zależy od szerokości pasa natarcia, liczby dogodnych kierunków do natarcia i ich pojemności oraz od głębokości zadania pułku. Batalion czołgów z zasady przydziela się kompaniami do poszczególnych batalionów piechoty pierwszego rzutu pułku. Jeżeli pułk nie otrzyma wzmocnienia w środkach przeciwpancernych, to z jednej kompanii czołgów można zorganizować odwód przeciwpancerny pułku.

Większość artylerii do ognia pośredniego w zasadzie przydziela się poszczególnymi bateriami a często i plutonami ogniowymi pododdziałom piechoty. Używa się jej do strzelania ogniem na wprost w celu burzenia silnie umocnionych obiektów. Część artylerii pozostawia się w dyspozycji dowódcy lub tworzy pułkową grupę artylerii.

Z przydzielonych i organicznych środków przeciwpancernych organizuje się w pułku 1-2 odwody przeciwpancerne. Mogą one występować w składzie mieszanym /czołgi, artyleria przeciwpancerna/.

Baterię przeciwlotniczą pułku wykorzystuje się do osłony czołowych pododdziałów na głównym kierunku uderzenia lub drugiego rzutu /odwodu/. Środki obrony przeciwlotniczej rozwijają się w ugrupowaniu osłanianych pododdziałów, rozmieszczając je na placach i w parkach. Strzelców z rakietami przeciwlotniczymi można rozmieszczać na dachach zdobytych budynków.

W celu utrzymania dróg i ulic niezbędnych do manewru i dowozu środków materiałowych organizuje się w pułku 1-2 oddziały zabezpieczenia ruchu.

Ponadto podczas natarcia w rejonie zurbanizowanym pułk może organizować inne doraźne elementy, jak: odwód przeciwpożarowy, grupy rozminowania itp.

6.4. Organizacja natarcia w rejonie zurbanizowanym

Organizacja natarcia w rejonie zurbanizowanym w zasadzie nie będzie odbiegać od zasad przyjętych w warunkach polowych. Zarówno metody, jak i kolejność pracy dowódcy i sztabu będą podobne, natomiast w treści pracy wystąpią cechy specyficzne wynikające z charakteru działań w rejonie zurbanizowanym.

Powzięcie decyzji

W analizie zadania dowódca pułku musi głównie określić: liczbę ulic, wzdłuż których pułk będzie nacierać; ulicę, wzdłuż której z nich wykona główne uderzenie; ugrupowanie, jakie należy przyjąć.

Oceniając nieprzyjaciela, trzeba liczyć się z wykorzystaniem do obrony sił obrony terytorialnej, policji a często i ludności cywilnej, szczególnie podczas działań na terytorium nieprzyjaciela. Ocena ta musi więc być powiązana z charakterem miasta i jego położeniem. W szczególności w ocenie nieprzyjaciela dowódca powinien uwzględnić:

- rozmieszczenie, siłę i skład pododdziałów nieprzyjaciela w poszczególnych punktach oporu a także pojedynczych blokach i zakładach /obiektach/ znajdujących się na przednim skraju i w głębi obrony;
- możliwości, sposoby i kolejność opanowania obiektów;
- system ognia i zapór inżynieryjnych a także rozmieszczenie środków ogniowych;
- rozmieszczenie odwodów i możliwe sposoby ich użycia;
- obiekty, w których należy rozbić nieprzyjaciela, aby naruszyć trwałość jego obrony;
- rubieże, na których może zajść konieczność wprowadzenia drugiego rzutu /odwodu/.

Ocenę sił własnych prowadzić należy pod kątem ustalenia możliwości pułku w walkach o miasto, a tym samym wykonania zadania. We wnioskach z oceny sił własnych dowódca pułku powinien określić:

- siły niezbędne do opanowania czołowych punktów oporu nieprzyjaciela;

- stopień przygotowania wojsk do działania w mieście;
- niezbędne wzmocnienie pododdziałów celem ich usamodzielnienia.

Oceniając sąsiadów, szczególną uwagę należy zwrócić na możliwość udzielenia wzajemnej pomocy podczas opanowywania ważnych obiektów znajdujących się na styku z sąsiadem, a także określić udział obu stron w osłonie skrzydeł.

Jednym z zasadniczych elementów oceny sytuacji będzie ocena rejonu zurbanizowanego /terenu/. W toku tej oceny dowódca powinien szeroko wykorzystać mapy w dużej skali, plany a także zdjęcia lotnicze oraz zdjęcia wykonane z wyznaczonych rubieży ataku. Ocena ta powinna być prowadzona w ścisłym powiązaniu z oceną nieprzyjaciela. W ocenie rejonu zurbanizowanego należy brać głównie pod uwagę:
- wielkość rejonu, który ma być opanowany;
- kierunki, liczbę i szerokość ulic;
- gęstość zabudowy rejonu;
- liczbę i rozmieszczenie obiektów podziemnych i naziemnych /schrony, tunele, kopalnie, magazyny itp./.

Istotnym czynnikiem oceny sytuacji jest także czas, jakim dysponował przeciwnik na organizację obrony.

Wszechstronnie i szczegółowo przeprowadzona ocena terenu na podejściach do rejonu zurbanizowanego powinna umożliwić wyciągnięcie wniosków dotyczących: obiektów, które stanowią podstawowe ogniwo w systemie obrony nieprzyjaciela; obiektów, które należy opanować, i kolejność opanowania; wyboru kierunków uderzenia dla poszczególnych pododdziałów oraz sposobów umocnienia zdobytych obiektów.

Po powzięciu decyzji na podstawie mapy /planów miasta/ dowódca pułku powinien w miarę możliwości /jeżeli pozwala na to czas/ przeprowadzić rekonesans.

Podczas rekonesansu dowódca powinien określić: położenie czołowych pododdziałów nieprzyjaciela oraz możliwości podejścia do nich; rozmieszczenie zapór i środków ogniowych na przednim skraju oraz możliwości ich zniszczenia w toku ogniowego przygotowania ataku; kierunek głównego uderzenia, kierunki

działania pododdziałów i ich zadania; drogi /ulice/ i rubieże rozwinięcia przy natarciu z marszu; rubież ataku; miejsce i sposób pokonania nasypów, kanałów itp. Jeżeli warunki /widoczność/ pozwalają, dowódca powinien określić sposób i kolejność atakowania poszczególnych obiektów w głębi obrony nieprzyjaciela. Wskazane jest, aby rekonesans prowadzić z kilku punktów, dających możliwość obserwacji nieprzyjaciela z kilku stron i różnych wysokości. Do obserwacji obiektów leżących w głębi obrony nieprzyjaciela szeroko należy wykorzystywać także śmigłowce.

Właściwości dowodzenia

Sposoby dowodzenia podczas natarcia w rejonie zurbanizowanym w zasadzie nie będą odbiegać od powszechnie przyjętych. Specyfika natarcia w takim rejonie nakazuje jednak stworzenie dowódcom możliwości osobistego udziału w kierowaniu walką głównie poprzez rozmieszczenie punktów dowodzenia bliżej czołowych pododdziałów. Tak więc stanowisko dowodzenia pułku rozmieszcza się w zasadzie w ugrupowaniu pierwszego rzutu w odległości 500-800 m od linii styczności wojsk, natomiast stanowiska dowódczo-obserwacyjne batalionów w ugrupowaniu kompanii pierwszorzutowych. Często dowódca pułku zmuszony będzie dowodzić z punktu obserwacyjnego na stanowisku dowódczo-obserwacyjnym /SDO/ dowódców batalionów pierwszego rzutu. Utrudnione wykorzystanie łączności radiowej powinno być rekompensowane stosowaniem ruchomych i sygnalizacyjnych środków łączności. W szerszym zakresie trzeba będzie wykorzystywać oficerów łącznikowych i gońców /łączników/. Dowódcom /od dowódcy plutonu wzwyż/ należy dostarczać plany miast z jednolicie ponumerowanymi kwadratami i celami. Dowódcy wszystkich szczebli podczas walki muszą wykazywać dużą samodzielność i zdecydowanie.

Właściwości organizacji współdziałania

Organizacja współdziałania w natarciu w rejonie zurbanizowanym nabiera szczególnego znaczenia. Współdziałanie powinno być zorganizowane wyjątkowo szczegółowo, według zadań i kierunków natarcia. W pododdziałach współdziałanie należy organizować według obiektów.

Dowódca pułku organizując współdziałanie, szczególną uwagę zwraca na: ustalenie jednolitej numeracji dozorów i obiektów ataku; kolejność i sposób atakowania poszczególnych obiektów w określonym czasie i miejscu; zgranie wysiłków piechoty, pododdziałów wzmocnienia i sąsiadów podczas zdobywania poszczególnych obiektów. Organizacja współdziałania pomiędzy batalionami i kompaniami polega na ustaleniu: sił i środków oraz sposobów opanowania obiektu, kolejności wprowadzania do walki pododdziałów, dróg obejścia i przenikania pododdziałów na tyły nieprzyjaciela. Konieczne jest również ustalenie zakresu pomocy dla czołgów i artylerii głównie ze strony pododdziałów piechoty i wojsk inżynieryjnych podczas pokonywania przeszkód i zapór oraz zwalczania środków ogniowych, zwłaszcza przeciwpancernych.

Specyfika zabezpieczenia natarcia w rejonach zurbanizowanych

Rozpoznanie

Główny wysiłek rozpoznania przed rozpoczęciem natarcia skupia się na ustaleniu stopnia przygotowania miasta i ważniejszych jego obiektów do obrony, zwłaszcza zaś tych, które mogą decydować o jej trwałości. Rozpoznanie w tym okresie powinno wykryć silne i słabe miejsca w systemie obrony nieprzyjaciela, rejony rozmieszczenia odwodów oraz określić główny wysiłek w jego ugrupowaniu obronnym. Bardzo ważne jest także wykrycie możliwie największej ilości głównych środków ogniowych i zapór inżynieryjnych.

Po rozpoczęciu natarcia głównym zadaniem rozpoznania będzie wykrycie na czas wszystkich zmian zachodzących w ugrupowaniu przeciwnika i systemie obrony. W tym okresie rozpoznanie powinno ustalić miejsca rozmieszczenia oddziałów /pododdziałów/ nieprzyjaciela, ich skład i możliwe kierunki działania. Należy nieprzerwanie wykrywać i śledzić środki ogniowe i zapory inżynieryjne oraz przygotowywanie do obrony ważnych budowli w głębi miasta.

Ze względu na ograniczone możliwości wykorzystania technicznych środków rozpoznania główną rolę odgrywać będzie

rozpoznanie naziemne. W toku walki należy organizować szczególnie gęstą sieć obserwacji. Punkty obserwacyjne należy wybierać w wielopiętrowych budynkach, wieżach, kominach fabrycznych itp.

Obrona przed bronią masowego rażenia

W czasie organizacji obrony przed bronią masowego rażenia należy liczyć się z koniecznością jednoczesnego i w większym zakresie realizowania różnych przedsięwzięć. Oprócz znacznych strat w ludziach i w sprzęcie występować będą masowo pożary oraz duże strefy zawał i zniszczeń. Zburzone budynki mogą całkowicie sparaliżować manewr oraz możliwość udzielenia pomocy porażonym pododdziałom pułku.

Cechą specyficzną obrony przed bronią masowego rażenia w mieście jest możliwość wykorzystania piwnic, tuneli, magazynów podziemnych itp. na ukrycia sztabów, punktów medycznych, urządzeń tyłowych i wojsk. Do likwidacji skutków uderzeń należy posiadać silne grupy i oddziały torujące, których głównym zadaniem będzie oczyszczenie ulic i dróg manewru, a także grup ratunkowo-ewakuacyjnych do udzielenia pomocy porażonym i gaszenia pożarów.

Zabezpieczenie chemiczne

Specyficznego znaczenia podczas natarcia w rejonie zurbanizowanym nabiera kompleks przedsięwzięć zabezpieczenia chemicznego. Znaczna liczba elementów budownictwa podziemnego pozwoli zmniejszyć rażące skutki skażeń promieniotwórczych i chemicznych. Konieczność częstego zdobywania pojedynczych budynków a zatem działania żołnierzy w waskich korytarzach, piwnicach, klatkach schodowych itp. zmuszać będzie do szybkiego i zwinnego działania, co w warunkach skażeń będzie szczególnie trudne w wyniku stosowania indywidualnych środków przed skażeniami i środkami zapalającymi. Szczególnego znaczenia podczas walk w rejonach zurbanizowanych nabiera wykorzystanie dymów i miotaczy ognia. Oślepienie nieprzyjacielskich gniazd i punktów oporu środkami dymnymi oraz rażenie jego stanowisk ogniowych miotaczami ognia przyspieszy opanowanie poszczególnych obiektów. Celowe więc jest posiadanie takich środków w

w pododdziałach pierwszego rzutu, których powodzenie gwarantować będzie wykonanie zadania przez pułk.

Powszechna obrona przeciwlotnicza

W zakresie powszechnej obrony przeciwlotniczej szczególną uwagę należy zwrócić na dokładne zorganizowanie i prowadzenie obserwacji przestrzeni powietrznej oraz zorganizowanie niezawodnego systemu ostrzegania i alarmowania wojsk o zagrożeniu z powietrza.

Ważne jest także dokładne określenie sektorów ognia dla pododdziałów wyznaczonych do zwalczania celów powietrznych na małych wysokościach bronią pokładową i strzelecką /szczególnie dla pododdziałów drugorzutowych/.

Niezbędne jest także określenie ilości zużycia amunicji do walki z samolotami oraz sygnałów rozpoznawania własnego lotnictwa.

Ubezpieczenie

Specyficzną cechą ubezpieczenia wojsk podczas natarcia w rejonie zurbanizowanym, a szczególnie w mieście o zabudowie zwartej, jest konieczność organizowania ciągłej ochrony i obrony wszystkich elementów ugrupowania bojowego oraz zdobytych obiektów. Zmusza nas do tego stałe zagrożenie ze strony grup dywersyjnych nieprzyjaciela oraz tych pododdziałów, które pozostały na strychach, w piwnicach itp. i będą dążyły do połączenia z własnymi wojskami. Szczególną uwagę elementów ubezpieczenia należy zwrócić na piwnice, tunele i duże obiekty fabryczne. Konieczne jest więc wystawienie posterunków i patroli zabezpieczających możliwe kierunki oddziaływania grup przeciwnika.

Zabezpieczenie inżynieryjne

Zakres i charakter zadań inżynieryjnego zabezpieczenia natarcia w mieście zależy przede wszystkim od rodzaju stosowanych środków rażenia, sposobu działań wojsk oraz stopnia zabudowy miasta.

Głównymi zadaniami zabezpieczenia inżynieryjnego podczas natarcia pułku w rejonach zurbanizowanych są:

- rozpoznanie inżynieryjne terenu i nieprzyjaciela;
- torowanie przejść w zaporach inżynieryjnych i zawałach oraz wykonywanie przejść w ścianach i stropach;
- oczyszczanie i utrzymanie dróg /ulic/;
- zabezpieczenie pokonywania przeszkód:różnego rodzaju kanałów wodnych, ściekowych, rzek, tuneli, skarp, ścian itp.;
- zabezpieczenie ważniejszych obiektów do wykorzystania przez własne wojska;
- udział w gaszeniu pożarów i pracach ratunkowo-ewakuacyjnych.

Podczas stosowania broni jądrowej niewspółmiernie wzrośnie zakres zadań torowania dróg, usuwania zawał i zniszczeń oraz gaszenia pożarów. Ponadto zajdzie konieczność przebijania przejść w murach piwnicznych i tunelach /np. metra/, często zasypanych gruzami.

Zabezpieczenie tyłowe

Podczas natarcia w rejonie zurbanizowanym, w szczególności zaś w mieście, istnieje konieczność większego usamodzielnienia nacierających pododdziałów pod względem tyłowym. Niezbędne jest większe zgromadzenie amunicji artyleryjskiej, czołgowej i strzeleckiej, granatów oraz materiałów wybuchowych, dymotwórczych i opatrunkowych. Zużycie tych środków będzie bowiem większe niż w normalnych warunkach natarcia, a ich dowóz będzie utrudniony. Transport ze środkami materiałowymi powinien być zawczasu rozdzielony na bataliony, w celu zaś dostarczenia go bezpośrednio do walczących pododdziałów należy organizować specjalne grupy donoszących.

Ewakuację uszkodzonego sprzętu prowadzi się na niewielkie odległości. Uszkodzone wozy bojowe często mogą być wykorzystane jako nieruchome punkty ogniowe. Mając na uwadze tę specyfikę ewakuacji uszkodzonego sprzętu technicznego, należy wydzielić grupy remontowe do pododdziałów ze składu kompanii remontowej pułku. Ewakuację uszkodzonego sprzętu można także wykonywać w sposób scentralizowany. Do naprawy sprzętu należy wykorzystywać nie zniszczone miejscowe warsztaty remontowe.

Ewakuację porażonych i chorych w poszczególnych ogniskach walki organizuje się na szczeblu kompanii i batalionu.

Dlatego też w tych pododdziałach należy organizować grupy sanitariuszy noszowych, w tym z pododdziałów piechoty. Kompanijne gniazda rannych oraz batalionowe punkty medyczne rozmieszcza się w trwałych budynkach z zasady wzdłuż ulic, dokładnie je oznakowując. Ewakuację z tych punktów trzeba prowadzić do szpitali miejskich lub poza rejon miasta transportem ogólnego przeznaczenia. Ze względu na możliwość znacznych strat podczas walk w mieście pododdziały medyczne pułku powinny być wzmocnione siłami i środkami szczebla dywizji.

6.5. Prowadzenie natarcia w rejonie zurbanizowanym

Zasadniczym sposobem opanowania miasta jest natarcie z marszu. Polega ono na odcięciu nieprzyjaciela od miasta i wzbranianiu mu planowego obsadzenia i organizowania obrony. Do uchwycenia ważnych obiektów wysyła się oddziały wydzielone. Siły główne pułku - wykorzystując działanie oddziału wydzielonego - zdecydowanym uderzeniem włamują się w głąb ugrupowania nieprzyjaciela na podejściach do miasta i - rozcinając je - przystępują do likwidacji odosobnionych punktów oporu.

Bez względu na sposób prowadzenia natarcia na rejon zurbanizowany lub miasto może ono być poprzedzone uderzeniami jądrowymi oraz ogniowym przygotowaniem natarcia. Uderzenia jądrowe z zasady wykonywane będą na wojska broniące podejść do miasta w czasie podchodzenia wojsk własnych. Po tych uderzeniach powinno nastąpić szybkie działanie wojsk, prowadzące do wdarcia się do miasta.

Ogniowe przygotowanie natarcia powinno zapewnić warunki do wdarcia się nacierających wojsk do miasta i opanowania określonej jego części. Prowadzi się je z zasady krótko i z takim natężeniem, aby obezwładnić siłę żywą i środki ogniowe rozmieszczone w punktach oporu na skraju miasta, zwłaszcza w budynkach przystosowanych do prowadzenia wielowarstwowego i skrzydłowego ognia. Niszczy się więc i obezwładnia przede wszystkim te obiekty, które będą bezpośrednio atakowane przez piechotę i czołgi. Decydującą rolę spełnia tu ogień prowadzony na wprost, szczególnie przez działa dużych kalibrów.

Artyleria z zakrytych stanowisk ogniowych burzy okopy, transzeje i rowy łączące między budynkami, obezwładnia siłę żywą, środki ogniowe, punkty obserwacyjne i artylerię nieprzyjaciela, wzbrania nieprzyjacielowi wykonanie manewru odwodami. Bezpośrednio przed atakiem artyleria oślepia nieprzyjaciela w czołowych punktach oporu, używając pocisków dymnych.

W czasie ogniowego przygotowania natarcia saperzy wykonują przejścia w zaporach inżynieryjnych.

Na określony sygnał pododdziały pierwszego rzutu pod osłoną ognia dział strzelających na wprost, czołgów oraz środków ogniowych bojowych wozów piechoty /transporterów/ rozpoczynają atak w szykach pieszych. Po zdobyciu czołowych obiektów artyleria przenosi ogień na kolejne obiekty, umożliwiając piechocie kontynuowanie ataku. Czołgi, bojowe wozy piechoty i transportery a także działa przeciwpancerne przesuwają się za piechotą skokami w miarę zdobywania przez nią kolejnych obiektów /budynków/.

Każdy opanowany obiekt /budynek/ powinien stanowić jednocześnie podstawę wyjściową do ataku na kolejny obiekt. Walkę wewnątrz budynku /obiektu/ prowadzi się do zupełnego zniszczenia broniącego się tam nieprzyjaciela.

W miastach o zwartej zabudowie piechota przesuwa się wzdłuż ścian domów, wykorzystując wyłomy oraz przejścia podziemne /piwnice, tunele/, przejścia w ścianach i stropach i zdobywa kolejno poszczególne budynki. Czołgi przesuwają się skokami, na ulicach szerokich po 2-3, na węższych - jeden za drugim, w pobliżu budynków, prowadząc ogień do obiektów po przeciwnej stronie ulicy.

W miastach o zabudowie luźnej atak pododdziałów na umocnione obiekty odbywa się od strony ulicy przy jednoczesnym ich obejściu przez skwery, parki lub inne wolne przestrzenie. Ciągły manewr na szczeblu pododdziałów ma w tych warunkach decydujący wpływ na wynik walki. Dowódcy batalionów i kompanii powinni za każdym razem starać się częścią sił wiązać nieprzyjaciela od czoła, a siłami głównymi uderzać na jego skrzydła i tyły.

Prowadząc natarcie na duże obiekty przemysłowe, należy dążyć do okrążenia i odizolowania nieprzyjaciela w poszczególnych budynkach a następnie zdecydowanym atakiem rozbić go.

Drugi rzut zazwyczaj wprowadza się w luki między batalionami lub zza skrzydeł po wykonaniu zadania bliższego przez pułk. O ile jednak w miastach o zabudowie luźnej batalion drugiego rzutu z reguły wprowadzany będzie do walki w całości, o tyle w mieście o zabudowie zwartej zazwyczaj wprowadzany będzie częściami. Często występować będzie konieczność wprowadzania batalionu drugorzutowego przez ugrupowanie batalionu pierwszego rzutu lub przez luzowanie. Pierwszy rzut często na skutek poniesionych strat nie może kontynuować natarcia.

W czasie prowadzenia walki w mieście nieprzyjaciel często będzie dążył do odzyskania utraconych obiektów przez wykonanie kontrataków. Z reguły kontrataki te wykonywane będą małymi siłami wzdłuż ulic, placów, torów kolejowych itp. W celu odparcia kontrataku pierwszy rzut umacnia się w zdobytych obiektach i wszystkimi środkami rozbija kontratakującego nieprzyjaciela. Dowódca pułku wysuwa na zagrożony kierunek odwód przeciwpancerny, czołgi i artylerię, a w razie konieczności - nawet część drugiego rzutu.

Po opanowaniu budynków, kwartałów i dzielnic należy przystąpić do ich umacniania i przygotowania do obrony okrężnej. Umocnienie zdobytych obiektów nabiera szczególnego znaczenia w końcu dnia walki.

Należy się liczyć, że nieprzyjaciel w wyniku utraty osiedla, miasta lub całego rejonu zurbanizowanego może zdecydować się na użycie broni jądrowej, dlatego też siły główne po opanowaniu danego rejonu /miasta/ należy jak najszybciej wyprowadzić poza ten rejon, przygotowując je do wykonania kolejnych zadań.

7. Natarcie wzdłuż wybrzeża morskiego

7.1. Ogólne zasady natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego

Właściwości natarcia

Właściwości natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego określają:

- warunki geograficzne;
- charakter obrony nieprzyjaciela;
- liczba i rodzaj użytej broni masowego rażenia;
- sytuacja operacyjna na morzu;
- sytuacja operacyjna w powietrzu;
- możliwości wojsk lądowych.

Warunki geograficzne

Kierunki nadmorskie są niedogodne do prowadzenia natarcia, ze względu jednak na dużą liczbę ważnych obiektów /porty, bazy morskie, magazyny itp./ zachodzi konieczność ich opanowywania. Trudności w natarciu wynikają z:
- dużej liczby przeszkód wodnych /zatoki i fiordy, ujścia rzek, kanały i systemy melioracyjne/ o znacznej szerokości i głębokości - sięgających w głąb lądu do 100 km;
- przypływów i odpływów morskich;
- dużej powierzchni terenów zabagnionych i depresyjnych łatwych do szybkiego zatopienia /np. Żuławy, poldery w Holandii/;
- sieci drogowej o dobrej nawierzchni, ale budowanej na nasypach, często przez tereny bagniste;
- prostopadłego kierunku przeszkód wodnych i nasypów komunikacyjnych w stosunku do kierunku natarcia;
- licznie rozbudowanych zespołów portowych i przemysłowych, np. od Hamburga do granicy francusko-hiszpańskiej w Zatoce Biskajskiej czynnych jest 17 zespołów portowych o znaczeniu strategicznym;
- nieregularnej linii brzegowej /półwyspy, zalewy, wyspy w niedużej odległości od brzegu, np. Cieśniny Duńskie, rejon przybrzeżny Holandii/;
- małej ilości terenów zalesionych.

W tych warunkach mogą nacierać oddziały i pododdziały wyposażone w sprzęt pływający charakteryzujący się dużymi możliwościami pokonywania trudnego terenu.

Charakter obrony nieprzyjaciela

Obrona nieprzyjaciela na kierunku nadmorskim będzie przygotowana do odparcia natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego i z morza. Może mieć charakter obrony rejonu lub ruchowej,

organizowanej doraźnie lub zawczasu. Główny wysiłek obrony zawsze będzie skupiony na utrzymaniu rejonów dogodnych do natarcia wzdłuż wybrzeża oraz dogodnych do wysadzenia desantów morskich i powietrznych, na utrzymaniu baz morskich, zespołów portowych i przemysłowych.

Obrona wybrzeża morskiego częściej będzie miała charakter obrony ruchowej, gdyż nie wymaga zbyt wielkiej ilości sił i środków i pozwala szybko przenosić główny wysiłek oporu. Nieprzyjaciel będzie organizował obronę dogodnych rejonów częścią sił na przednim skraju przy posiadaniu silnych odwodów rozmieszczonych w kilku rejonach w głębi, przewidzianych do: kontrataku, pogłębienia obrony zagrożonego kierunku lub likwidacji desantów morskich i powietrznych. Osłonę otwartych skrzydeł, szczególnie od strony morza, na głębokość taktyczną będą zapewniały patrole i ubezpieczenia bojowe lądowe i wodne oraz zapory inżynieryjne wodne i lądowe, a w wypadku korzystnej sytuacji operacyjnej na morzu - marynarka wojenna nieprzyjaciela.

Charakter obrony nieprzyjaciela oraz ilość sił broniących się wpływają zasadniczo na powodzenie natarcia.

Liczba i rodzaj użytej broni jądrowej

Warunki prowadzenia natarcia zależą od ilości broni jądrowej użytej na obiekty nieprzyjaciela oraz skuteczności wykonanych uderzeń. Uderzenia bronią jądrową powinny obezwładnić główne zgrupowania nieprzyjaciela i uniemożliwić mu wykonanie uderzeń jądrowych i chemicznych na nasze wojska. Planując wykonanie uderzeń bronią jądrową na obiekty nieprzyjaciela, należy brać pod uwagę możliwość pokonania terenu po uderzeniach przez wojska własne /rejony pożaru, zniszczenia i skażenia oraz powstałe zatopienia/.

Sytuacja operacyjna na morzu

Posiadanie przewagi na morzu wpływa zasadniczo na prowadzenie natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego.
Przewaga na morzu zapewnia:
- zmniejszenie zagrożenia wojsk lądowych z morza;
- wsparcie ogniowe nacierających wojsk artylerią okrętową

i umożliwienie obezwładnienia nieprzyjaciela na dalekich podejściach;
- wysadzenie desantu morskiego na tyłach nieprzyjaciela oraz uchwycenie i utrzymanie dogodnych rejonów do rozwijania natarcia;
- wsparcie ogniowe taktycznych desantów śmigłowcowych;
- wzbronienie oderwania się nieprzyjaciela i zorganizowania obrony kolejnej rubieży;

Brak przewagi na morzu zwiększa zagrożenie od strony morza /atak ogniowy okrętów nieprzyjaciela, wysadzenie desantu na tyłach i skrzydle nacierającego/, uniemożliwia wsparcie ogniowe okrętów, zmusza do wydzielenia sił do osłony skrzydła i tyłów od morza oraz wydzielenia artylerii do walki z okrętami, co w ostateczności prowadzi do osłabienia tempa natarcia i zmniejszania głębokości i treści zadania.

Sytuacja operacyjna w powietrzu

Posiadanie przewagi w powietrzu sprzyja wysadzaniu desantów na tyłach nieprzyjaciela, zmniejsza możliwość niszczenia przepraw przez lotnictwo nieprzyjaciela, zmniejsza straty oraz ilość sił wyznaczonych z pododdziałów ogólnowojskowych do walki z samolotami, umożliwia wsparcie lotnicze oraz zdobywanie dokładnych wiadomości o nieprzyjacielu z rozpoznania lotniczego.

Możliwości wojsk lądowych

Właściwości geograficzne wybrzeża wskazują, że należy nacierać wojskami wyposażonymi w sprzęt bojowy pływający o trakcji gąsienicowej. Wymagania te spełnia pułk zmechanizowany wyposażony w bojowe wozy piechoty /"BWP-765"/ oraz oddziały przygotowane do działania na wybrzeżu morskim. Użycie pułku czołgów jest mniej wskazane ze względu na ograniczoną możliwość pokonywania przeszkód wodnych /tylko na promach i po mostach lub "bezzałogowo pod wodą" ze względu na głębokość przeszkód/.

7.2. Sposoby przechodzenia pułku do natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego

Pułk przechodzi do natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego z marszu i z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem.

Natarcie z marszu rozpoczyna się w większości wypadków po uprzednim zajęciu przez pułk rejonu wyjściowego położonego w głębi w takiej odległości od nieprzyjaciela, aby wojska znajdowały się poza zasięgiem artylerii okrętowej i dalekosiężnej oraz podstawowych środków rozpoznania.

W sytuacjach stwarzających konieczność szybkiego rozpoczęcia uderzenia pułk może przechodzić do natarcia z marszu lub bezpośrednio po wyładowaniu z barek desantowych.

W początkowym okresie wojny pułki stacjonujące na wybrzeżu mogą przechodzić do natarcia z marszu z miejsc stałej dyslokacji lub rejonów alarmowych.

7.3. Zadania bojowe pułku w natarciu wzdłuż wybrzeża morskiego

Natarcie wzdłuż wybrzeża morskiego pułk będzie organizował i prowadził w myśl zasad ogólnych z uwzględnieniem swoich możliwości bojowych oraz wsparcia sił marynarki wojennej. Szerokość pasa natarcia pułku winna gwarantować rozśrodkowanie i swobodę manewru pododdziałom w czasie natarcia, możliwość wyboru dogodnego kierunku do natarcia oraz odpowiednią liczbę dróg dofrontowych i rokadowych. Wymaganiom tym odpowiada pas szerokości do 10 km na głównym kierunku uderzenia, natomiast w rejonach trudno dostępnych i na kierunku pomocniczym pas natarcia może być szerszy.

Treść zadania bojowego pułku w natarciu wzdłuż wybrzeża morskiego określa dowódca dywizji, a wynika ona z zamiaru działania dywizji, możliwości obrony nieprzyjaciela, sytuacji operacyjnej w powietrzu i na morzu, ilości użytej broni jądrowej i stopnia obezwładnienia nieprzyjaciela, właściwości terenu wybrzeża morskiego oraz możliwości pułku.

Głębokość zadania może być bardzo zróżnicowana. Zadanie bojowe pułku dzieli się tak samo, jak w natarciu w zwykłych

warunkach, na zadanie bliższe i następne. Pułk pierwszego rzutu otrzymuje z reguły zadanie dwustopniowe, natomiast pułk drugiego rzutu zwykle otrzymuje tylko zadanie bliższe o większej głębokości i kierunek dalszego natarcia. Z uwagi na specyfikę działań bojowych na wybrzeżu podstawowa treść zadań pułku może być następująca:

- Zadanie bliższe pułku pierwszego rzutu dywizji: rozbicie sił pierwszego rzutu brygady nieprzyjaciela znajdującego się w pasie natarcia pułku i opanowanie dogodnych rubieży terenowych, węzłów komunikacyjnych, przepraw, mostów, baz morskich, portów na głębokość 4-10 km.
- Zadanie bliższe pułku drugiego rzutu dywizji: rozbicie sił odwodu dywizji w pasie natarcia pułku i opanowanie dogodnych rubieży terenowych, węzłów komunikacyjnych, przepraw, mostów, portów na głębokość 4-10 km, a niekiedy głębiej.
- Zadanie następne pułku: rozbicie odwodu brygady i ocalałych sił pierwszego rzutu brygady, opanowanie dogodnych rubieży terenowych, węzłów komunikacyjnych, przepraw, mostów, baz morskich, portów stwarzających dogodne warunki do dalszego natarcia - na głębokość - 15-25 km.

7.4. Właściwości ugrupowania bojowego pułku w natarciu wzdłuż wybrzeża morskiego

W zależności od roli i miejsca w ugrupowaniu bojowym dywizji pułk może otrzymać w natarciu: 2-3 dywizjony artylerii, kompanię desantowo-przeprawową, a w niektórych wypadkach do kompanii pontonowej, 2-3 mosty towarzyszące, wyposażenie do zorganizowania przeprawy czołgów po dnie załogowo i bezzałogowo oraz do kompanii saperów. Ponadto natarcie pułku może być wspierane ogniem artylerii okrętowej i jednostkami rakietowo-artyleryjskimi marynarki wojennej, lotnictwem wsparcia oraz 2-3 dywizjonami artylerii z dywizyjnej grupy artylerii.

W skład ugrupowania bojowego pułku oprócz normalnych elementów - pierwszego i drugiego rzutu /odwodu ogólnego/, pułkowej grupy artylerii, odwodów specjalnych i pododdziałów tyłowych - mogą wchodzić: odwód przeciwdesantowy, desant morski oraz grupy przeprawowo-desantowe.

Desant morski organizuje się na wyraźny rozkaz dowódcy dywizji z batalionów drugiego rzutu pułku.

W każdym wypadku liczba i skład elementów ugrupowania bojowego pułku zależy od charakteru obrony nieprzyjaciela, otrzymanego zadania, właściwości terenowych, sytuacji na morzu i w powietrzu oraz możliwości sprzętu.

7.5. Właściwości organizacji natarcia pułku

W organizowaniu natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego bierze udział dowódca i sztab pułku oraz przedstawiciele marynarki wojennej. Dowódca pułku prócz zwykłych czynności powinien przewidzieć:

- organizację współdziałania z desantami: powietrznym i morskim;
- organizację współdziałania z marynarką wojenną;
- użycie pododdziałów pułku jako desantu morskiego;
- obronę wybrzeża i zdobytych na tyłach pułku baz morskich przed desantami nieprzyjaciela;
- forsowanie w toku natarcia przeszkód wodnych;
- pokonywanie terenów bagnistych.

Rozstrzygając te zagadnienia, dowódca musi uwzględniać sytuację nie tylko na lądzie, ale także na morzu i w powietrzu.

Nieprzyjaciela ocenia się podobnie jak w innych warunkach, uwzględniając: charakter działań sił marynarki wojennej nieprzyjaciela oraz możliwości wysadzenia desantu morskiego.

Podczas oceny wojsk własnych należy dodatkowo wyjaśnić zadania marynarki wojennej i zadania wykonywane na korzyść pułku, możliwości wsparcia pułku przez okręty oraz sposób użycia broni jądrowej.

Oceniając teren, należy szczególnie zwrócić uwagę na określanie: dostępnych kierunków do natarcia i wysadzenia desantów: powietrznego i morskiego; możliwości powstawania przeszkód po uderzeniach jądrowych; możliwości zatopienia obszarów przybrzeżnych; dogodnych kierunków do forsowania i wykonywania kontrataków; stanu morza.

Po ocenie sytuacji dowódca pułku ostatecznie precyzuje zamiar, a w nim kierunek głównego uderzenia. Na jego wybór ważny wpływ wywiera sytuacja na morzu; w zależności od niej może on być wybrany wzdłuż brzegu morskiego lub w znacznym oddaleniu od brzegu /poza zasięgiem ognia okrętów nieprzyjaciela/.

Dowódca pułku stawia zadania bojowe tylko elementom ugrupowania pułku, natomiast zadania okrętom marynarki wojennej stawia się od dowódcy dywizji wzwyż. W czasie natarcia dowódca pułku może mieć bezpośrednią łączność z okrętami i może udokładniać cele na lądzie.

Po powzięciu decyzji i postawieniu zadań dowódca pułku organizuje współdziałanie, szczególnie z marynarką wojenną, na podstawie wytycznych dowódcy dywizji.

Współdziałanie z okrętami organizuje szczebel operacyjny, dowódca pułku powinien jednak dążyć w miarę możliwości do uzgodnienia działania z tymi okrętami, które będą działały bezpośrednio na jego korzyść.

Marynarka wojenna, nadbrzeżne rakiety i artyleria, oddziały przeciwlotnicze i lotnictwo na korzyść pułku mogą:
- wspierać ogniem natarcie wzdłuż wybrzeża;
- zabezpieczać wysadzenie desantów: morskiego i powietrznego;
- wzbraniać wysadzenia desantu nieprzyjaciela;
- osłaniać z morza i powietrza;
- wzbraniać ewakuacji i zaopatrywania nieprzyjaciela;
- zapewnić dowóz i ewakuację na potrzeby pułku;
- bronić wspólnie z pułkiem opanowane wybrzeże.

Zadania wykonywane przez marynarkę wojenną potwierdzają potrzebę dążenia do nawiązania bezpośredniego współdziałania pułku z marynarką wojenną.

Współdziałanie z reguły organizowane jest na korzyść pułku, przy czym przewiduje się wzajemną pomoc w walce z siłami nieprzyjaciela działającymi na morzu i lądzie. Współdziałanie to polega na podziale stref ognia i zadań ogniowych, ustaleniu terminów, dozorów, sygnałów współdziałania, rozpoznania się, wywoływania, przeniesienia i przerwania ognia oraz wskazywania celów. Ponadto z marynarką wojenną organizuje się powszechną obronę przeciwlotniczą, rozpoznanie nieprzyjaciela oraz przedsięwzięcia zabezpieczenia tyłowego.

W celu uzgodnienia współdziałania pułku z oddziałami rakiet i artylerii nadbrzeżnej oraz z desantami morskimi dowódca pułku może określać obiekty i czas wykonania uderzeń, czas i sposób wysadzenia desantu, sposób wsparcia ogniowego w czasie natarcia i wysadzenia desantu, rubieże spotkania pododdziałów pułku z desantem, sygnały rozpoznania się, wywołania ognia, przerwania ognia oraz sposób organizacji łączności współdziałania.

W celu utrzymania łączności i współdziałania z marynarką wojenną i lotnictwem wsparcia należy stosować wymianę oficerów oraz mieć w pułku przedstawiciela marynarki wojennej, zwłaszcza do korygowania ognia artylerii okrętowej, oraz posterunki naprowadzania lotnictwa wsparcia.

7.6. Prowadzenie natarcia przez pułk wzdłuż wybrzeża morskiego

Pułk przechodzący do natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego dokonuje przegrupowania /przesunięcia/ sił i środków w okresie nocy, a tylko w wyjątkowych sytuacjach w warunkach dziennych. W tym czasie środki rakietowe i ogniowe przełożonego /w tym okręty wojenne/ oraz artyleria pułku zajmują stanowiska startowe i ogniowe, na których osiągają gotowość do wykonania uderzeń jądrowych i ogniowego przygotowania ataku /OPA/. Do czasu rozpoczęcia OPA należy potwierdzić cele /obiekty/ nieprzyjaciela przewidywane do obezwładnienia i zniszczenia.

Z chwilą rozpoczęcia OPA zespół okrętów powinien zająć rejon wyjściowy do wykonania zadań ogniowych na korzyść pułku. W czasie OPA środki rakietowe i ogniowe marynarki wojennej, lotnictwa, sił nabrzeżnych i wojsk lądowych /w tym środki pułku/ niszczą broń masowego rażenia nieprzyjaciela, okręty, artylerię i zgrupowania wojsk na przednim skraju.

W czasie trwania OPA dowódca pułku kieruje rozwijaniem pododdziałów pułku na rubież ataku.

Środki uczestniczące w OPA przechodzą do ogniowego wsparcia ataku /OWA/ z chwilą, gdy pierwszy rzut pułku rozwinął się na rubieży ataku, jednak nie później niż na odległość 200 m od przedniego skraju obrony nieprzyjaciela.

Po rozpoczęciu natarcia okręty prowadzą rozpoznanie i we współdziałaniu z lotnictwem obezwładniają cele w obronie nieprzyjaciela, nie obserwowane z lądu lub znajdujące się poza zasięgiem ognia artylerii naziemnej. W toku natarcia dowódca pułku może bezpośrednio lub poprzez dywizję udokładniać poprzednie lub stawiać dodatkowe zadania wszystkim środkom, w tym okrętom, do obezwładniania nowo wykrytych celów /środki jądrowe, artyleria, odwody/.

Szczególną uwagę należy ciągle zwracać na niedopuszczenie do wykonania przez nieprzyjaciela uderzeń jądrowych na te wojska, które mają największe powodzenie, dlatego też należy prowadzić głębokie i ciągłe rozpoznanie środków jądrowych nieprzyjaciela i wykonywać uprzedzające uderzenia w celu ich zniszczenia.

Na kierunku natarcia pułku dywizja /pułk/ może wysadziać desanty: powietrzny i morski, w celu uchwycenia ważnych rejonów mających wpływ na szybkie rozbicie nieprzyjaciela. Dowódca pułku powinien dążyć do maksymalnego wykorzystania efektów działania desantów, dlatego też powinien dążyć do szybkiego wysunięcia w ten rejon oddziału wydzielonego wyposażonego w środki przeprawowe. W zabezpieczeniu działania desantów i oddziału wydzielonego ważną rolę spełnia zespół desantowy i lotnictwo, gdyż mają one największe możliwości wsparcia ogniowego.

Organizując oddział wydzielony - działający na połączenie z desantami - należy wyznaczyć dowódcę który przejmie dowodzenie nad wszystkimi siłami po połączeniu się.

W celu pomyślnego prowadzenia natarcia należy ciągle prowadzić walkę z odwodami nieprzyjaciela, które zwalczać należy wszystkimi środkami w rejonach rozmieszczenia, na drogach marszu i w czasie rozwijania się do kontrataku lub obsadzenia kolejnej rubieży obrony. W walce z odwodami nieprzyjaciela ważną rolę spełniają desanty i oddziały wydzielone.

Powodzenie w walce z odwodami nieprzyjaciela zależy od:
- wykrycia na czas ich składu i rozmieszczenia;
- ustalenia początku i kierunku ich przesunięcia;
- zorientowania się w przewidywanym działaniu /rubieże i czas rozwijania, kierunek działania/;
- postawienia na czas zadań jego rozbicia.

Odpieranie kontrataków odwodu nieprzyjaciela lub rozbijanie go na kolejnych rubieżach obronnych odbywa się na normalnych zasadach przy wykorzystaniu marynarki wojennej.

Odpieranie kontrataków odwodu nieprzyjaciela skomplikuje się w wypadku jednoczesnego wysadzenia na tyłach pułku desantu morskiego nieprzyjaciela. Zaistnienie takiej sytuacji będzie oznaczało z reguły utratę panowania na morzu. W sytuacji tej pułk odpierający samodzielnie kontratak i desant nieprzyjaciela będzie zmuszony chwilowo osłabić tempo natarcia lub zaniechać go do czasu otrzymania pomocy z dywizji.

Walkę z desantem morskim nieprzyjaciela należy rozpoczynać już w czasie podchodzenia okrętów do brzegu i w czasie wyładowania desantu. Walkę z desantem najwcześniej rozpocznie marynarka wojenna, w wypadku braku przewagi na morzu jej zakres będzie jednak ograniczony.

Artyleria dywizji i pułku może rozpocząć ogień do okrętów, gdy znajdą się one w odległości 10-12 km od brzegu. Środki przeciwpancerne /ppk, czołgi, armaty 85 mm/ mogą rozpocząć strzelanie do okrętów i desantu, gdy te znajdą się w odległości 2-3 km od brzegu. Ważną rolę w rozbiciu desantu nieprzyjaciela odgrywa odpowiedni wybór momentu otwarcia ognia,

gdyż zbyt wczesne otwarcie ognia małymi siłami może umożliwić nieprzyjacielowi wykrycie i zniszczenie sił wydzielonych do walki z desantem. Dogodnym momentem otwarcia ognia będzie wejście okrętów i desantu nieprzyjaciela w zasięg strzału bezwzględnego większości środków ogniowych, w tym i artylerii do strzelania na wprost. Zwalczając desanty morskie nieprzyjaciela, należy mieć na uwadze możliwość prowadzenia przez nieprzyjaciela działań demonstracyjnych w celu odciągnięcia sił z najważniejszych kierunków.

W toku natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego należy liczyć się z koniecznością forsowania różnych przeszkód wodnych, często jednak będą istniały trudności w zorganizowaniu przeprawy mostowej siłami kompanii pontonowej z dywizji, dlatego też należy przewidywać forsowanie na etatowych środkach przeprawowych, na pływających transporterach gąsienicowych /PTS, PTG/ i promach /GSP, z parku pontonowego PP-64/ oraz dążyć do wykorzystania okrętów desantowych i okrętów bojowych, które będą mogły wchodzić rzekami, kanałami w głąb lądu.

W czasie natarcia wzdłuż wybrzeża morskiego pułk może przyprzeć część sił nieprzyjaciela do morza i likwidować go we współdziałaniu z marynarką wojenną. W tym wypadku należy dążyć do odcięcia nieprzyjacielowi dróg ewakuacji lądem i morzem.

Ważnym zadaniem jest niedopuszczenie do połączenia się okrążonego nieprzyjaciela z podchodzącymi odwodami, dlatego też wydziela się siły do blokowania i likwidowania nieprzyjaciela oraz siły do walki z podchodzącymi odwodami.

Po rozbiciu przypartego do morza zgrupowania nieprzyjaciela pułk może otrzymać nowe zadania natarcia lub przejść do drugiego rzutu dywizji.

8. Natarcie w górach

8.1. Wpływ terenu górzystego na prowadzenie natarcia

Teren górzysty wywiera duży wpływ na sposób działania wszystkich rodzajów wojsk. Od ukształtowania wzniesień /grzbietów/, dolin i wąwozów zależy możliwość pokonania gór.

Do ogólnych cech terenu górskiego zalicza się: głębokie pofałdowanie i zalesienie, brak dostatecznie rozwiniętej drożni, dużą liczbę pól martwych i skrytych podejść, nagłe zmiany warunków klimatycznych, trudność w orientacji w terenie, ekranizujące działania gór /skał/ na pracę stacji radiowych i radiolokacyjnych oraz na środki rozpoznania dźwiękowego, grunt utrudniający prace inżynieryjne i inne.

Najłatwiejszy do pokonania jest teren górzysty z równolegle położonymi wzniesieniami i podłużnymi dolinami, natomiast trudny to taki, w którym wzniesienia są położone promieniście od centralnie położonego masywu.

Nierównomiernie rozbudowana sieć dróg, często o bardzo złej nawierzchni, utrudnia poruszanie się i sprawia wiele innych trudności. Drogi biegną wzdłuż dolin, przełęczy, wąwozów, stoków górskich i często przecinają rzeki. Drogi wąskie, z krętymi i stromymi podjazdami i zjazdami, ostrymi zakrętami, a w okresie zimy pokryte grubą warstwą śniegu lub lodu są szczególnie niebezpieczne. Ruch po drogach jest bardzo uciążliwy, a często niebezpieczny i wymaga dodatkowego zabezpieczenia i przygotowania sprzętu. Taki stan drożni utrudnia natarcie pułku, obniża tempo działań, ogranicza użycie sprzętu bojowego oraz wpływa ujemnie na zaopatrzenie i manewr.

Przeszkodami trudnymi do pokonania przez wojska działające w górach są rzeki a niekiedy potoki górskie. Porywisty prąd, często zmieniający się poziom wody, kamieniste i strome brzegi to cechy charakterystyczne tych rzek. Szczególnie w okresie tajania śniegu i lodu wiosną lub dużych opadów deszczu jesienią przeobrażają się w rwące potoki niosące ze sobą duże kamienie, konary połamanych drzew. Trudne a niekiedy niemożliwe jest ich pokonywanie w bród.

Pasma górskie rozdzielają nacierające pododdziały, co w poważnym stopniu utrudnia współdziałanie, dowodzenie i utrzymanie łączności.

Liczne pola martwe i masywy leśne utrudniają skuteczne prowadzenie ognia, zwłaszcza z broni płaskotorowej, ale ułatwiają maskowanie i skryte przeprowadzanie manewru wojsk nieprzyjaciela oraz wojsk własnych. Umożliwiają ponadto dokonywanie obejść broniących się wojsk, ale jednocześnie ułatwiają nieprzyjacielowi wykonywanie gwałtownych i niespodziewanych uderzeń na skrzydła i tyły wojsk nacierających.

Duże masywy leśne utrudniają nacierającym wojskom użycie technicznych środków walki, ułatwiają natomiast nieprzyjacielowi organizację i prowadzenie walki obronnej. Stwarzają także dogodne warunki do stosowania wszelkiego rodzaju zapór.

Doliny i wąwozy, gęste zarośla oraz poranne i wieczorne mgły utrudniają orientację i obserwację. Klimat górski charakteryzuje się dużymi wahaniami temperatury i obfitymi opadami. Różnica temperatur zależy nie tylko od wysokości wzniesień n.p.m. czy pory roku, lecz także od pory doby. W lecie w ciągu dnia wysoka temperatura często wywołuje deszcz i ulewę, a w zimie gęsta śnieżyca całą powierzchnię pokrywa grubą warstwą śniegu.

Gleba w terenie górzystym, przeważnie kamienista lub gliniasta, ogranicza użycie maszyn inżynieryjnych i komplikuje budowę umocnień ziemnych.

Właściwości terenu górzystego ograniczają również użycie broni masowego rażenia. Niewłaściwe jej użycie przez wojska nacierające może spowodować duże zniszczenia, zawały, pożary, długie utrzymywanie się oparów środków trujących, skażenie promieniotwórcze w lasach, wąwozach i dolinach. Prowadzenie działań w tych warunkach może być poważnie utrudnione lub nawet niemożliwe.

Aby dobrze wykonać zadanie bojowe w terenie górzystym, niezbędne jest właściwe przygotowanie wojsk, dowódców wszystkich szczebli i odpowiednie zabezpieczenie materiałowe.

8.2. Zadania i ugrupowanie pułku w natarciu w górach

W terenie górzystym pułk może nacierać na 1-2 kierunkach, które będą uzależnione od właściwości ukształtowania masywów

górskich, kompleksów leśnych oraz położenia dolin i dróg. Kierunki natarcia dla pułku i pododdziałów wyznacza się wzdłuż dolin i dróg. Przylegające do dostępnego kierunku natarcia grzbiety i stoki włącza się do pasa natarcia. Stąd też pas natarcia pułku w górach może mieć różną szerokość, przeważnie szerszą niż w warunkach zwykłych. Niekiedy pułk może otrzymać tylko kierunek natarcia, głównie w górach wysokich i zalesionych. Jeśli pułk naciera w szerokiej dolinie i w bezpośredniej styczności z sąsiadami, to szerokość pasa natarcia będzie z reguły taka sama jak w terenie równinnym. W walce o zdobycie przełęczy pułk może otrzymać wąski pas natarcia.

Głębokość i treść zadań pułku w natarciu w górach mogą być różne i zależą przede wszystkim od właściwości terenu i charakteru obrony nieprzyjaciela oraz warunków klimatycznych. Im bardziej teren górzysty i zalesiony, tym wolniejsze będzie tempo natarcia i mniejsza głębokość zadań.

Zadania bojowe pułku w natarciu w górach będą przeważnie płytsze z uwagi na specyfikę obrony nieprzyjaciela - charakteryzującą się w górach uporczywym utrzymywaniem dróg, dolin oraz przyległych do nich panujących wzgórz i grzbietów - oraz wzmożony wysiłek fizyczny żołnierzy.

Treść i głębokość zadań pułku pierwszego rzutu może być następująca:

- zadanie bliższe - ~~rozbić w pasie natarcia pododdziały pierwszego rzutu brygady nieprzyjaciela i opanować dominujące wzgórza /punkty terenowe, przełęcz/ na głębokość do 4 km;~~ polega na zniszczeniu pobliskich grupowań bronionych na podejściach do miejscowości /węzłów dróg/ i opanowaniu jego pozycji
- zadanie następne - ~~rozbić znajdujące się w pasie natarcia siły pierwszego rzutu i odwody brygady nieprzyjaciela i opanować ważne obiekty terenowe na głębokość do 10 km.~~ jak w regulaminie

W szczególnie sprzyjających warunkach w czasie natarcia w szerokiej dolinie i w styczności z sąsiadami pułk może otrzymać zadania głębsze.

Dla pułku drugiego rzutu dywizji stawia się zwykle zadanie bliższe i wskazuje kierunek dalszego natarcia.

W terenie górzystym ugrupowanie pułku zależne jest od właściwości terenu i odznacza się wyraźnym zgrupowaniem sił i środków na oddzielnych kierunkach oraz głębokim urzutowaniem. Z uwagi na trudności ugrupowania bojowego, głównie w początkowym okresie natarcia, gdy kierunki działań są oddzielone od siebie terenem trudno dostępnym, należy zawczasu dokonać podziału sił i środków na te kierunki. Gdy pułk naciera wzdłuż szerokiej doliny, jego ugrupowanie może się nie różnić od ugrupowania w warunkach zwykłych. Jeżeli natomiast pułk prowadzi natarcie wzdłuż wąskich dolin od siebie oddalonych, a warunki manewru są ograniczone, wówczas zamiast drugiego rzutu można tworzyć odwody ogólnowojskowe oddzielnie do każdego z kierunków. Można również posiadać oprócz drugiego rzutu odwód w sile 1-2 kompanii, co znacznie ułatwia reagowanie na przebieg walki. W walce o zdobycie przełęczy niekiedy należy ugrupować pułk w trzy rzuty.

Mając na uwadze duże trudności wykonania manewru wojskami, powinno się tworzyć 1-2 oddziały zabezpieczenia ruchu - po jednym na każdym kierunku natarcia.

Typowym elementem ugrupowania bojowego w natarciu pułku w górach są oddziały obejścia. Mogą być tworzone na szczeblu pułku i batalionu. Organizuje się je w sile wzmocnionej kompanii lub plutonu, zawczasu lub też doraźnie podczas natarcia, przez wydzielenie ze składu poszczególnych batalionów. Wyposaża się je w narty, sprzęt do wspinania oraz dokonuje się odpowiedniego doboru i przygotowania żołnierzy. Działają one przeważnie pieszo. Oddziały obejścia, wykorzystując skryte podejścia i luki w obronie nieprzyjaciela, śmiało przenikają w głąb, opanowują wzniesienia przylegające do przełęczy i przejść górskich, a następnie uderzeniem na skrzydła i tyły broniącego się nieprzyjaciela wspólnie z pododdziałami nacierającymi od czoła opanowują ważne obiekty terenowe.

Głębokość zadań oddziałów obejścia określa się odległością obiektów taktycznych, których uchwycenie jest celem działania i istnieje możliwość skrytego dotarcia do nich.

Natarcie w górach prowadzone jest w większości na kierunkach i dlatego zachodzi konieczność wzmocnienia pododdziałów w celu ich usamodzielnienia i wyeliminowania zbędnego i często uciążliwego manewru wojsk. Jeśli pułk naciera w stosunkowo dogodnym terenie i na kierunku głównego uderzenia dywizji, ilość środków wzmocnienia może być taka sama jąk w terenie równinnym.

Na kierunku pomocniczym wzmocnienie pułku może być znacznie mniejsze, a niekiedy pułk nie otrzyma go wcale.

W przeciętnych warunkach pułk może otrzymać: jeden do trzech dywizjonów artylerii, baterię artylerii przeciwpancernej, kompanię saperów /kompanię inżynieryjno-drogową/.

8.3. Organizacja natarcia w górach

Praca dowódcy i sztabu pułku nad wypracowaniem decyzji przebiega zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki terenu górzystego. W wyniku analizy zadania i oceny sytuacji dowódca - obok innych zagadnień - określa, na ilu kierunkach należy nacierać głównymi siłami i gdzie trzeba użyć oddziałów obejścia. Ponadto dowódca pułku powinien oceniać możliwości nieprzyjaciela dotyczące utrzymania dominujących wzgórz, panujących nad kierunkami natarcia pułku oraz przedsięwzięcia, które należy zrealizować, aby zmniejszyć trwałość jego obrony.

Przy ocenie sił własnych należy uwzględnić: stan pododdziałów oraz stopień ich przygotowania i wyposażenia do działań w górach; pododdziały, które trzeba będzie użyć do wykonania zadań w terenie trudno dostępnym oraz sposób ich ugrupowania; warunki terenowe; wzmocnienie poszczególnych pododdziałów i elementów ugrupowania bojowego, zwłaszcza z punktu widzenia zapewnienia im samodzielności i swobody działań.

Oceniając teren na kierunku natarcia pułku należy w pierwszym rzędzie określić jego przydatność do organizowania

obrony przez nieprzyjaciela, a zwłaszcza możliwość prowadzenia ognia wielowarstwowego, a następnie ustalić najbardziej dogodne kierunki do natarcia, ich pojemność i możliwości użycia sprzętu bojowego. Szczególnie dokładnie należy oceniać teren na przednim skraju obrony nieprzyjaciela, a zwłaszcza punkty i rubieże terenowe, które należy opanować w pierwszej kolejności.

Oceniając teren po stronie własnej należy: określić kierunki dogodne do podejścia i rozwinięcia pododdziałów do natarcia, wybrać rejony rozmieszczenia elementów ugrupowania pułku, określić sposób zabezpieczenia działań wzdłuż dolin oraz możliwości wykonania manewru.

Rekonesans powinien być prowadzony z miejsc, z których jest dobry wgląd w teren i obronę nieprzyjaciela.

W czasie rekonesansu dowódca określa punkty oporu nieprzyjaciela na przednim skraju, które decydują o trwałości obrony, rozmieszczenie środków ogniowych, przeszkód naturalnych i sztucznych oraz sposób ich usunięcia lub pokonania. Należy również określać przewidywane kierunki działania odwodów nieprzyjaciela. Własnym wojskom wskazuje się: drogi podejścia; rubieże rozwinięcia i sposób wykonania ataku; rejony rozmieszczenia artylerii, drugiego rzutu /odwodu/ oraz pododdziałów specjalnych; kierunki natarcia i zadania oddziałów obejścia; sposób współdziałania między elementami ugrupowania bojowego w czasie podchodzenia i ataku przedniego skraju, ze szczególnym uwzględnieniem zsynchronizowania działań pododdziałów atakujących od czoła z oddziałami obejścia.

Dowódca pułku, organizując współdziałanie do natarcia w górach, uzgadnia działania między pododdziałami prowadzącymi natarcie na oddzielnych kierunkach, a zwłaszcza między pododdziałami prowadzącymi natarcie w dolinie i pododdziałami nacierającymi na przeciwległych stokach. Szczególnie dokładnie należy uzgadniać współdziałanie między pododdziałami wykonującymi atak na jeden wspólny obiekt /wzgórze, przełęcz itp./. Dotyczy to zwłaszcza uzgodnienia zadań pododdziałów atakujących od czoła, oddziałów obejścia i desantu taktycznego

/jeżeli taki działa/. Ważne jest też dokładne ustalenie zadań artylerii i moździerzy oraz ustalenie sposobów udzielania wzajemnej pomocy podczas pokonywania przeszkód.

Punkty dowodzenia należy rozmieszczać w miejscach zapewniających dobre warunki obserwacji, dobrą łączność z przełożonymi i pododdziałami. Stanowisko dowodzenia pułku powinno rozmieszczać się na stokach gór i w pobliżu dróg. Nie należy rozmieszczać stanowisk dowodzenia na szczytach gór ze względu na łatwość wykrycia i trudny dojazd lub dojście. Rozmieszczenie w pobliżu dróg ułatwia wykorzystanie ruchomych środków łączności, stwarza warunki kontroli ruchu wojsk, a także ułatwia jego zmianę. Gdy pododdziały pułku nacierają na dwóch kierunkach, dowódca pułku z reguły bezpośrednio dowodzi na głównym kierunku natarcia. Do dowodzenia na pomocniczym kierunku może być wyznaczony zastępca dowódcy pułku do spraw liniowych z niezbędną grupą oficerów sztabu.

Ograniczone możliwości obserwacji, częste mgły, niski pułap chmur, pofałdowany i zakryty teren oraz trudności w utrzymaniu łączności radiowej zmuszają do umieszczenia punktów dowodzenia bliżej walczących pododdziałów.

Oprócz środków radiowych szeroko wykorzystuje się w górach ruchome oraz sygnalizacyjne środki łączności. Najdogodniejsze warunki do pracy łączności radiowej zapewnia się, rozmieszczając radiostacje na szczytach /wzniesieniach/ lub na stokach zwróconych do siebie.

Zabezpieczenie działań bojowych w górach organizuje się z zasady tak samo jak i w warunkach zwykłych, uwzględniając jednak cechy specyficzne, wynikające z właściwości natarcia w terenie górzystym. Szczególną uwagę należy zwracać na rozpoznanie, ubezpieczenie i zabezpieczenie inżynieryjne.

Rozpoznanie w górach powinno: ustalać otwarte skrzydła i nie obsadzone przez nieprzyjaciela odcinki, luki między jego pododdziałami, wykrywać pojawienie się nieprzyjaciela w lukach między oddzielnymi kierunkami natarcia pododdziałów pułku, ustalać obecność nieprzyjaciela na kierunkach działania oddziałów obejścia, określać przydatność dróg i ścieżek

w górach oraz ustalać miejsca, gdzie mogą powstać zawały, usypiska skalne i lawiny. W natarciu w górach zwiększa się liczba patroli i grup rozpoznawczych, w których skład wchodzą specjaliści z zakresu rozpoznania inżynieryjnego i chemicznego. Oprócz rozpoznania wzrokowego stosuje się również rozpoznanie walką w celu wykrycia środków ogniowych nieprzyjaciela, często rozmieszczonych na przeciwstokach lub szczelinach oraz za usypiskami skalnymi.

Ubezpieczenie Na skrzydłach i stykach, prócz prowadzenia aktywnego rozpoznania, wyznacza się małe pododdziały /w sile drużyny do plutonu/ i środki ogniowe do obsadzenia i utrzymania dróg, ścieżek i dogodnych przejść przez grzbiety gór. Niezależnie od ubezpieczenia obiektów i niektórych elementów ugrupowania wydziela się pododdziały piechoty /czołgów/, artylerii do osłony skrzydeł pułku. Bataliony /kompanie/ powinny wydzielać bojowe partole rozpoznawcze do działania na skrzydłach i wzdłuż grzbietów górskich. Pododdziały te przez cały czas natarcia przesuwają się jednocześnie z siłami głównymi pułku, część z nich z pewnym wyprzedzeniem.

W czasie natarcia w górach wszystkie elementy ugrupowania bojowego pułku wyznaczają również siły i środki do ubezpieczenia bezpośredniego. Dotyczy to głównie stanowiska dowodzenia pułku, tyłów, artylerii i drugiego rzutu /odwodu/.

Zabezpieczenie inżynieryjne organizuje się, uwzględniając: usuwanie zawał, usypisk skalnych i lawin śniegu, wykonywanie mijanek na drogach, budowę górskich mostów, zapobieganie gwałtownym wylewom rzek i strumyków, przygotowanie usypisk skalnych, przystosowanie szczelin, pieczar i innych naturalnych ukryć do rozmieszczenia stanowisk dowodzenia oraz środków ogniowych i urządzeń tyłowych.

W miejscach możliwego osuwania się skał należy ustawić znaki ostrzegawcze oraz budować bariery z kamieni i drzew. Zwisające nad drogą i grożące upadkiem skały i nawisy śnieżne, mogące powodować lawiny likwiduje się zawczasu za pomocą fugasów lub ogniem moździerzy i artylerii. Na wąskich drogach wykonuje się mijanki, a drogi strome i oblodzone - wysypuje żwirem i ogradza.

8.4. Prowadzenie natarcia w górach

Natarcie w górach, podobnie jak i w zwykłych warunkach terenowych, może być poprzedzane uderzeniami jądrowymi i ogniowym przygotowaniem natarcia.

Uderzenia jądrowe wykonuje się z zasady na wyjątkowo ważnych kierunkach /szerokie doliny lub przełęcze górskie silnie bronione przez nieprzyjaciela/, wyprowadzających na ważne obiekty taktyczno-operacyjne. Uderzenia te mogą być wykonywane na odwody nieprzyjaciela lub inne ważne obiekty. Wykonanie uderzeń jądrowych na punkty oporu przedniego skraju obrony nieprzyjaciela niekiedy może okazać się niecelowe - zwłaszcza na ograniczonych pojemnościowo kierunkach działań - ze względu na możliwość powstania stref zniszczeń, trudnych do pokonania przez nacierające wojska.

Lotnictwo działające na kierunku natarcia pułku niszczy środki napadu jądrowego nieprzyjaciela, obezwładnia i niszczy jego siłę żywą i sprzęt bojowy, rozmieszczony na przeciwstokach, w wąwozach, dolinach i innych zagłębieniach terenowych nieosiągalnych dla ognia artylerii.

Artyleria w okresie ogniowego przygotowania niszczy i obezwładnia siłę żywą i środki ogniowe rozmieszczone na stokach wzgórz w czołowych punktach oporu, szczególnie zaś te, które mogą aktywnie oddziaływać na skrzydła pododdziałów prowadzących natarcie wzdłuż dróg i dolin.

Do niszczenia lub blokowania okrążonych punktów oporu wydziela się niezbędną ilość sił i środków. Siły główne z zasady powinny nacierać w głąb obrony nieprzyjaciela i niszczyć go. W wielu wypadkach początek ataku dostosowuje się do czasu wyjścia oddziałów obejścia na określoną rubież w celu wykonania jednoczesnego uderzenia z pododdziałami nacierającymi od czoła.

Oddziały obejścia odpowiednio wcześniej przenikają w głąb ugrupowania nieprzyjaciela, w ustalonym czasie wychodzą na rubież ataku /podstawę wyjściową/ i na sygnał uderzają na nieprzyjaciela jednocześnie z pododdziałami nacierającymi od czoła. Niekiedy wskazane jest, aby oddziały obejścia atakowały

nieprzyjaciela wcześniej lub później w stosunku do ataku pierwszego /drugiego/ rzutu pułku i ponadto niekiedy mogą one wchodzić w ugrupowanie nieprzyjaciela już w czasie natarcia sił głównych pułku. Zależeć to będzie od charakteru zadania, czasu w jakim należy uchwycić /opanować/ wyznaczony rejon, czasu potrzebnego na domarsz do obiektu ataku, głębokości rozmieszczenia punktów obrony nieprzyjaciela oraz warunków terenowych umożliwiających skryte podejście oddziałów obejścia do atakowanego obiektu.

Po rozpoczęciu ataku czołgi, bojowe wozy piechoty i transportery przesuwają się w ugrupowaniu piechoty, prowadzą ogień w ruchu i z krótkich przystanków, zabezpieczając ruch piechoty do przodu.

Artyleria wspiera walkę nacierających pododdziałów, przenosząc ogień na kolejne punkty oporu i stanowiska artylerii nieprzyjaciela, wzbrania podejścia świeżych sił i wykonania kontrataków przez nieprzyjaciela, który będzie dążył do zepchnięcia pododdziałów z uchwyconych wzgórz i załamania natarcia pułku.

Często w warunkach terenu górzystego pododdziały nacierające od czoła mogą nie uzyskać powodzenia, a zwłaszcza wtedy, gdy obrona nieprzyjaciela nie jest dostatecznie obezwładniona. W takiej sytuacji dowódca powinien szybko podjąć decyzję o wykonaniu manewru i uderzeniu na skrzydło i tyły broniącego się nieprzyjaciela, stwarzając tym samym warunki wznowienia natarcia od czoła.

Kontrataki w terenie górzystym nieprzyjaciel będzie wykonywał na ogół małymi siłami. Większość tych kontrataków powinna być odpierana przez pododdziały pierwszego rzutu. Podczas działań na szerokim płaskowyżu nie wykluczona jest możliwość kontrataku znacznych sił piechoty i czołgów nieprzyjaciela. Kontrataki takie mogą być wykonywane z kilku kierunków. W tych wypadkach pułk powinien zająć dogodną rubież do odparcia kontrataku z miejsca.

Do przełamania kolejnych rubieży obronnych i rozwinięcia natarcia na głównym kierunku uderzenia wprowadza się drugi

rzut /odwód/. Niekiedy ze względu na ograniczoną przestrzeń drugi rzut może być wprowadzony na dwóch kierunkach jednocześnie. W niektórych przypadkach wprowadzenie drugiego rzutu /odwodu/ może odbywać się częściami, zwłaszcza podczas działań na mało pojemnych kierunkach, gdzie nie można rozwinąć jednocześnie wszystkich sił.

W wyniku pomyślnego rozwinięcia natarcia w głębi obrony nieprzyjaciela należy dążyć do stworzenia warunków przejścia do pościgu. Prowadzenie pościgu w terenie górzystym jest utrudnione ze względu na to, że nieprzyjaciel będzie organizował obronę na kolejnych rubieżach i na kierunkach dogodnych do prowadzenia pościgu. Ponadto będzie wykonywał kontrataki, stosował na szeroką skalę zasadzki i zapory oraz wzniecał pożary.

9. Natarcie w terenie lesisto-jeziornym

9.1. Wpływ terenu lesisto-jeziornego na prowadzenie natarcia

Teren lesisto-jeziorny jest to obszar, którego pokrycie w większości stanowią lasy oraz położone wśród nich jeziora.

Największe jego obszary na północnym kierunku strategicznym usytuowane są w trzech zasadniczych rejonach: Pojezierze Mazurskie i Pojezierze Pomorskie, na mazursko-pomorskim kierunku operacyjnym, oraz w Meklemburgii - na północno-nadmorskim kierunku operacyjnym. Teren ten jest w przeważającej mierze nizinny, podmokły, pocięty kanałami lub rowami odwadniającymi oraz niedużymi rzekami o grząskich brzegach i mulistym dnie.

Między jeziorami mogą występować często przesmyki o różnej szerokości, które są najczęściej podmokłe i przegradzane korytami rzek i kanałami.

Właściwości terenu zmieniają się w zależności od pory roku i warunków atmosferycznych. Np. deszcz i roztopy mogą w krótkim czasie wpływać na zmniejszenie stopnia przeraczalności terenu lub w ogóle uniemożliwić ruch.

Las stanowi zespół różnorodnych czynników, które wpływają na prowadzenie działań bojowych. O różnorodności tej stanowią: wielkość masywów leśnych, rodzaj lasu, jego gęstość i wysokość drzew, właściwości klimatyczne i glebowe, zagospodarowanie oraz powiązanie ze strukturą hydrograficzną. Lasy dobrze zagospodarowane będą z zasady posiadały więcej dróg i przesiek o suchym podłożu, natomiast las zaniedbany charakteryzować się będzie małą liczbą dróg, przesiek i leśnych duktów. Niepoślednią rolę w działaniach bojowych odgrywać będą polany leśne, a szczególnie ich wielkość, charakter gleby i położenie w stosunku do szlaków komunikacyjnych.

Gleby w masywach leśnych są przeważnie typu piaszczystego i piaszczysto-gliniastego, choć w niewielkich ilościach spotyka się również grunty ilasto-bagniste.

Na obszarach tych występują jeziora o różnym charakterze: w rejonach południowych - typu rynnowego, a w północnym - typu dennego, o bardzo dużych powierzchniach. Trzeci rodzaj jezior to jeziora zalewowe, płaskodenne o okrągłej linii brzegowej i głębokościach dochodzących do 6 m.

Większe skupiska jezior tworzą naturalne rubieże utrudniające prowadzenie działań zaczepnych, a korzystnie wpływające na obronę, zwłaszcza zimą. Cechą charakterystyczną, ściśle związaną z lasami i jeziorami, są występujące często odcinki terenu bagnistego.

Tereny lesisto-jeziorne charakteryzują się małym zaludnieniem oraz brakiem większych osad i ośrodków przemysłowych, cospowodowane jest brakiem zasobów miejscowych /z wyjątkiem drzewa/.

Mała liczba dróg, ograniczona obserwacja i zabagnienie terenu komplikują prowadzenie działań zaczepnych w terenie lesisto-jeziornym.

Manewr w tym terenie jest utrudniony. Wojska zmuszone będą trzymać się dróg, które z kolei mogą być w stosunkowo krótkim czasie zablokowane zawałami oraz pożarami.

Drogi występujące w terenie lesisto-jeziornym w przeważającej części wyprowadzają na przesmyki między jeziorami. Powoduje to kanalizowanie w większości wypadków ruchu wojsk nacierających na te przesmyki. Będą one z kolei silnie bronione. Przyległy teren utrudniać będzie obejście zniszczonych odcinków dróg, punktów oporu i zapór.

Pułk najczęściej nie będzie mógł nacierać w całym pasie, lecz na wąskich, bardzo często izolowanych od siebie kierunkach. Trudno dostępne odcinki terenu będą rozdzielać siły nacierającego pułku, co utrudni dowodzenie i współdziałanie. Niewspółmiernie wzrasta rola dróg niezbędnych do manewru pododdziałami i dowozu zaopatrzenia. Warunki terenu lesisto-jeziornego utrudniają przegrupowanie sił i środków na inny kierunek w trakcie natarcia.

Dla wyeliminowania elementów utrudniających ruch istnieje konieczność dokonywania manewru na skrzydła i tyły nieprzyjaciela z dążeniem do uzyskania zaskoczenia. Sprzyjają temu dobre warunki maskowania oraz występowanie dużych luk w obronie nieprzyjaciela.

Obszary terenu lesisto-jeziornego są dogodnymi rejonami do bazowania i prowadzenia działań dywersyjnych. Drobne grupy nieprzyjaciela mogą stosunkowo swobodnie przenikać na tyły ugrupowania bojowego pułku, niszczyć obiekty drogowe, atakować składy i kolumny tyłowe, podpalać lasy itp. Dlatego też wzrasta w tym terenie rola ubezpieczenia i rozpoznania.

Walki w lesie cechują się powstawaniem niejasnych sytuacji. Echo wyolbrzymia wybuchy pocisków, okłamuje słuch, myli orientację. Oddziaływać to będzie na psychikę żołnierzy i utrudniać kierowanie walką.

Ujemną cechą terenu lesisto-jeziornego jest możliwość powstawania i szybkiego rozprzestrzeniania się pożarów, do gaszenia których trzeba będzie wydzielać stosunkowo duże siły.

W lasach - zwłaszcza w okresie, w którym występuje obfita zieleń i dużo wilgoci - istnieje możliwość długotrwałego utrzymywania się środków trujących i dymów, co powoduje, że niektóre rejony mogą być przez długi czas w ogóle niedostępne.

Brak charakterystycznych przedmiotów terenowych utrudnia orientację, jak również dowodzenie wojskami oraz współdziałanie. W tej sytuacji należy przybliżać stanowiska dowodzenia pułków do pododdziałów oraz tworzyć szeroką sieć pomocniczych punktów obserwacyjnych.

9.2. Zadania pułku w natarciu w terenie lesisto-jeziornym

Trudne warunki walki w terenie lesisto-jeziornym, a zwłaszcza ograniczone możliwości manewru i niskie tempo, powodują, że prowadzone tam natarcie będzie najczęściej działaniem pomocniczym w stosunku do natarcia prowadzonego w otwartej przestrzeni, co rzecz jasna - nie pozostaje bez wpływu na szerokość pasa natarcia pułku i głębokość zadań.

Ograniczone pojemności dogodnych do natarcia kierunków powodują, że pułk może nacierać na 1-2 kierunkach przedzielonych jeziorami lub zwartym masywem leśnym, w znacznym od siebie oddaleniu. Pas natarcia może mieć różną szerokość, ale przeważnie będzie szerszy niż w warunkach zwykłych ~~i może wynosić do 10-15 km.~~

Zadania w natarciu w terenie lesisto-jeziornym mogą być różne. Ich treść i głębokość zależą głównie od właściwości terenu, jego przekraczalności, charakteru obrony nieprzyjaciela oraz warunków klimatycznych.

Z powodu ograniczonej mozliwości obserwacji i wzajemnego utrzymania kontaktu brygada nieprzyjaciela zajmuje rejon obrony o mniejszej głębokości niż w terenie otwartym. Poszczególne punkty oporu znajdują się na przesmykach między jeziorami, blisko dróg, przesiek i polan. Stąd też i zadania pułku w natarciu będą płytsze niż w normalnych warunkach.

Treścią zadania bliższego pułku może być rozbicie w pasie natarcia pułku pierwszego rzutu brygady nieprzyjaciela i opanowanie rejonu do głębokości ~~3-5 km~~. Niejednokrotnie treść zadania bliższego pułku stanowić może opanowanie rejonu blokującego ruch wojsk w głąb ugrupowania obronnego nieprzyjaciela i stworzenie dogodnych warunków do prowadzenia natarcia.

Zadanie następne pułku może polegać na rozbiciu odwodu brygady nieprzyjaciela i opanowaniu ważnych obiektów terenowych ~~na głębokość do 10 km.~~

Często treścią zadania następnego pułku może być rozbicie nieprzyjaciela w kolejnych punktach oporu i opanowanie ważnych przesmyków między jeziorami i bagnami oraz ważnych węzłów dróg, polan lub przeciwległego skraju lasu na taką samą głębokość.

Dla pułku drugiego rzutu określa się zwykle tylko kierunek natarcia i rubież wprowadzenia do walki oraz niektóre obiekty, które pułk powinien opanować.

9.3. Właściwości ugrupowania pułku

Ugrupowanie bojowe pułku tworzy się zgodnie z zamiarem działań oraz znaczeniem, pojemnością i głębokością poszczególnych kierunków natarcia.

Ze względu na trudny manewr początkowo zorganizowane ugrupowanie bojowe odgrywa decydujące znaczenie w powodzeniu natarcia, a przede wszystkim wtedy, gdy poszczególne kierunki są odizolowane od siebie trudno dostępnymi odcinkami terenu. Pododdziały powinny być przygotowane do samodzielnych działań w oderwaniu od sił głównych i sąsiadów.

Ze względu na specyficzne cechy terenu lesisto-jeziornego mogą być tworzone 2-3 oddziały zabezpieczenia ruchu - po jednym na każdym kierunku natarcia.

Ponadto w skład ugrupowania pułku mogą również wchodzić 1-2 oddziały obejścia, w sile od plutonu do kompanii piechoty, wzmocnionych środkami przeciwpancernymi i saperami, oraz doraźnie - odwód przeciwpożarowy z sił pododdziałów chemicznych, inżynieryjnych i piechoty. Ugrupowanie bojowe może składać się z dwóch rzutów lub jednego z odwodem. Poszczególne rzuty ugrupowania bojowego powinny być odpowiednio wzmocnione, zwłaszcza artylerią i wojskami inżynieryjnymi. Pozwala to na ich znaczne usamodzielnienie i racjonalne wykorzystanie artylerii na poszczególnych kierunkach działania pułku.

W związku z tym, że natarcie w terenie lesisto-jeziornym prowadzi się na kierunkach drugorzędnych, środki wzmocnienia, jakie otrzyma pułk, będą znacznie ograniczone.

Pułk - organizując natarcie na głównym kierunku uderzenia dywizji - może otrzymać:
- do dywizjonu artylerii /niekiedy dwa dywizjony/;
- do kompanii saperów.

Pułk czołgów należy dodatkowo wzmocnić siłami do batalionu/1-2 kompanii/ piechoty.

Pułk organizujący natarcie na pomocniczym kierunku z reguły nie zostanie wzmocniony artylerią.

Z powyższego wynika, iż ugrupowanie bojowe pułku w zasadzie nie będzie odbiegało od ugrupowania tworzonego w warunkach normalnych, natomiast istnieć będą specyficzne cechy działania jego elementów.

9.4. Organizacja natarcia

Powzięcie decyzji

Zakres, metoda i kolejność pracy dowódcy pułku nad powzięciem decyzji o natarciu w terenie lesisto-jeziornym nie odbiegają w zasadzie od warunków normalnych. W treści rozpatrywanych problemów uwzględnić jednak należy specyfikę działań w terenie lesisto-jeziornym.

Możliwości nieprzyjaciela należy zawsze oceniać w powiązaniu z terenem. Teren będzie narzucał sposób działania tak jednej, jak i drugiej stronie. Oprócz zwykle rozpatrywanych zagadnień trzeba będzie wziąć pod uwagę to, że obrona nieprzyjaciela w terenie lesisto-jeziornym będzie się charakteryzowała:
- możliwością kanalizowania ruchu nacierających wojsk na dogodnych odcinkach przez naturalne właściwości terenu oraz tworzenie trudno dostępnych rubieży /zawały leśne, zapory i pola minowe, minowanie jezior, kanałów i rzek na odcinkach dogodnych do ich pokonania/;

- zamykaniem kierunków dogodnych do rozwijania natarcia, głównie wojsk pancernych;
- uporczywą obroną przesmyków między jeziorami, węzłów dróg, wzniesień, miast i osiedli;
- szerokim stosowaniem kontrataków na kierunkach dogodnych do użycia czołgów /często niewielkimi siłami, z różnych kierunków/;
- dążnością do izolacji rejonu działań bojowych poprzez uderzenia bronią jądrową, lotnictwem i desantami;
- patrolowaniem przez śmigłowce odcinków trudno dostępnych;
- prowadzeniem dywersji i rozpoznania na tyłach wojsk nacierających.

Tylko wnikliwie przeprowadzona ocena możlwości działania nieprzyjaciela w powiązaniu z właściwościami terenu pozwoli na sprecyzowanie odpowiednich wniosków do powzięcia decyzji; szczególną uwagę należy w nich zwrócić na wybór kierunku głównego uderzenia oraz na sposób wykonania kolejnych zadań, zwłaszcza poprzez obejście oddzielonych od siebie punktów oporu.

Oceniając siły własne dowódca pułku powinien na wstępie określić stopień przygotowania i wyposażenia pododdziałów do walki w trudnych warunkach terenowych, zwłaszcza z punktu widzenia możliwości pokonywania lub obchodzenia jezior, bagien i rzek. Należy również uwzględnić pojemność dostępnych kierunków, aby dokonać racjonalnego podziału sił i środków dla zapewnienia poszczególnym pododdziałom wymaganej samodzielności.

Oceniając sąsiadów dowódca pułku powinien dokładnie ustalić kierunki ich natarcia, oddalenie od pododdziałów skrzydłowych pułku, warunki i możliwości współdziałania w poszczególnych okresach walki oraz siły, środki i sposoby zabezpieczenia skrzydeł.

Oceniając teren dowódca pułku powinien uwzględnić:
- liczbę i pojemność dogodnych kierunków w pasie natarcia pułku;
- odcinki, które nieprzyjaciel może wykorzystać do rozbudowy obrony i wzniecania pożarów;

- kierunki, które zapewniają najlepsze warunki przenikania, obejścia i wyjścia na skrzydła oraz tyły nieprzyjaciela;
- kierunki mniej dostępne i odcinki nie nadające się do działań;
- warunki manewru w pasie natarcia pułku, a zwłaszcza charakter dróg i przesiek oraz możliwość ich wykorzystania;
- możliwości wykorzystania przez nieprzyjaciela przeszkód naturalnych;
- warunki obserwacji;
- charakterystyczne rubieże terenowe jako rubieże zadań bojowych pułku.

W wyniku oceny terenu dowódca pułku przede wszystkim określa: gdzie i jak rozmieścić poszczególne elementy ugrupowania pułku, aby w maksymalnym stopniu wykorzystać warunki terenowe, jakie środki przedsięwziąć dla pokonania odcinków trudno dostępnych terenu oraz jakie siły i środki wydzielić do działania na poszczególnych kierunkach.

Rekonesans - ze względu na ograniczoną obserwację - należy prowadzić z większej liczby punktów. Wymagać to będzie większej ilości czasu, dodatkowego zaangażowania zastępców dowódcy do jego przeprowadzenia oraz zwrócenia większej uwagi na określenie sposobów orientowania się w terenie.

Organizując współdziałanie, dowódca powinien zwrócić szczególną uwagę na uzgodnienie działań w ogniwie batalion-kompania oraz pododdziałów pierwszorzutowych z pododdziałami artylerii i czołgów. Poza tym szczegółowo uzgadnia się działania wojsk nacierających od czoła z działaniem oddziałów /pododdziałów/ obejścia.

Należy również wydać dodatkowe zarządzenie, dotyczące wyznaczenia sił i środków do udzielenia pomocy czołgom i artylerii przy pokonywaniu zawał leśnych i odcinków zabagnionych.

Wszystkim pododdziałom określa się azymut natarcia. Ponadto w pododdziałach należy wyznaczyć specjalnie wyszkolonych żołnierzy, których zadaniem będzie ciągłe nadzorowanie utrzymywania właściwego kierunku przez pododdziały.

Dla przywrócenia naruszonego w czasie natarcia współdziałania, ułatwienia orientacji, kontroli ruchu wojsk, podciągnięcia elementów ugrupowania i utrzymania łączności wzdłuż frontu oraz wskazywania celów, wyznacza się linie wyrównania i wprowadza mapy z kodem całego terenu natarcia, jednolite dla wszystkich pododdziałów.

Wszystkie drogi, przesieki, polany, dominujące wzgórza, strumyki, jeziora, bagna oznacza się umownymi znakami, skrzyżowania zaś dróg i przesiek numeruje się.

Wszyscy dowódcy pododdziałów do dowódcy plutonu włącznie oraz grupy i patrole rozpoznawcze otrzymują zakodowane plany i mapy w dużej skali.

Właściwości dowodzenia

W terenie lesisto-jeziornym - ze względu na trudne warunki utrzymania łączności - stanowisko dowodzenia pułku powinno być przybliżone do wojsk i w toku natarcia przesuwać się bezpośrednio za nacierającymi pododdziałami. Stanowisko dowodzenia powinno się rozmieszczać w pobliżu dróg zapewniających szybkie przesunięcie w nowy rejon.

Ze względu na większy stopień zagrożenia ze strony grup dywersyjnych nieprzyjaciela do obrony stanowiska dowodzenia należy przeznaczyć większą ilość siły.

Stanowisko dowodzenia pułku rozmieszcza się i przesuwa na kierunku głównego uderzenia. Jeśli pułk naciera na dwóch oddzielnych kierunkach i istnieją trudności w utrzymaniu łączności, dowodzenie pododdziałami nacierającymi na tych kierunkach można usprawnić przez wysłanie do nich zastępcy dowódcy pułku do spraw liniowych ze środkami łączności z jednym lub dwoma oficerami sztabu.

Trudne warunki terenowe i utrudniona obserwacja oraz łączność zmuszają do częstych zmian rozmieszczenia punktów dowodzenia.

Ze względu na ograniczoną obserwację dowódca pułku zmuszony będzie często wyjeżdżać do wojsk celem wyjaśnienia sytuacji na miejscu. W takich wypadkach może on niekiedy pracować

na stanowisku dowódczo-obserwacyjnym dowódcy batalionu.

Głównym środkiem łączności w terenie lesisto-jeziornym będzie z zasady łączność radiowa oraz ruchome środki łączności.

Specyfika zabezpieczenia działań bojowych

W terenie lesisto-jeziornym całość przedsięwzięć zabezpieczenia działań bojowych odgrywać będzie wielką rolę. Podstawowymi i decydującymi jednak będą: rozpoznanie, ubezpieczenie, zabezpieczenie inżynieryjne oraz zabezpieczenie chemiczne.

Rozpoznanie powinno w porę wykryć środki przenoszenia broni jądrowej, ustalić możliwie dokładnie system obrony nieprzyjaciela, przebieg przedniego skraju obrony, luki w jego ugrupowaniu oraz najsłabsze miejsca. Bardzo ważnym zagadnieniem jest rozpoznanie terenu, szczególnie przejezdności dróg, możliwości pokonywania jezior, strumieni, możliwości przejazdu na przełaj, przygotowanie zawał i wzniecanie pożarów.

W celu rozpoznania charakteru samego lasu wykorzystuje się w szerszym zakresie dane z opisów wojskowo-geograficznych i zdjęć lotniczych, organizuje się sieć punktów obserwacyjnych na wysokich drzewach i wieżach. Szeroko stosuje się rozpoznanie ze śmigłowców. Zakryty teren oraz większe niż zazwyczaj luki w obronie nieprzyjaciela umożliwiają wysyłanie licznych patroli rozpoznawczych /zazwyczaj pieszych/ w głąb obrony nieprzyjaciela, gdzie muszą one główną uwagę skupić na obserwacji ruchliwych odwodów nieprzyjaciela.

Ubezpieczenie spełnia w lesie szczególną rolę, ponieważ właściwości terenu lesisto-jeziornego ułatwiają uzyskanie obustronnego zaskoczenia. Las sprzyja działaniu małych grup nieprzyjaciela, które pozostawione celowo lub w wyniku rozbicia pododdziałów będą atakowały elementy ugrupowania /szczególnie sztaby, artylerię i pododdziały tyłowe/ nacierającego pułku.

Występuje więc konieczność organizowania ubezpieczeń okrężnych. Szczególną uwagę należy zwrócić na ubezpieczenie pododdziałów artylerii, punktów dowodzenia i tyłów oraz na osłonę skrzydeł pododdziałów.

Zabezpieczenie inżynieryjne ma na celu maksymalnie zmniejszyć ujemny wpływ lasu na użycie bojowego sprzętu technicznego i stworzyć dogodne warunki do natarcia w szybkim tempie.

Do szczególnych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego natarcia w terenie lesisto-jeziornym należy:
- usamodzielnienie pod względem inżynieryjnym pierwszorzutowych pododdziałów;
- stała współpraca elementów inżynieryjnych z elementami technicznego zabezpieczenia;
- wydzielenie części sił i środków do akcji przeciwpożarowych;
- prowadzenie rozpoznania stopnia przekraczalności terenu;
- wzmacnianie odcinków dróg oraz wykonywanie objazdów;
- zabezpieczenie inżynieryjne pokonywania jezior;
- utrzymywanie dróg manewru i dowozu na oddzielnych kierunkach.

Przedsięwzięcia zabezpieczenia chemicznego oprócz zwykłych prac obejmują usuwanie zawał leśnych i walkę z pożarami, rozpoznanie dymów i zadymianie. Trudność szybkiego pokonywania w lesie stref o wysokim natężeniu promieniowania wymaga oznaczenia w porę ich granic, przeważnie bowiem trzeba będzie je obchodzić. Wzrasta tu rola rozpoznania skażeń ze śmigłowców, tym bowiem sposobem można wykryć rejony skażone na dużej przestrzeni i w krótkim czasie.

9.5. Właściwości prowadzenia natarcia w terenie lesisto-jeziornym

Natarcie w terenie lesisto-jeziornym może być poprzedzone uderzeniami jądrowymi. Obiektami tych uderzeń będą przede wszystkim środki napadu jądrowego, punkty oporu, odwody i punkty dowodzenia rozmieszczone w głębi obrony nieprzyjaciela, na skraju lasu oraz między przesmykami jezior i bagien.

Po rozpoczęciu natarcia dąży się do opanowania występów leśnych i przejść między bagnami i jeziorami na przednim skraju obrony nieprzyjaciela. Z chwilą włamania się w ugrupowanie obronne nieprzyjaciela zmienia się reżim ognia artylerii przez decentralizację kierowania nim, a pododdziały pułku wykonują uderzenia na skrzydła i tyły punktów oporu nieprzyjaciela,

nie licząc się z oderwaniem od wojsk własnych.

Natychmiast po włamaniu się w ugrupowanie obronne nieprzyjaciela wprowadza się na poszczególnych kierunkach kolejne siły, uniemożliwiając nieprzyjacielowi zamknięcie luk i przesmyków przez pododdziały z nie atakowanych odcinków lub drugie rzuty.

W wypadku zorganizowania silnej obrony przez nieprzyjaciela w głębi lasu i zamknięcia znacznymi siłami przejść między bagnami i jeziorami dowódca pułku w celu odblokowania tych kierunków powinien wcześniej postawić zadania oddziałom obejścia, aby dokonać uderzenia na skrzydła i tyły nieprzyjaciela broniącego tych przejść.

Często korzystniej będzie uderzyć częścią sił na skrzydła i tyły nieprzyjaciela, pokonując wpław lub w bród rzeki czy też jeziora, albo pokonać pododdziałami piechoty silnie zabagniony, lecz nie obsadzony przez nieprzyjaciela teren, niż pokonywać jego opór na kierunkach bardziej dostępnych i przejezdnych.

Uchwycone w toku natarcia ważne obiekty i przesmyki niezwłocznie się umacnia, wyznaczając do tego celu pododdziały piechoty z pojedynczymi działami i czołgami. Na kierunkach przewidywanych kontrataków nieprzyjaciela wykonuje się zawały leśne, ustawia miny i skierowuje się odwody specjalne. Jednocześnie prowadzi się intensywne rozpoznanie, dążąc do wykrycia odwodów nieprzyjaciela, początku ich wyruszenia i kierunków działania. Do odparcia kontrataku najkorzystniej jest użyć części sił pierwszego rzutu. Niekiedy do odparcia kontrataku może być użyta część drugiego rzutu pułku.

Pododdziały odpierają kontratak przeważnie z miejsca na wybranych rubieżach, które zamykają drogi, przesieki oraz polany dogodne do rozwinięcia wojsk i wykonania kontrataku.

W razie odchodzenia nieprzyjaciela z terenu lesisto-jeziornego należy bezzwłocznie przejść do pościgu, dążąc do odcięcia go od dróg odejścia. W tym celu na siły główne skierowuje się uderzenia lotnictwa i ogień artylerii. Pododdziały będące w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem nie powin-

ny wiązać się walką z drobnymi grupami, lecz dążyć do wyjścia na skrzydła i tyły sił głównych. Jednocześnie dowódca pułku, w celu uprzedzenia przeciwnika w uchwyceniu dogodnych rubieży, powinien organizować i wysyłać oddziały obejścia i oddział wydzielony.

Po rozbiciu nieprzyjaciela i wyjściu na przeciwległy skraj kompleksu lasów i jezior pododdziały kontynuują natarcie, przegrupowują swoje siły i środki i przygotowują się do realizacji kolejnych zadań. Nowe zadania pododdziały powinny otrzymać jeszcze przed wyjściem z obszaru lesisto-jeziornego.

10. Natarcie pułku w zimie

10.1. Wpływ zimy na natarcie wojsk

Warunki zimowe - niska temperatura i częste jej wahania, gołoledź, opady śnieżne, zamiecie i pokrywa śnieżna, krótki dzień i długa noc - w poważnym stopniu wpływają na organizację i prowadzenie natarcia.

Głęboki śnieg utrudnia posuwanie się w terenie i zmusza nacierające pododdziały do działania wzdłuż dróg. Piechota bez nart posuwa się w terenie po śniegu o grubości do 30 cm w tempie zaledwie 2-3 km/godzinę, a przy grubej pokrywie śnieżnej - jeszcze wolniej. Prędkość posuwania się pojazdów kołowych bez dodatkowego wyposażenia znacznie zmniejsza się już przy pokrywie śnieżnej o grubości 15-20 cm. Czołgi mogą poruszać się z prędkością zbliżoną do normalnej, jeżeli śnieg jest nie głębszy niż 50 cm. Przy pokrywie śnieżnej 50-60 cm prędkość ich zmniejsza się do 10-7 km/godz. Maksymalna grubość pokrywy śnieżnej, po której możliwe jest posuwanie się czołgów bez dodatkowych przedsięwzięć, wynosi około 80 cm.

Odwilże i roztopy powodują oblodzenie dróg i grząskość gruntu, w wyniku czego zmniejsza się zdolność transporterów opancerzonych, bojowych wozów piechoty, czołgów oraz innych pojazdów mechanicznych do pokonywania terenu.

Silne mrozy ujemnie wpływają na wydajność ludzi oraz możliwości techniczno-eksploatacyjne sprzętu. Z kolei zamiecie śnieżne, gęste mgły, biała pokrywa śnieżna terenu utrudniają orientowanie się w terenie i prowadzenie obserwacji, zmniejszając tym samym możliwość wykrycia i zniszczenia celów nieprzyjaciela.

Słoneczne dni i pokrywa śniegu przyczyniają się w znacznym stopniu do demaskowania ruchu wojsk. W związku z tym zachodzi konieczność stosowania specjalnych siatek i ubrań maskujących koloru białego oraz malowania sprzętu i techniki bojowej na kolor biały w celu upodobnienia do otaczającego tła.

Mróz w zimie powoduje zamarzanie przeszkód wodnych i bagien, co stwarza możliwość ich przekraczania przez ludzi i sprzęt bojowy.

Przekraczalność pokrywy lodowej przedstawia poniższa tabela:

PRZEKRACZALNOŚĆ POKRYWY LODOWEJ ZALEŻNIE OD TEMPERATURY POWIETRZA

Przeprawiający się	Ciężar	Najmniejsza grubość lodu /cm/ przy średniej temperaturze w ciągu dnia		Odstępy między przeprawiającymi się środkami oraz minimalna odległość między osiami przepraw /m/
		- 10°C i niżej	- 9°C do 1°C	
1	2	3	4	5
Czołgi, działa pancerne i traktory	6	22	24	15
	10	28	31	20
	20	40	44	25
	30	49	54	35
	40	57	63	40
	50	64	70	45
Samochody	2	16	16	15
	3,5	21	23	15
	6	27	30	22
	8	31	34	22
	10	35	39	25
	15	43	47	30
Działa z ciągnikami	2/3,5/[x]	19	21	15
	4,5/5,5/	25	28	20
	8/12	35	39	30
	21/15,5	35	61	35
Pododdziały w kolumnach				
- rzędami	-	4	5	
- dwójkami	-	6	7	
- czwórkami	-	9	10	
- w dowolnym szyku	-	15	17	

[x] W liczniku podano ciężar działa, w mianowniku ciężar ciągnika.

Obronę w zimie nieprzyjaciel będzie najczęściej organizował systemem punktów oporu głównie w miejscowościach i na skrzyżowaniach dróg, a na dogodnych do natarcia kierunkach. Kierunki trudno dostępne /zaspy i obszary o dużej pokrywie śniegu/ mogą być bronione małymi siłami lub tylko patrolowane. Na kierunkach tych będą przygotowane drogi manewru dla odwodów przebywających w dogodnych rejonach wyczekiwania. W głębi obrony nieprzyjaciel główny wysiłek skupi na utrzymaniu miejscowości, dogodnych przejść, węzłów dróg, wzgórz.

10.2. Cechy szczególne natarcia w zimie

Pułk może przechodzić do natarcia z marszu lub z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem. Drugi sposób przejścia do natarcia jest korzystniejszy, gdyż eliminuje szereg uciążliwych i pracochłonnych przedsięwzięć - głównie przygotowania dróg i poszczególnych rubieży rozwinięcia.

Niezależnie jednak od sposobu przejścia do natarcia istnieje konieczność starannego zabezpieczenia marszu przed błądzeniem pododdziałów z powodu trudnych warunków atmosferycznych w zimie.

Główny kierunek uderzenia wybiera się w terenie otwartym, mniej pokrytym śniegiem i umożliwiającym obejście punktów oporu przeciwnika. Jeśli nie ma możliwości obejścia punktów oporu nieprzyjaciela i skutecznego obezwładnienia jego sił, to w celu uzyskania zaskoczenia główne uderzenie korzystniej jest wykonać początkowo w terenie trudno dostępnym. W tym wypadku siły główne pułku, pokonując trudny teren, uderzają na skrzydła i tyły broniącego się nieprzyjaciela pododdziałami wyposażonymi w narty.

Rozwiązanie jednego z głównych problemów, jakim jest - w natarciu w zimie - stworzenie warunków poruszania się wojsk, wymaga zaopatrzenia pododdziałów w sprzęt do usuwania śniegu i stosowania środków zwiększających możliwości pokonywania terenu /narty, sanie, płozy itp./.

Warunki zimowe mogą utrudniać prowadzenie natarcia w głębi obrony nieprzyjaciela, a zwłaszcza prowadzenie pościgu za wycofującym się nieprzyjacielem. Niemniej jednak zamarznięte odcinki rzek i kanałów, bagien i jezior stwarzają dogodne warunki do szerokiego stosowania manewru przez nacierające pododdziały.

10.3. Zadania bojowe pułku

Treść zadań pułku w natarciu w zimie określa się według ogólnie przyjętych zasad. Będą one zazwyczaj płytsze z uwagi na wolniejsze tempo natarcia, spowodowane grubą pokrywą śniegu i niskimi temperaturami.

Przykładowa treść i głębokość zadań w natarciu w zimie może być następująca:

- zadanie bliższe: rozbicie w pasie natarcia pułku broniących się pododdziałów pierwszego rzutu brygady nieprzyjaciela i opanowanie rubieży na głębokość ~~2-5 km;~~
- zadanie następne: rozbicie odwodu brygady nieprzyjaciela, rozwinięcie natarcia w głąb i opanowanie rubieży na głębokość ~~7-15 km.~~

Przy silnych roztopach i grząskim gruncie głębokość zadania bojowego może być jeszcze płytsza.

Tempo natarcia w zimie zależy między innymi również od grubości pokrywy śnieżnej. W zasadzie będzie ono niższe od tempa w innych porach roku. Wolne tempo natarcia w zimie będzie zazwyczaj spowodowane grubą warstwą śniegu, zaspami, bardzo niską temperaturą a także silnymi roztopami i grząskim gruntem. Ruch wojsk w tych warunkach odbywa się przeważnie po oczyszczonych drogach, na których nieprzyjaciel będzie stawiał silny opór.

Na zwiększenie tempa natarcia może mieć wpływ wyposażenie pododdziałów piechoty w narty, skuteczne obezwładnienie

przeciwnika w punktach oporu ogniem artylerii i śmigłowców szturmowych, użycie sprzętu do odśnieżania dróg i zastosowanie łańcuchów przeciwślizgowych.

10.4. Właściwości ugrupowania pułku w zimie

W natarciu w zimie tworzy się zwykle ugrupowanie podobne do stosowanego w innych porach roku.

Przy głębokim śniegu drugi rzut /odwód/ powinien się znajdować bliżej pierwszego rzutu. Odległość ta nie powinna być jednak mniejsza od norm zapewniających warunki bezpieczeństwa od broni masowego rażenia.

W natarciu w zimie niezbędne jest tworzenie silnego drugiego rzutu w celu rozwinięcia natarcia, przeniesienia wysiłku z jednego kierunku na drugi i odparcia kontrataków nieprzyjaciela.

Celowo jest tworzyć na szczeblu pułku oddziały obejścia. Organizuje się je z pododdziałów piechoty w sile do kompanii /plutonu/ piechoty, wyposażonych w narty i sanie oraz sprzęt do przewożenia środków ogniowych. Oddział obejścia wzmacnia się moździerzami i pododdziałami saperów.

Główne zadanie oddziału obejścia polega na wykonaniu manewru oskrzydlającego i uderzenia na skrzydła i tyły broniącego się nieprzyjaciela przy ścisłym współdziałaniu z wojskami nacierającymi od czoła. Dotyczy to zwłaszcza ataku na punkty oporu, umocnione miejscowości i węzły dróg. Przenikanie oddziałów obejścia w głąb ugrupowania nieprzyjaciela często powoduje zamieszanie i panikę, naruszając w ten sposób zorganizowany system jego obrony.

W natarciu w zimie, przy głębokiej pokrywie śniegu, tworzy się 1-2 oddziały zabezpieczenia ruchu, które powinny być wyposażone w sprzęt do usuwania śniegu. Głównym ich zadaniem jest oczyszczenie dróg z zasp, urządzanie mijanek i zjazdów, oblodzeń oraz torowanie dróg na przełaj i utrzymanie ich w stałej przejezdności - zwłaszcza dla zapewnienia manewru artylerii, odwodu przeciwpancernego, drugiego rzutu, jak również przesunięcia tyłów.

10.5. Organizacja natarcia pułku w zimie

Praca dowódcy i sztabu w zakresie organizacji natarcia w zimie przebiega według ogólnych zasad. Uwzględnia się jednak specyficzne warunki zimy.

Analizując zadanie, należy między innymi dojść do wniosku wynikającego z faktu prowadzenia natarcia na oddzielnych kierunkach, przywiązanych głównie do dróg, oraz uwzględnić ogniskowy charakter obrony nieprzyjaciela w zimie, gdzie punkty oporu i rejony obrony oparte są przede wszystkim o miejscowości.

Podejmując decyzję o natarciu w zimie, dowódca pułku powinien na przygotowanie się pododdziałów do natarcia przeznaczyć znacznie więcej czasu niż w zwykłych warunkach.

Stąd też stosuje się najczęściej równoległą metodę pracy dowódcy i sztabu pułku.

Wydając zarządzenia wstępne dla pododdziałów dowódca pułku powinien między innymi uwzględnić takie przedsięwzięcia, jak: wcześniejsze przegrupowanie artylerii i innych pododdziałów na możliwe kierunki natarcia, wyznaczanie i przygotowanie oddziału /oddziałów/ obejścia oraz odśnieżanie dróg i utrzymanie ich w stanie przejezdności. Z odśnieżaniem dróg ściśle związane jest przygotowanie sprzętu do odśnieżania, a zwłaszcza pługów i innych urządzeń odśnieżających.

W ocenie sytuacji główną uwagę zwraca się na właściwości terenu, który w warunkach zimy - w większości wypadków - wywiera decydujący wpływ na wybór kierunków działania, w zwłaszcza kierunku głównego uderzenia, oraz na ustalenie zadań pododdziałów i oddziałów obejścia.

Pokrywa śnieżna i inne właściwości zimy w poważnym stopniu rzutują również na sposób działania nieprzyjaciela i wojsk własnych. Na podstawie grubości pokrywy śnieżnej, rozmieszczenia zabudowań osiedli oraz istniejącej drożni możliwe jest określenie z dużym prawdopodobieństwem sposobu działania nieprzyjaciela, a zwłaszcza rozbudowy jego obrony, systemu ognia i możliwości przeciwdziałania natarciu naszych wojsk.

Ocena terenu powinna pozwolić na określenie prawdopodobnego tempa natarcia, szybkości posuwania się pojazdów i w związku z tym na ustalenie przedsięwzięć inżynieryjnego zabezpieczenia, a zwłaszcza przygotowania drożni. Ocena terenu i nieprzyjaciela pozwala również na wyciągnięcie wniosków dotyczących działań oddziału obejścia i oddziału wydzielonego /jeżeli organizacja takiego jest celowa/.

W ocenie wojsk własnych dowódca pułku powinien zwrócić szczególną uwagę na: możliwości sprzętu bojowego w czasie pokonywania terenu i pomocy, jakiej trzeba udzielić pododdziałom, by mogły szybko pokonać głęboki śnieg, zapory i przeszkody pokryte śniegiem lub z niego urządzone; sposób zaopatrzenia pododdziałów w środki maskujące, zimowe smary, ciepłą odzież i środki ogrzewania, oraz określić sposób przygotowania sprzętu bojowego do jazdy po śniegu i oblodzonych drogach.

Dużego znaczenia w natarciu w zimie nabiera rekonesans, ponieważ szereg dokładnych informacji o właściwościach terenu a zwłaszcza grubości pokrywy śnieżnej można uzyskać bezpośrednio w terenie.

W czasie rekonesansu należy określić właściwości terenu i ich aktualny wpływ na wybór kierunku głównego uderzenia, treść i głębokość zadań batalionów /kompanii czołgów/, ich kierunki natarcia, odcinki przełamania, rubieże ataku, kierunki działania oddziałów obejścia.

Decyzję o natarciu dowódca pułku podejmuje zwykle na podstawie mapy, a udokładnia ją w terenie w czasie rekonesansu.

W okresie organizacji natarcia szczególną rolę odgrywa organizacja współdziałania. Uwzględnia się tu szczegółowo działanie pododdziałów nacierających od czoła i oddziałów obejścia. Początek działań tych pododdziałów określa się na podstawie możliwości pokonania trudnego terenu, często pokrytego grubą warstwą śniegu, roztopami.

Ograniczona widoczność /mgła, opady śniegu/ utrudnia wskazywanie celów, zwłaszcza dla artylerii.

Z tych względów przewiduje się podporządkowanie z chwilą rozpoczęcia natarcia - większej części artylerii batalionom pierwszego rzutu. W tych warunkach należy szczegółowo określić dobrze widoczne w nocy punkty orientacyjne oraz przewidzieć wskazywanie punktów orientacyjnych przez artylerię i inne środki.

10.6. Specyfika zabezpieczenia działań bojowych pułku w zimie

Zabezpieczenie działań bojowych w natarciu w zimie obejmuje te same zagadnienia co w innych porach roku. Ma tu jednak miejsce szczególna różnica, dotycząca głównie maskowania, zabezpieczenia inżynieryjnego i tyłowego.

Maskowanie w zimie osiąga się przez użycie specjalnych etatowych siatek maskujących, białych ubiorów maskujących oraz malowanie na biało sprzętu i wozów bojowych, uwzględniając specyfikę warunków atmosferycznych w danym dniu /np. silna odwilż po długotrwałym śniegu/. Jednocześnie zaostrza się dyscyplinę maskowania wojsk i ogranicza zbędny ruch, głównie kolumn.

Inżynieryjne zabezpieczenie natarcia w zimie sprowadza się głównie do utrzymania dróg i przygotowania dróg na przełaj. Utrzymanie dróg w stałej ich przejezdności uzyskuje się poprzez oczyszczenie ich ze śniegu, posypywanie wzniesień i spadów drogi piaskiem i żużlem, dyżury wydzielonych sił i środków na trudnych odcinkach oraz ustawianie zasłon przeciwśniegowych.

Przygotowanie dróg na przełaj polega na ich wytyczeniu, stawianiu zasłon przeciwśniegowych, a gdy zostaną one powtórnie zasypane śniegiem - wyznaczaniu ich w innych miejscach.

Ponadto w zakres zabezpieczenia inżynieryjnego wchodzi: wykonanie przejść w zaporach ze śniegu i lodu oraz w zaporach minowych zasypanych śniegiem; przygotowanie i zabezpieczenie przepraw po lodzie i pod wodą; wykonanie obejść, mijanek i zjazdów oraz bardzo często rejonów stanowisk ogniowych artylerii; rozmieszczenie odwodów specjalnych i urządzenie punktów przekazywania środków materiałowych /zwłaszcza amunicji i MPS/.

Zakres zadań, wynikający z potrzeb zabezpieczenia inżynieryjnego natarcia, przekracza możliwości pododdziału inżynieryjnego, zachodzi więc konieczność ścisłego współdziałania w wykonywaniu tych zadań z pododdziałami rozpoznawczymi, remontowymi czołgów i piechoty.

Podczas organizacji zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego należy uwzględnić fakt, że w zimie zmniejsza się prędkość ruchu pojazdów mechanicznych, zwiększa się zużycie paliwa, obniża się wydajność ludzi w pracach remontowych, wyładowczych i załadowczych. Trudniej jest ewakuować porażonych i udzielać im pomocy na polu walki. Opóźnienie pomocy medycznej powoduje wzrost śmiertelności. Ewakuacja sprzętu bojowego oraz ludzi z pola walki jest poważnie utrudniona. Stąd pododdziały medyczne należy przybliżyć do walczących i wzmocnić noszowymi.

W celu pokonania tych trudności, w realizacji zadań wynikających z zabezpieczenia tyłowego, należy elementy i urządzenia tyłowe organizować w pobliżu przejezdnych dróg i rozmieszczać je sposobem kierunkowo-powierzchniowym.

W ugrupowanie bojowe batalionów należy włączać czołówki ze środkami materiałowymi. Pojazdy gąsienicowe należy wyposażać w ostrogi, a kołowe - w łańcuchy i inny sprzęt /siatki, maty, podkłady itp./, umożliwiające jazdę w terenie pokrytym śniegiem i oblodzonym.

W czołgach i innych pojazdach wyznaczonych do pokonywania przeszkody wodnej po dnie - poza ich uszczelnieniem - należy nasmarować połączenia cięgieł i dźwigni układów sterowania, zamków, włazów, aby nie dopuścić do zamarzania i blokady tych urządzeń.

Gorące posiłki powinny być dostarczane co najmniej dwa razy dziennie pododdziałom pierwszego rzutu, a pozostałym - trzy razy dziennie.

Odpoczynki należy organizować w osiedlach, zapewniając warunki do ogrzewania się ludzi i suszenia umundurowania. Oprócz tego każdego żołnierza należy zaopatrzyć w suchy prowiant i środki do indywidualnego podgrzewania posiłków.

10.7. Prowadzenie natarcia

Natarcie w zimie prowadzi się na kierunkach wzdłuż dróg i w terenie pokrytym niegłębokim śniegiem. Punkty oporu opanowuje się głównie obchodząc je i wykorzystując luki w ugrupowaniu bojowym nieprzyjaciela.

Czas trwania ogniowego przygotowania natarcia jest zwykle dłuższy niż w innych porach roku. Warunki zimy umożliwiają nieprzyjacielowi przygotowanie w krótkim czasie różnego typu ukryć ze śniegu i lodu, a wykonane w zimie umocnienia są trwalsze. Obezwładnienie siły żywej w tych ukryciach wymaga dodatkowego zużycia amunicji i przedłużenia czasu ogniowego przygotowania natarcia.

W okresie ogniowego przygotowania natarcia wykonanie przejść w zaporach minowych nieprzyjaciela i różnego rodzaju zaporach ze śniegu i lodu wymaga dłuższego czasu i zaangażowania większej ilości sił i środków niż w innych porach roku. Stąd też i czas trwania ogniowego przygotowania natarcia musi być dłuższy.

Bataliony piechoty /kompanie czołgów/ pierwszego rzutu, wspierane ogniem artylerii i uderzeniami lotnictwa, atakują obronę nieprzyjaciela wzdłuż dróg /dostępnych odcinków terenu/ przy jednoczesnym uderzeniu oddziałami obejścia na jego skrzydła i tyły; opanowują dominujące wzgórza i rozszerzają włamanie w obronie nieprzyjaciela.

Piechota może przechodzić do ataku w różny sposób. Zależy to od głębokości śniegu, stopnia obezwładnienia nieprzyjaciela, a zwłaszcza od odległości rubieży ataku od przedniego skraju obrony nieprzyjaciela.

Piechota naciera z zasady bez spieszania się, a oddziały obejścia - na nartach.

Czołgi wspierające piechotę, wykorzystując drogi i dogodne odcinki terenu, gdzie pokrywa śniegu jest niegłęboka, zdecydowanie posuwają się do przodu. Gdy śnieg jest głęboki lub istnieją inne przeszkody, czołgi działają w ugrupowaniu bojowym piechoty i wspólnie z wozami bojowymi piechoty wspierają jej natarcie.

Jeżeli czołgi i transportery opancerzone napotykają niedostępne odcinki terenu lub silne zapory przeciwpancerne, to spieszona piechota pod osłoną ognia artylerii, czołgów i transporterów opancerzonych opanowuje te odcinki i zabezpiecza dalsze przesuwanie się.

W warunkach zimowych należy liczyć się z niejednoczesnym wyjściem pododdziałów na rubież ataku. Atak rozpoczyna się wówczas pododdziałami, które już osiągnęły gotowość. Pododdziały, które na skutek trudnych warunków terenowych nie wyszły na czas do ataku, atakują w miarę podchodzenia do rubieży ataku. W takim wypadku ogień artylerii znajdującej się w dyspozycji dowódcy pułku należy wykorzystać na kierunku tych pododdziałów.

Wysłane na początku natarcia oddziały obejścia nie wiążą się walką o punkty oporu, lecz obchodzą je i szybko przedostają się w głąb obrony nieprzyjaciela w celu uchwycenia dogodnych rubieży terenowych, uderzają na skrzydła i tyły punktów oporu, artylerię nieprzyjaciela, umożliwiając pododdziałom nacierającym od czoła rozbicie go.

Natarcie w głębi obrony nieprzyjaciela najczęściej rozwija się nierównomiernie.

Na jednym kierunku pododdziały pułku, wykorzystując luki między punktami oporu, szybko posuwają się do przodu, na innym mogą być powstrzymywane bądź to oporem nieprzyjaciela, bądź trudno dostępnym terenem. Pododdziały pierwszego rzutu nie powinny zatrzymywać się dla likwidacji punktów oporu na przednim skraju, lecz zdecydowanie rozwijać natarcie, wykorzystując osiągnięte powodzenie do całkowitego rozbicia nieprzyjaciela.

Do okrążenia i rozbicia nieprzyjaciela broniącego punktów oporu na dogodnych kierunkach do natarcia trzeba wydzielić część sił i środków z drugiego rzutu lub odwodu. Niekiedy ocalałe punkty oporu nieprzyjaciela ze względu na czas korzystniej jest blokować niedużymi siłami.

Kontrataki nieprzyjaciela w zimie najczęściej będą wykonywane na kierunkach, gdzie jest mało śniegu. Na tych kierunkach należy więc posiadać siły i środki do ich odparcia. Kontrataki te z zasady odpiera się z miejsca.

Przy odpieraniu kontrataku w zimie zaleca się wykorzystanie oddziału obejścia, który skrycie wychodzi na skrzydła i tyły nieprzyjaciela, niespodziewanie uderza i dezorganizuje jego ugrupowanie bojowe.

Wprowadzenia drugiego rzutu pułku dokonuje się na ogólnych zasadach, niemniej jednak należy szczególnie zabezpieczyć drogi podejścia oraz rubież wejścia do walki.

W czasie prowadzenia pościgu za wycofującym się nieprzyjacielem należy dążyć do rozbicia go na drogach - szczególnie w miejscach uniemożliwiających mu zejście z nich /np. gdy teren przyległy pokryty jest głębokim śniegiem/, aby tym samym uniemożliwić mu odejście na kolejną rubież obrony.

Przeszkody wodne pułk forsuje najczęściej z marszu sposobem kombinowanym, polegającym na tym, że pododdziały piechoty przeprawiają się pieszo po lodzie w całym pasie natarcia pułku, a czołgi i transportery opancerzone, bojowe wozy piechoty - na promach, kursujących w specjalnie wykonanym kanale w lodzie lub po moście pontonowym /stałym/.

Jeżeli pokrywa lodowa jest wystarczająco gruba,nie spiesza się pododdziałów piechoty, lecz przeprawia się na pojazdach na przeprawach po lodzie, udządzanych oddzielnie dla każdego rodzaju wojsk. Pokrywę lodową w zależności od potrzeb wzmacnia się żerdziami, deskami, koleinami metalowymi lub drewnianymi.

11. Natarcie w nocy

11.1. Wpływ warunków nocy na natarcie

Noc i ograniczona widoczność wywierają określony wpływ na działanie wojsk, zwłaszcza w odniesieniu do sfery psychicznej.

W nocy utrudniona jest obserwacja, orientacja w terenie, rozpoznanie wojsk, wykrywanie celów i prowadzenie ognia. Koniecznością staje się użycie amunicji smugowej i oświetlającej

Pododdziały prowadzące natarcie mają utrudnione dowodzenie i utrzymanie współdziałania. Mogą wystąpić trudności w utrzymaniu kierunku i tempa natarcia.

Cechą charakterystyczną nocy jest ujemny wpływ na rozchodzenie się fal radiowych, zwłaszcza krótkich.

Należy liczyć się ze zmniejszeniem zasięgu fal radiowych średnio o 1/3, a w wypadku fal krótkich - nawet o połowę.

W związku z tym mogą wystąpić trudności w utrzymaniu łączności z organami rozpoznawczymi, ubezpieczeniami i oddziałami wydzielonymi.

W nocy żołnierze są bardziej podatni na powstawanie złudzeń, halucynacji i wyolbrzymianie niebezpieczeństwa.

Można przyjąć, że ograniczona widoczność i inne czynniki nocy będą wywierać istotny wpływ na sposób natarcia wojsk, tempo działań i głębokość zadań bojowych.

Prowadzenie działań bojowych powinno być nieprzerwane zarówno w dzień, jak i w nocy.

Ze względu jednak na właściwości nocy natarcie nocne będzie miało szereg cech szczególnych.

Oświetlenie pola walki, stawianie dozorów i osi świetlnych poprawia współdziałanie i orientację. Pociąga to za sobą zmianę zadań artylerii i moździerzy.

Dodatkowych zabiegów organizacyjnych np. będzie wymagało wprowadzenie do walki drugich rzutów i odwodów, oznaczenie dróg i rubieży wejścia do walki itp.

Mniejsze tempo i ograniczona widoczność wpłyną na działanie organów rozpoznawczych: czas uzyskania informacji będzie dłuższy, a informacje nie zawsze będą dokładne. Dlatego też liczyć się należy z koniecznością wzmocnienia organów rozpoznawczych.

W nocy zwiększa się możliwość wykorzystania w szerszym zakresie pododdziałów obejścia do uderzeń na tyły i skrzydła nieprzyjaciela.

11.2. Zadania pułku w natarciu nocą

Zadania pułku będą uzależnione od charakteru nocy, warunków terenowych i oporu nieprzyjaciela, przygotowania i doświadczenia pododdziałów.

Należy przyjąć, że zadania będą płytsze, jednostopniowe, możliwe do wykonania bez użycia drugich rzutów lub odwodów ogólnowojskowych.

Pododdziały prowadzące natarcie w nocy muszą być usamodzielnione.

Pułk, którego natarcie nocne będzie kontynuacją natarcia dziennego, będzie swoje główne uderzenie wykonywał na uprzednio wyznaczonym kierunku. W wypadku natomiast rozpoczynania działań w nocy określenie kierunku głównego uderzenia należy uznać za najistotniejszą część decyzji dowódcy.

O wyborze kierunku głównego uderzenia decydować będzie wiele czynników, a przede wszystkim cel natarcia, możliwość uzyskania zaskoczenia i szybkiego wykorzystania skutków uderzeń jądrowych, właściwości nocy i terenu, warunki manewru oraz nasycenie wojsk nieprzyjaciela sprzętem noktowizyjnym i radiolokacyjnym.

Pułk, przy uwzględnieniu czasu trwania nocy może otrzymać jedno-dwa z niżej wymienionych zadań:

- przełamanie obrony nieprzyjaciela, rozbicie pierwszorzutowych pododdziałów brygady nieprzyjaciela i opanowanie rubieży na głębokość ~~4-10 km~~;
- prowadzenie pościgu za wycofującym się nieprzyjacielem;
- rozpoznanie walką obrony nieprzyjaciela;
- rozbicie kontratakujących odwodów nieprzyjaciela.

Głębokość zadania bojowego pułku podczas przełamania obrony w nocy jest zwykle taka sama jak w natarciu w dzień.

Pułk, prowadząc natarcie w ramach dywizji, może być wprowadzany do walki w różnych porach doby. Dlatego też każde natarcie dzienne powinno być prowadzone pod kątem oczekujących działań nocnych i odwrotnie.

Należy przyjąć, że pułk w nocy otrzymywał będzie zadanie jednostopniowe, z reguły płytsze niż w dzień. Szerokość pasa natarcia pułku nie ulegnie zmianie.

W wypadku gdy natarcie będzie prowadzone w dogodnym terenie podczas jasnej nocy, głębokości zadań mogą być zbliżone do dziennych.

11.3. Właściwości ugrupowania

Ugrupowanie powinno stworzyć warunki do wykonania silnego, zaskakującego uderzenia, umożliwić wykonanie zadania w krótkim czasie i w miarę możliwości bez wprowadzania do walki w nocy odwodu.

Wymaganiom tym najbardziej odpowiada ugrupowanie jednorzutowe z odwodem.

Podczas ciemnej nocy, mgły i opadów odwody powinny przesuwać się na zmniejszonych odległościach za nacierającymi wojskami.

Gdy noce będą jasne, można będzie stosować ugrupowanie dwurzutowe i utrzymywać normalne odległości między pododdziałami.

Na kierunkach, gdzie nieprzyjaciel będzie silnie obezwładniony, natarcie może być prowadzone w ugrupowaniu przedbojowym. Pozwoli to na szybkie przesunięcie wojsk do przodu.

Ugrupowanie pułku w natarciu w nocy będzie składać się z tych samych elementów co w dzień z tym, że rola niektórych z nich nabiera większego znaczenia. Zaliczać się do nich będą oddziały wydzielone i desanty powietrzne.

W natarciu z użyciem desantu powietrznego siły główne pułku powinny połączyć się z nim w godzinach rannych.

Tworząc ugrupowanie pułku do natarcia w nocy, należy:
- usamodzielnić pododdziały zwłaszcza pierwszego rzutu;
- zapewnić zwartość ugrupowania;
- wzmocnić rozpoznanie i ubezpieczenie.

11.4. Organizacja natarcia

Dowódca pułku, organizując natarcie w nocy, będzie wypracowywał decyzję na podstawie analizy zadania, oceny sytuacji i wyników rekonesansu. Jednocześnie uwzględnić należy szczególne właściwości, które wpływają na charakter i sposób prowadzenia natarcia w nocy.

Analizując zadanie dowódca powinien zwrócić uwagę na to, czy całość zadania będzie wykonywana w nocy, czy częściowo w dzień. Powinien wyjaśnić, na jakiej rubieży nastąpi przejście do działań dziennych lub nocnych, określić tempo natarcia.

W wyniku analizy zadania dowódca powinien ustalić między innymi, jakie siły wyznaczyć do wykonania zadania nocnego i ewentualnie dziennego, jaki wykonać manewr wojskami i sprzętem w celu zapewnienia ciągłości działań, jaki jest wpływ nocy na stan psychiczny i fizyczny wojsk.

Po przeanalizowaniu zadania należy wydać zarządzenia wstępne. Powinny one umożliwić pododdziałom przygotowanie sprzętu do natarcia w nocy, uzupełnienie amunicji oświetlającej i sygnalizacyjnej, przygotowanie znaków sygnalizacyjnych, zabezpieczenie wojsk przed działaniem promieniowania świetlnego.

Ocena sytuacji obejmowała będzie te same elementy co w warunkach dziennych. Uwzględnić należy jednak specyficzne właściwości nocy. W ocenie nieprzyjaciela należy uwzględnić: stopień przygotowania jego wojsk do działań nocnych, liczbę i rozmieszczenie urządzeń noktowizyjnych i radiolokacyjnych, zasięg stref obserwacji środków widzenia nocnego, możliwości oświetlenia terenu, możliwość manewru odwodami w nocy.

W ocenie wojsk własnych należy przeanalizować wyposażenie pododdziałów w sprzęt nocnej obserwacji, amunicję oświetlającą i sygnalizacyjną, dotychczasowy wysiłek żołnierzy i stopień ich zmęczenia.

Teren ocenia się na całą głębokość zadania, ustalając kierunki dogodne do natarcia czołgów, odcinki trudno dostępne, przeszkody, stan dróg, warunki orientacji i obserwacji, warunki maskowania wojsk własnych.

Decyzja dotyczący natarcia w nocy powinna uwzględniać - oprócz zwykle rozpatrywanych zagadnień - wszystkie te przedsięwzięcia, które ułatwiają prowadzenie działań zaczepnych w ciemności i wywierają wpływ na sposób realizacji zadania bojowego. Są to przede wszystkim przedsięwzięcia związane z orientacją wojsk, wykorzystaniem środków nocnego widzenia, utrzymaniem kierunku natarcia, oświetleniem oraz przejściem z działań nocnych do dziennych.

Podczas organizowania natarcia szczególnego znaczenia nabiera sposób oświetlenia terenu.

Podczas organizowania oświetlenia terenu zwykle przewiduje się: oświetlenie celów dla artylerii i lotnictwa w głębi obrony nieprzyjaciela; postawienie dozorów /osi/ świetlnych w celu oznaczenia kierunku natarcia; sygnały świetlne do wzajemnego rozpoznania się, wskazywania celów i utrzymywania współdziałania oraz oznaczenia rubieży wejścia do walki drugiego rzutu /odwodu/, odpierania kontrataku i opanowanych obiektów nieprzyjaciela; zwalczanie przyrządów noktowizyjnych.

Dowodzenie wojskami nacierającymi w nocy będzie realizowane ze stanowiska dowodzenia i tyłowego stanowiska dowodzenia.

Ze względu jednak na ograniczoną widoczność i zmieniające się warunki użycia środków radiowych dowódca pułku zmuszony będzie kierować walką pododdziałów z punktu obserwacyjnego.

Stanowisko dowodzenia pułku powinno być tak rozmieszczone, aby można je było szybko i sprawnie opuścić, aby zapewniona była jego ochrona i obrona.

W nocy należy się liczyć ze zmniejszonym nawet do 1/3 zasięgiem środków radiowych. Dlatego też stanowisko dowodzenia i tyłowe stanowisko dowodzenia powinny być rozmieszczone możliwie jak najbliżej pierwszorzutowych pododdziałów.

Do dowodzenia pododdziałami należy w szerszym zakresie wykorzystać łączność telefoniczną, retranslację, sygnały świetlne itp.

Szczególną uwagę należy zwrócić na skrytość dowodzenia realizowaną poprzez właściwą organizację łączności, rozmieszczenie punktów dowodzenia i przestrzeganie zasad maskowania.

Zabezpieczenie działań bojowych obejmowało będzie te same elementy co w dzień poszerzone o dostarczenie i przygotowanie środków oświetlających.

Rozpoznanie w nocy nabiera szczególnego znaczenia. Powinno ono ustalić m.in.: przygotowanie wojsk nieprzyjaciela do działań w nocy; system obserwacji i sygnalizacji; możliwość przesunięcia odwodów i charakter ich działań; rodzaj, sposób użycia i rozmieszczenie środków oświetlających, noktowizyjnych i radiolokacyjnych.

Na noc należy wprowadzić więcej patroli rozpoznawczych w ugrupowanie nieprzyjaciela z zadaniem działania w określonych rejonach.

Obrona przed bronią masowego rażenia będzie realizowana na zasadach ogólnych, z uwzględnieniem jednak zwiększonego stopnia rażenia promieniowania świetlnego, trudności w prowadzeniu rozpoznania skażeń i zakażeń oraz likwidacji skutków użycia broni masowego rażenia.

Koniecznością będzie zwiększenie liczby obserwatorów, patroli i posterunków rozpoznania skażeń. Powinny one być wyposażone w środki do oznaczania w nocy odcinków skażonych, przejść lub kierunku obejścia.

Ubezpieczenie.Możliwość wykonania niespodziewanych uderzeń przez nieprzyjaciela na nacierające wojska zmusza do zwiększenia sił wydzielonych do ubezpieczenia. Szczególną uwagę należy zwrócić na ochronę punktów dowodzenia, pododd-

działów artylerii, zabezpieczenie skrzydeł i luk nacierających wojsk, ochronę tyłów. Pododdziały wyznaczone do ubezpieczenia powinny organizować je okrężnie.

11.5. Prowadzenie natarcia w nocy

Pułk, prowadząc natarcie w nocy, może nacierać na przeciwnika, który zorganizował silną obronę, jest w trakcie jej organizacji lub wycofuje się z walki.

Ze względu na to, że nieprzyjaciel posiada duże ilości środków rozpoznania radioelektronicznego, należy przyjąć zasadę rozpoczynania natarcia na obronę rozpoznaną , po uprzednim zniszczeniu jego zasadniczych środków rażenia i nocnego widzenia, a więc po ogniowym przygotowaniu natarcia.

Ogniowe przygotowanie natarcia będzie z zasady prowadzone w formie jednej nawały ogniowej.

Pododdziały, wykorzystując warunki nocne i obezwładnienie nieprzyjaciela, wykonywać będą atak w ugrupowaniu przedbojowym. Ogniska oporu będą obchodzone bez wiązania się w walkę z nimi. Natarcie będzie rozwijane wzdłuż łatwych do rozróżnienia kierunków /dróg, dolin, rzek itp./.

Przejście w ugrupowanie bojowe nastąpi w razie silnego oporu nieprzyjaciela.

Istnieje możliwość rozpoczęcia natarcia bez wykonania ogniowego przygotowania; będzie ono wtedy wykonane skrycie, bez oświetlenia, z wykorzystaniem pasywnych przyrządów noktowizyjnych.

W czasie rozwijania natarcia w nocy należy się liczyć z kontratakiem nieprzyjaciela, dlatego też należy zwracać szczególną uwagę na wykrycie przygotowań do jego wykonania.

Przy wykorzystaniu w umiejętny sposób właściwości nocy istnieje możliwość rozbicia kontratakującego nieprzyjaciela mniejszymi siłami.

Jeśli nieprzyjaciel będzie posiadał mniejsze lub równe siły, można odpierać go atakiem z marszu.

Przy większych siłach, odpierać się będzie kontratakującego nieprzyjaciela z miejsca z wydzieleniem części sił do uderzenia na skrzydła i tyły.

Istotnego znaczenia nabiera w działaniach nocnych użycie drugiego rzutu. Wprowadzany on będzie do walki w celu spotęgowania uderzenia. Powinien być wprowadzany o świcie, a w sprzyjających warunkach - również w nocy.

Drugi rzut może wchodzić do walki częściami. Decydując się na wprowadzanie do walki drugiego rzutu w nocy, należy zwrócić szczególną uwagę na zabezpieczenie dokładnego i terminowego wprowadzenia sił na rubież rozwinięcia.

Kierunek natarcia drugiego rzutu powinien być określony za pomocą dobrze widocznych punktów orientacyjnych i dobrze oświetlony.

Z nastaniem świtu zmieniają się warunki prowadzenia działań. Dlatego też osiągnięte powodzenie w nocy powinno być kontynuowane w dzień. Nie można dopuścić do uporządkowania przez nieprzyjaciela działań. Dowódca nie powinien dopuścić do zwolnienia tempa natarcia wojsk.

Aby to zrealizować, trzeba zawczasu podjąć szereg przedsięwzięć, które można ująć w trzy grupy:

1. Uporządkowanie ugrupowania bojowego pułku;
2. Przyjęcie określonego sposobu działania na przełomie nocy i o świcie;
3. Zabezpieczenie realizacji zadań mieszczących się w dwóch pierwszych grupach.

Prowadząc natarcie w nocy, należy działać śmiało, szybko i w zaskakujący dla nieprzyjaciela sposób.

Rozdział V

OBRONA

1. Ogólne zasady obrony

1.1. Istota obrony i jej cechy

Obrona jest to przeciwdziałanie natarciu nieprzyjaciela. Jest ona podstawowym a równocześnie wymuszonym i przejściowym rodzajem działań bojowych wojsk, z zadaniem zatrzymania lub odparcia natarcia przeważających sił nieprzyjaciela, zadania mu znacznych strat, utrzymania ważnych rejonów terenu, wygrania na czasie, zaoszczędzenia sił i środków, i tym samym stworzenia sprzyjających warunków przejścia do natarcia.

Do obrony wojska przechodzą czasowo, gdy natarcie jest niemożliwe lub niecelowe oraz gdy zachodzi konieczność zaoszczędzenia sił i środków, aby stworzyć warunki do prowadzenia natarcia na innych ważniejszych kierunkach.

Obronę będzie się stosować tam, gdzie ze względu na niedogodny teren, konieczność zaoszczędzenia sił i środków lub z innych przyczyn natarcie jest niecelowe. Będą to przede wszystkim kierunki drugorzędne, jednak i na głównych kierunkach w toku natarcia może się wytworzyć sytuacja, gdy nieprzyjaciel przystąpi do wykonania przeciwuderzeń lub silnych kontrataków, a tym bardziej, gdy do wsparcia ich użyje znacznej liczby uderzeń jądrowych, lotnictwa lub zmasowanego ognia środków konwencjonalnych. W takiej sytuacji część sił zmuszona będzie przejść do obrony. Zajdzie więc potrzeba umocnienia dogodnych rubieży dla utrzymania opanowanych ważnych rejonów, co równocześnie stworzy warunki do dalszego rozwijania natarcia przez pozostałe siły.

Obrona polega na rażeniu nieprzyjaciela bronią jądrową, lotnictwem - w tym śmigłowcami szturmowymi - i innymi środkami już w chwili wykrycia nieprzyjaciela w rejonach wyjściowych lub w trakcie jego zbliżania /na drogach marszu/.

Obrona na szczeblu pułku polega przede wszystkim na stworzeniu silnej strefy ognia przed przednim skrajem, zwłaszcza przeciwpancernego, szerokim manewrze ogniem, siłami i środkami, kontratakach i uporczywym utrzymywaniu rejonów zamykających prawdopodobne kierunki natarcia nieprzyjaciela oraz na szerokim wykorzystaniu fortyfikacji i rozbudowy inżynieryjnej.

Obrona pułku powinna być trwała i aktywna.

Broniący się, pomimo posiadania mniejszej ilości sił i środków od nacierającego, ma jednak szereg atutów pozwalających na zmniejszenie przewagi przede wszystkim pod względem jakościowym. Do najważniejszych atutów obrońcy należy wykorzystanie ochronnych właściwości terenu /osłony/ oraz możliwość wyboru miejsca i rubieży walki. Każdy środek ogniowy strzela celniej z miejsca niż w ruchu.

Pułk broniący określonego rejonu posiada o wiele większe możliwości efektywnego wykorzystania środków ogniowych niż nacierający nań nieprzyjaciel a rozbudowa inżynieryjna, szczególnie rejonów obrony pododdziałów pułku wykonujących główne zadanie, zwiększa odporność na oddziaływanie ogniowe nieprzyjaciela.

Odpowiednie wykorzystanie terenu do rozbudowy zapór, jeszcze bardziej zwiększy siłę obrony.

Uporczywa obrona ważnych rejonów, na utrzymaniu których pułk będzie przede wszystkim skupiać swój główny wysiłek, jest nie tylko jednym z głównych elementów trwałości, ale również podstawowym warunkiem wykonania zadania. Ważność rejonów zależeć będzie przy tym nie od położenia ich w stosunku do przedniego skraju, lecz od określonej możliwości natarcia czołgów i wozów bojowych piechoty nieprzyjaciela oraz roli, jaką mają

odegrać w powziętym przez dowódcę zamiarze rozegrania walki.

Trwałość obrony pułku w największym stopniu zależeć będzie od tego, na ile elastyczny i skuteczny okaże się jego system ognia, zwłaszcza przeciwpancernego i przeciwlotniczego.

Aktywność obrony jest zasadniczym elementem, zdolnym pozbawić nacierającego nieprzyjaciela jego głównego atutu, jakim jest inicjatywa, gdyż to on wybiera miejsce natarcia, czas i kierunek głównego uderzenia.

Aktywność w obronie pułku polega głównie na: str. 40 gnecks
- manewrze ogniem, siłami i środkami;
- zdecydowanym wykonywaniu kontrataków;
- zamykaniu wyrw w ugrupowaniu pułku powstałych wskutek wykonania przez nieprzyjaciela uderzeń jądrowych lub wdarcia się nacierających wojsk;
- stanowczym i umiejętnym dowodzeniu pododdziałami pułku;
- sprawnym odtwarzaniu naruszonego systemu ognia i obrony;
- stałym utrzymaniu współdziałania i zabezpieczenia działań bojowych.

Przy ograniczonych siłach i środkach obrony możliwość uzyskania odpowiedniej gęstości ognia na najważniejszych kierunkach, w odpowiednim miejscu i decydującym momencie jest możliwa jedynie poprzez manewr. Skrycie i sprawnie przeprowadzony manewr jest również podstawą powodzenia większości kontrataków i odtworzenia naruszonego systemu ognia. Stąd też bardzo ważną rzeczą jest dokładne przestudiowanie terenu w rejonie obrony pułku i odpowiednie przygotowanie manewru.

1.2. Warunki przejścia pułku do obrony

W zależności od otrzymanego zadania i sytuacji pułk może przechodzić do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem lub bez styczności z nim.

Styczność z nieprzyjacielem lub jej brak ma zasadniczy wpływ na organizację i prowadzenie obrony. Bez styczności warunki organizacji będą o wiele dogodniejsze i broniący się będzie zazwyczaj dysponował większą ilością czasu; jest on

jednak bardziej narażony na uderzenia jądrowe, które nieprzyjaciel może wykonywać już na przedni skraj celem szybkiego przełamania obrony z marszu.

1.3. Przejście pułku do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem

Pułk będzie zazwyczaj prowadzić działania w składzie dywizji i realizować zadania stawiane przez nią. Do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem może przechodzić w następujących wypadkach:

- w wyniku niepomyślnego rozwoju działań bojowych, np.: załamania się natarcia, niepomyślnego rozwoju boju spotkaniowego;
- w celu odparcia z miejsca kontrataku przeważających sił nieprzyjaciela;
- dla umocnienia i utrzymania uchwyconych rejonów do czasu podejścia sił głównych dywizji;
- celem zabezpieczenia otwartego skrzydła nacierającej dywizji.

Względne bezpieczeństwo pierwszego rzutu pułku przed uderzeniami jądrowymi w warunkach przechodzenia do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem wzmaga zagrożenie środkami konwencjonalnymi. Ciągłe i bezpośrednie oddziaływanie nieprzyjaciela ma przemożny wpływ na organizację obrony, wymaga dużej operatywności i maksymalnego wysiłku organizacyjnego wszystkich szczebli dowodzenia. Wydłuża również czas potrzebny na organizację obrony, przede wszystkim związany z wykonaniem niezbędnych prac inżynieryjnych /bardzo ograniczone możliwości wykorzystania sprzętu technicznego/, zwiększając równocześnie wysiłek fizyczny ludzi i powodując ich zmęczenie.

Pułk, przechodząc do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, rozpocznie jej organizację przeważnie w takim ugrupowaniu, w jakim dotychczas działał, stopniowo dokonując koniecznych zmian. Pododdziały pułku, zwłaszcza pierwszorzutowe, w zależności od rodzaju dotychczas prowadzonych działań i wykonywanych zadań mogą przechodzić do obrony nie jednocześnie, lecz w miarę osiągania określonej rubieży. Często, gdy jedne już przechodzą do obrony, inne będą jeszcze nacierać, ścigać

nieprzyjaciela, lub dokonywać poprawy położenia.

Powyższe warunki mogą powodować, że przedni skraj nie będzie miał linearnego a tym bardziej ciągłego frontu i między poszczególnymi rejonami obrony mogą występować - oprócz przewidzianych - również niezamierzone luki. Możliwość przerwania się nieprzyjaciela lub przeniknięcia poprzez luki, w wypadku niedostatecznej ilości czasu na odpowiednie ich zablokowanie, zobowiązuje do organizacji obrony okrężnej na każdym szczeblu, umożliwiającej odpieranie uderzeń z dowolnego kierunku.

1.4. Przejście pułku do obrony bez styczności z nieprzyjacielem

Pojęcie styczności jest pojęciem względnym; jest to przede wszystkim możliwość wzajemnego bezpośredniego rażenia ogniem podstawowych środków określonego szczebla organizacyjnego.

Za styczność bezpośrednią uważamy oddalenie walczących stron, pozwalające na wzajemne obezwładnienie ogniowe środkami występującymi na danym szczeblu.

Pułk będzie więc organizował obronę bez styczności z nieprzyjacielem wtedy, gdy jego elementy ugrupowania znajdują się poza zasięgiem głównej masy ognia artylerii nieprzyjaciela. Można wyróżnić następujące wypadki, w których pułk będzie przechodzić do obrony bez styczności z nieprzyjacielem:
- gdy pułk w ramach dywizji organizuje obronę jako jej drugi rzut lub odwód;
- gdy dywizja, w której skład wchodzi, organizuje obronę bez styczności z nieprzyjacielem;
- przy organizacji obrony wybrzeża lub wyspy;
- gdy pułk działa jako oddział wydzielony w pasie przesłaniania.

Podczas przechodzenia do obrony bez styczności z nieprzyjacielem zagrożenie bronią masowego rażenia jest większe. Pułk ma możliwość dokładnego przestudiowania terenu i wyboru najdogodniejszych pozycji i rejonów obrony. Zazwyczaj będzie

posiadał czas na użycie sprzętu technicznego do rozbudowy inżynieryjnej rejonów obrony, co może zapewnić osiągnięcie gotowości w nakazanym terminie. Większa swoboda poruszania się w terenie, a także więcej czasu, pozwala na dokładniejszą organizację systemu ognia oraz przygotowanie manewru siłami i środkami.

Brak styczności pozwala również w większym stopniu na rozbudowę zapór inżynieryjnych przede wszystkim przed frontem obrony pułku.

1.5. Rola, miejsce i zadania pułku w obronie

Pułk prowadzi obronę z zasady w ramach dywizji, rzadziej samodzielnie. Rola pułku w obronie zależy od miejsca w ugrupowaniu bojowym dywizji, zadania i ważności bronionego przezeń rejonu, posiadanych sił i środków.

Pułk zmechanizowany może prowadzić walkę obronną w pierwszym lub drugim rzucie dywizji /odwodzie ogólnym/, natomiast pułk czołgów - jako bardziej predysponowany do wykonywania kontrataków - z zasady będzie używany w obronie do drugiego rzutu lub odwodu ogólnego. Każdy z nich może działać jako oddział wydzielony w pasie przesłaniania lub częścią sił organizować obronę pozycji przedniej. Dywizja skupia wysiłek obrony na określonych kierunkach, stąd też pułk może się znaleźć na jej głównym lub pomocniczym kierunku.

Treść zadań pułku oraz sposób ich wykonania zależy przede wszystkim od zamiaru rozegrania walki przez dywizję, od tego, czy dywizja zamierza załamać natarcie nieprzyjaciela w oparciu o uporczywą obronę pułków pierwszego i kontrataki drugim rzutem, czy też w głębi obrony.

Przy ześrodkowaniu głównego wysiłku w rejonie obrony pułków pierwszego rzutu zadaniem ich będzie zadanie nieprzyjacielowi znacznych strat przed przednim skrajem obrony i utrzymanie rejonów decydujących o ich trwałości, a w wypadku włamania się nieprzyjaciela w ich obronę - niszczenie go kontratakami drugich rzutów. Gdy kontratak drugim rzutem jest niemożliwy

lub niecelowy pułk nie dopuszcza do rozprzestrzeniania się nieprzyjaciela w głąb obrony i w stronę skrzydeł oraz stwarza warunki do wykonania kontrataku drugim rzutem dywizji.

Zadaniem pułku drugiego rzutu dywizji jest rozbicie nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony, i załamanie jego natarcia. Zadanie to może zrealizować poprzez wykonanie kontrataku lub obronę kolejnej pozycji, a także - wypadku pułku czołgów /pz na BWP/ - poprzez zajęcie całością lub częścią sił przygotowanej rubieży ogniowej.

Ponadto pułk, będąc w drugim rzucie, może wykonywać zadania:
- wzmocnienia lub zamiany pułku pierwszego rzutu, który poniósł duże straty;
- rozbijania desantu nieprzyjaciela;
- wykonania uderzenia przed przedni skraj obrony we współdziałaniu z innymi oddziałami;
- zamykania wyrw, które powstały po uderzeniach jądrowych nieprzyjaciela.

Gdy zamiar walki przewiduje wykonywanie kontrataków, wówczas pułk będący w drugim rzucie dywizji nie obsadza kolejnej rubieży /pozycji/, lecz rozmieszcza się w rejonie, i w nim przygotowuje również obronę. Rozmieszczenie w rejonie stwarza pułkowi lepsze warunki wyjścia do kontrataku, a w razie konieczności ma on również możliwość obsadzenia przygotowanej pozycji.

W wypadku gdy dywizja, skupiając główny wysiłek obrony w głębi, zamierza ostatecznie załamać natarcie nieprzyjaciela w oparciu o pozycję drugiego rzutu, wówczas zadaniem pierwszorzutowych pułków będzie maksymalne zaangażowanie sił i środków nieprzyjaciela w walce o ich pozycje, zadanie mu znacznych strat, kanalizowanie jego sił w określonych kierunkach z równoczesnym ich skupianiem, co stworzy opłacalne cele do uderzeń jądrowych oraz ześrodkowań ognia broni konwencjonalnej. Pułk, jako drugi rzut dywizji zadaje znaczne straty i załamuje ostatecznie natarcie nieprzyjaciela ześrodkowanym ogniem artylerii w rejony zagęszczenia sił nieprzyjaciela oraz skupieniem większości środków przeciwpancernych na kie-

runkach głównej masy jego czołgów.

Pułk drugiego rzutu, nie przewidziany do kontrataków, zawczasu zajmuje wyznaczone mu pozycje i przygotowuje się do uporczywej obrony.

Odwód ogólnowojskowy będzie otrzymywał zadania doraźne, wynikłe podczas walki. Przeważnie będzie to zadanie walki z nieprzyjacielem, który włamał się w głąb obrony. Zadanie to może realizować poprzez wykonywanie kontrataków lub obronę pozycji. Poza tym może wykonywać jedno z zadań - lub jego część - przewidzianych dla drugiego rzutu.

Pułk jako oddział wydzielony dywizji w pasie przesłaniania może otrzymać następujące zadania:
- opóźnić podejście nieprzyjaciela do głównego pasa obrony dywizji;
- zmusić do rozwinięcia jego sił głównych i - zadając im straty - osłabić i zdezorganizować natarcie na główny pas obrony;
- rozpoznać kierunki natarcia ze szczególnym uwzględnieniem kierunku głównego uderzenia;
- nie dopuścić do wcześniejszego rozpoznania przebiegu głównego pasa.

1.6. Elementy składowe obrony pułku

Obronę pułku stanowią:
- ugrupowanie bojowe;
- system ognia;
- inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony.

Wymienione elementy obrony pułku stanowią jednolitą całość. Występując samodzielnie, są jednocześnie ściśle ze sobą związane i wzajemnie się warunkujące.

Rozpatrując ugrupowanie, należy pamiętać, że będzie ono warunkować możliwości optymalizacji systemu ognia, a inżynieryjna rozbudowa będzie uwarunkowana potrzebami konkretnego ugrupowania bojowego. Podstawą siły obronnej pułku jest ogień, ale i on może w pełni przejawiać swą moc tylko w powiązaniu z rozbudową inżynieryjną i działaniem wojsk odpowiednio ugrupowanych.

Ugrupowanie bojowe pułku

Ugrupowanie bojowe pułku w obronie zależy od wielu czynników, takich jak:
- treść zadania pułku;
- sytuacja taktyczna;
- teren rozegrania walki obronnej;
- ważność bronionego kierunku i przewidywana siła uderzenia nieprzyjaciela.

Łączna ocena powyższych czynników powinna decydować o przyjęciu odpowiedniego - w danej sytuacji - ugrupowania pułku.

W każdym wypadku ugrupowanie bojowe powinno odpowiadać zamiarowi rozegrania walki obronnej i gwarantować:
- najefektywniejsze wykorzystanie sił i środków;
- narastanie siły oporu w miarę natarcia nieprzyjaciela;
- utrzymanie ważnych rejonów obrony, zapewniających jej trwałość;
- sprawność manewru, wykonania kontrataków i odtwarzania naruszonego systemu ognia;
- korzystne warunki dowodzenia i współdziałania oraz zabezpieczenia działań bojowych;
- ochronę wojsk i sprzętu przed uderzeniami bronią masowego rażenia i ogniem nieprzyjaciela;
- jak najlepsze wykorzystanie terenu do obrony.

W zależności od otrzymanego zadania i zamiaru rozegrania walki, posiadanych sił i środków, szerokości rejonu obrony oraz charakteru terenu pułk może się ugrupować w jednym lub dwu rzutach. Zasadniczym ugrupowaniem pułku będzie ugrupowanie w dwa rzuty. Jednorzutowe pułk przyjmuje w następujących wypadkach:
- gdy nie posiada dostatecznej ilości sił, by przyjąć ugrupowanie dwurzutowe;
- gdy przeszedł z natarcia lub innego rodzaju działań do obrony w ugrupowaniu jednorzutowym i nie miał możliwości odtworzenia drugiego rzutu;

- gdy teren nie pozwala na wykorzystanie drugiego rzutu.

Ponadto pułk ugrupowuje się jednorzutowo na rozkaz przełożonego, np. gdy tworzy odwód ogólnowojskowy.

Tworząc elementy ugrupowania obronnego pułku, należy kierować się zasadą trwałości i aktywności obrony, a równocześnie mieć na uwadze, aby liczba tworzonych elementów nie utrudniała dowodzenia.

Ugrupowanie bojowe pułku w obronie składa się z:
- pododdziałów pierwszego rzutu;
- pododdziałów drugiego rzutu lub odwodu /odwodów/ ogólnowojskowego;
- pododdziałów artylerii dyspozycyjnej dowódcy pułku lub pułkowej grupy artylerii /PGA/;
- pododdziału przeciwlotniczego pułku;
- odwodu przeciwpancernego;
- oddziału zaporowego;
- odwodu inżynieryjnego;
- oddziału zabezpieczenia ruchu;
- odwodu chemicznego;
- pododdziałów tyłowych.

Ponadto mogą być jeszcze inne /na stałe lub doraźnie/ organizowane elementy, gdy będzie tego wymagać sytuacja, np. odwód przeciwpożarowy.

Pierwszy rzut jest niezwykle ważnym elementem w obronie pułku. Od jego uporczywości w utrzymaniu ważnych rejonów na pierwszej pozycji, siły i celności ognia - zwłaszcza przeciwpancernego - oraz odporności na ogień nieprzyjaciela zależeć będzie załamanie natarcia przed przednim skrajem. Ale nawet w wypadku włamania się nieprzyjaciela w głąb obrony, do zadań pierwszego rzutu należeć będzie stworzenie warunków do jego rozbicia i ostatecznego załamania natarcia.

Do pierwszego rzutu wydziela się z zasady większą część sił i środków oraz wspiera jego walkę ogniem i działaniem większości innych elementów ugrupowania bojowego.

Pułk zmechanizowany w ugrupowaniu dwurzutowym może wydzielić do pierwszego rzutu dwa-trzy bataliony piechoty, które może wzmocnić czołgami, saperami i baterią artylerii pułkowej. Gdy batalion posiada w wyposażeniu bojowe wozy piechoty, inne wzmocnienie - poza saperami - nie jest konieczne. Przy jednorzutowym ugrupowaniu pułk wydziela do pierwszego rzutu - trzy-cztery bataliony.

Pułk czołgów wydziela do pierwszego rzutu do trzech kompanii czołgów, a przy jednorzutowym ugrupowaniu - do czterech kompanii czołgów. Prowadząc obronę w pierwszym rzucie dywizji, może być wzmocniony dodatkowo siłami od kompanii do batalionu piechoty.

Najważniejszym zadaniem pierwszego rzutu pułku będzie utrzymanie pierwszej pozycji.

Drugi rzut pułku może się składać z 1-2 batalionów, w tym przeważnie batalionu czołgów, który jest najbardziej predysponowany do wykonywania kontrataków a także niszczenia czołgów nieprzyjaciela, które wdarły się w głąb obrony z rubieży ogniowych. Pułk czołgów może wydzielić do drugiego rzutu 1-3 kompanie czołgów.

Drugi rzut pułku broni rejonu na drugiej pozycji, zamyka wyrwy powstałe po uderzeniach jądrowych nieprzyjaciela oraz zamienia pododdziały pierwszego rzutu, które utraciły zdolność bojową.

Odwód ogólnowojskowy tworzy się - w składzie do dwóch kompanii /kp, kcz/ - wtedy, gdy pułk ugrupowany jest w jednym rzucie. Odwód wykonuje głównie zadania doraźne wynikłe w toku prowadzenia walki obronnej.

Artyleria. Pułk w obronie może otrzymać 1-2 dywizjony artylerii /w wyjątkowych wypadkach - 3 dywizjony/, a niekiedy może w ogóle jej nie otrzymać.

Przydzieloną do pułku artylerię należy z zasady wykorzystywać w sposób scentralizowany, tworząc pułkową grupę artylerii /PGA/, której stanowiska ogniowe wyznacza się między pierwszą a drugą pozycją oraz w rejonie drugiej pozycji, nie bliżej niż 3-4 km od przedniego skraju. Gdy pułk otrzymał przy-

dział artylerii, organiczną baterię 122 mm haubic przydziela się do batalionu pierwszego rzutu.

Pułk organizuje obronę przeciwlotniczą w oparciu o środki organiczne pododdziałów, przede wszystkim batalionów i baterii przeciwlotniczej pułku. Ugrupowanie ich łączy się ściśle z osłanianymi obiektami. Obiektami podlegającymi osłonie są przede wszystkim: stanowiska dowodzenia pułku, stanowiska ogniowe artylerii, ważne rejony w obronie pułku, drugi rzut w rejonie ześrodkowania, a szczególnie podczas wychodzenia do kontrataku.

Niekiedy przełożony może włączyć pododdziały przeciwlotnicze pułku do doraźnych przeciwlotniczych oddziałów zaporowych i wyznaczyć im stanowiska ogniowe.

Odwód przeciwpancerny organizowany jest w pułku zmechanizowanym z etatowej baterii przeciwpancernej pułku i głównym jego zadaniem jest niszczenie czołgów nieprzyjaciela, które przerwały się w głąb obrony.

Może ponadto wykonywać zadania:
- zamykać wyłom po uderzeniu jądrowym nieprzyjaciela;
- zabezpieczać styk, skrzydło lub istniejącą lukę;
- zabezpieczać rubież wyjścia drugiego rzutu do kontrataku.

Odwód przeciwpancerny /OPpanc/ wykonuje swoje zadania z rubieży ogniowych. Odwodowi określa się 2-3 kierunki zagrożenia pancernego, na których wyznacza się i przygotowuje po 2-3 rubieże ogniowe. OPpanc pułku rozmieszcza się między pierwszym a drugim rzutem pułku.

Oddział zaporowy /OZap/ pułku organizuje się zazwyczaj w sile plutonu saperów ze środkami minowania. Rozmieszcza się między pierwszym a drugim rzutem z przeznaczeniem do manewrowego minowania na kierunkach natarcia czołgów nieprzyjaciela. Zazwyczaj działa w ścisłym współdziałaniu z odwodem przeciwpancernym.

Odwody: inżynieryjny i chemiczny tworzy się z organicznych pododdziałów /kompanii saperów i plutonu chemicznego/, rozmieszcza między pozycjami lub w rejonie drugiej pozycji, najczęściej w pobliżu stanowiska dowodzenia, z przeznaczeniem

do wykonania zadań wynikłych w toku walki.

Grupę ratunkowo-ewakuacyjną organizuje się celem udzielenia pomocy pododdziałom w rejonach porażenia bronią masowego rażenia. W jej skład mogą wchodzić: pluton chemiczny w całości lub jego część, część kompanii saperów, medycznej, remontowej i do kompanii piechoty. Do działania zbiera się ją na sygnał ze wskazaniem rejonu.

str. 41 anckl

System ognia pułku

Na system ognia pułku składa się: ogień artylerii organicznej i przydzielonej, ogień środków przeciwpancernych, bojowych wozów piechoty i czołgów, ogień broni pododdziałów piechoty oraz ogień środków przeciwlotniczych.

Przy organizacji systemu ognia dowódca pułku wskazuje rejony uderzeń środków przełożonego: planowane uderzenia jądrowe, uderzenia lotnictwa, ognie artylerii i innych środków.

Organizacja systemu ognia polega na stworzeniu ciągłych stref ognia wszystkich rodzajów broni, będących w wyposażeniu pułku, zarówno przed przednim skrajem, w lukach i na skrzydłach, jak i w głębi obrony.

Planując ogień artylerii, należy pamiętać - z jednej strony - o konieczności rażenia nieprzyjaciela w jak największej odległości od przedniego skraju, z drugiej natomiast - o tym, aby zbyt wcześnie nie zdradzić stanowisk ogniowych /co mogłoby dać możliwość zniszczenia lub obezwładnienia artylerii w najbardziej - dla broniącego się - niekorzystnym momencie/. Stąd podchodzącego nieprzyjaciela należy razić z wysuniętych lub zapasowych stanowisk. Artyleria razi nieprzyjaciela dalekimi napadami ogniowymi, ogniami ześrodkowanymi i zaporowymi przed przednim skrajem, na kierunkach natarcia głównej masy jego piechoty i czołgów. Nieprzyjaciel, który włamał się w głąb obrony, powinien być obezwładniony ogniem ześrodkowanym, a dla wzbronienia jego rozprzestrzeniania się powinny być wykonane ognie zaporowe. Podczas wsparcia kontrataku ognie ześrodkowane wykonuje się na najważniejsze cele.

System ognia przeciwpancernego obejmuje zorganizowany ogień dział, czołgów, bojowych wozów piechoty, przeciwpancernych pocisków kierowanych i granatników rozmieszczonych w kompanijnych punktach oporu i batalionowych rejonach obrony, na rubieżach ogniowych odwodu przeciwpancernego i czołgów drugiego rzutu. Mogą być również tworzone zasadzki czołgowe, które celowo jest rozmieszczać przed przednim skrajem obrony w lukach i na skrzydłach pododdziałów oraz w głębi obrony na prawdopodobnych kierunkach natarcia czołgów nieprzyjaciela do niespodziewanego ich rażenia ogniem z bliskiej odległości. Szczególną rolę odegrają bojowe wozy piechoty, które ze względu na posiadane uzbrojenie i dużą manewrowość będą stanowiły o sile punktów oporu.
System ognia przeciwpancernego powinien tworzyć ciągłą strefę przed przednim skrajem na całą szerokość obrony pułku oraz zapewniać rażenie środków pancernych nieprzyjaciela na całą głębokość obrony.

System ognia broni strzeleckiej organizuje się w celu niszczenia siły żywej nieprzyjaciela. Podstawą tego systemu jest ogień wszystkich środków strzeleckich włącznie z bronią pokładową bojowych wozów piechoty i transporterów opancerzonych. Powinien tworzyć ciągłą strefę wokół kompanijnych punktów oporu.

Całość systemu ognia pułku organizuje się w oparciu o konkretne warunki terenowe, zwłaszcza istniejące przeszkody naturalne, oraz w ścisłym powiązaniu z rozbudową zapór inżynieryjnych.

sk. 41 aneks

System ognia osiąga gotowość wówczas, gdy obsługi środków ogniowych zajęły stanowiska, postawiono im zadanie, przygotowały dane do strzelania oraz zostały zaopatrzone w amunicję.

Inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony pułku

Inżynieryjna rozbudowa szczególnie rozbudowa fortyfikacyjna i zapór inżynieryjnych - jest jednym z zasadniczych elementów trwałości obrony. Bardzo ważnym elementem są również przedsięwzięcia maskowania.

Pułk rozbudowuje m.in.:
- dwie pozycje obronne;
- stanowiska ogniowe artylerii;
- stanowiska ogniowe środków przeciwlotniczych;
- drogi dojazdu, rubieże ogniowe i rubieże kontrataku, oraz rubieże odwodów specjalnych /OPpanc i OZap/;
- stanowisko dowodzenia i punkty obserwacyjne.

Ponadto może rozbudowywać odcinki pozycji ryglowej i pozorne oraz pozycję przednią.

Pierwszą pozycję tworzą rejony obrony batalionów pierwszego rzutu /kompanie czołgów pcz/, które z kolei składają się z kompanijnych /plutonowych/ punktów oporu. Kompania piechoty ma możliwość organizacji i prowadzenia obrony w punkcie oporu o szerokości 1-1,5 km oraz głębokości 0,5-1 km, a kompania czołgów - o szerokości 1,5-2 km i głębokości 1-1,5 km. Między kompanijnymi punktami oporu mogą wynosić 1,5 km, a między kompaniami czołgów do 2 km. Batalion piechoty może więc bronić rejonu o szerokości 3-5 km i głębokości do 3 km. Luki między batalionowymi rejonami obrony powinny z jednej strony zapewnić rozśrodkowanie wzdłuż frontu, tak by jedno uderzenie jądrowe średniej mocy nie poraziło dwóch batalionów, a z drugiej - by środki tychże batalionów były w stanie przestrzeliwać ją. Luki między batalionowymi rejonami obrony mogą więc wynosić do 2 km. Szerokość rejonu obrony pułku wynosi do 10 km.

Drugą pozycję rozbudowuje - na podobnych zasadach - drugi rzut pułku w odległości 4-6 km od pierwszej. Natomiast z głębokości pozycji oraz ich oddalenia wynika, że głębokość rejonu obrony powinna wynosić 10-12 km.

Jeżeli w obronie pułku zostały zaplanowane kontrataki drugim rzutem, rozbudowuje się rubieże jego rozwinięcia, a w wypadku gdy w skład drugiego rzutu wchodzą czołgi - również rubieże ogniowe. Szerokość rubieży kontrataku będzie się pokrywać z normami przewidzianymi dla tych pododdziałów w natarciu.

Poza tym pułk pierwszego rzutu na rozkaz dowódcy dywizji może organizować pozycję przednią lub pozycję ubezpieczeń bojowych. Na pozycję przednią na swoim kierunku pułk może wydzielić od kompanii do batalionu piechoty /kcz/. Wydzielone na pozycję przednią pododdziały czołgów należy wzmocnić piechotą /do kcz - pluton piechoty/.

Pozycję przednią tworzy się w styczności lub bez styczności z nieprzyjacielem, wtedy gdy istnieją ku temu warunki, dla osiągnięcia następujących celów:

- wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do przebiegu przedniego skraju obrony;
- stworzenie dogodniejszych warunków rozbudowy pierwszej pozycji i zabezpieczenie przed niespodziewanym uderzeniem wojsk nieprzyjaciela;
- zabezpieczenie - przed rozpoznaniem nieprzyjaciela - głównych rejonów obrony, a zwłaszcza systemu ognia przeciwpancernego;
- rozpoznanie kierunków natarcia nieprzyjaciela, a zwłaszcza głównego kierunku uderzenia;
- zmuszenie do rozwinięcia sił głównych nieprzyjaciela i dezorganizacja jego natarcia.

Pozycję przednią rozbudowuje się systemem kompanijnych punktów oporu na najdogodniejszych kierunkach natarcia nieprzyjaciela w oparciu o dogodną rubież terenową, która może być oddalona od przedniego skraju ~~6-9 km~~. 6-8 km

W wypadku gdy istnieją sprzyjające warunki a nie organizuje się pozycji przedniej, wówczas pułk pierwszego rzutu może organizować pozycję ubezpieczeń bojowych. Głównym jej zadaniem będzie zabezpieczenie pododdziałów pułku broniących pierwszej pozycji przed rozpoznaniem i niespodziewanym napadem nieprzyjaciela. Pozycję ubezpieczeń bojowych organizuje się siłami do wzmocnionych plutonów z batalionów pierwszego rzutu pułku, a oddalenie jej od przedniego skraju może wynosić około 2 km.

Dochodzi ze str. 44 dekret.

Ponadto w ścisłym powiązaniu z systemem ognia rozbudowuje się zapory inżynieryjne.

2. Organizacja obrony

Organizacja obrony jest to cały kompleks zabiegów podejmowanych przez dowódcę i sztab pułku, związanych z wypracowaniem i przekazaniem decyzji oraz przygotowaniem wojsk do jej realizacji /realizacji celu obrony/.

Organizacja obrony rozpoczyna się zwykle z chwilą otrzymania przez dowódcę pułku rozkazu przejścia do obrony. Składa się na nią:

- powzięcie przez dowódcę pułku decyzji o obronie, rekonesans i postawienie zadań bojowych pododdziałom;
- organizacja współdziałania;
- organizacja dowodzenia i łączności;
- organizacja zabezpieczenia działań bojowych i pracy politycznej.

str. 44 anek 1

Metoda pracy dowódcy i sztabu w zakresie organizacji obrony pułku zależy od konkretnej sytuacji taktycznej, przede wszystkim zaś od charakteru działań nieprzyjaciela, rodzaju terenu i czasu, jaki pozostaje na organizację obrony. W każdej sytuacji sposób pracy dowódcy i sztabu w zakresie organizacji obrony pułku powinien być taki, by zapewnił stałą gotowość pododdziałów do odparcia uderzeń nieprzyjaciela, dokładne przestudiowanie i umiejętne wykorzystanie terenu, zajęcie obrony we właściwym czasie w sposób zorganizowany oraz dokładną organizację systemu ognia wszystkich rodzajów.

W styczności z nieprzyjacielem dowódca pułku, organizuje umocnienie dogodnych rubieży, podejmuje decyzję o obronie i stawia zadania pododdziałom zwykle na podstawie mapy, organizuje współdziałanie, a następnie, jeżeli sytuacja na to pozwala, udokładnia je w czasie rekonesansu.

Praca dowódcy i sztabu pułku nad organizacją obrony, przy przejściu do niej bez styczności z nieprzyjacielem, rozpoczyna się zwykle od rekonesansu. Następnie podejmuje się decyzję o obronie i stawia w terenie zadania bojowe pododdziałom.

Podstawowym czynnikiem osiągnięcia tych celów jest szybkie rozwiązywanie poszczególnych problemów i równoległość

pracy na szczeblu dowództwa pułku i podległych pododdziałów.

2.1. Powzięcie decyzji

Powzięcie decyzji stanowi podstawowy etap pracy dowódcy pułku związany z organizacją obrony. Decyzja dowódcy pułku o obronie wyraża zamiar rozegrania walki i sposób realizacji stojącego przed pułkiem zadania.

W decyzji dowódca pułku między innymi określa: sposób rażenia nieprzyjaciela na prawdopodobnych kierunkach jego natarcia; rejony, w których zamierza się wykonać na nieprzyjaciela uderzenia bronią jądrową oraz kontrataki; rejony, od których utrzymania zależy trwałość obrony; ugrupowanie sił i środków oraz inżynieryjną rozbudowę rejonu obrony z uwzględnieniem właściwości terenu i manewru.

Decyzja dla pułku powinna obejmować:

- zamiar działań;
- zadania bojowe pododdziałów /elementów ugrupowania bojowego/;
- sposób współdziałania;
- organizację dowodzenia;
- zabezpieczenie działań bojowych i zadania pracy partyjno-politycznej;

Powzięta decyzja powinna zapewnić jak najlepsze wykorzystanie artylerii, wozów bojowych i środków przeciwpancernych, skuteczną obronę przed bronią masowego rażenia nieprzyjaciela oraz wykonanie kontrataków i manewrów w czasie walki.

W meldunku decyzji dowódca pułku ponadto podaje dane o nieprzyjacielu i wnioski z oceny jego sił i działań.

Decyzję o obronie pułku dowódca wypracowuje w wyniku przeprowadzonej analizy zadania i oceny sytuacji. Metoda przeprowadzenia analizy zadania i oceny sytuacji jest uzależniona przede wszystkim od czasu, jakim dysponuje dowódca na organizację obrony, oraz aktualnego położenia i charakteru działań pułku.

Dowódca analizuje zadanie w zasadzie samodzielnie. Natomiast sytuację oceniać może samodzielnie /zwłaszcza, jeżeli czas jest ograniczony/ lub przy współudziale szefa sztabu i oficerów sztabu pułku.

Sztab pułku zgodnie z wytycznymi dowódcy przygotowuje dane do decyzji, a po jej powzięciu przez dowódcę, ściśle i terminowo wykonuje czynności organizacyjne oraz kontroluje podległe wojska i udziela im pomocy we właściwym zorganizowaniu obrony.

Dowódca w każdej sytuacji natychmiast po powzięciu decyzji powinien przekazać ją podwładnym. O powzięciu decyzji melduje on bezpośredniemu przełożonemu i informuje sąsiadów. Meldowanie decyzji nie powinno opóźnić jej realizacji.

Analiza zadania

Celem analizy zadania jest jego zrozumienie. Aby właściwie zrozumieć swoje zadanie, dowódca pułku musi wpierw uzmysłowić sobie, w jaki sposób przełożony chce działać, aby wykonać stojące przed nim zadanie, jakie do tego angażuje siły i środki i jakie przewiduje dla nich zadania.

Przystępując do analizy zadania, dowódca przede wszystkim powinien wyjaśnić, czy na kierunku pułku zostaną wykonane przez dywizję uderzenia jądrowe i jaki będzie to miało wpływ na wykonanie zadania pułku.

Zrozumienie zamiaru przełożonego pozwoli dowódcy określić miejsce i rolę pułku w realizacji tego zamiaru, to znaczy zrozumieć swoje zadanie, znać jego wagę i zdawać sobie sprawę z tego, co w nim najważniejsze.

Proces myślowy dotyczący analizy zadania rozpoczyna się z chwilą jego otrzymania i trwa do czasu wyjaśnienia przez dowódcę takich problemów, jak:

- jakie znaczenie ma kierunek broniony przez pułk /główny czy pomocniczy/;
- na czym polega zadanie pułku /na uporczywym utrzymywaniu nakazanego rejonu, czy na czasowym utrzymaniu ważnych rejonów, pozycji dla stworzenia warunków do organizacji obrony w głębi/;
- w jaki sposób, i w którym miejscu zostaną wykonane uderzenia ogniowe;

- w jaki sposób walczyć z nieprzyjacielem, który włamie się w ugrupowanie pułku /kontrataki czy obrona pozycji/;
- gdzie przyjąć kierunek skupienia głównych wysiłków;
- jakie przyjąć ugrupowanie bojowe /w jeden czy dwa rzuty/.

Kalkulacja czasu

Dowódca nie może wyciągnąć właściwych wniosków z analizy zadania i oceny sytuacji bez uwzględnienia czynnika czasu. Dlatego też kalkulację czasu przeprowadza się jednocześnie z analizą zadania lub natychmiast po jej zakończeniu. Przeprowadza ją dowódca osobiście lub wspólnie z szefem sztabu.

Dane wyjściowe do kalkulacji czasu otrzymuje pułk w rozkazie przełożonego. Dotyczą one zwykle następujących przedsięwzięć:
- czasu meldowania decyzji;
- terminu zajęcia obrony przez pułk;
- gotowości systemu ognia;
- gotowości inżynieryjnej rozbudowy rejonu obrony pułku.

W oparciu o te dane i uwzględniając czas otrzymania zadania dowódca określa czas ogólny, jakim dysponuje na realizację zadania, ustala niezbędne minimum czasu na wypracowanie decyzji oraz realizację każdego z pozostałych przedsięwzięć wchodzących w zakres organizacji obrony. Stąd ustala następujące terminy:
- powzięcia decyzji, rekonesansu i postawienia zadań bojowych pododdziałom;
- zajęcia obrony przez poszczególne pododdziały;
- gotowości systemu ognia i inżynieryjnej rozbudowy rejonu obrony pułku;
- czasu przeprowadzenia kontroli gotowości obrony.

Po dokonaniu analizy zadania i kalkulacji czasu dowódca określa, jakie czynności należy wykonać natychmiast, aby pododdziały pułku mogły jak najszybciej przystępować do organizacji obrony. W celu realizacji tych czynności, natychmiast po ich ustaleniu, przekazuje się je poszczególnym pododdziałom w formie zarządzeń wstępnych. Zarządzenia te wyprzedzają zadania bojowe, aby w ten sposób stworzyć bardziej dogodne warunki

organizacji obrony przez pułk i nadać kierunek aktualnej działalności bojowej podwładnym.
Zarządzenia przekazuje podwładnym osobiście dowódca lub szef sztabu; ten ostatni po uprzednim otrzymaniu wytycznych w tym zakresie od dowódcy pułku. Zakres przekazywanych zarządzeń będzie zależał od warunków przechodzenia pułku do obrony.

Szczególnie ważne jest wczesne przekazanie zarządzeń w skomplikowanych warunkach, np. przy przechodzeniu pułku do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem. W takiej sytuacji do przedsięwzięć, które należy wykonać bezzwłocznie, należy przede wszystkim postawienie poszczególnym pododdziałom zadań dotyczących uchwycenia /zajęcia/ lub umocnienia dogodnych rubieży do zorganizowania obrony. Oprócz tego mogą być przekazane zarządzenia dotyczące: organizacji rozpoznania; organizacji systemu ognia w celu odparcia ataków nieprzyjaciela; zabezpieczenia skrzydeł i luk; likwidacji ognisk oporu lub desantów powietrznych na tyłach; budowy zapór, przede wszystkim w głębi i na kierunkach zagrożenia pancernego, i inne.

Jeśli dowódca zamierza w trakcie oceny sytuacji wysłuchać poszczególnych oficerów sztabu i szefów rodzajów wojsk, to po przeprowadzeniu analizy zadania i kalkulacji czasu - osobiście lub przez szefa sztabu - może przekazać niezbędne wytyczne w celu przygotowania przez nich meldunków - danych do decyzji lub odpowiedzi na interesujące go pytania.

Ocena sytuacji

Na szczeblu pułku w zakres oceny sytuacji wchodzi ocena nieprzyjaciela, sił własnych, sąsiadów, terenu, sytuacji skażeń i zakażeń, stanu pogody, pory roku i doby.

Nieprzyjaciel

Przy ocenie nieprzyjaciela rozpatruje się jego skład bojowy i możliwości. Ze szczególną wnikliwością ocenia się: skład i możliwości tego zgrupowania nieprzyjaciela, które już rozpoczęło lub w najbliższym czasie rozpocznie natarcie; możliwy czas i sposób przejścia do natarcia; prawdopodobny cel działań tych sił i kierunek ich głównego uderzenia.

Następnie rozpatruje się możliwe ugrupowanie nieprzyjaciela oraz prawdopodobny jego manewr przed natarciem i w jego trakcie, możliwe zadania i sposób stosowania środków rażenia, a szczególnie broni jądrowej, artylerii i lotnictwa. Należy również uwzględniać możliwości użycia przez nieprzyjaciela desantów powietrznych. Rozpatruje się również i ustala możliwe kierunki i czas wprowadzenia odwodu nieprzyjaciela do walki, możliwości wykorzystania przez niego warunków terenowych, atmosferycznych, pory dnia, roku itp.

Na podstawie wniosków z oceny nieprzyjaciela dowódca pułku powinien określić:
- czas, siły i kierunki natarcia nieprzyjaciela;
- najbardziej prawdopodobny kierunek głównego uderzenia nieprzyjaciela.

Rozwiązanie tych zagadnień pozwala dowódcy również ustalić:
- jakich danych jest brak i - w związku z tym - jakie zadania postawić organom rozpoznawczym;
- na jakim kierunku i w jakich rejonach skupić główny wysiłek, i jakie do tego przeznaczyć siły i środki;
- gdzie planować uderzenia ogniowe w celu porażenia nieprzyjaciela na podejściach do obrony i w głębi;
- jakie przyjąć ugrupowanie bojowe;
- na jakich kierunkach planować wykonanie kontrataków;
- jakich dokonać przedsięwzięć dotyczących obrony przeciwlotniczej, obrony przed bronią masowego rażenia, ubezpieczenia itp.

Siły własne

Istotą oceny sił własnych jest ustalenie najbardziej celowego sposobu wykorzystania - będących w dyspozycji dowódcy - sił i środków do realizacji stojącego przed pułkiem zadania. Mając to na uwadze, określa się aktualny stan gotowości bojowej pododdziałów pułku i wynikające stąd możliwości utworzenia określonych elementów ugrupowania bojowego. W ocenie uwzględnia się stopień napromieniowania i skażeń stanu osobowego oraz straty, jakie poniosły pododdziały od innych środków

rażenia. Ocenia się również aktualne położenie wojsk własnych w stosunku do nieprzyjaciela i określa, do jakich zadań mogą być one użyte. Na tej podstawie ustala się również możliwości dokonania zmian w ich ugrupowaniu oraz określa, które pododdziały wykorzystać na kierunku głównego wysiłku, które w pierwszym rzucie, a które w drugim. Następnie rozpatruje się stan artylerii oraz możliwości jej wykorzystania w toku walki obronnej. Szczególnie wnikliwie rozpatruje się możliwości zorganizowania obrony przeciwpancernej oraz możliwości pododdziałów inżynieryjnych pułku i pułku w całości w zakresie przygotowania inżynieryjnej rozbudowy terenu. Istotne jest również rozpatrzenie materiałowego, medycznego i technicznego zaopatrzenia pododdziałów.

W wyniku oceny możliwości wojsk własnych dowódca pułku ustala:
- sposób i czas dokonania niezbędnych przegrupowań;
- ugrupowanie bojowe pułku;
- skład i zadania bojowe pododdziałów /elementów ugrupowania bojowego/;
- organizację systemu ognia;
- sposób wykonania manewru siłami i środkami oraz ich współdziałanie;
- przedsięwzięcia w zakresie materiałowego, technicznego i medycznego zabezpieczenia.

Sąsiedzi

Przy ocenie sąsiadów dowódca rozpatruje ich położenie i charakter działań oraz ich wpływ na wykonanie zadania przez pułk i potrzeby z nimi współdziałania. Zwraca się przy tym szczególną uwagę na zagrożenie styków i skrzydeł oraz potrzebę uzgodnienia z nimi wspólnych przedsięwzięć, możliwości udzielania sobie wzajemnej pomocy oraz warunki współdziałania w toku walki obronnej.

Wnioski z oceny sąsiadów powinny być dla dowódcy podstawą do odpowiedzi na następujące pytania:
- jak przebiega przedni skraj obrony;
- w jaki sposób i jakimi siłami zabezpieczyć styki, skrzydła

/rozpoznanie, ogień, manewr sił itp./;
- z kim, w jakim okresie i jak współdziałać?

Teren

Zarówno działania nieprzyjaciela, jak i wojsk własnych są w dużym stopniu uwarunkowane charakterem terenu. Stąd, aby wszechstronnie zbadać wpływ terenu na wykonanie zadania, dowódca pułku ocenia go po stronie nieprzyjaciela i wojsk własnych.

Przy ocenie terenu dowódca ustala przede wszystkim jego ogólny charakter zarówno na podejściach, jak i w głębi obrony pułku. W tym zakresie ocenia się warunki prowadzenia obserwacji, właściwości ochronne i maskujące terenu, możliwe zmiany w jego charakterze po wykonaniu uderzeń jądrowych, stan dróg i przejezdność terenu poza nimi.

Oceniając teren na podejściach, określa się rejony, w których możliwe jest skryte rozśrodkowanie zgrupowań nieprzyjaciela, przypuszczalne drogi jego podejścia do przedniego skraju, rubieże rozwinięcia w kolumny kompanijne oraz rubież ataku, prawdopodobne podstawy wyjściowe, miejsca rozmieszczenia jego artylerii i środków radiotechnicznych.

Przy ocenie terenu po stronie własnej dowódca rozpatruje: możliwy przebieg przedniego skraju i poszczególnych pozycji obronnych, przewidywane zniszczenia, zawały, czy nawet zmiany w ukształtowaniu terenu. Ponadto ocenia się kierunki w terenie dogodnym do uderzeń /kontrataków/, drogi manewru, rubieże rozwinięcia i rejony rozmieszczenia elementów ugrupowania bojowego.

Na podstawie wniosków z oceny terenu dowódca powinien ustalić:
- przypuszczalny kierunek głównego uderzenia nieprzyjaciela;
- rejony, od których utrzymania zależy trwałość obrony pułku;
- sposób rażenia nieprzyjaciela ogniem na podejściach do obrony i przed przednim skrajem;
- rejony obrony batalionów, a w nich kompanijne punkty oporu;
- rubieże ogniowe batalionu czołgów i odwodu przeciwpancernego;

- stanowiska ogniowe artylerii i środków przeciwlotniczych;
- kierunki i rubieże rozwinięcia kontrataków;
- miejsca punktów dowodzenia;
- rozmieszczenie pododdziałów tyłowych pułku;
- drogi dowozu i ewakuacji;
- przebieg przedniego skraju i poszczególnych pozycji wchodzących w skład rejonu obrony pułku z uwzględnieniem obronnych właściwości terenu;
- miejsca budowy zapór przed przednim skrajem i w głębi rejonu obrony oraz obiekty, które należy przygotować do zniszczenia.

2.2. Rekonesans i postawienie zadań bojowych

W każdych warunkach organizacji obrony dowódca pułku powinien dążyć do tego, aby przeprowadzić rekonesans. Rekonesans pozwoli bowiem dowódcy skonfrontować opracowaną na podstawie mapy decyzję z faktyczną sytuacją taktyczną i warunkami terenu i - w wypadku konieczności - wprowadzić do niej niezbędne zmiany.

Przy przejściu pułku do obrony w warunkach bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem nie zawsze możliwe będzie przeprowadzenie rekonesansu w całym rejonie obrony pułku. W tej sytuacji dowódca prowadzi najczęściej rekonesans - tylko na jednym - dwóch punktach, które wybiera się zwykle na przewidywanym kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela. Na innych kierunkach do przeprowadzenia rekonesansu wyznacza się grupę rekonesansową, którą dowodził będzie zastępca dowódcy do spraw liniowych lub wyznaczony oficer sztabu. Grupa ta prowadzi rekonesans równolegle z grupą rekonesansową dowódcy.

Dowódcy grup rekonesansowych, będąc w terenie, powinni dowódcom poszczególnych elementów ugrupowania bojowego przekazywać zarządzenia wynikające z rezultatów rekonesansu i zamiaru dowódcy. Przy przeprowadzeniu rekonesansu najważniejsze jest, aby nie opóźnił on podjęcia ostatecznej decyzji i przekazania jej podwładnym, a przeciwnie - by we wszystkich przypadkach sprzyjał temu celowi.

Krótki czas na organizację obrony zobowiązuje do rozwiązywania w trakcie rekonesansu tylko najważniejszych problemów dotyczących przygotowania obrony przez pułk. Do zagadnień, które powinny być udokładnione i ostatecznie sprecyzowane w czasie rekonesansu, należy zaliczyć:

- najbardziej prawdopodobny kierunek natarcia sił głównych nieprzyjaciela, zwłaszcza jego czołgów;
- prawdopodobne rejony rozwijania środków przenoszenia broni jądrowej nieprzyjaciela;
- rejony wyjściowe i rubieże rozwinięcia jego wojsk w kolumny kompanijne i rubież ataku;
- granice rejonów uderzeń ogniowych przed przednim skrajem i w głębi obrony pułku;
- odcinki ześrodkowanego i zaporowego ognia artylerii;
- rejon głównego wysiłku obrony;
- przebieg w terenie pozycji przedniej, rubieży ubezpieczeń bojowych, przedniego skraju obrony, pozycji i rejonów obrony, rubieży rozwinięcia odwodów, rejonów i pozycji zapasowych i pozornych;
- zorganizowanie systemu ognia, określenie ciągłych stref ognia przeciwpancernego i zadań środków ogniowych;
- główne i zapasowe rejony stanowisk ogniowych artylerii dywizyjnej lub pułkowej grupy artylerii, przeciwpancernych pocisków kierowanych i pododdziałów przeciwlotniczych;
- rubieże ogniowe pododdziałów czołgów i odwodu przeciwpancernego;
- rejony zapór i niszczeń;
- drogi marszu, kierunki i rubieże rozwinięcia drugiego rzutu do kontrataku;
- drogi marszu, kierunki i rubieże działania odwodów specjalnych;
- miejsca punktów dowodzenia;
- sposób osłony luk i skrzydeł;
- rejony rozmieszczenia pododdziałów tyłowych pułku;

Dodatkowo dokładnie Rz. 45

W rezultacie rekonesansu dowódca pułku powinien w sposób ostateczny określić przebieg głównej pozycji obronnej i sposób ześrodkowania na niej sił i środków w czasie walki obron-

nej. Musi też ustalić, gdzie wybrać główne rejony uderzeń ogniowych, oraz sprecyzować, na które obiekty ma być ześrodkowany ogień artylerii.

Po rekonesansie dowódca pułku wydaje rozkaz bojowy pododdziałom /stawia zadania bojowe/, w którym określa dozory, przebieg przedniego skraju obrony i poszczególnych pozycji oraz podaje:

- batalionom pierwszego rzutu: środki wzmocnienia, zadania, kierunki skupienia głównych wysiłków, punkty oporu, które powinny przygotować najważniejsze zadania ogniowe, siły i środki do zabezpieczenia luk i skrzydeł, stanowisko dowódczo-obserwacyjne, linie rozgraniczenia na lewo;
- batalionom drugiego rzutu lub odwodowi ogólnowojskowemu: ponadto rubieże i kierunki rozwinięcia do kontrataku, rubieże ogniowe pododdziałów czołgów do odparcia ataków czołgów nieprzyjaciela;
- artylerii: rejony zmasowania ognia, odcinki ognia ześrodkowanego, rubieże ognia zaporowego, sposób wsparcia kontrataku, rejony stanowisk ogniowych, zużycie amunicji i czas gotowości;
- pododdziałom przeciwlotniczym: sposób osłony wojsk, rejony stanowisk ogniowych i czas gotowości;
- odwodowi przeciwpancernemu i oddziałowi zaporowemu: ich skład, zadania, rejony rozmieszczenia, rubieże ogniowe i rubieże minowania, czas gotowości, dowódcę;
- innym elementom ugrupowania: ich skład, rejon rozmieszczenia i zadania;

Ponadto wszystkim dowódcom pododdziałów podaje:

- sposób i kolejność rozbudowy inżynieryjnej rejonu obrony;
- czas przejścia do obrony i gotowość systemu ognia;
- miejsce i czas rozwinięcia punktów dowodzenia;
- terminy składania meldunków;
- zastępców.

Jeżeli tworzy się pozycję przednią, to określa się jej przebieg, siły i środki przeznaczone do obrony i charakter oraz sposób rozbudowy inżynieryjnej.

Zadania bojowe obrony stawia pododdziałom osobiście dowódca pułku w ustnym rozkazie bojowym.

2.3. Organizacja współdziałania

Dowódca pułku, jeśli pozwalają na to czas i warunki, organizuje współdziałanie w terenie - zwłaszcza w rejonie głównego wysiłku obrony - po postawieniu zadań bojowych pododdziałom.

> Współdziałanie w obronie organizuje się na całą głębokość obrony według prawdopodobnych kierunków natarcia nieprzyjaciela oraz zadań i kierunków kontrataków wojsk własnych, zawsze na korzyść tego elementu ugrupowania, który w danym etapie walki spełnia główne zadania.

Współdziałanie w pułku organizuje się przy współudziale dowódców wszystkich elementów ugrupowania bojowego w celu zapoznania wszystkich zainteresowanych z przewidywanym przez dowódcę sposobem realizacji otrzymanego przez pułk zadania oraz z zadaniami realizowanymi w tym celu przez poszczególne elementy ugrupowania bojowego.

Jeśli nie uda się zebrać dowódców wszystkich elementów w jedno miejsce, to dowódca zobowiązany jest zapoznać nieobecnych z treścią zagadnień rozpatrywanych w toku organizacji współdziałania.

Treść współdziałania może być różna i zależy przede wszystkim od warunków, w jakich pułk przechodzi do obrony. W każdych jednak warunkach podczas organizowania współdziałania ustala się:

- zadania rozpoznania wszystkich rodzajów w zakresie wykrycia przede wszystkim broni masowego rażenia i innych środków ogniowych dla niezwłocznego ich zwalczania;
- koordynację artylerii i czołgów wysuniętych do strzelania z zakrytych stanowisk ogniowych oraz innych środków ogniowych z zadaniami wojsk /pododdziałów/ broniących pozycji

przedniej, ubezpieczenia bojowego;
- działanie batalionów pierwszego rzutu i środków ogniowych podczas odpierania ataków nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony;
- działania wojsk pierwszego i drugiego rzutu, odwodów specjalnych i środków ogniowych w celu wykonania kontrataków w ślad za uderzeniami ogniowymi i rozbicia nieprzyjaciela, który włamał się w obronę;
- koordynację działania odwodów i wojsk drugiego rzutu przy wykonywaniu manewru dla zajęcia rejonów obronnych z działaniami wojsk utrzymującymi te rejony /pozycje/.

Dodatkowo str. 46

Głównym organizatorem współdziałania jest dowódca pułku. Organizacja współdziałania w zasadzie nie jest oddzielnym aktem pracy dowódcy pułku nad organizacją obrony. Dowódca, formułując zadania bojowe stojące przed pułkiem i stawiając zadania poszczególnym pododdziałom i elementom ugrupowania bojowego, podaje miejsce i czas działań pododdziałów przy wykonywaniu przez nie zadań, czyli już w tym czasie faktycznie organizuje współdziałanie.

Dowódca pułku organizuje współdziałanie w kolejności zgodniej z przewidywanym przebiegiem walki, wydzielając z reguły okresy:
- zwalczania nieprzyjaciela na podejściach do obrony;
- walki o utrzymanie przedniego skraju obrony;
- walki z nieprzyjacielem, który się włamał w głąb obrony pułku.

Organizując współdziałanie, dowódca pułku podaje nazwę etapu, cel oraz szczegółowo omawia sposób działania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego.

Jeżeli pułk planuje wykonanie kontrataku, to współdziałanie dla realizacji tego zadania - czyli rozbicia nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony - organizuje się według przewidywanych kierunków kontrataków.

W rezultacie organizacji współdziałania dowódca każdego pododdziału, każdego elementu ugrupowania bojowego pułku

powinien dokładnie wiedzieć kiedy, na jaki sygnał, gdzie i w jaki sposób działać wspólnie z innymi pododdziałami i elementami ugrupowania bojowego w trakcie walki obronnej.

Współdziałanie organizuje się ciągle, nie tylko przed walką, ale i - stosownie do nowych sytuacji - w toku walki, aż do czasu wykonania zadania bojowego.

2.4. Organizacja dowodzenia

Do dowodzenia pułkiem w czasie przygotowania obrony i w toku jej prowadzenia tworzy się system stale działających punktów dowodzenia. Dowodzenie w obronie opiera się na stanowisku dowodzenia i tyłowym stanowisku dowodzenia, poza tym może być organizowany - doraźnie - punkt obserwacyjny.

Stanowisko dowodzenia /SD / pułku rozmieszcza się w rejonie trudno dostępnym dla czołgów w głębi obrony, zwykle z boku przewidywanego kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela, z zasady na głębokości drugiej pozycji. Do zmiany stanowiska dowodzenia w wypadku zaistnienia takiej konieczności w rejonie obrony pułku zawczasu wybiera się 1-2 rejony zapasowe.

Tyłowe stanowisko dowodzenia /TSD/ pułku rozmieszcza się w rejonie rozmieszczenia pododdziałów tyłowych pułku.

Na najważniejszych kierunkach, na potrzeby kierowania walką przygotowuje się punkty obserwacyjne w pobliżu przedniego skraju obrony. Na punkty te w miarę potrzeby udaje się dowódca lub jego zastępca.

System łączności w obronie opiera się przede wszystkim na środkach przewodowych i ruchomych środkach łączności. Łączność radiowa i radioliniowa powinna być zorganizowana i przygotowana oraz znajdować się w stałej gotowości do pracy.

2.5. Zabezpieczenie działań bojowych

Zabezpieczenie działań bojowych pułku obejmuje: rozpoznanie, obronę przed bronią masowego rażenia, powszechną obronę przeciwlotniczą, ubezpieczenie, zabezpieczenie inżynieryjne, maskowanie, zabezpieczenie chemiczne i zabezpieczenie tyłowe

/zabezpieczenie materiałowe, zabezpieczenie materiałowo-techniczne, zabezpieczenie medyczne/.

Inne przedsięwzięcia, jak np. przedsięwzięcia obrony radioelektronicznej przed oddziaływaniem nieprzyjaciela, zabezpieczenie hydrometeorologiczne itp., na szczeblu pułku rozpatruje się w zależności od konkretnej sytuacji.

Rozpoznanie:

Do specyficznych zadań rozpoznania w okresie organizowania /planowania/ obrony można zaliczyć:
- wykrycie i umiejscowienie pododdziałów nieprzyjaciela i ich głównych środków ogniowych znajdujących się w bezpośredniej styczności;
- wykrycie nieprzyjaciela i śledzenie go w rejonach ześrodkowania i w marszu, ustalenie składu i kierunków przesunięcia;
- wykrycie i śledzenie pododdziałów rakiet, artylerii rakietowej, artylerii lufowej i czołgów, punktów dowodzenia i środków radioelektronicznych;
- wykrycie przygotowań nieprzyjaciela do wykonania uderzeń bronią masowego rażenia oraz przechodzenia nieprzyjaciela do natarcia;
- ustalenie składu i kierunków działań patroli grup rozpoznawczych i bojowych patroli nieprzyjaciela;
- wykrycie rozpoznania walką. w odległości do 15 km

Rozpoznanie nieprzyjaciela przygotowującego się do natarcia, zwłaszcza z marszu, rozpoczyna się jeszcze na dalekich podejściach do rubieży /rejonów/ rozwinięcia jego wojsk.

Pierwsze informacje o podchodzeniu odwodów nieprzyjaciela /jego sił głównych/ z głębi i kierunkach ich marszu oraz przypuszczalnym składzie bojowym pułk otrzyma zwykle od sztabu wyższego oraz z rozpoznania powietrznego. Część wiadomości o podchodzących kolumnach wojsk nieprzyjaciela i jego przygotowaniach do natarcia sztab pułku powinien zdobyć własnymi środkami, wykorzystując w tym celu własne elementy rozpoznania.

W wykonaniu tych zadań biorą udział siły i środki wszystkich rodzajów rozpoznania. Szczególną uwagę zwraca się na

organizację systemu obserwacji przed frontem, na skrzydłach i w lukach oraz na tyłach wojsk własnych. W pułku do prowadzenia rozpoznania tworzy się: samodzielne patrole rozpoznawcze /SPR/; patrole rozpoznawcze; punkty, posterunki i ruchome posterunki obserwacyjne; grupy wypadowe.

Źródłem wiadomości są również dane rozpoznania pododdziałów innych rodzajów wojsk, wojsk specjalnych, sąsiadów, sztabu wyższego, rozpoznania powietrznego, jak też informacje otrzymane przez badanie jeńców, przesłuchiwanie miejscowej ludności, badanie zdobytych dokumentów.

Zadanie rozpoznania stawia w obronie dowódca. Określa on, jakie wiadomości i w jakim czasie należy zdobyć, gdzie i do wykonania jakich zadań ześrodkować główne wysiłki rozpoznania oraz jakie siły i środki wykorzystać do wykonania zadań rozpoznawczych.

Bezpośrednim organizatorem rozpoznania w pułku jest sztab pułku. Obowiązany jest on przekazywać wykonawcom konkretne zadanie. On także wysyła rozpoznanie, utrzymuje z nim łączność, kontroluje działania oraz zbiera, udokładnia i opracowuje wszystkie dane z rozpoznania.

Obrona przed bronią masowego rażenia

Obronę przed bronią masowego rażenia organizuje się w celu zabezpieczenia wojsk przed rażącym działaniem broni neutronowej, jądrowej, chemicznej i biologicznej, zachowania ich zdolności bojowej oraz zapewnienia pomyślnego wykonania stojących przed nimi zadań.

Stąd żadna decyzja dotycząca obrony nie może być przyjęta bez uwzględnienia obrony przed bronią masowego rażenia.

Do przedsięwzięć w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia organizowanych na szczeblu pułku zaliczamy:
- nieprzerwane rozpoznanie skażeń i zakażeń, które organizują i prowadzą wszystkie pododdziały i elementy ugrupowania bojowego pułku;
- umiejętne wykorzystanie naturalnych właściwości ochronnych terenu i jego inżynieryjną rozbudowę;

- skryte rozmieszczenie i rozśrodkowanie wojsk;
- szybką budowę ukryć i schronów dla wojsk, punktów dowodzenia i punktów medycznych;
- uprzedzenie i ostrzeżenie wojsk pułku o skażeniach i stosowaniu przez nieprzyjaciela broni jądrowej, chemicznej i bakteriologicznej;
- zabezpieczenie całego stanu osobowego pułku w środki ochrony i wykorzystanie środków we właściwym czasie;
- określenie sposobów działań elementów ugrupowania bojowego pułku w terenie skażonym;
- kontrolę napromieniowania stanu osobowego wojsk i ustalenie sanitarno-higienicznych i profilaktycznych przedsięwzięć;
- szybką likwidację skutków uderzeń broni masowego rażenia.

W warunkach użycia broni masowego rażenia dowódca pułku - wybierając rejon rozmieszczenia wojsk lub pozycje obrony - obowiązany jest oceniać teren nie tylko z punktu widzenia taktycznego, ale także uwzględniać właściwości ochronne tego terenu przed BMR.

Istotnym zagadnieniem obrony przed bronią masowego rażenia jest szybkie uprzedzenie pododdziałów pułku o istnieniu radiologicznych, chemicznych i bakteriologicznych skażeń.

Powszechna obrona przeciwlotnicza

Powszechną obronę przeciwlotniczą organizuje się w całym rejonie obrony pułku na podstawie decyzji dowódcy i wytycznych szefa obrony przeciwlotniczej dywizji.

Organizatorem obrony przeciwlotniczej w pułku jest sztab, a bezpośrednio kieruje tymi przedsięwzięciami szef obrony przeciwlotniczej pułku. Główny wysiłek skupia się na osłonie najważniejszych elementów ugrupowania w danym okresie. Ugrupowanie pododdziałów przeciwlotniczych powinno zapewnić: możliwość niszczenia środków napadu powietrznego na podejściach do osłanianych wojsk i z różnych kierunków; szybkie wykonanie manewru na rubieże rozwinięcia do kontrataków; prowadzenie walki z desantami nieprzyjaciela podczas przelotu i lądowania; wykrywanie we właściwym czasie środków napadu powietrznego i powiadamianie wojsk o mającym nastąpić napadzie.

Na szczeblu pułku opracowuje się plan obrony przeciwlotniczej pułku. Opracowuje go na swojej mapie roboczej szef obrony przeciwlotniczej pułku w ścisłej współpracy z innymi oficerami sztabu. Na podstawie planu obrony przeciwlotniczej opracowuje się zarządzenie do obrony przeciwlotniczej oraz dane do rozkazu bojowego dowódcy pułku.

W zarządzeniu do obrony przeciwlotniczej pułku zwykle podaje się:

- krótkie wiadomości o nieprzyjacielu powietrznym i możliwościach jego działań na broniące się pododdziały pułku;
- sposób osłony pułku środkami przełożonego i sąsiadów przed uderzeniem z powietrza;
- zadania środków przeciwlotniczych pułku i zadania pododdziałów w zakresie obrony przeciwlotniczej;
- sposób zwalczania nisko lecących celów powietrznych, niszczenia bomb i pocisków oświetlających i desantów powietrznych;
- organizację i sposób prowadzenia ognia z broni strzeleckiej do celów powietrznych;
- sposoby powiadamiania i działania pododdziałów pułku podczas odpierania nalotów nieprzyjaciela powietrznego;
- terminy gotowości obrony przeciwlotniczej.

Oprócz tego szef obrony przeciwlotniczej informuje pododdziały obrony przeciwlotniczej pułku o sytuacji naziemnej i powietrznej oraz o działaniach własnego lotnictwa nad rejonem obrony pułku.

W systemie obrony przeciwlotniczej pułku przewiduje się organizowanie zasadzek przeciwlotniczych i pododdziałów wędrownych. Zasadzki organizuje się na oczekiwanych kierunkach nalotu nieprzyjaciela. Pododdziały wędrowne maskują rzeczywiste ugrupowanie bojowe pododdziałów przeciwlotniczych.

Zabezpieczenie inżynieryjne

Zabezpieczenie inżynieryjne, zwłaszcza w warunkach użycia broni jądrowej, przy występowaniu masowych zniszczeń, zawałów, pożarów, zalewów i promieniotwórczych skażeń terenu wymaga wykonania różnorodnych, skomplikowanych i pracochłonnych robót. Celem zabezpieczenia inżynieryjnego obrony jest stworzenie

dogodnych warunków do najefektywniejszego wykorzystania w walce sprzętu bojowego, uporczywego utrzymywania zajmowanych rejonów i rubieży, swobodnego wykonywania manewru, zapewnienia skutecznej obrony przed oddziaływaniem konwencjonalnych i jądrowych środków rażenia nieprzyjaciela.

Prace te realizowane są przez wszystkie pododdziały i elementy ugrupowania bojowego pułku. Pododdziały inżynieryjne z zasady są wykorzystywane do prac wymagających specjalistycznego sprzętu. Do najważniejszych zadań w zakresie inżynieryjnego zabezpieczenia pułku w obronie wykonywanych przez pododdziały saperów należą: rozpoznanie inżynieryjne nieprzyjaciela i terenu; przygotowanie i utrzymanie dróg marszu i manewru wojsk oraz dróg dowozu i ewakuacji; budowa ukryć i urządzeń na stanowiska dowodzenia; rozbudowa i ustawianie zagród i zapór inżynieryjnych; wykonanie bardziej skomplikowanych inżynieryjnych przedsięwzięć maskowania wojsk; wykonanie robót wymagających użycia inżynieryjnego sprzętu technicznego, związanych z rozbudową fortyfikacyjną rejonów obrony i pozycji zajmowanych przez pododdziały pułku; wykonywanie prac inżynieryjnych w ramach likwidacji skutków użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia; zabezpieczenie inżynieryjne kontrataków broniących się wojsk oraz walki z desantami nieprzyjaciela.

Dodatkowo plut str 46

Wszystkie pozostałe prace inżynieryjne, a zwłaszcza fortyfikacyjne przygotowanie terenu, wykonywane są w większości przez pododdziały ogólnowojskowe i inne we własnym zakresie.

Zgodnie z decyzją dowódcy pułku określa się zadania rozpoznania inżynieryjnego, zakres prac inżynieryjnych związanych z obroną wojsk przed bronią masowego rażenia, maskowaniem i rozbudową stanowisk dowodzenia oraz terminy i kolejność wykonania robót inżynieryjnych.

W toku walki obronnej zaplanowane przedsięwzięcia inżynieryjnego zabezpieczenia uściśla się zgodnie ze zmianami w sytuacji i decyzji dowódcy, a w razie potrzeby pododdziałom określa się nowe przedsięwzięcia. Gdy wyraźnie zarysował się kierunek głównego uderzenia nieprzyjaciela, stosuje się szeroko minowanie manewrowe, zamykające wyrwy i luki powstałe w obronie.

Ubezpieczenie

Celem ubezpieczenia jest niedopuszczenie do niespodziewanego napadu nieprzyjaciela na chronione obiekty, uniemożliwienie przenikania rozpoznania i innych sił nieprzyjaciela w głąb obrony, wprowadzenie go w błąd co do faktycznego przebiegu przedniego skraju obrony, poszczególnych pozycji i rozmieszczenia elementów ugrupowania bojowego pułku.

Wojska przechodzące do obrony organizują ubezpieczenie bojowe i ubezpieczenie bezpośrednie.

Ubezpieczenie bojowe organizuje się z zasady tylko w tym wypadku, gdy pułk organizuje obronę w pierwszym rzucie dywizji i nie organizuje pozycji przedniej. Ubezpieczenie to z zasady będzie organizowane przez bataliony pierwszego rzutu pułku. W wypadku styczności z nieprzyjacielem bataliony wysyłają ubezpieczenie bojowe w sile do wzmocnionych plutonów na odległość do 2000 m przed przednim skrajem, tworząc pozycję ubezpieczenia bojowego.

Oddalenie tej pozycji od przedniego skraju warunkowane jest skuteczną donośnością środków przeciwpancernych i moździerzy batalionu.

Bez względu na warunki organizacji obrony poszczególne elementy ugrupowania bojowego pułku organizują ubezpieczenie bezpośrednie tak przed przednim skrajem, jak i w głębi obrony.

Maskowanie

Maskowanie jest jednym z zasadniczych sposobów ochrony wojsk przed skutkami uderzeń nieprzyjaciela, a w szczególności broni masowego rażenia. Ma ono na celu ukrycie przed nieprzyjacielem własnych wojsk i urządzeń obronnych, jak również zmylenie nieprzyjaciela co do własnego położenia i planowanych zamiarów, by utrudnić mu podjęcie słusznej decyzji.

Maskowanie jest z reguły przeprowadzane własnymi siłami pułku i skierowane zwłaszcza przeciwko takim formom rozpoznania nieprzyjaciela, jak: rozpoznanie naziemne i powietrzne, działanie jego elementów rozpoznawczych, rozpoznanie radiotechniczne, telewizyjne, fotograficzne itp.

Zadaniem maskowania w obronie pułku jest więc - zależnie od potrzeby - usuwanie demaskujących cech przy obiektach rzeczywistych i stworzenie ich za pomocą prostych środków przy obiektach pozornych, aby w ten sposób zmylić i przechytrzyć nieprzyjaciela.

Aby to osiągnąć, należy pamiętać o tym, że: środki maskowania powinny działać aktywnie i wywoływać u nieprzyjaciela całkowicie błędne wyobrażenie co do zamiarów dowódcy pułku i działania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego. Maskowanie musi być prowadzone bez przerwy.

Najważniejsze na szczeblu pułku jest maskowanie przed obserwacją nieprzyjaciela. Polega ono na dostosowaniu się do terenu /wykorzystanie do prac maskowania nocy lub pogody, użycie etatowych środków maskowania oraz malowanie sprzętu technicznego i urządzeń wojskowych na kolor odpowiadający kolorowi otoczenia/.

Maskowanie pozycji i rejonów rozmieszczenia pułku powinno zabezpieczać również wojska przed rozpoznaniem radioelektronicznym.

Pododdziały pułku z reguły powinny przeprowadzać maskowanie przy pomocy własnych sił i środków. Należy maskować się bez specjalnych zarządzeń i rozkazów o każdej porze roku i przy każdej pogodzie.

Zabezpieczenie chemiczne

Zabezpieczenie chemiczne organizuje się w całym rejonie obrony pułku. Główny wysiłek rozpoznania skażeń promieniotwórczych i chemicznych skupia się w rejonach rozmieszczenia wojsk, na rubieży rozwijania drugiego rzutu /odwodu/ do kontrataku oraz na drogach dowozu i ewakuacji.

Szczególną uwagę zwraca się na wykorzystanie przez wojska indywidualnych i zbiorowych środków ochrony przed skażeniami i środkami zapalającymi.

Środki zapalające wykorzystuje się w obronie do niszczenia broni masowego rażenia, środków konwencjonalnych i stanowisk dowodzenia nieprzyjaciela, zwalczania atakujących pod-

oddziałów i kanalizowania ich ataku oraz osłony skrzydeł.

Pododdziały miotaczy ognia w obronie pułku używa się w sposób zcentralizowany lub grupami /parami/ przydziela do pododdziałów piechoty /czołgów/, a wykorzystuje do rażenia atakującego nieprzyjaciela, zwłaszcza jego czołgów i transporterów opancerzonych.

Środki dymne wykorzystuje się w obronie do: oślepiania systemu obserwacji i pododdziałów nieprzyjaciela; maskowania /pozorowania/ przedniego skraju obrony oraz elementów ugrupowania i manewru pododdziałów.

W czasie walki w rejonie obrony zasłony dymne stosuje się do: maskowania drugich rzutów /odwodu/ przed obserwacją nieprzyjaciela oraz osłony ich manewru podczas wychodzenia na planowane rubieże kontrataków.

Zasłony dymne maskujące kontrataki powinno łączyć się z zasłonami dymnymi na kierunkach pozornych celem zmylenia nieprzyjaciela, przy czym zasłony pozorne wykonuje się nieco wcześniej.

Zabezpieczenie tyłowe

Zabezpieczenie tyłowe obejmuje przedsięwzięcia związane z organizacją tyłów oraz materiałowym, technicznym i medycznym zabezpieczeniem broniących się wojsk.

Podstawą zabezpieczenia tyłowego w obronie jest decyzja dowódcy, w której określa on: główne zadania tyłów; rejon rozwinięcia tyłów; drogi dowozu i ewakuacji; wielkości zapasów i terminy ich nagromadzenia; limity zużycia środków materiałowych; siły i środki angażowane do bezpośredniego ubezpieczenia /ochrony/ tyłów.

Na podstawie decyzji dowódcy kwatermistrz i szef służb technicznych pułku określają zadania i podają sposób ich realizacji. W procesie planowania uzgadniają oni z szefem sztabu zasadnicze przedsięwzięcia dotyczące tyłowego zabezpieczenia, informują go o stanie sprzętu technicznego, wielkości zapasów środków materiałowych oraz o możliwościach punktów medycznych. Szef sztabu ze swej strony zobowiązany jest powiadomić we

właściwym czasie kwatermistrza i szefa służb technicznych o głównych przedsięwzięciach podczas przygotowania /organizacji/ obrony, zamiarach dowódcy i sytuacji taktycznej.

W toku prowadzenia obrony systematycznie informuje ich o zmianach sytuacji, zwłaszcza gdy wymagają one podjęcia określonych przedsięwzięć ze strony organów tyłowych.

Zasadniczym dokumentem opracowanym przez oficerów organów tyłowych jest rozkaz tyłowy.

Określa on:
- rejony rozmieszczenia i zadania pododdziałów tyłowych;
- wielkość i terminy utworzenia zapasów środków materiałowych;
- sposób dowozu środków materiałowych i normy ich zużycia;
- zadania zabezpieczenia medycznego;
- przedsięwzięcia obrony tyłów przed bronią masowego rażenia oraz w zakresie ich obrony i ochrony;
- rejon rozmieszczenia tyłowego stanowiska dowodzenia.

Dodatkowo str. 46.

Zadania zabezpieczenia tyłowego przekazuje się wykonawcom zwykle ustnie. W toku prowadzenia obrony sztab pułku i oficerowie organów tyłowych utrzymują ciągłą łączność między sobą, uwzględniając rozwiązanie wszystkich zasadniczych zagadnień.

3. Prowadzenie obrony

Dowódca pułku i sztab są zobowiązani w porę ustalić przygotowanie nieprzyjaciela do natarcia. Pułk rozpoczyna walkę obronną z nacierającym nieprzyjacielem z chwilą jego wejścia w zasięg ognia środków znajdujących się w dyspozycji pułku.

Rozpatrując możliwy przebieg walki pułku z nacierającym nieprzyjacielem można wyróżnić w niej następujące okresy:
- udział pułku w zerwaniu natarcia nieprzyjaciela;
- odparcie ataku i załamanie natarcia nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony;
- zniszczenie nieprzyjaciela w głębi obrony.

3.1. Udział pułku w zerwaniu natarcia nieprzyjaciela

Organizacją przedsięwzięć związanych z zerwaniem natarcia nieprzyjaciela zajmuje się z zasady armia, a tylko w niektórych wypadkach dywizja. Pułk może wziąć udział w zerwaniu lub osłabieniu natarcia nieprzyjaciela w następujących warunkach:
- przy przejściu do obrony bez styczności z nieprzyjacielem;
- w styczności z nieprzyjacielem, gdy znajduje się na kierunku przeciwuderzenia /kontrataku/ sił podchodzących z głębi.

W obu tych wypadkach dowódca i sztab pułku, oprócz zagadnień związanych z organizacją obrony, muszą w porę ustalić oznaki świadczące o przygotowaniu nieprzyjaciela do natarcia. W tym celu należy śledzić charakter jego poczynań na polu walki, szczególnie manewr siłami i środkami, aby ustalić czas rozpoczęcia i rozwijania jego wojsk oraz zajmowania podstaw wyjściowych do natarcia. Posiadanie tych danych przez dowódcę pozwoli mu właściwie i na czas reagować na działania nieprzyjaciela.

W miarę wykrywania wychodzenia nieprzyjaciela z rejonów ześrodkowania, w marszu i w czasie rozwijania lub zajmowania podstaw wyjściowych do natarcia na jego główne zgrupowanie wykonuje się środkami wyższych dowódców uderzenia jądrowe, lotnictwem i artylerią, aby w ten sposób zerwać natarcie lub osłabić siłę jego uderzenia. Niekiedy przed rozpoczęciem przez nieprzyjaciela natarcia wykonuje się kontrprzygotowanie. W tym wypadku najpierw rozpoczyna ogień artyleria, która obezwładnia nieprzyjaciela, a w szczególności jego artylerię i pierwsze rzuty w miarę ich podchodzenia do przedniego skraju.

W niektórych wypadkach po wykonaniu kontrprzygotowania na rozkaz dowódcy dywizji pułk może uczestniczyć w wykonaniu niespodziewanego uderzenia przed przedni skraj obrony.

3.2. Odparcie ataku i załamanie natarcia nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony

Rozpoczęcie natarcia nieprzyjaciela poprzedzi z reguły przygotowanie ogniowe z zastosowaniem lub bez zastosowania broni masowego rażenia. Uderzenia jądrowe nieprzyjaciela mogą

być wykonane na pododdziały broniące pierwszej lub drugiej pozycji lub na obiekty położone w głębi w dowolnym czasie prowadzenia ogniowego przygotowania.

Z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela przygotowania ogniowego na określony sygnał wszystkie pododdziały pułku przechodzą do ukryć. Wyznaczeni obserwatorzy pozostają na swoich miejscach i prowadzą obserwację. Dowódcy, również z przygotowanych ukryć, osobiście obserwują działanie nieprzyjaciela i wojsk własnych, aby w porę wykryć przejście nieprzyjaciela do ataku. Artyleria i czołgi ześrodkowują ogień na nieprzyjaciela, który przygotowuje się do natarcia lub rozwija się do wykonania ataku z marszu.

Po wykonaniu przez nieprzyjaciela uderzeń jądrowych dowódca pułku odtwarza dowodzenie, zarządza - w zależności od potrzeb - likwidację skutków tych uderzeń i organizuje odparcie ataku. W celu zamknięcia wyłomów w ugrupowaniu bojowym na kierunki pododdziałów, na które nieprzyjaciel wykonał uderzenie jądrowe, wysyła się odwód przeciwpancerny, a w razie konieczności część drugiego rzutu /odwodu ogólnowojskowego/. Pododdziały te rozwijają się w terenie w takich rejonach, które będą zamykały główne kierunki natarcia nieprzyjaciela.

Wszyscy dowódcy w dalszym ciągu prowadzą intensywną obserwację, aby uchwycić moment przejścia nieprzyjaciela do ataku i dać na czas pododdziałom sygnał do wyjścia z ukryć, zajęcia stanowisk ogniowych i otwarcia ognia. Sygnał wyjścia z ukryć podają dowódcy batalionów i kompanii.

Z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela ataku otwierają ogień wszystkie środki ogniowe rozmieszczone w czołowych punktach oporu, inne zaś środki drugiego rzutu - w miarę wchodzenia nieprzyjaciela w ciągłe strefy ognia. Wszystkie środki ogniowe prowadzą ogień z maksymalnym natężeniem, a główną jego masę ześrodkowują na czołgach i transporterach nieprzyjaciela. Czołgi i transportery nieprzyjaciela, które przedarły się w głąb, niszczy się wszystkimi środkami przeciwpancernymi rozmieszczonymi w głębi.

W razie potrzeby dowódcy batalionów pierwszego rzutu wysuwają na zagrożone kierunki własne odwody lub część pododdziałów i środków ogniowych z odcinków nie atakowanych. Jednocześnie uporczywie utrzymują bronione rejony, nawet w wypadku ich okrążenia. W sprzyjających warunkach, za zezwoleniem lub na rozkaz dowódcy pułku, wykonują kontrataki na skrzydła i tyły włamującego się nieprzyjaciela.

W walce o przedni skraj obrony dowódca pułku kieruje działaniami ze stanowiska dowodzenia lub punktu obserwacyjnego, wpływając na rozwój walki przede wszystkim przez ześrodkowanie ognia artylerii pułku na kierunki najbardziej zagrożone.

W wypadku zatrzymania nieprzyjaciela ogień artylerii powinien być przeniesiony na inne odcinki. W tym okresie walki obronnej szybkość manewru ogniem i środkami ogniowymi odgrywa decydującą rolę.

Pododdziały, które znalazły się na tyłach nieprzyjaciela, wspiera się wszystkimi posiadanymi siłami i środkami.

Po odparciu ataku piechoty i czołgów nieprzyjaciela na przedni skraj obrony pułk prowadzi nadal walkę ogniową w celu zniszczenia tych zgrupowań nieprzyjaciela, które wycofują się na rubież wyjściową do ataku. Równocześnie pododdziały pułku przygotowują się do odparcia kolejnych ataków nieprzyjaciela. Artyleria i środki przeciwpancerne zajmują zapasowe stanowiska ogniowe lub wchodzą w nowe rejony.

3.3. Zniszczenie nieprzyjaciela w głębi obrony

We współczesnych warunkach wtargnięcie nieprzyjaciela w głąb obrony jest zawsze możliwe - zwłaszcza na kierunkach uderzeń jądrowych. W tych warunkach czołowe pododdziały, które znalazły się na tyłach nieprzyjaciela, trwale utrzymują zajmowane rejony obrony. Utrzymanie tych rejonów ma szczególnie ważne znaczenie dla organizacji walki w głębi pułkowego rejonu obrony. Przez uporczywą obronę ważnych rejonów, nawet w warunkach całkowitego okrążenia, kompanie i bataliony

pierwszego rzutu kanalizują ruch nieprzyjaciela i nie pozwalają mu na rozprzestrzenianie się w stronę skrzydeł.

Dowódca pułku - w celu wzmocnienia obrony na odcinku włamania nieprzyjaciela - może użyć odwodu przeciwpancernego, oddziałów ze składu drugiego rzutu /odwodu/ oraz sił i środków z odcinków nie atakowanych.

Dużą rolę we współczesnej obronie spełniają kontrataki. Pułk w zależności od sytuacji może wykonać kontratak:
- samodzielnie;
- wspólnie z drugim rzutem /odwodem dywizji/;
- wspólnie z kontratakującym sąsiadem.

W wypadku gdy w głąb obrony włamały się nieznaczne siły nieprzyjaciela, które po poniesieniu dużych strat zostały zatrzymane w rejonie obrony batalionów pierwszego rzutu, dowódca pułku po uzyskaniu zgody przełożonego może wykonać kontratak drugim rzutem /odwodem/. Do kontrataku, oprócz drugiego rzutu, mogą być użyte pododdziały pierwszego rzutu, które na rozkaz dowódcy pułku wspierają kontratakujące pododdziały ogniem lub dołączają do nich w celu wspólnego zniszczenia nieprzyjaciela. Przed bezpośrednim uderzeniem kontratakujących wojsk niszczy się nieprzyjaciela ogniem wszystkich środków i odcina jego odwody, uniemożliwiając im wzięcie udziału w odpieraniu kontrataku.

Po powzięciu decyzji o kontrataku dowódca pułku stawia zadanie drugiemu rzutowi i innym pododdziałom biorącym w nim udział. W ramach przekazywanych zadań dowódca podaje sposób przesunięcia i rozwinięcia drugiego rzutu na rubież kontrataku i sposób wsparcia ogniowego. Jednocześnie udokładnia się sposób współdziałania drugiego rzutu ze wspierającymi środkami ogniowymi i pododdziałami pierwszego rzutu.

Dla uzyskania zaskoczenia kontratak przeprowadza się gwałtownie i z zasady z marszu na skrzydło i tyły nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony. Niekiedy kontratak może być wykonany czołowo, na przykład w warunkach, gdy nieprzyjaciela na kierunku kontrataku niszczy się uderzeniami jądrowymi lub gdy manewr drugiego rzutu na skrzydła włamującego się nieprzyjaciela jest utrudniony.

Otrzymawszy rozkaz do kontrataku dowódca drugiego rzutu podaje sygnał do natychmiastowego wyruszenia z rejonu i zajęcia rubieży rozwinięcia do kontrataku. Udokładnienie zadań pododdziałów i środków ogniowych oraz przejście z kolumny marszowej w ugrupowanie bojowe odbywa się w marszu. Ponieważ z zasady głębokość zadania kontrataku nie jest duża, kontratakujący batalion ugrupowuje się najczęściej w jednym rzucie dla uzyskania dużej siły początkowego uderzenia. Pododdziały piechoty kontratakują nieprzyjaciela na wozach bojowych /transporterach/ lub pieszo, w ślad za czołgami.

Kontratak wykonuje się do czasu zniszczenia lub odrzucenia nieprzyjaciela i wyjścia na wskazaną rubież. Po wykonaniu kontrataku i osiągnięciu nakazanej rubieży dowódca i sztab pułku oraz dowódcy pododdziałów odtwarzają system ognia, zwłaszcza przeciwpancernego, i uzupełniają zniszczone lub ustawiają od nowa zapory inżynieryjne.

W wypadku gdy nieprzyjaciel pokona pierwszą pozycję i włamie się do rejonu obrony pułku znacznymi siłami, wykonuje się kontratak drugim rzutem dywizji. W tej sytuacji drugi rzut pułku może kontratakować wspólnie z kontratakującymi siłami drugiego rzutu dywizji.

Wyjście kontrataku dywizji możliwe będzie w momencie, kiedy nacierające oddziały nieprzyjaciela wskutek poniesionych strat zatrzymały się, a podchodzące z głębi jego bliższe odwody zostały zatrzymane lub poniosły znaczne straty od uderzeń jądrowych, ognia broniących się wojsk i uderzeń lotnictwa.

Sposób działania drugiego rzutu w kontrataku wspólnie z drugim rzutem dywizji określa się na podstawie decyzji dowódcy dywizji. W razie włamania się nieprzyjaciela w lukę z sąsiadem dowódca pułku obowiązany jest ogniem wszystkich środków zadać mu straty, nie dopuścić do rozprzestrzeniania się w stronę skrzydeł i w głąb, a w sprzyjających warunkach zniszczyć go kontratakiem drugiego rzutu pułku przy współdziałaniu z sąsiadem.

Gdy nieprzyjaciel po pokonaniu obrony pierwszych rzutów wtargnie w głąb obrony, a kontratak drugiego rzutu pułku nie rokuje powodzenia, wtedy dowódca pułku - w celu stworzenia

korzystnych warunków do wykonania kontrataku przez drugi rzut dywizji - organizuje obronę drugiej pozycji.

Drugi rzut pułku przechodzi do obrony na kierunku najbardziej zagrożonym w celu niedopuszczenia do przerwania się nieprzyjaciela na tyły ugrupowania obronnego pułku. Odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy pogłębiają obronę drugiego rzutu pułku lub osłaniają jeden z kierunków możliwego rozprzestrzeniania się nieprzyjaciela w stronę skrzydeł.

Z chwilą rozpoczęcia kontrataku przez odwody dywizyjne część pułku znajdująca się na jego kierunku bierze z nim udział. Pozostałe siły pułku, w miarę postępu kontrataku, przystępują do odtworzenia obrony.

4. Obrona przeszkód wodnych

4.1. Wpływ przeszkód wodnych na organizację i prowadzenie obrony

Przeszkody wodne pozwalają zorganizować skuteczną obronę mniejszymi siłami.

Szerokie, o dużej głębokości i szybkości prądu rzeki są trudne do pokonania. Doliny rzek, zwłaszcza w środkowym i dolnym biegu, często podmokłe, poprzecinane odnogami i zalewami stanowią naturalną przeszkodę dla nacierających wojsk.

Urządzenia hydrotechniczne obrońca może wykorzystać do podniesienia poziomu lustra wody, zabagnienia, zalania znacznych obszarów, przez co utrudnić może, a nawet uniemożliwić pokonanie przeszkód wodnych i określonych odcinków terenu. Może też zerwać istniejące przeprawy.

Okres spływu lodów i wiosennego przyboru wód utrudnia przeprawy desantowe i uniemożliwia budowę mostów.

Zimą, a zwłaszcza w czasie dużych mrozów, rzeki i jeziora mogą być przekraczalne po lodzie. Zmusza to obrońcę do przygotowania niszczeń pokrywy lodowej na dużych odcinkach. Dokonanie niszczeń pokrywy lodowej ogranicza użycie środków desantowo-przeprawowych, czołgów i środków kołowych.

W tych warunkach, aby zbudować przeprawy i mosty, nieprzyjaciel musi na całej szerokości przeszkody wodnej i na dużych odcinkach wykonać przeręble.

Bardzo często przeszkody wodne kanalizują działanie przeciwnika na określonych kierunkach. Warunki tego rodzaju wzmacniają obronę, ułatwiają obrońcy wybór rejonu głównego wysiłku i użycie sił mniejszych niż w terenie otwartym.

Odcinki trudno dostępne do forsowania / strome i urwiste brzegi, podmokłe i zabagnione doliny, szybki prąd wody / z zasady broni się małymi pododdziałami, a niekiedy ogranicza się tylko do ich dozorowania.

Wyspy na przeszkodzie wodnej i występy brzegu obsadza się pododdziałami, które przygotowują ogień bezpośrednio na lustro wody, ażeby zapobiec niespodziewanemu forsowaniu przeszkody przez nieprzyjaciela.

Na odcinkach dogodnych do przeprawy /desantowej, w bród i pod wodą/ zwiększa się gęstość środków ogniowych, zwłaszcza przeciwpancernych, przybliżając je do linii brzegowej, buduje zapory inżynieryjne i urządza zasadzki czołgowe.

> Przeszkody wodne /szczególnie średnie i duże/ nie pozwalają nacierającemu na wykonanie jednoczesnego uderzenia wszystkimi siłami. Nacierający najczęściej zmuszony jest przeprawiać swoje siły kolejno i częściami wprowadzać je do walki. Stwarza to warunki do niszczenia nacierającego częściami.

Tempo natarcia w początkowej fazie - zwykle mniejsze niż w przeciętnych warunkach i prowadzone na kierunkach - umożliwia obrońcy ześrodkowanie ognia na przeprawach w celu ich zerwania i rozbicia sił, które sforsowały przeszkodę wodną, lecz nie umocniły się na brzegu.

Obronę rzeki /przeszkody wodnej/ trudnej do pokonania organizuje się na szerokim froncie. Główny wysiłek obrony pułk skupia na zamknięciu dogodnego kierunku forsowania i natarcia nieprzyjaciela. Obronę przeszkody wodnej pułk z reguły organi-

zuje na brzegu przeciwległym do nieprzyjaciela, co daje możliwość ogniowego oddziaływania na nieprzyjaciela w czasie forsowania, gdy jest on najbardziej wrażliwy na ogień.

Przedni skraj obrony wyznacza się - szczególnie w obronie szerokich rzek - bezpośrednio przy linii brzegowej. Gdy dolina jest szeroka i otwarta a przeciwległy brzeg dominuje nad naszym, wówczas może okazać się celowe cofnięcie przedniego skraju do tyłu na wygodniejszą rubież terenową /brzeg doliny/, a na brzegu rzeki zorganizowanie pozycji przedniej bądź też obsadzenie elementami ubezpieczenia. W obronie niewielkich przeszkód wodnych może okazać się celowy wybór przedniego skraju obrony po cięciwie łuku, jaki tworzy rzeka, co daje możliwość znacznego zaoszczędzenia sił. W takich wypadkach łuk /zakole/ przeszkody powinien być obsadzony przez ubezpieczenia lub osłonięty ogniem środków rozmieszczonych na przednim skraju.

W razie konieczności utrzymania obiektów hydrotechnicznych lub przyczółków obronę należy organizować na obu brzegach.

4.2. Możliwości bojowe pułku

Możliwości bojowe pułku w obronie przeszkody wodnej zależą przede wszystkim od praktycznego potencjału bojowego i swobody działania, tj. charakteru przeszkody wodnej i przyległego terenu, ważności i pojemności dostępnych kierunków forsowania, stopnia oddziaływania i naporu nieprzyjaciela.

Pułk zmechanizowany, będący w pierwszym rzucie, na kierunku głównego wysiłku broni zazwyczaj jednego dostępnego kierunku forsowania. Dotyczy to szczególnie wąskich i średnich przeszkód wodnych.

Na pomocniczym kierunku obrony dywizji i w obronie szerokich przeszkód wodnych pułk może bronić dwóch oddzielnych kierunków o małej pojemności.

Szerokość obrony pułku będzie znacznie większa a głębokość mniejsza niż w terenie dostępnym, jest jednak uzależniona od niezbędnego nasycenia siłami i środkami na każdym dostępnym kierunku. W obronie wąskich i średnich przeszkód wodnych na

prawdopodobnych kierunkach natarcia głównych sił nieprzyjaciela nasycenie sił i środków może być równe stosowanemu w terenie dostępnym.

Charakter terenu przyległego do przeszkody wodnej, a zwłaszcza sieć dróg, grzbietów i wzniesień, szerokość doliny oraz szerokość rejonu obrony, rzutuje na głębokość obrony pułku.

Na kierunkach głównego wysiłku głębokość obrony będzie taka sama jak w terenie dostępnym. Na drugorzędnych kierunkach obrony głębokość rejonu obrony pułku będzie płytsza.

4.3. Właściwości ugrupowania

W obronie przeszkody wodnej właściwością ugrupowania bojowego jest koncentracja sił i środków na dogodnych do forsowania kierunkach. Pododdziały są najczęściej nierównomiernie rozmieszczone zarówno wszerz, jak i w głąb obrony.

Ugrupowanie bojowe pułku może składać się z jednego lub dwóch rzutów.

W terenie wykluczającym zmasowane użycie czołgów, transporterów i artylerii samobieżnej nieprzyjaciela, mającym kilka mało dostępnych kierunków forsowania i natarcia, celowe jest ugrupowanie pułku w jednym rzucie z silnym i ruchliwym odwodem ogólnowojskowym.

Ugrupowanie bojowe pułku w dwa rzuty tworzy się najczęściej na kierunku głównego wysiłku dywizji w obronie wąskich i średnich przeszkód wodnych oraz na dostępnym kierunku forsowania przez główne siły nieprzyjaciela.

Odwód ogólnowojskowy /drugi rzut/ rozmieszcza się na najważniejszych kierunkach prawdopodobnego działania nieprzyjaciela, w odległościach zapewniających wykonanie kontrataku na nieprzyjaciela, któremu udało się sforsować przeszkodę wodną i opanować przyczółek. Zależnie od warunków terenowych odwód /drugi rzut/ można rozmieszczać w jednym lub częściami w dwóch rejonach tak wybranych, by mógł on działać na zagrożone kierunki.

Batalion czołgów pułku zmechanizowanego najczęściej pozostawia się w odwodzie /drugim rzucie/ i wykorzystuje do wykonania kontrataku lub zajęcia rubieży ogniowych na kierunkach zagrożonych przez czołgi nieprzyjaciela. Ze względu na dużą skuteczność niszczenia środków pływających przez czołgi część z nich można przydzielić pododdziałom pierwszego rzutu broniącym dostępnych kierunków lub wykorzystać do organizacji zasadzek na kierunkach drugorzędnych.

W pułkach pierwszego rzutu dywizji, zwłaszcza na kierunku głównego wysiłku dywizji, tworzy się pułkowe grupy artylerii. Batalionom broniącym oddzielnych kierunków, gdy wsparcie pułkowej grupy artylerii nie jest możliwe, przydziela się artylerię w sile od baterii do dywizjonu.

Na kierunkach dostępnych do forsowania tworzy się silną, głęboko urzutowaną obronę przeciwpancerną. Odwód przeciwpancerny rozmieszcza się bliżej przedniego skraju. Pierwszą rubież rozwinięcia odwódu przeciwpancernego wyznacza się bezpośrednio na linii brzegowej.

Wykorzystanie środków ogniowych poszczególnych elementów ugrupowania bojowego pułku powinno zapewnić stworzenie systemu ognia, który umożliwi obezwładnienie nieprzyjaciela na podejściach do przeszkody, w toku forsowania i na bronionym brzegu.

4.4. Właściwości organizacji obrony przeszkody wodnej

Podejmując decyzję o obronie przeszkody wodnej, należy uwzględnić jej właściwości i wpływ na prowadzenie walki.

Oceniając przeciwnika, należy ustalić:
- możliwości użycia broni jądrowej i jej wpływ na prowadzenie obrony;
- prawdopodobne odcinki forsowania, rzeczywiste i pozorne, oraz kierunki natarcia;
- rejony wyjściowe pododdziałów i rejony ześrodkowania środków przeprawowych;

- rejony dogodne do wysadzenia desantów powietrznych i możliwości nieprzyjaciela w tym zakresie;
- prawdopodobne siły, jakich nieprzyjaciel może użyć na poszczególnych kierunkach.

Oceniając siły własne, należy ustalić siły i środki niezbędne do obrony poszczególnych odcinków forsowania i kierunków natarcia nieprzyjaciela zarówno na brzegu przeszkody, jak i w głębi obrony.

Oceniając teren, należy zwrócić uwagę na:
- charakter przeszkody wodnej i jej doliny oraz ich wpływ na wzmocnienie obrony;
- rejony wyjściowe i ześrodkowania środków przeprawowych;
- prawdopodobne odcinki forsowania i natarcia przeciwnika;
- warunki obserwacji i możliwość organizacji systemu ognia;
- warunki maskowania;
- potrzeby wzmocnienia przeszkody wodnej zaporami inżynieryjnymi i możliwości wykorzystania znajdujących się na przeszkodzie urządzeń hydrotechnicznych.

Rekonesans prowadzony przez dowódcę pułku powinien służyć konfrontacji uprzednich ocen z terenem. Dowódca dodatkowo ustala:
- istnienie brodów i miejsc dogodnych do przeprawy pod wodą;
- odcinki możliwych przepraw nieprzyjaciela;
- rejony ześrodkowania środków przeprawowych nieprzyjaciela;
- dogodne wejścia i wyjścia z wody oraz miejsca budowy przepraw promowych i mostowych;
- sposób zaminowania brodów, dogodnych odcinków przepraw, wejść i wyjść z wody oraz przykrycie ich ogniem;
- rejony uderzeń lotnictwa i artylerii na rejony prawdopodobnego ześrodkowania środków przeprawowych, na podejściach do przepraw i przeprawy.

Organizując współdziałanie, należy szczególną uwagę zwrócić na okres forsowania przeszkody wodnej przez nieprzyjaciela. Dowódca pułku określa szczegółowo zadania dla artylerii i moździerzy, rubieże, kolejność i czas ich zajmowania przez odwód przeciwpancerny i czołgi będące w odwodzie /drugim rzu-

cie/, zadania i kolejność wykonania prac inżynieryjnych.

Współdziałanie na okres walki na bronionym brzegu polega na określeniu manewru sił z nie atakowanych kierunków na zagrożone, rozwinięciu na nich odwodów specjalnych oraz zabezpieczeniu i wykonaniu kontrataku. Istotnym problemem jest określenie czasu i dróg manewru odwodów.

Zabezpieczenie działań bojowych w obronie przeszkód wodnych

Rozpoznanie organizuje się na podstawie ogólnie przyjętych zasad. Dowódca pułku musi szczególną uwagę zwrócić na rozpoznanie: kierunków podejścia nieprzyjaciela, jego siły i składu, rejonów ześrodkowania środków przeprawowych, rozmieszczenia artylerii oraz przygotowania odcinków przepraw. Zadania te w pułku wykonują samodzielne patrole rozpoznawcze, patrole rozpoznawcze i bojowe patrole rozpoznawcze. W pododdziałach organizuje się ciągłą obserwację zwłaszcza dogodnych odcinków przepraw.

Powszechna obrona przeciwlotnicza Broniąc przeszkody wodnej należy się liczyć ze zwiększonym oddziaływaniem lotnictwa nieprzyjaciela na wszystkie elementy ugrupowania bojowego pułku a zwłaszcza artylerię i pododdziały broniące się w pierwszym rzucie. Należy się też liczyć z możliwością wysadzenia desantów.

Obronę przeciwlotniczą koncentruje się w rejonach prawdopodobnych desantów, na osłonie pierwszego rzutu i artylerii pułku.

Do walki ze środkami napadu powietrznego obok etatowych środków przeciwlotniczych należy wykorzystać broń pokładową i maszynową piechoty, szczególnie do niszczenia śmigłowców szturmowych nieprzyjaciela. W obronie przeszkody wodnej - poza realizacją przedsięwzięć wynikających z ogólnie przyjętych zasad ubezpieczenia - należy: wydzielić pododdziały do ubezpieczeń bojowych i obsadzić nimi wszystkie wyspy i linię brzegową, zwłaszcza wówczas, gdy przedni skraj obrony oddalony jest od lustra wody; zorganizować posterunki, a w nocy podsłuchy, zwłaszcza na skrzydłach i w lukach; wydzielić dyżurne środki og-

niowe, z których można prowadzić ogień obserwowany na przeciwległy brzeg i lustro wody, oraz dyżurne baterie artylerii. Ponadto należy ciągle patrolować cały rejon obrony pułku, a szczególnie nie obsadzone odcinki przeszkody wodnej, aby uniemożliwić przenikanie rozpoznania i innych sił nieprzyjaciela.

Ubezpieczenie poszczególnych elementów przed atakiem grup dywersyjnych i desantu nieprzyjaciela organizują ich dowódcy we własnym zakresie przez wystawienie posterunków ochronnych, patroli i wydzielenie pododdziałów dyżurnych.

Zabezpieczenie inżynieryjne obrony przeszkody wodnej zależy od dokładnego rozpoznania samej przeszkody i istniejących urządzeń hydrotechnicznych.

Zabezpieczenie inżynieryjne obrony przeszkody wodnej obejmuje:
- rozbudowę systemu zapór na podejściach do przeszkody, w rejonach rozwijania sprzętu pontonowego i mostowego do budowy przepraw;
- minowanie koryta i brodów oraz obydwu brzegów przeszkody na odcinkach dogodnych wejść i wyjść;
- przygotowanie do zniszczenia stałych przepraw, przystani i promów;
- ochronę urządzeń hydrotechnicznych i ich przygotowanie do zniszczenia;
- utrzymanie niezbędnych przepraw dla wojsk własnych i przygotowanie ich do szybkiej likwidacji na wypadek groźby opanowania przez nieprzyjaciela;
- ewakuację miejscowych środków przeprawowych, ochronę, a gdy to jest konieczne, ich niszczenie;
- zgromadzenie niezbędnych środków do tworzenia zapór wodno-ogniowych i min pływających do niszczenia przepraw nieprzyjaciela.

Każdą przerwę w walce należy wykorzystać na doskonalenie rozbudowy inżynieryjnej.

Jeżeli obrona przeszkody wodnej organizowana jest zimą, należy przygotować lód do zerwania na dużych odcinkach i obladzać własny brzeg, aby uczynić go trudno dostępnym dla pojazdów i piechoty nieprzyjaciela.

Zabezpieczenie tyłowe. Należy uwzględnić, że zużycie amunicji artyleryjskiej i przeciwlotniczej może być znacznie większe niż w przeciętnych warunkach. W wypadku obrony przyczółka należy zgromadzić zapasy amunicji, żywności i innych środków materiałowych.

Ze względu na prawdopodobieństwo większych strat, zwłaszcza w pododdziałach pierwszego rzutu pułku, konieczne jest rozmieszczenie bliżej przedniego skraju pułkowego punktu medycznego oraz wydzielenie większej liczby sanitariuszy noszowych do udzielania pierwszej pomocy porażonym i wynoszenia ich z zagrożonych rejonów.

4.5. Prowadzenie obrony przeszkody wodnej

Jeżeli pułk przechodzi do obrony przeszkody wodnej w styczności z nieprzyjacielem, to działania trwają zwykle bez przerwy. Pododdziały pułku zmuszone będą do jednoczesnego umacniania bronionej przeszkody wodnej i odpierania prób forsowania jej przez nieprzyjaciela z marszu. Nieprzyjaciela odpiera się ogniem artylerii i środków ogniowych pododdziałów broniących się na wyspach, łąkach, łachach piaszczystych i przednim skraju obrony.

W wypadku organizacji obrony bez styczności z nieprzyjacielem walkę z nim rozpoczyna się na podejściach do przeszkody wodnej. Walkę tę zwykle rozpoczynają siły będące w dyspozycji przełożonych, wykonując uderzenia jądrowe, lotnicze i dalekie napady ogniowe artylerii.

Środki ogniowe pułku biorą udział w zwalczaniu sił nieprzyjaciela w rejonach wyjściowych i w czasie forsowania. Szczególnego znaczenia nabiera zadanie nieprzyjacielowi największych strat w samobieżnych środkach przeprawowych.

W tym okresie nieprzyjaciel może wysadzić desanty powietrzne z zadaniem opanowania stałych przepraw, dogodnych odcinków forsowania i przyczółka na bronionym brzegu.

W takiej sytuacji należy główny wysiłek skierować na zadanie największych strat desantowi w czasie lądowania, zniszczyć istniejące stałe przeprawy, zlokalizować desant i nie dopuścić do umocnienia opanowanego terenu, a następnie rozbić uderzeniem odwodu /drugiego rzutu/.

Duże znaczenie w tym okresie ma rozpoznanie nieprzyjaciela, a szczególnie jego sił głównych. Zadanie to najczęściej wykonują pozostawione na podejściach patrole rozpoznawcze i lotnictwo rozpoznawcze szczebli nadrzędnych.

Z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela forsowania przeszkody wodnej główne zadanie polega na rozbiciu jego sił znajdujących się na wodzie i jego samobieżnych środków przeprawowych. Zadanie to pułk wykonuje zmasowanym ogniem całości artylerii i środków ogniowych batalionów broniących pierwszej pozycji. W przypadkach koniecznych dowódca pułku wysuwa bezpośrednio na brzeg odwód przeciwpancerny, a w razie potrzeby i czołgi będące w odwodzie /drugim rzucie/.

W wypadku opanowania przyczółków przez nieprzyjaciela należy zepchnąć go do wody, nie dopuścić do połączenia kilku małych przyczółków w jeden duży i umocnienia opanowanego terenu. Dlatego też wykonywanie kontrataków posiada szczególne znaczenie. Kontrataki należy wykonywać już od najniższych szczebli aby uniemożliwić nieprzyjacielowi zdobycie i umocnienie się na przyczółkach.

Decyzję o wykonaniu kontrataku odwodem /drugim rzutem/ pułku, dowódca powinien powziąć wobec groźby utraty czołowych kompanijnych punktów oporu, a niekiedy nawet czołowych plutonowych punktów oporu. Najdogodniejszym momentem do wykonania kontrataku jest okres, gdy forsujące wojska nieprzyjaciela nie zdążyły połączyć przyczółków/ognisk walki/. Należy go wykonać z takim wyliczeniem, aby nastąpił przed przeprawą odwodów brygadowych.

Pododdziały pułku broniące się na pierwszej pozycji powinny utrzymywać punkty oporu i rejony obrony nawet w warunkach uchwycenia przez nieprzyjaciela przyczółków i całkowitego okrążenia. Działanie tych sił powinno doprowadzić do związania

znacznych sił nieprzyjaciela, rozczłonkowania jego ugrupowania, co stworzy warunki do wykonania kontrataku odwodem /drugim rzutem/ pułku.

Dalsze prowadzenie walki obronnej w obronie przeszkody wodnej przez pułk pierwszego rzutu dywizji nie różni się w zasadzie od walki prowadzonej w przeciętnych warunkach.

Pułku czołgów /zmechanizowanego/ będącego w drugim rzucie dywizji używa się zgodnie z ogólnymi zasadami. Kontratak drugim rzutem dywizji wykonuje się wcześniej niż w przeciętnych warunkach. Biorąc pod uwagę warunki terenowe i pojemność kierunków, należy przyjąć, że kontrataki te zazwyczaj będą wykonywane z kilku kierunków.

Pułk czołgów będący w drugim rzucie dywizji może zająć rubież ogniową w głębi obrony, a w przypadkach gdy pułk pierwszego rzutu został obezwładniony - bezpośrednio na brzegu. Część drugiego rzutu może być wyznaczona do niszczenia desantów powietrznych wysadzanych pomiędzy pierwszym a drugim rzutem lub na tyłach dywizji.

5. Obrona pułku w rejonie zurbanizowanym

5.1. Wpływ rejonu zurbanizowanego na organizację i prowadzenie obrony

Ze względu na swą strukturę rejony zurbanizowane, a zwłaszcza miasta, mają szereg cech wpływających na organizację i prowadzenie walki obronnej.

Do głównych cech ułatwiających organizację i prowadzenie walki obronnej w mieście zaliczamy:
- możliwość oddziaływania na nacierającego ogniem wielowarstwowym oraz dogodne warunki ukrycia i maskowania stanowisk ogniowych;
- możliwość przystosowania miasta do obrony w stosunkowo krótkim czasie i wykorzystania kompleksów budynków murowanych jako punktów oporu, a piwnic - jako schronów;
- możliwość wykonywania skrytych manewrów;

- możliwości wykorzystania urządzeń komunalnych oraz przemysłowych do zabezpieczenia działań.

Cechy utrudniające organizację i prowadzenie walki obronnej to:
- ograniczony zasięg obserwacji;
- ograniczone możliwości dokonywania manewru większymi siłami;
- nieustanne zagrożenie pożarowe i powstawaniem rumowisk;
- zmniejszone możliwości dowodzenia /głównie zmniejszony zasięg łączności radiowej, a szczególnie UKF/.

5.2. Warunki organizacji i prowadzenia obrony w rejonie zurbanizowanym

Ze względu na charakter prowadzonej wojny pułk będzie organizował i prowadził obronę w warunkach użycia broni jądrowej lub też bez jej użycia.

Przystępując do obrony miast i osiedli w warunkach wojny jądrowej, naraża się je na zniszczenie. Uderzenia jądrowe powodować będą znaczne zburzenia budynków i masowe pożary, które sparaliżują system ognia i manewr. Celowo więc w takich warunkach będzie organizować obronę głównymi siłami na podejściach do miasta, do obrony zaś ważnych obiektów w mieście wydzielać tylko część sił. Przejście do obrony w mieście głównymi siłami pułku celowe jest tylko wówczas, gdy działania toczą się bez użycia broni jądrowej lub gdy organizuje obronę, będąc w styczności z nieprzyjacielem.

Organizacja obrony w styczności z nieprzyjacielem jest znacznie trudniejsza, zwłaszcza ze względu na małą ilość czasu na przedsięwzięcia organizacyjne i ciągłe oddziaływanie nieprzyjaciela. Mimo to jednak organizacja obrony w styczności z nieprzyjacielem w mieście jest korzystniejsza niż na otwartej przestrzeni. Miasta i osiedla, dzięki swej zabudowie, zapewniają możliwość szybkiego organizowania obrony z jednoczesnym prowadzeniem walki w oparciu o istniejącą zabudowę.

Pułk może uczestniczyć w obronie dużego miasta w składzie dywizji, broniąc wyznaczonego rejonu obrony, może także bronić

samodzielnie małego miasta lub osiedla o obwodzie do 15 km. Pułk może też bronić dużego kombinatu przemysłowego lub kilku zakładów przemysłowych. Często w ramach obrony rejonu zurbanizowanego przez związek taktyczny może bronić się na otwartej przestrzeni między miastami /osiedlami/. W tym wypadku obrona nie będzie w zasadzie różnić się od obrony w terenie otwartym.

5.3. Możliwości bojowe pułku w obronie rejonu zurbanizowanego

Możliwości obrony pułku w rejonie zurbanizowanym determinuje szereg czynników, z których najważniejsze to charakter i struktura rozbudowy.

Broniąc wycinka miasta /dzielnicy/ w składzie dywizji, pułk może być ugrupowany w jeden lub dwa rzuty.

W miastach o zabudowie zwartej podstawą obrony pułku są kompanijne punkty oporu połączone systemem ognia i zaporami inżynieryjnymi w batalionowe węzły oporu. W lukach między węzłami oporu organizuje się samodzielne punkty oporu /w składzie do plutonu/, zasadzki czołgowe i patrole oraz ustawia się zapory inżynieryjne. Kompania może obsadzić punkt oporu obejmujący 2-3 kwartały wszerz i do dwóch kwartałów w głąb, to jest 600-900 m szerokości i do 600 m głębokości. Batalionowy rejon obrony może obejmować 7-10 kwartałów szerokości frontu i do 6 kwartałów w głąb, tj. 2 do 3,5 km szerokości i do 2 km głębokości.

W zależności od charakteru zabudowy miasta, a głównie od układu placów i parków, luki między batalionowymi rejonami obrony mogą wynosić do 2 km, ale z reguły muszą być mniejsze. Szerokość luk warunkowana jest możliwością ich przestrzelania ogniem broni strzeleckiej i przeciwpancernej i często należy w nich urządzać punkty oporu lub zasadzki.

Tak więc pułk będąc w ugrupowaniu dwurzutowym i mając w pierwszym rzucie dwa wzmocnione bataliony może bronić rejonu o szerokości do 10 km i głębokości około 10 km, a w ugrupowaniu jednorzutowym -

rejonu o szerokości do 15 km i głębokości do 8 km. Luźna zabudowa umożliwia zwiększenie szerokości obrony. Szerokość batalionowych rejonów obrony może w takich warunkach wynosić 3-5 km. Pułk mający w pierwszym rzucie dwa bataliony może więc bronić rejonu o szerokości do 12 km, a posiadający w pierwszym rzucie trzy bataliony - do 18 km.

W rejonach silnie uprzemysłowionych oraz portowych, ze względu na specyfikę tych rejonów, w obronie obowiązują zasady takie, jak w mieście o zabudowie zwartej.

Na podejściach do miasta pułk organizuje obronę na zasadach przyjętych dla terenu otwartego.

5.4. Właściwości ugrupowania

Ugrupowanie bojowe pułku w obronie w rejonie zurbanizowanym zależy od:
- warunków, w jakich przechodzi do obrony;
- otrzymanego zadania;
- właściwości rejonu zurbanizowanego /miasta/;
- zamiaru przeprowadzenia walki obronnej.

Podstawową zasadą będzie jak największe usamodzielnienie pododdziałów, zwłaszcza kompanii i batalionów. Aby sprostać temu warunkowi, konieczne jest odpowiednie wzmocnienie poszczególnych pododdziałów.

Pułk w obronie rejonu zurbanizowanego może być wzmocniony:
- 1-2 dywizjonami artylerii;
- do kompanii saperów;
- do dywizjonu artylerii przeciwpancernej /nie otrzymują pułki czołgów i pz wyposażone w bojowe wozy piechoty/.

Pułk czołgów w obronie miasta powinien być wzmocniony przynajmniej batalionem piechoty.

Przy takim wzmocnieniu pułk powinien batalionowi organizującemu obronę w pierwszym rzucie przydzielić:
- 1-2 kompanie czołgów;
- do dywizjonu artylerii;
- do baterii przeciwpancernej;
- do plutonu saperów.

Pułkom i batalionom należy przydzielać większą niż zazwyczaj ilość materiałów wybuchowych, min, granatów oraz środków dymnych.

Pułk w obronie rejonu zurbanizowanego będzie najczęściej ugrupowany w dwa rzuty. Określając siły pierwszego rzutu, należy brać pod uwagę pojemność danego kierunku, liczbę ulic i kwartałów oraz charakter zabudowy /zabudowa luźna czy zwarta/.

Powstawanie pożarów, zawałów oraz mała przelotowość ulic powodują znaczne trudności wykonywania manewru drugim rzutem. Celowo jest więc rozmieszczać drugi rzut w 2-3 miejscach /kompaniami/. Poszczególne kompanie powinny być tak wzmocnione, aby mogły samodzielnie prowadzić walkę na wyznaczonych kierunkach.

W pułku czołgów przydzieloną piechotą wzmacnia się kompanie czołgów, zwłaszcza pierwszego rzutu.

W batalionach i kompaniach drugorzutowych celowo jest mieć przygotowaną część sił do kontrataków i rozbijania sił nieprzyjaciela okrążających poszczególne punkty oporu. W skład takiej grupy można wydzielić: do plutonu piechoty, 1-2 czołgi, do drużyny saperów, 2-3 miotacze ognia.

W zależności od wzmocnienia pułku artylerią do ognia pośredniego można organizować pułkową grupę artylerii, która będzie działać w sposób scentralizowany w zasadzie tylko w czasie walki z nieprzyjacielem na podejściach do rejonu obrony pułku /na podejściach do miasta/. Podczas walk w głębi miasta artylerię przydziela się batalionom, wykorzystując ją do strzelania na wprost.

Artylerię przeciwpancerną rozmieszcza się tak, aby mogła prowadzić ogień wzdłuż ulic i przestrzeliwać kierunki dostępne dla czołgów.

Ograniczone możliwości manewru i rozwinięcia większej liczby czołgów i innych wozów bojowych oraz specyfika ich działań /ruch po ulicach, przez parki i place/ wymagają tworzenia 2-3 odwodów przeciwpancernych i oddziałów zaporowych o mniejszym składzie do działania na różnych kierunkach. Trwałość obrony przeciwpancernej w mieście z zasady opiera się na kompanijnych punktach oporu, które są w tym celu wzmacniane czołgami i środkami przeciwpancernymi. Wskazane jest, aby w ramach poszczególnych punktów oporu w miarę potrzeb stosować manewr nawet pojedynczymi czołgami, bojowymi wozami piechoty, przygotowując dla nich po kilka stanowisk ogniowych i drogi manewru.

Odwód inżynieryjny pułku w obronie rejonu zurbanizowanego /miasta/ organizuje się na ogólnych zasadach, przy czym można go używać całością sił jak i częściami.

5.5. Właściwości systemu ognia

System ognia pułku /pz, pcz/ w obronie rejonu zurbanizowanego /miasta/ stanowi decydujący element trwałości obrony i powinien zapewnić:
- rażenie nieprzyjaciela skutecznym ogniem wielowarstwowym na podejściach do punktów oporu i w głębi obrony;
- osłonięcie ogniem barykad i innych zapór inżynieryjnych;
- przestrzeliwanie ulic, placów i podejść do poszczególnych budynków;
- zaskoczenie nieprzyjaciela ogniem z bliskiej odległości;
- osłonę skrzydeł i luk między pododdziałami.

Aby zapewnić skuteczność systemu ognia środki ogniowe należy rozmieszczać:
- na niższych piętrach, parterach, w piwnicach i suterenach do prowadzenia ognia wzdłuż ulic;
- na wyższych piętrach, poddaszach, dachach do prowadzenia ognia do celów położonych na odległych ulicach, placach, skwerach oraz do samolotów, śmigłowców i desantów;

- poza budynkami do prowadzenia ogni bocznych, jeżeli z budynków jest to niemożliwe.

Czołgi, bojowe wozy piechoty, transportery opancerzone i artylerię do strzelania ogniem na wprost należy rozmieszczać za ukryciami, wykorzystując do tego barykady, przygotowane wykopy, bramy i budynki.

5.6. Właściwości rozbudowy inżynieryjnej

Właściwa rozbudowa inżynieryjna rejonu obrony pułku jest czynnikiem gwarantującym żywotność i uporczywość wojsk w obronie.

Obejmować ona będzie:
- rozbudowę fortyfikacyjną /rejonów obrony / batalionów pierwszego rzutu;
- główne i zapasowe rejony obrony drugiego rzutu /odwodu/;
- przygotowanie rubieży do rozwinięcia kontrataku;
- przygotowanie stanowisk ogniowych artylerii i środków ogniowych;
- budowę barykad i innych przeszkód;
- rozbudowę ukryć i stanowisk dowodzenia a także systemu przejść podziemnych i przez budynki /głównie w miastach o zabudowie zwartej/;
- przygotowanie obiektów /budynków/ do niszczenia.

5.7. Organizacja obrony

Metoda pracy dowódcy i sztabu nad wypracowaniem decyzji nie odbiega od ogólnie przyjętych zasad, jednak w jej treści występuje szereg cech charakterystycznych, na które dowódca i sztab zwracają szczególną uwagę.

W analizie zadania:
- miejsce pułku w obronie dywizji /czy broni wycinka rejonu obrony dywizji w mieście, czy też samodzielnie małego miasta/;
- kwartały mające szczególne znaczenie, a w związku z tym - miejsce skupienia głównego wysiłku;

W ocenie sytuacji:

- możliwości i skutki wykonania przez nieprzyjaciela uderzeń bronią jądrową;
- stosunek ludności cywilnej do naszych wojsk, możliwości wystąpień dywersyjno-sabotażowych, możliwości wykorzystania jej w obronie pułku;
- liczba, stan i możliwości obronne pododdziałów obrony terytorialnej oraz sposób ich wykorzystania;
- stan zabezpieczenia sanitarno-epidemiologicznego;
- stan i zabezpieczenie urządzeń komunalnych ujęć wody, zapasów żywności i innych środków oraz możliwości ich wykorzystania;
- charakter budynków /z punktu widzenia ich przydatności do obrony i wyburzenia/;
- rozmieszczenie i możliwość wykorzystania do manewru placów, ogrodów, parków oraz kierunki i przelotowość ulic;
- kierunki dogodne do działania i przenikania nieprzyjaciela w głąb obrony oraz możliwość oskrzydlenia poszczególnych punktów oporu;
- stan i możliwość wykorzystania urządzeń podziemnych.

Po dokonaniu analizy zadania i oceny sytuacji dowódca pułku podejmuje decyzję o obronie miasta. Podjętą na podstawie mapy decyzję należy skonfrontować w terenie podczas rekonesansu, w którym powinni brać udział dowódcy do kompanii włącznie, dowódcy środków wzmocnienia, wyznaczeni oficerowie sztabu pułku oraz przedstawiciel wojskowego sztabu /miejskiego, wojewódzkiego/, a na terenach nieprzyjaciela - przedstawiciel wojskowej komendy miasta.

Podczas rekonesansu dowódca powinien między innymi ustalić:

- granice batalionowych rejonów obrony, a w nich poszczególne kompanijne punkty oporu w kwartałach i poza zabudowaniami;
- system ognia;
- niezbędny zakres prac w celu przygotowania poszczególnych obiektów do obrony;
- cel i sposób wykorzystania urządzeń podziemnych;
- obiekty, których w rejonie obrony pułku bronią pododdziały

obrony terytorium kraju oraz terenowe i zakładowe oddziały samoobrony.

Dowódca pułku może prowadzić rekonesans osobiście lub na kilku punktach pracy równolegle, wyznaczając zastępców, przy czym osobiście prowadzi on rekonesans na kierunku głównego wysiłku obrony.

5.8. Właściwości dowodzenia

Specyficznego znaczenia w czasie obrony nabiera organizacja dowodzenia. W celu zabezpieczenia ciągłości dowodzania należy szeroko rozwinąć sieć punktów i posterunków obserwacyjnych.

Punkty dowodzenia celowo jest rozmieszczać w trwałych piwnicach i na niższych piętrach mocnych budowli. W pobliżu stanowisk dowodzenia wybiera się i oczyszcza place dogodne do lądowania śmigłowców. Celowo jest urządzić dla dowódcy pułku kilka punktów obserwacyjnych, wykorzystując nawet punkty obserwacyjne dowódców batalionów i kompanii.

Podstawą dowodzenia pododdziałami jest dokładnie zorganizowany wielokanałowy system łączności przewodowej z szerokim wykorzystaniem miejskich sieci łączności.

Dużego znaczenia nabiera styczność osobista dowódcy z podwładnymi, szczególnie wykorzystanie łączników, a w relacji batalion - kompania sygnałów dźwiękowych i sygnalizacji świetlnej.

Stanowiska dowodzenia urządza się tak, aby były zdolne do obrony okrężnej. Wydziela się do tego odpowiednie siły i środki.

W obronie miasta duże zastosowanie może mieć łączność telewizyjna. Wykorzystanie kamer telewizyjnych na szczególnie ważnych kierunkach - przy możliwości ich sterowania ze stanowiska dowodzenia - ułatwi dowódcy właściwą ocenę położenia oraz skróci obieg informacji.

5.9. Specyfika zabezpieczenia działań obronnych w rejonie zurbanizowanym

Rozpoznanie. Ze względu na stosunkowo niewielki zasięg obserwacji konieczne jest organizowanie gęstej sieci posterunków obserwacyjnych przygotowanych i obsadzonych przez żołnierzy uprzednio zapoznanych z miastem /dzielnicą/.

Posterunki obserwacyjne organizuje się tak na przednim skraju, jak i w głębi obrony. Jeżeli pułk organizuje obronę częścią sił na podejściach do miasta, również i tam należy organizować posterunki obserwacyjne.

Szeroko należy wykorzystywać patrole rozpoznawcze, które zdobywają niezbędne informacje, najczęściej poprzez przenikanie w ugrupowanie nieprzyjaciela. Na szeroką skalę należy także wykorzystywać podsłuchy i zasadzki, które powinny być organizowane w kompaniach i batalionach.

Obrona przed bronią masowego rażenia. W zakresie obrony przed bronią masowego rażenia należy zwrócić uwagę na zorganizowanie systemu alarmowania, powiadamiania i ostrzegania oraz na prowadzenie rozpoznania skażeń. Szczególne znaczenie ma przystosowanie i wykorzystanie urządzeń podziemnych jako ukryć dla ludzi i sprzętu oraz zabezpieczenie źródeł wody i zapasów żywności. Do likwidacji skutków uderzeń broni masowego rażenia należy organizować grupę ratunkowo-ewakuacyjną, wzmacniając ją strażą pożarną i terenowymi oddziałami samoobrony wyposażonymi w środki mechanizacji prac.

Zabezpieczenie chemiczne. W zakresie zabezpieczenia chemicznego szczególnego znaczenia nabiera umiejętne wykorzystanie dymów, szczególnie w czasie wykonywania manewru.

Ważne jest także wykorzystanie miotaczy ognia szczególnie podczas wykonywania kontrataków i w obronie na podejściu do miasta.

Zabezpieczenie inżynieryjne. Zabezpieczenie inżynieryjne obrony pułku w mieście polega głównie na urządzeniu plutonowych i kompanijnych punktów oporu oraz stawianiu zapór inżynieryjnych. Przygotowany do obrony rejon powinien być pok-

ryty barykadami, osłonięty polami minowymi i zaporami fortyfikacyjnymi.

W ramach współpracy między organami obrony terenowej i wojskiem szereg robót inżynieryjnych powinien być wykonany zawczasu siłami oddziałów samoobrony i ludności cywilnej. Wyjątkowo dużego znaczenia nabiera: zabezpieczenie dróg manewru /przygotowanie przejść w barykadach, ścianach domów itp./, urządzenie stanowisk ogniowych czołgów i dział oraz przygotowanie budynków do niszczenia /burzenia/ w wypadku opanowania ich przez nieprzyjaciela.

Powszechna obrona przeciwlotnicza. W zakresie powszechnej obrony przeciwlotniczej szczególną uwagę należy zwrócić na dokładne zorganizowanie i prowadzenie obserwacji przestrzeni powietrznej oraz zorganizowanie niezawodnego systemu ostrzegania i alarmowania wojsk o zagrożeniu z powietrza.

Ważne jest także dokładne określenie sektorów ognia dla pododdziałów do zwalczania celów powietrznych na małych wysokościach za pomocą broni pokładowej i strzeleckiej /szczególnie pododdziałów drugorzutowych/.

Ubezpieczenie. Specyfiką ubezpieczenia wojsk w rejonie zurbanizowanym, a szczególnie na terenie nieprzyjaciela, jest konieczność ciągłej ochrony i obrony obiektów i elementów ugrupowania bojowego, co powodowane jest stałym zagrożeniem dywersyjnym ludności cywilnej zamieszkałej w bronionym mieście oraz możliwością przenikania grup nieprzyjaciela w głąb miasta, szczególnie urządzeniami podziemnymi /kanały, tunele itp./. Konieczne jest więc wystawianie posterunków i patroli zabezpieczających możliwe kierunki przeniknięcia, a w miastach o zabudowie zwartej - dokładne rozpoznanie możliwych "przebić" grup nieprzyjaciela w łączonych budynkach i piwnicach.

Zabezpieczenie tyłowe. W warunkach organizacji i prowadzenia walki obronnej w rejonie zurbanizowanym, a głównie w mieście, wymagane jest większe niż w normalnych warunkach nagromadzenie w punktach oporu i na stanowiskach ogniowych środków zabezpieczenia materiałowego, szczególnie zaś amunicji,

żywności i wody. Organ zaopatrywania pułku powinien w maksymalnym zakresie wykorzystać miejscowe zasoby /magazyny, zakłady przetwórcze itp./. Każde źródło zaopatrywania powinno być rozpoznane /sprawdzone/, a następnie zabezpieczone przed możliwością jego skażenia.

Siły i środki medyczne rozmieszcza się w poszczególnych punktach oporu. Sanitariuszy /patrole sanitarne/ wyposaża się w liny, drabiny, pasy i inne środki niezbędne do wyciągania porażonych z miejsc trudno dostępnych.

Pułkowy punkt medyczny należy rozwijać w szpitalach, przychodniach i innych nadających się do tego celu obiektach, wykorzystując jednocześnie działający w nich personel.

W zabezpieczeniu technicznym wykorzystywać należy istniejącą stacjonarną bazę remontową, zakłady przemysłowe, stacje obsługi itp. wraz z istniejącym personelem technicznym.

5.10. Prowadzenie obrony w rejonie zurbanizowanym

W obronie rejonu zurbanizowanego można wyodrębnić trzy etapy walki: walka z nieprzyjacielem na podejściach do miasta; odparcie ataku nieprzyjaciela i walka o utrzymanie przedniego skraju obrony; walka z nieprzyjacielem, który włamał się w głąb obrony /do miasta/.

Walkę z nieprzyjacielem na podejściach do miasta rozpoczyna artyleria i pododdziały ubezpieczeń. Zmuszają one nieprzyjaciela do wcześniejszego rozwinięcia się, rozpoznają jego ugrupowanie i kierunek głównego uderzenia, po czym na rozkaz dowódcy pułku wycofują się na uprzednio przygotowane stanowiska. Pododdziały broniące punktów oporu na przednim skraju i w głębi - z wyjątkiem dyżurnych środków ogniowych i wyznaczonych obserwatorów - znajdują się w tym czasie w ukryciach.

Na podstawie danych z rozpoznania dowódca i sztab planują działanie odwodów /drugiego rzutu/ na kierunki prawdopodobnego włamania się nieprzyjaciela.

Szczególną uwagę w tym okresie należy zwrócić na obronę przeciwlotniczą wojsk.

Gdy nieprzyjaciel przenosi ogień artylerii w głąb obrony i wyrusza do natarcia, pododdziały pierwszego rzutu zajmują stanowiska ogniowe i ogniem wszystkich środków nie dopuszczają do włamania się jego oddziałów do budynków na przednim skraju.

Artyleria z zakrytych stanowisk ogniowych obezwładnia nieprzyjaciela na podstawach wyjściowych, a następnie - wspólnie z moździerzami - wykonuje ognie zaporowe, odcinając piechotę od czołgów.

Saperzy i piechota niezaangażowana bezpośrednio w walce zagradzają minami i zaporami przenośnymi wyłomy w murach i barykadach, powstałe na skutek uderzeń lotnictwa i artylerii nieprzyjaciela.

Szczególna rola w tym okresie przypada pułkowej grupie ratunkowo-ewakuacyjnej i pododdziałom samoobrony.

Zadanie wszystkich dowództw i oficerów sztabu pułku polegać będzie na odtworzeniu dowodzenia i współdziałania, kierowaniu akcją ratunkową, na organizacji gaszenia pożarów i odtworzeniu naruszonego systemu ognia i zapór.

Utrata budynku lub obiektu na przednim skraju daje nieprzyjacielowi możliwość rozszerzenia wyłomu w głąb obrony. Dlatego nieprzyjaciela, który włamie się do obiektu /budynku/, należy natychmiast odizolować ogniem z sąsiednich budynków i rozbić kontratakami drugiego rzutu /kompanii - batalionu/.

Kontrataki nawet małych sił, wykonywane zdecydowanie i szybko, mają zawsze realne możliwości odzyskania poprzedniego położenia. W związku z tym, że walka w mieście rozpada się na szereg ognisk często izolowanych od siebie, dużego znaczenia nabiera inicjatywa, zdecydowane i śmiałe działanie dowódców wszystkich szczebli.

Włamanie się nieprzyjaciela w głąb obrony zmusza go do prowadzenia walki drobnymi grupami, często w odosobnieniu. Stwarza to warunki do użycia na tych kierunkach odwodów i rozbijania go częściami.

Kontrataki w mieście wykonuje się z zasady wcześniej niż w obronie typu polowego. Batalion drugiego rzutu pułku będzie wykonywał często kontrataki już w przypadku opanowania przez nieprzyjaciela czołowych budynków.

Należy dążyć, aby batalion drugiego rzutu wykonywał kontratak całością sił, jeżeli istnieją luki /place, parki/ umożliwiające ich rozwinięcie. Zazwyczaj będzie to możliwe w mieście o zabudowie luźnej.

Często jednak /miasta o zabudowie zwartej/ ograniczona przelotowość ulic i brak luk nie pozwoli na to i drugi rzut rozmieszczony w kilku rejonach będzie wykonywał kontrataki częściami na kilku kierunkach.

W wypadku gdyby obrona któregoś z budynków lub punktów oporu stała się niemożliwa lub niecelowa, załoga na rozkaz dowódcy batalionu, opuszcza stanowiska /po uzyskaniu zgody dowódcy pułku/ przygotowując jednak obiekt do zniszczenia.

W wypadku gdy wykonywany kontratak nie osiągnął celu i dalsze jego działanie jest niecelowe, należy przejść kontratakującymi siłami do obrony budynków na opanowanej rubieży, zorganizować system ognia, odtworzyć dowodzenie i współdziałanie i tym samym stworzyć warunki do wykonania kontrataku w nocy lub kontrataku wyższego szczebla. W toku działań manewrowych, przy nie ustabilizowanej linii frontu, zawsze istnieje szansa prowadzenia walki w mieście nawet w okrążeniu. Moment wycofania się załogi bronionego obiektu powinien być poprzedzony dokładnie przemyślaną i uzasadnioną decyzją.

Broniony obiekt /miasto/ można opuścić tylko na rozkaz wyższego dowódcy.

6. Obrona wybrzeża morskiego

6.1. Cechy szczególne obrony wybrzeża morskiego

Obrona wybrzeża ma na celu niedopuszczenie do wysadzenia desantu morskiego i powietrznego nieprzyjaciela.

W wypadku wysadzenia desantu broniące się wojska powinny rozbić go na brzegu lub odrzucić w morze, a w razie wylądowania - zniszczyć jego siły na lądzie. Obronę wybrzeża morskiego organizuje się dla osłony granic morskich państwa, jak również w celu osłony skrzydła wojsk lądowych na nadmorskim kierunku operacyjnym.

Aby obrona wybrzeża była w stanie osiągnąć cel, jaki stawia się przed nią, powinna być trwała i aktywna, oparta na manewrze i ścisłym współdziałaniu wojsk lądowych, marynarki wojennej i lotnictwa.

Sił marynarki wojennej używa się do wsparcia lub do rozbicia desantów nieprzyjaciela. Nadbrzeżne oddziały rakiet i artylerii wspierają broniące się wojska na najbardziej zagrożonych kierunkach.

Trwałość obrony wybrzeża osiąga się między innymi przez umiejętne wykorzystanie właściwości terenu, zorganizowanie systemu ognia, głównie przeciwkutrowego i przeciwpancernego, przygotowanie odpowiednich umocnień inżynieryjnych i rozśrodkowane rozmieszczenie wojsk.

Aktywność lądowej obrony wybrzeża morskiego będzie polegała przede wszystkim na manewrze ogniem i wojskami na najbardziej zagrożone odcinki wybrzeża oraz na wykonaniu wcześniejszych - niż w normalnych warunkach - kontrataków.

Najbardziej należy utrzymywać rejony bazowania marynarki wojennej, porty i odcinki wybrzeża dogodne do wysadzenia desantów. W tym celu na dostępnych kierunkach przygotowuje się pozycje i pojedyncze punkty oporu, rubieże lub odcinki obrony odwodów, kierunki i rubieże rozwijania do kontrataków oraz drogi manewru. Na trudno dostępnych odcinkach wybrzeża organizuje się ubezpieczenia i patrolowanie oraz przygotowuje się pojedyncze punkty oporu.

W obronie wybrzeża bardzo duże znaczenie ma utrzymanie linii brzegowej, ponieważ umożliwia zwalczanie desantu na morzu podczas podchodzenia do lądowania. Uporczywość w utrzyma-

niu linii brzegowej nie może oznaczać przyjmowania uderzeń w miejscu, w którym przeciwnik może je zadać najskuteczniej. Dlatego też w obronie wybrzeża nie zawsze będą decydować pierwsze rzuty. W pewnych warunkach bezwzględna walka o utrzymanie linii brzegowej siłami pierwszych rzutów, wobec uderzeń jądrowych oraz potężnej siły natarcia z morza i powietrza, może okazać się niecelowa.

Duży wpływ na wybór rubieży obronnej będzie miał charakter linii brzegowej. Wysoki,urwisty, trudno dostępny brzeg sprzyja rozbudowie obrony w odległości jak najbliższej do linii brzegowej, a brzeg niski sprzyja odsunięciu pierwszej rubieży w głąb. Wynika z tego, że bardzo często drugie rzuty mogą składać się z większości sił. Kontrataki silnych odwodów zapewnią niszczenie nieprzyjaciela na linii brzegowej i tych jego wojsk, którym udało się wedrzeć w głąb obrony. Głębokie ugrupowanie wojsk sprzyja również zwalczaniu desantów powietrznych, które mogą być zrzucone na nasze tyły.

6.2. Warunki przejścia do obrony wybrzeża morskiego

Za organizację obrony i obronę wybrzeża morskiego własnego lub na opanowanym terytorium nieprzyjaciela odpowiada zawsze dowódca wyższego szczebla - okręgu, frontu, armii.

Pułk będzie przechodził do obrony wybrzeża morskiego najczęściej w ramach dywizji.

Oczywiste jest, że lądowanie morskich desantów nieprzyjaciela nastąpi z reguły w wypadku osiągnięcia przez niego powodzenia na kierunku lądowym, co oznacza, że strefa operacyjna wojsk frontu /armii/ pokryje się w większości lub w całości z obszarem okręgu nadmorskiego. W takiej sytuacji obronę wybrzeża morskiego będzie organizował dowódca frontu lub armii, któremu będą podporządkowane znajdujące się na wybrzeżu siły i środki okręgu wojskowego.

Pułk może przejść do obrony wybrzeża morskiego w ramach dywizji w toku operacji zaczepnej lub obronnej armii /frontu/ bądź do obrony przeciwdesantowej organizowanej przez nadmorski okręg wojskowy.

Podczas prowadzenia operacji zaczepnej przez armię /front/ pułk może przejść do obrony wybrzeża w ramach dywizji w celu osłony zagrożonego skrzydła /tyłów/ lub obrony opanowanych baz /portów morskich/.

W operacji obronnej armii pułk może organizować obronę wybrzeża w ramach dywizji wówczas, gdy armia całością sił przechodzi do obrony wybrzeża lub prowadzi obronę na kierunku nadmorskim przy jednoczesnym zagrożeniu desantowaniem nieprzyjaciela na tyły. We wszystkich tych wypadkach pułk będzie organizował obronę wybrzeża z reguły na szerokim froncie bez styczności z nieprzyjacielem lądującym z morza. Niekiedy pułk będzie organizował obronę przeciw uderzeniom desantów lub w styczności z desantami nieprzyjaciela, które wychodzą z morza na pływających wozach bojowych wojsk lądowych.

6.3. Miejsce, rola i zadania pułku w obronie wybrzeża morskiego

Pułk najczęściej będzie organizował obronę wybrzeża morskiego w składzie dywizji. Niemniej jednak może organizować obronę wybrzeża morskiego również w ramach grupy operacyjnej wydzielonej do obrony wybrzeża, a nawet samodzielnie.

Przechodząc do obrony wybrzeża w składzie dywizji, pułk zmechanizowany może być w pierwszym lub drugim rzucie na głównym lub pomocniczym wysiłku obrony. Będąc w pierwszym rzucie, może bronić rejonu zamykającego 1-2 przewidywane kierunki lądowania desantu. Treść zadania i sposób jego wykonania przez pułk zależeć będzie od zamiaru rozegrania walki obronnej przez dywizję, a mianowicie od tego, czy dywizja realizując zadanie skupi główny wysiłek w obronie pułków pierwszego rzutu, czy też założy rozbicie nieprzyjaciela już po wylądowaniu. W wypadku ześrodkowania głównego wysiłku obrony dywizji na pierwszej pozycji rola pułków pierwszego rzutu polegać będzie na zadaniu nieprzyjacielowi na wodzie maksymalnych strat ogniem wszystkich środków przed podejściem do lądowania i na uporczywym utrzymaniu bronionej linii brzegowej nawet w wypadku włamania się jego sił w obronę. Będąc w drugim rzucie, może

wykonywać kontrataki w celu rozbicia sił desantu w rejonie włamania, rozbijać desanty powietrzne, bronić ważnych rejonów z głębi lub rubieży na linii brzegowej. Pułk czołgów z reguły będzie występował w drugim rzucie dywizji.

Pułk, będący w składzie grupy operacyjnej, w obronie przeciwdesantowej może być w pierwszym rzucie lub w odwodzie.

6.4. Możliwości bojowe pułku w obronie wybrzeża morskiego

Pułkowi przechodzącemu do obrony wybrzeża wyznacza się rejon obrony, którego szerokość nie jest wielkością stałą, lecz zależy od ilości sił i środków własnych, podporządkowanych i współdziałających. Możliwości bojowe pułku wyrażają się w jego zdolności skutecznej obrony określonego odcinka wybrzeża. Istotny wpływ na szerokość odcinka obrony pułku wywierają warunki terenowe, a głównie dostępność wybrzeża do lądowania desantu i prowadzenia natarcia. Biorąc pod uwagę występujące trudno dostępne odcinki wybrzeża, których nieprzyjaciel nie może wykorzystać, lub które utrudniają lądowanie, oraz dobre warunki rażenia nieprzyjaciela zarówno bronią jądrową, lotnictwem, artylerią i środkami marynarki wojennej, jak i ogniem wszystkich rodzajów broni, należy przyjąć, że pułk może bronić wybrzeża na znacznie szerszym froncie niż w warunkach normalnych. W rejonie obrony pułku rozbudowuje się pozycje obronne systemem kompanijnych punktów oporu i batalionowych rejonów obrony.

Szerokość kompanijnych punktów oporu i batalionowych rejonów obrony jest w zasadzie taka sama jak w obronie w warunkach normalnych. Luki między batalionowymi rejonami obrony mogą wynosić 2-5 km i więcej. Luki muszą być osłonięte ogniem artylerii i zaporami przeciwdesantowymi. Ponadto, zwykle na kierunkach luk, przygotowuje się zapasowe rejony obrony oraz rubieże do rozwinięcia odwodu przeciwpancernego i zaporowego. Ponadto osłania się je ogniem, głównie przeciwkutrowym i przeciwpancernym. W lukach między batalionami można rozbudowywać i obsadzać samodzielne kompanijne i plutonowe punkty oporu.

Z powyższych rozważań wynika, że pułk - mając w pierwszym rzucie 2-3 bataliony piechoty - może bronić rejonu o szerokości:
- w wariancie pierwszym /mając dwa bataliony w pierwszym rzucie/ - 2 x 3 - 5 km + luka 2-5 km = 8 - 15 km - 8 - 15 km;
- w wariancie drugim /mając trzy bataliony w pierwszym rzucie/ - 3 x 3-5 km + luki 2 x 2-5 km = 13-25 km - 13 - 25 km.

Określając głębokość obrony, należy uwzględnić: potrzeby rozśrodkowania pułku w głąb, teren oraz możliwości wykonania kontrataku, w celu zepchnięcia nieprzyjaciela, któremu udało się wylądować i umocnić na lewym brzegu. Warunki te mogą być spełnione, jeżeli batalion drugiego rzutu pułku jest rozmieszczony w odległości 4-6 km za rejonami obrony batalionu pierwszego rzutu, co daje głębokość ugrupowania pułku 8-12 km.

6.5. Właściwości ugrupowania

Ugrupowanie bojowe zależy od warunków, w jakich pułk przechodzi do obrony oraz od zamiaru prowadzenia walki obronnej.

Ugrupowanie pułku powinno zapewnić:
- skuteczne rażenie sił desantu morskiego na dogodnych kierunkach do jego lądowania oraz osłonę mniej dogodnych kierunków;
- skuteczną obronę przeciwlotniczą i możliwości zwalczania desantów powietrznych nieprzyjaciela;
- wykonywanie manewru wojskami i ogniem na zagrożone kierunki;
- sprawne i skuteczne wykonywanie kontrataków;
- dobre współdziałanie i dowodzenie.

Pułk w składzie dywizji, przechodząc do obrony wybrzeża morskiego w granicach PRL, będzie ściśle współdziałał z flotyllą obrony wybrzeża /FOW/, a ponadto mogą być mu podporządkowane siły i środki obrony terytorium kraju i - w niektórych

wypadkach - jednostki nadbrzeżne marynarki wojennej, np. baterie artylerii stałej, jednostki inżynieryjne, ochrony itp. znajdujące się w rejonie przydzielonym pułkowi do obrony. Podporządkowane siły zwiększą możliwości bojowe pułku i w sposób istotny wpłyną na przyjęcie ugrupowania bojowego.

Pułk w obronie wybrzeża z reguły ugrupowuje się w dwa rzuty, niekiedy może być jednak ugrupowany w jednym rzucie z odwodem. Najczęściej dla zapewnienia odpowiedniej głębokości, stworzenia dogodnych warunków do skutecznego manewru na zagrożone kierunki ugrupowuje się go w dwa rzuty.

Ugrupowanie bojowe pułku w obronie wybrzeża w zasadzie nie różni się od ugrupowania w normalnych warunkach. Dodatkowo, ze względu na prowadzenie obrony na szerszym froncie niż w warunkach normalnych, można organizować niektóre elementy ugrupowania w podwójnej ilości, np. po dwa odwody przeciwpancerne i oddziały zaporowe.

Pierwszy rzut pułku będą stanowiły 2-3 bataliony piechoty, które zorganizują obronę na odcinkach najbardziej dogodnych do desantowania. Zadaniem pierwszego rzutu jest niszczenie sił na morzu i niedopuszczenie ich do wylądowania. W wypadku wylądowania desantu i rozwinięcia natarcia w głąb lądu pododdziały pierwszego rzutu utrzymują ważne rubieże terenowe, stwarzając warunki do wykonania kontrataku przez drugi rzut.

W skład drugiego rzutu pułku może wchodzić od jednego do dwóch batalionów /w tym bcz/. Przeznaczony jest do wykonania kontrataków na nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony, i rozbijania desantów powietrznych. Może również być wykorzystany do obrony rubieży w głębi rejonu obrony, lub zamknięcia wyłomów powstałych w wyniku uderzenia bronią masowego rażenia na siły pierwszego rzutu. Bardzo często drugi rzut pułku, wspólnie z drugim rzutem dywizji, będzie wykonywał kontrataki w momencie lądowania desantu w celu zepchnięcia go do morza i uniemożliwienia mu lądowania. Często drugi rzut rozmieszcza się w dwóch rejonach.

Ugrupowanie bojowe pułku w jednym rzucie będzie miało miejsce na pomocniczym kierunku obrony. W wypadku przyjęcia przez pułk ugrupowania jednorzutowego będzie utworzony odwód przeznaczony do wykonania zadań wynikłych w toku walki. Z reguły odwód będzie wykonywał zadania podobne do tych, które wykonuje drugi rzut.

W skład odwodu mogą wchodzić siły do batalionu włącznie. ze względu na obronę na szerokim froncie odwód może być rozmieszczony w 2-3 rejonach.

W obronie wybrzeża morskiego pułk może otrzymać wzmocnienie do dwóch dywizjonów artylerii. W wypadku otrzymania dwóch dywizjonów artylerii najczęściej organizował będzie pułkową grupę artylerii /PGA/. W wypadku prowadzenia przez pułk obrony na szerokim froncie przydzielone dywizjony artylerii można wykorzystać w sposób zdecentralizowany.

Do głównych zadań artylerii należy:
- wzbronienie prowadzenia rozpoznania wód przybrzeżnych;
- wzbronienie trałowania torów wodnych i rejonów manewrowania zespołów wsparcia ogniowego /ZWO/;
- niszczenie okrętów desantowych na morzu;
- niszczenie i obezwładnienie piechoty i czołgów nieprzyjaciela w czasie podejścia do brzegu, lądowania i na brzegu;
- wsparcie kontrataku drugiego rzutu /odwodu/ pułku.

Odwód przeciwpancerny organizuje się w ten sam sposób jak w warunkach normalnych, a w wypadku prowadzenia obrony na szerokim froncie można zorganizować dwa takie odwody. Najlepiej wykorzystać do tego celu kompanię czołgów. Rubieże ogniowe tych odwodów wybiera się na kierunkach dostępnych dla czołgów z zasady blisko lustra wody, aby można było prowadzić ogień na wprost do celów znajdujących się na wodzie i wychodzących na brzeg.

Oddział zaporowy organizuje się z etatowego plutonu saperów. W wypadku przydzielenia dodatkowego plutonu saperów można zorganizować przybrzeżno-morski oddział zaporowy /PMOZap/. PMOZap i OZap można przydzielić środki pływające /kutry, łodzie itp./. Rozmieszcza się je na prawdopodobnych

kierunkach lądowania 2-3 km od brzegu. OZap i PMOZap wykonują najpierw prace związane z minowaniem na morzu w bezpośredniej bliskości brzegu, a po wylądowaniu desantu nieprzyjaciela działają według zasad ogólnych.

Pozostałe elementy ugrupowania, ich skład i zadania nie odbiegają od występujących w warunkach normalnych.

6.6. Właściwości systemu ognia

System ognia organizuje się tak, aby zapewnić zwalczanie desantu morskiego na wodzie, lądzie oraz desantu powietrznego, a także elastyczną osłonę przed atakami lotnictwa. Zapewnia się to przez zsynchronizowanie ognia artylerii polowej, artylerii nadbrzeżnej, środków przeciwpancernych, przeciwlotniczych i broni strzeleckiej z ogniem artylerii okrętowej i uderzeniem lotnictwa oraz z systemem zapór ustawionych w pobliżu brzegu,na plaży przy uwzględnieniu osłony luk pomiędzy punktami oporu /rejonami obrony/.

System ognia pułku wchodzi w skład systemu ognia przeciwdesantowego dywizji lub operacyjnej grupy obrony wybrzeża. sprowadza się do zgrania uderzeń wszystkich środków rażenia w celu niszczenia desantów na morzu w czasie lądowania i po wylądowaniu. Gęstość ognia powinna się zwiększać w miarę zbliżenia się desantu do brzegu i osiągnąć najwyższe natężenie w momencie lądowania.

Powinien umożliwić wsparcie pododdziałów broniących linii brzegowej, i pododdziałów wychodzących do kontrataków oraz zamykać wyrwy spowodowane uderzeniami jądrowymi.

Podstawą systemu ognia pułku jest ogień przeciwkutrowy i przeciwpancerny. Wykonują go przede wszystkim środki ogniowe wydzielone do prowadzenia ognia na wprost oraz artyleria z zakrytych stanowisk ogniowych. W niektórych wypadkach do ognia przeciwkutrowego można wykorzystać artylerię przeciwlotniczą rozmieszczoną na przednim skraju.

System ognia powinien zapewnić:
- zwalczanie okrętów wsparcia ogniowego;

- niszczenie trałowców podczas torowania torów wodnych;
- niszczenie środków desantowych i czołgów na wodzie;
- zwalczanie czołgów i transporterów po wylądowaniu;
- osłonę zagród minowych i zapór inżynieryjnych.

Środki ogniowe rozmieszczone w czołowych punktach oporu powinny znajdować się jak najbliżej linii brzegowej i możliwie na różnych wysokościach. Takie rozmieszczenie środków ogniowych pozwoli na prowadzenie ognia wielowarstwowego. Brak przeszkód terenowych umożliwia wcześniejsze otwarcie ognia oraz prowadzenie go na większe odległości do celów nawodnych.

Ogień czołgów i przeciwpancernych pocisków kierowanych planuje się na maksymalne ich zasięgi z takim wyliczeniem, aby największą jego intensywność osiągnąć w odległości 1-1,5 km od brzegu.

Dla artylerii planuje się ognie ześrodkowane i zaporowe, począwszy od największych zasięgów. Największe natężenie ognia powinno się skupić na siłach desantu znajdujących się w odległości 2-3 km od brzegu. W tym okresie artyleria powinna wykonać ognie ześrodkowane na poszczególne okręty lub zespoły okrętów.

W celu zwiększenia skuteczności ognia środków strzelających na wprost dla artylerii planuje się ognie zaporowe w odległości 1-1,5 km od linii brzegowej. Największe nasilenie ogni zaporowych należy planować w odległości 300-400 m od linii brzegowej.

Ogień z broni piechoty planuje się na lustro wody, na plażę i w luki między kompanijnymi punktami oporu. Środki ogniowe piechoty powinny być rozmieszczone w taki sposób, aby umożliwiły utworzenie strefy ognia ciągłego przed frontem i na skrzydłach rejonów obrony i punktów oporu.

W obronie wybrzeża, gdzie z reguły będą większe luki, szczególnego znaczenia nabiera ich osłona ogniem artylerii, moździerzy i czołgów, a także ogniem piechoty i zaporami inżynieryjnymi.

System ognia w głębi obrony pułku nie będzie odbiegał od systemu ognia w obronie organizowanej w warunkach normalnych.

6.7. Właściwości inżynieryjnej rozbudowy obrony wybrzeża morskiego

Inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony pułku zależy od zamiaru walki, właściwości terenu, charakteru linii brzegowej, ilości sił i środków i posiadanego czasu. Prace związane z rozbudową inżynieryjną należy prowadzić jednocześnie na całej głębokości z uwzględnieniem gotowości wojsk do odparcia desantu.

Zakres prac przy inżynieryjnej rozbudowie obrony pułku może być różny. Pułk przechodzący do obrony wybrzeża na terytorium PRL może mieć uprzednio przygotowany /całkowicie lub częściowo/ pas obrony, natomiast na terytorium obcym wszystkie prace będzie musiał wykonać samodzielnie.

Zakres prac związanych z rozbudową inżynieryjną jest ogromny i wymaga dużego nakładu sił, a głównie czasu. Ponieważ czasu na rozbudowę inżynieryjną nigdy nie będzie dużo, istotnego znaczenia nabiera skupienie wysiłku na wykonaniu w pierwszej kolejności prac niezbędnych. Należy do nich zaliczyć wszystkie przedsięwzięcia służące zabezpieczeniu siły żywej, a następnie techniki bojowej. Zakres prac inżynieryjnych w obronie wybrzeża będzie większy niż w warunkach normalnych, a to głównie ze względu na szerszy pas obrony i potrzebę ukrycia przed ogniem dział okrętowych i bombami.

W większości cech inżynieryjna rozbudowa wybrzeża jest analogiczna do inżynieryjnej rozbudowy obrony pułku w warunkach normalnych. Specyficzne cechy występują w rozbudowie batalionowych rejonów obrony, rozbudowie rejonów wyjściowych w głębi lądu dla pododdziałów pierwszego rzutu oraz rozbudowie zapór przeciwdesantowych.

Rejony obrony batalionów rozbudowuje się systemem kompanijnych punktów oporu.

Przedni skraj obrony wybiera się możliwie blisko lustra wody, na skarpach i wydmach. Jeżeli występuje niski i podmokły brzeg lub szeroka plaża, przedni skraj obrony należy przesunąć w głąb. Przy wysokim brzegu i w miejscach dogodnych do wykonania przez nieprzyjaciela desantu mogą być budowane tunele /groty/, w których rozmieszcza się środki ogniowe.

Rubieże ogniowe czołgów i artylerii strzelającej ogniem na wprost rozbudowuje się w ramach obrony przeciwkutrowej i przeciwpancernej. Rubieże ogniowe do obrony przeciwkutrowej rozbudowuje się na linii brzegowej, natomiast do obrony przeciwpancernej - w głębi lądu na kierunkach najbardziej dogodnych do działania dla czołgów nieprzyjaciela.

Pododdziały pierwszego rzutu przeznaczone do obrony linii brzegowej rozbudowują rejony wyjściowe w odległości 3-4 km od linii brzegowej w miejscach, w których są dogodne warunki do wykonania ukryć. Rejony wyjściowe rozbudowuje się w celu uniknięcia lub zmniejszenia strat podczas wykonywania przez nieprzyjaciela ogniowego przygotowania lądowania.

Szeroko rozwijany system zapór na lądzie wiąże się z zagrodami minowymi w morzu, ustawianymi siłami i środkami marynarki wojennej. Wojska inżynieryjne budują nie tylko zapory na brzegu, lecz i w przybrzeżnej części morza. Zagrody przeciwko środkom desantowym zakłada się na głębokości do 1-5 m, a przeciwko czołgom pływającym, transporterom opancerzonym i piechocie, która może przesuwać się w bród, na głębokości do 1,5-2 m. Najskuteczniejsze zagrody minowe to te, które są zdolne spowodować straty w środkach desantowych, bojowym sprzęcie technicznym i sile żywej nieprzyjaciela. Przy zakładaniu zagród na wybrzeżu morskim należy brać pod uwagę właściwości gleby, falowanie wody oraz przypływy i odpływy.

Biorąc pod uwagę umiejscowienie i przeznaczenie, zapory można podzielić na trzy zasadnicze grupy:
- przeciwko siłom i środkom desantu morskiego, ustawiane w przybrzeżnym pasie morza i przed przednim skrajem obrony;
- minowe-przeciwko siłom desantu morskiego, którym udało się wylądować, ustawiane na całej głębokości pułku;
- przeciwdesantowe, ustawiane w rejonach lądowania desantu powietrznego.

Pierwszy pas zapór to przede wszystkim różnego rodzaju miny kotwiczne, ustawiane na głębokości 3-5 m, mające utrudnić środkom desantowym nieprzyjaciela podejście do brzegu i zmusić go do wykonywania manewru wzdłuż brzegu celem ułatwienia ich zniszczenia.

W skład drugiego pasa głównie wchodzą miny denne, które rozmieszcza się na głębokości 1-2 m. W tym pasie wykonuje się także zapory fortyfikacyjne metalowe i żelbetowe, przeznaczone do niszczenia /zatrzymania/ sprzętu bojowego.

Trzeci pas obejmuje pola i zapory fortyfikacyjne ustawione na plaży i w wodzie do głębokości około 0,5 m. Zadaniem jest utrudnianie rozwinięcia sił desantu.

W rejonach dogodnych do lądowania desantu powietrznego ustawia się zapory utrudniające lądowanie i ograniczające swobodę działania po wylądowaniu oraz sygnalizacyjne.

Wszystkie zapory - z wyjątkiem pierwszego pasa - wykonują pododdziały inżynieryjne pułku i dywizji.

W związku z dużą rozciągłością przeznaczonej do obrony linii brzegowej w znacznym stopniu wzrasta zakres prac przy budowie dróg manewru dla drugich rzutów, odwodów i artylerii.

6.8. Organizacja obrony

W czasie organizacji obrony wybrzeża morskiego realizuje się w zasadzie te same czynności co w zwykłych warunkach.

Specyficzne cechy w procesie podejmowania decyzji wystąpią głównie w zakresie oceny sytuacji i rekonesansie.

W ocenie sytuacji rozpatruje się problemy dotyczące:
- odcinków dogodnych do lądowania desantu oraz określenia rejonów, których utrzymanie będzie decydowało o trwałości obrony;
- możliwość lądowania desantu na poszczególnych odcinkach wybrzeża, składu, narastania sił i możliwych kierunków działania na lądzie;
- możliwości taktycznych desantów powietrznych śmigłowcowych i spadochronowych oraz najdogodniejszych rejonów i kierunków działań;
- zadań, wykonywanych przez marynarkę wojenną, a głównie flotyllę obrony wybrzeża, ich wpływu na prowadzenie walki obronnej przez pułk;

- możliwości wykorzystania podporządkowanych i współdziałających sił marynarki wojennej i obrony terytorium kraju /o ile obronę organizuje się w granicach PRL/.

Po ocenie sytuacji dowódca pułku zazwyczaj będzie prowadził rekonesans wyznaczonego rejonu obrony. Do udziału w nim może powołać przedstawicieli marynarki wojennej, artylerii nadbrzeżnej oraz inne zainteresowane osoby.

Metoda i treść pracy dowódcy pułku podczas rekonesansu będzie zależała od czasu, jakim dysponuje na wypracowanie decyzji. Dowódca przeprowadza rekonesans z kilku punktów na wybrzeżu i w głębi obrony. W razie ograniczonego czasu rekonesans w głębi obrony może prowadzić zastępca do spraw liniowych lub szef sztabu z wyznaczoną grupą oficerów.

Podczas rekonesansu dowódca powinien między innymi ustalić:

- możliwość wysadzenia desantu morskiego na różnych odcinkach wybrzeża, skład i ewentualne siły desantu morskiego na różnych odcinkach wybrzeża, skład i ewentualne siły desantu oraz możliwe jego kierunki działania po wylądowaniu;
- rejony obrony i punkty oporu na linii brzegowej oraz przebieg rubieży obronnej w głębi lądu, jak również rubieże ogniowe czołgów;
- sposób rozbudowy systemu zapór i zagród ustawionych w przybrzeżnym pasie morza, na linii brzegowej i w głębi obrony;
- system ognia, a w tym wzajemne wsparcie ogniowe pododdziałów pułku, okrętów flotylli obrony wybrzeża, organizację ognia przeciwkutrowego i przeciwpancernego, sposób osłony luk i skrzydeł;
- kierunki kontrataku drugiego rzutu, rubieże rozwinięcia i sposób ich przygotowania oraz możliwości manewru pododdziałami dla osłony wyłomów w obronie powstałych na skutek uderzeń jądrowych nieprzyjaciela.

Po przeprowadzeniu rekonesansu i ostatecznym sprecyzowaniu decyzji dowódca pułku postawi podległym pododdziałom zadania bojowe. Zasadniczym sposobem przekazania zadań bojowych będzie ustny rozkaz bojowy.

Natomiast celem organizacji współdziałania w obronie wybrzeża jest skuteczne rażenie desantu w czasie podchodzenia morzem, podczas lądowania i po wylądowaniu. Współdziałanie w obronie wybrzeża zawsze organizuje się na korzyść wojsk lądowych broniących wybrzeża. Z zasady organizuje je się według następujących okresów walki /zadań/:

1. - Niszczenie sił desantu w czasie przechodzenia morzem.
2. - Niszczenie sił desantu podczas lądowania, zwalczania desantów śmigłowcowych oraz walki o utrzymanie linii brzegowej.
3. - Niszczenie sił desantu w rejonach włamania i niedopuszczenie do rozprzestrzeniania się nieprzyjaciela w głąb i w stronę skrzydeł.

Organizując współdziałanie w pierwszym okresie walki, dowódca pułku podaje cel działań, obiekty uderzeń jądrowych i lotniczych /planowanych na kierunku pułku/, informuje o zadaniach wykonywanych przez okręty flotylli obrony wybrzeża i ustala ogień artylerii w celu niszczenia desantu na morzu. Ponadto dowódca pułku określa sposób działania pododdziałów na wypadek uderzeń jądrowych wykonanych przez nieprzyjaciela.

Organizując współdziałanie w drugim okresie walki, dowódca pułku powinien podać cel i ustalić:

- czas i sposób zajęcia głównych rejonów obrony na wybrzeżu przez pododdziały pierwszego rzutu;
- sposób wysunięcia i działania odwodu przeciwpancernego;
- odcinki minowania manewrowego przez oddział zaporowy i przybrzeżno-morski oddział zaporowy na wodzie, plaży oraz sposób osłony zapór przeciwdesantowych;
- sposób zwalczania desantu śmigłowcowego i spadochronowego na wybrzeżu w głębi obrony;
- sposób zamknięcia wyłomów, jakie mogą powstać wskutek użycia broni jądrowej przez nieprzyjaciela.

W trzecim okresie walki dowódca pułku podaje cel i ustala:

- planowane przez dywizję rejony uderzeń jądrowych i lotniczych w głębi obrony /w rejonach ewentualnych włamań/;

- rejony, które należy utrzymać pododdziałami pierwszego rzutu, oraz sposób rażenia nieprzyjaciela ogniem artylerii /odcinki ześrodkowania i ognie zaporowe/;
- kierunki kontrataków drugiego rzutu i sposób ich zabezpieczenia;
- sposób przeprowadzenia manewru siłami pododdziałów pierwszego rzutu na kierunki zagrożone;
- rubieże rozwinięcia dla odwodu przeciwpancernego, ogniowe dla czołgów oraz minowania dla oddziału zaporowego w głębi obrony.

W czasie organizacji współdziałania dowódca pułku podaje podstawowe sygnały:
- sygnały rozpoznawcze własnych okrętów;
- sygnały wskazywania celów;
- sygnały wywołania ognia artylerii okrętowej na brzeg;
- sygnały prowadzenia i przenoszenia ognia;
- sygnały wyjścia do kontrataków itp.

Specyfika zabezpieczenia działań w obronie wybrzeża

Organizując zabezpieczenie działań w obronie, powinno się uwzględnić istnienie dużej przestrzeni wodnej przed przednim skrajem obrony oraz szeroki pas obrony pułku.

W obronie wybrzeża zabezpieczenie działań bojowych obejmuje przedsięwzięcia podobne do wykonywanych w warunkach normalnych. Specyficzne różnice występują w rozpoznaniu, obronie przed bronią masowego rażenia, obronie przeciwlotniczej, zabezpieczeniu inżynieryjnym i maskowaniu.

Rozpoznanie w obronie wybrzeża morskiego prowadzi się w ścisłym współdziałaniu z rozpoznaniem powietrznym i morskim przy wzajemnej wymianie wiadomości. Pułk w początkowym okresie ze względu na mały zasięg swoich środków otrzymuje wiadomości o nieprzyjacielu z rozpoznania morskiego, powietrznego i ze sztabu dywizji lub operacyjnej grupy obrony wybrzeża.

System rozpoznania pułku opiera się głównie na obserwacji z punktów obserwacyjnych /PO/, ruchomych posterunków obserwacyjnych /RPO/, posterunków obserwacji wizualno-technicznej WOP oraz na informacjach z posterunków obserwacji wzrokowej i

technicznej marynarki wojennej. Posterunki obserwacyjne prowadzą rozpoznanie na głębokości 8-25 km.

Pułk posiada możliwość zorganizowania 3-4 posterunków obserwacyjnych z kompanii rozpoznawczej oraz 2-3 w batalionach. Posterunki te najkorzystniej jest rozmieszczać w strefie przybrzeżnej na głównym kierunku obrony.

Do rozpoznania desantu powietrznego, w wypadku użycia go przez nieprzyjaciela, należy posiadać odwód sił i środków rozpoznania, z którego w razie potrzeby tworzy się patrole rozpoznawcze i samodzielne patrole rozpoznawcze.

Na odcinkach nie przewidzianych do obsadzania przez wojska /trudno dostępnych/należy organizować ruchome posterunki obserwacyjne, samodzielne patrole rozpoznawcze /SPR/ i bojowe patrole rozpoznawcze /BPR/.

Poza tym obowiązek prowadzenia rozpoznania mają wszystkie siły i środki przeznaczone do obrony wybrzeża.

Rozpoznanie powinno ustalić:
- skład pierwszego rzutu nieprzyjaciela;
- ugrupowanie oraz numerację jego oddziałów;
- możliwości narastania sił na lądzie i rejony wyładowania sprzętu ciężkiego.

Obrona przed bronią masowego rażenia. Przedsięwzięcia obrony przed bronią masowego rażenia pułk będzie realizował podobnie jak w warunkach normalnych, uwzględniając całą specyfikę obrony wybrzeża. W wyniku wykonania przez nieprzyjaciela uderzeń jądrowych podwodnych i niskich nawodnych mogą zostać zalane przybrzeżne obszary nizinne. Problem ten musi być rozpatrywany i brany pod uwagę szczególnie przy rozbudowie obrony w oparciu o linię brzegową.

Powszechną obronę przeciwlotniczą organizuje się z uwzględnieniem istniejącego na wybrzeżu systemu obrony przeciwlotniczej marynarki wojennej i OPK. Ogień przeciwlotniczych środków dywizji i pułków wiąże się z ogniem przeciwlotniczych środków marynarki wojennej i działaniami lotnictwa myśliwskiego. Ugrupowanie środków obrony przeciwlotniczej powinno zapewnić

osłonę wojsk, broniących odcinków wybrzeża dogodnych do lądowania desantu morskiego nieprzyjaciela. Dlatego ich część rozmieszcza się jak najbliżej brzegu w celu odparcia nalotów lotnictwa nieprzyjaciela od strony morza i niszczenia jego desantów powietrznych. Należy przewidzieć również manewr środkami w celu wzmocnienia obrony przeciwlotniczej pułku na odcinkach rzeczywistego lądowania desantu nieprzyjaciela. Środki przeciwlotnicze bardzo często używane będą do prowadzenia ognia na wprost bezpośrednio nad lustrem wody.

Zabezpieczenie inżynieryjne. Celem inżynieryjnego zabezpieczenia działań na wybrzeżu jest stworzenie jak najdogodniejszych warunków prowadzenia walki i manewru przy zwalczaniu desantu w przybrzeżnej strefie morza i na lądzie z jednoczesnym dążeniem do zapewnienia ochrony własnych wojsk i techniki bojowej przed skutkami rażenia broni jądrowej.

Inżynieryjne zabezpieczenie obrony wybrzeża polega na:
- fortyfikacyjnej rozbudowie terenu na wybrzeżu;
- rozbudowie zapór przeciwdesantowych;
- zapewnieniu manewrowości wojsk na wybrzeżu poprzez przygotowanie sieci dróg i mostów;
- realizacji przedsięwzięć inżynieryjnych w zakresie maskowania.

Zadania te mogą być wykonywane w okresie poprzedzającym wojnę, jak również po jej wybuchu. W warunkach przejścia do obrony wybrzeża na terytorium nieprzyjaciela realizowane będą od chwili wchodzenia pułku do wyznaczonego rejonu obrony.

Podczas lądowania desantu i jego działaniu na lądzie zadania zabezpieczenia inżynieryjnego będą polegały na:
- odtworzeniu zapór zniszczonych przez nieprzyjaciela;
- zabezpieczeniu manewru drugiego rzutu /odwodu/ w celu wykonania kontrataku;
- odtworzeniu naruszonego systemu inżynieryjnej rozbudowy obrony po wykonaniu kontrataku.

Maskowanie. Celem maskowania w obronie wybrzeża morskiego jest niedopuszczenie /utrudnienie/ nieprzyjaciela do ustalenia ugrupowania obronnego pułku oraz rozpoznania jego systemu urządzeń inżynieryjnych.

Maskowanie będzie polegało na: pozornej rozbudowie rejonów obrony, rejonów wyjściowych dla drugiego rzutu, stanowisk ogniowych artylerii; pozorowaniu ruchu i manewru; maskowaniu ruchu środków radiotechnicznych.

Podstawowe przedsięwzięcia z zakresu maskowania pułk wykonuje siłami własnymi. Pozorne rejony obrony i rubieże rozbudowuje się głównie na mniej zagrożonych kierunkach. Makiety i obiekty pozorujące pułk rozmieszcza na linii brzegowej w zasięgu obserwacji okrętów, a także w głębi obrony.

W rejonie obrony pułku mogą również być użyte siły i środki szczebli wyższych, np. środki przeciwradiolokacyjne i echoreflektory.

Cechy specyficzne występują również w zabezpieczeniu tyłowym, wyrażając się głównie w rozśrodkowaniu tyłów. Jeżeli istnieją dogodne warunki, to część pododdziałów tyłowych rozmieszcza się w rejonach zapasowych, przy czym przejście ich do zasadniczych rejonów może nastąpić bezpośrednio przed lądowaniem desantu nieprzyjaciela.

6.9. Prowadzenie obrony

Walka z desantem nieprzyjaciela w czasie jego przechodzenia morzem

Dane o ruchach desantu dowódca pułku otrzymuje od bezpośredniego przełożonego. W miarę zbliżenia się desantu do aktywnego rozpoznania przechodzą siły i środki pułku.

W trakcie przegrupowania morzem i na dalekich podejściach walkę prowadzą siły i środki marynarki wojennej, lotnictwa oraz wojska rakietowe frontu /armii i dywizji/, prowadzące działania na kierunku nadmorskim. Następnie ognie zmasowane i ześrodkowane na poszczególne okręty i zespoły okrętów wykonuje artyleria z wysuniętych stanowisk ogniowych. W okresie tym dowodzenie artylerią powinno być scentralizowane na szczeblu dywizji.

Z chwilą zbliżenia się środków desantowych nieprzyjaciela do brzegu do walki z nim wchodzą kolejno wszystkie środki ogniowe pułku broniącego wybrzeża włącznie z wysuniętymi na brzeg morza czołgami, przeciwpancernymi pociskami kierowanymi i karabinami maszynowymi.

Główny wysiłek w tym czasie kieruje się na niszczenie środków desantowych, czołgów pływających i okrętów wsparcia ogniowego.

W celu uniknięcia dużych strat w okresie wykonywania ogniowego przygotowania desantowania przez nieprzyjaciela siły przeznaczone do obrony czołowych punktów oporu mogą znajdować się w rejonach wyjściowych, oddalonych 3-4 km od linii brzegowej, lub w schronach. Na przednim skraju pozostawia się tylko dyżurne środki ogniowe i posterunki obserwacyjne. Z chwilą zakończenia ogniowego przygotowania desantowania pododdziały przeznaczone do obrony przedniego skraju zajmują uprzednio przygotowane rejony obrony i ogniem wszystkich środków niszczą desant na podejściach do lądowania.

Niszczenie sił desantu podczas lądowania, zwalczanie desantów powietrznych oraz walka o utrzymanie linii brzegowej

W czasie podchodzenia do lądowania rzutu szturmowego desantu morskiego nieprzyjaciel może wysadzić desant na śmigłowcach. Desant śmigłowcowy może wylądować bezpośrednio na plaży w celu opanowania punktów lądowania, jak również na tyłach pododdziałów broniących pierwszej pozycji w celu uniemożliwienia dopływu świeżych sił na brzeg.

Walkę z desantem śmigłowcowym pułk z zasady prowadził będzie samodzielnie.

Może wystąpić taka sytuacja, że do walki z desantem, który wylądował w rejonie pułku, dowódca dywizji skieruje część sił z drugiego rzutu. Jeżeli pułk nie będzie posiadał dostatecznych sił do likwidacji desantu powietrznego, powinien dążyć do blokowania go, a jego zlikwidowanie pozostawić do czasu odparcia desantu lądującego z morza.

Podchodzący do lądowania desant niszczy się wszystkimi środkami, zwracając główną uwagę na niszczenie czołgów na morzu i po wylądowaniu. Czołgi i środki przeciwpancerne rozmieszczone na linii brzegowej /wydmach/ ogniem na wprost niszczą cele nawodne. Artyleria z zakrytych stanowisk ogniowych wykonuje ognie zaporowe w bezpośredniej bliskości brzegu.

Desant morski, napotkawszy zdecydowane przeciwdziałanie, może przesunąć lądowanie na inny odcinek. W związku z tym zaistnieje konieczność szybkiego przesuwania wojsk z głębi i z odcinków nie atakowanych na odcinki zagrożone.

Zwalczanie sił desantu w rejonach włamania i niedopuszczenie do rozprzestrzeniania się w głąb i w stronę skrzydeł.

Desant nieprzyjacielski zazwyczaj ląduje nie na ciągłym froncie, lecz z zachowaniem luk pomiędzy poszczególnymi punktami lądowania na kierunkach wykonywanych uderzeń jądrowych oraz wysadzonych desantów powietrznych. Po wylądowaniu dąży do połączenia zdobytych odcinków w jeden większy przyczółek. W tych warunkach wyjątkowe znaczenie ma działanie wszystkich dowódców pododdziałów, przejawiających śmiałą inicjatywę w celu szybkiego zniszczenia nieprzyjaciela, który już wylądował.

Dowódca pułku udokładnia zadania batalionom do odparcia desantu i zniszczenia go na brzegu, ześrodkowuje ogień artylerii na najbardziej niebezpieczne zgrupowania nieprzyjaciela i nie dopuszcza do poszerzenia i połączenia zdobytych przez niego punktów lądowania, przez co zapewnia sprzyjające warunki do zniszczenia go kontratakami drugiego rzutu.

Kontrataki - wykonywane w obronie wybrzeża nawet niedużymi siłami w początkowej fazie lądowania desantu - mogą skutecznie udaremnić lądowanie desantu na określonym kierunku. Kontrataki wykonywane siłami drugiego rzutu pułku powinny być wspierane ogniem artylerii, lotnictwa, śmigłowców szturmowych oraz okrętów marynarki wojennej. Kontrataki najbardziej celowo jest wykonywać wzdłuż wybrzeża w skrzydło zgrupowania nieprzyjaciela w celu odcięcia jego sił od morza, okrążenia i zniszczenia częściami.

W trakcie prowadzenia walki obronnej w obronie wybrzeża w rejonie włamania pułku istotne znaczenie ma uporczywa obrona pododdziałów, które znalazły się na tyłach nieprzyjaciela. Dzięki utrzymaniu rejonów na tyłach nieprzyjaciela kanalizuje się jego ruch w głąb obrony i nie pozwala na rozprzestrzenianie w stronę skrzydeł, a tym samym stwarza się dogodne warunki do wykonania kontrataków drugimi rzutami.

Drugi rzut pułku może wykonać kontratak wspólnie z drugim rzutem /odwodem/ dywizji. Może to nastąpić w wypadku głębokiego włamania w rejon obrony pułku.

W wypadku przełamania obrony batalionów pierwszego rzutu drugi rzut powinien uporczywie bronić ważnych rejonów drugiej pozycji, uniemożliwiając rozprzestrzenianie się sił nieprzyjaciela w głąb i stwarzając warunki do wykonania kontrataków drugim rzutem dywizji.

W wypadku gdy nieprzyjaciel poniesie straty i zrezygnuje z dalszego desantowania, pułk może wziąć udział w udaremnieniu jego ewakuacji.

7. Obrona w górach

7.1. Wpływ gór na organizację i prowadzenie obrony

Teren górzysty wywiera duży wpływ na organizację i prowadzenie obrony zarówno w sensie dodatnim, jak i ujemnym. Warunki naturalne /ukształtowanie i pokrycie/ zwiększają możliwości obronne. Pododdział czy oddział może bronić znacznie szerszego odcinka i zdecydowanie odpierać natarcie przeważających sił nieprzyjaciela.

Do cech ujemnych obrony w górach można zaliczyć: ograniczenie manewru, wielkości sił i techniki bojowej, trudności w dowodzeniu i współdziałaniu oraz trudności w zaopatrzeniu i ewakuacji.

Lesiste pokrycie i pofałdowanie terenu z dużą liczbą pól martwych ogranicza: orientację, obserwację, zasięg technicz-

nych środków łączności oraz ostrzał z broni maszynowej i środków przeciwpancernych.

Częste zmiany pogody utrudniają bytowanie wojsk i warunki prowadzenia walki. W zimie zazwyczaj duża pokrywa śniegu jeszcze w większym stopniu ogranicza manewr, zaopatrzenie oraz ewakuację wojsk i stwarza możliwości powstawania lawin, co grozi zasypaniem wojsk i sprzętu.

W porównaniu jednak z obroną w terenie równinnym teren górzysty, oprócz niemnych, ma wiele cech dodatnich, wzmacniających trwałość i uporczywość obrony. Góry umożliwiają broniącemu się zamknięcie kierunków, które są łatwo dostępne dla przeciwnika. Z zasady kierunki te zamyka się większymi siłami, natomiast kierunki bierne /trudno dostępne/ obsadza mniejszymi siłami lub tylko dozoruje, zachowując silne i ruchliwe odwody.

Warunki terenu górzystego umożliwiają organizację punktów oporu, zdolnych do prowadzenia obrony okrężnej, oraz organizację wielowarstwowego ognia /z różnych poziomów/ wszystkich rodzajów wojsk; w połączeniu z warunkami terenowymi i systemem zapór tworzy on dużą przeszkodę na drodze nacierającego.

Nacierający, zmuszony do działań na izolowanych kierunkach, umożliwia broniącemu się ustalenie jego zgrupowań uderzeniowych i bicie ich częściami. Dużą rolę odgrywa tu czynnik zaskoczenia, który w takich warunkach jest łatwy do osiągnięcia /wykonanie kontrataków, niespodziewane otwarcie ognia, dokonanie manewru z nie atakowanych kierunków/.

W górach obrona powinna być okrężna we wszystkich ogniwach dowodzenia i opierać się na: uporczywym utrzymaniu ważnych obiektów taktycznych /przełęcze, wąwozy, szerokie doliny, węzły dróg/ zamykających dostępne kierunki natarcia, szerokim stosowaniu uderzeń ogniowych oraz wykonaniu silnych kontrataków na ugrupowanie nieprzyjaciela, które zdołało się w nią włamać. Trwałość obrony tych obiektów zależy przede wszystkim od uporczywego utrzymania przyległych do nich panujących wzgórz i grzbietów.

Podstawą do obrony w górach są oddzielne kompanijne punkty oporu i batalionowe rejony obrony, przeznaczone do utrzy-

mania przełęczy, węzłów dróg i dominujących wzgórz. W niektórych wypadkach organizuje się samodzielne plutonowe punkty oporu. Punkty oporu i rejony obrony urzutowuje się głęboko na dostępnych kierunkach natarcia nieprzyjaciela.

Odcinki drugorzędne i mało dostępne do natarcia i przenikania nieprzyjaciela w głąb obrony należy bronić małymi siłami lub tylko dozorować.

Duże luki między dostępnymi kierunkami, a więc i między punktami oporu i rejonami obrony, zwiększają wrażliwość skrzydeł i tyłów wojsk będących w obronie. Broniące się wojska są zatem zmuszone do wydzielenia dodatkowych sił do prowadzenia obserwacji i patrolowania na skrzydłach i w lukach oraz posiadania w poszczególnych punktach oporu odwodów, których zadaniem byłoby zwalczenie nieprzyjaciela przenikającego między punktami oporu na ich skrzydła i tyły.

Należy pamiętać, że pododdziałom broniącym izolowanych, odosobnionych punktów oporu i rejonów obrony należy zapewnić wszystkie środki do życia i prowadzenia długotrwałej walki obronnej w oderwaniu od własnych wojsk, nawet w warunkach pełnego okrążenia, zwłaszcza w okresie zimy.

Dla obrony wojsk przed środkami masowego rażenia w górach należy dążyć do wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do rzeczywistego rozmieszczenia ugrupowania bojowego. Osiąga się to przez nieszablonową organizację rejonu obrony, wykorzystanie szczelin, pieczar górskich do ukrycia wojsk i ich maskowania oraz budowę pozornych punktów oporu i rejonów obrony.

W niektórych sytuacjach przedni skraj obrony można organizować na przeciwstoku. Tak zorganizowana obrona uniemożliwia jej rozpoznanie, wprowadza w błąd nieprzyjaciela i stwarza warunki do zaskoczenia nacierających wojsk ogniem skrzydłowym i sztyletowym.

Trzeba jednak wówczas wydzielić część sił do ubezpieczeń bojowych, których zadaniem będzie utrzymywanie grzbietu górskiego i wprowadzenie nieprzyjaciela w błąd co do rzeczywistego przebiegu przedniego skraju.

7.2. Możliwości i ugrupowanie bojowe pułku w obronie w górach

Pułk zmechanizowany będący w pierwszym rzucie dywizji broni zazwyczaj jednego dostępnego kierunku natarcia nieprzyjaciela, zwłaszcza jeżeli znajduje się na głównym wysiłku obrony dywizji. Broniąc się na drugorzędnym kierunku w terenie trudno dostępnym, może bronić nawet dwóch kierunków.

Szerokość rejonu obrony pułku w górach może być różna. W dużym stopniu zależy ona od charakteru terenu, a przede wszystkim od liczby, ważności i pojemności dostępnych kierunków natarcia. Zwykle szerokość ta jest znacznie większa niż w terenie równinnym. Biorąc pod uwagę trudno dostępne odcinki natarcia przeciwnika, których obrona nie wymaga dużej gęstości sił i środków, można przyjąć, że szerokość obrony pułku wynosi 15 i więcej kilometrów. W niektórych wypadkach pułk może bronić węższego rejonu. Tak więc szerokość rejonu obrony pułku w górach jest zależna od niezbędnego nasycenia siłami i środkami każdego dostępnego kierunku natarcia.

Głębokość rejonu obrony pułku zależy: od charakteru terenu, sieci dróg, odległości pomiędzy równolegle biegnącymi grzbietami i ich odgałęzieniami jako taktycznymi obiektami, od których utrzymania zależy trwałość obrony oraz od przebiegu dróg przewidzianych do manewru drugimi rzutami /odwodami/ wzdłuż frontu i z głębi, jak również od konieczności utrzymania łączności ogniowej między rejonami obrony. Na bardzo trudnych odcinkach terenu głębokość obrony może się ograniczać do plutonowych, kompanijnych punktów oporu lub batalionowych rejonów obrony.

Pułk czołgów w obronie w górach wykorzystuje się z zasady w drugim rzucie dywizji i przeznaczony jest głównie do wykonywania kontrataków, pogłębienia obrony dywizji, osłony zagrożonego jej skrzydła lub odparcia uderzenia czołgów nieprzyjaciela z rubieży ogniowych. W niektórych wypadkach pułk czołgów może być wyznaczony do obrony w pierwszym rzucie dywizji; będą to wypadki sporadyczne. Będąc w pierwszym rzucie dywizji, będzie najczęściej bronił szerokiej doliny.

Ugrupowanie bojowe pułku w obronie w górach składa się z jednego lub dwóch rzutów. Ugrupowanie w dwa rzuty organizuje się przeważnie na głównym wysiłku obrony dywizji w obronie szerokiej doliny, na płaskowyżu i w obronie przełęczy. W terenie mającym kilka mało dostępnych kierunków /przejść/ wykluczających możliwość zmasowanego użycia przez nieprzyjaciela czołgów, piechoty i artylerii, organizuje się ugrupowanie w jeden rzut z silnym i ruchliwym odwodem ogólnowojskowym i z odwodami specjalnymi.

Batalionowi będącemu na kierunku głównego wysiłku obrony pułku i na możliwym kierunku działania czołgów nieprzyjaciela przydziela się część czołgów /do kcz/ do wzmocnienia obrony przeciwpancernej oraz organizowania zasadzek przeciwczołgowych przed przednim skrajem i w rejonie obrony batalionu.

Odwód ogólnowojskowy /jedna-dwie kp oraz pozostałe siły bz/ lub drugi rzut /batalion piechoty i pozostałe siły bcz/ rozmieszcza się na najważniejszych kierunkach w 1-2 rejonach.

Artyleria w górach na ogół jest wykorzystywana w sposób zdecentralizowany. Jeżeli warunki pozwalają, tworzy się PGA, którą rozmieszcza się w rejonie zapewniającym wykonanie uderzeń ogniowych na głównym wysiłku obrony.

Jeśli możliwe jest działanie czołgów nieprzyjaciela na wielu kierunkach - i to oddalonych od siebie - oraz jeśli brak jest między nimi dróg manewru, to w zależności od posiadanych sił i środków mogą być organizowane w pułku dwa odwody przeciwpancerne.

W terenie górzystym odwód przeciwpancerny pułku z zasady rozmieszcza się bliżej pierwszego rzutu.

W obronie w terenie górzystym wzrasta rola i znaczenie oddziału zabezpieczenia ruchu, zwłaszcza w utrzymaniu słabo rozwiniętej drożni do manewru odwodami, zaopatrzenia i ewakuacji. W zależności od potrzeb i możliwości sił i środków można organizować dwa oddziały zabezpieczenia ruchu.

7.3. System ognia i inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony pułku w górach

Teren górzysty ułatwia organizowanie wielowarstwowego systemu ognia, który stwarza dogodne możliwości skutecznego rażenia nieprzyjaciela. System ognia pułku organizuje się w taki sposób, aby razić przeciwnika poczynając od dalekich podejść, podczas ruchu i ześrodkowania jego wojsk w dolinach i na przełęczach, wykorzystując w tym celu ogień artylerii, a ze szczebla nadrzędnego - uderzenia jądrowe i lotnicze.

Do rażenia nieprzyjaciela prowadzącego natarcie wzdłuż dolin organizuje się wielowarstwowy skrzydłowy i krzyżowy ogień na przestrzeni całej doliny, tak przed przednim skrajem, jak i w głębi obrony, tworząc nieprzekraczalną zaporę ogniową. Część środków ogniowych piechoty i środków przeciwpancernych rozmieszcza się na przeciwstokach do rażenia przeciwnika z zasadzek, zwłaszcza na małych odległościach, ogniem sztyletowym. Do prowadzenia ognia na skryte podejścia, a zwłaszcza na odcinki pól martwych, szeroko wykorzystuje się ogień moździerzy i artylerii haubicznej. W tym celu niektóre środki ogniowe należy wysuwać przed przedni skraj obrony lub na skrzydła. Na otwarte skrzydła pułku, w lukach między rejonami obrony i na podejściach do panujących wzgórz przygotowuje się ześrodkowanie ogniowe, natomiast na wejścia do dolin, wąwozów i przełęczy - w zależności od ilości posiadanych środków - ogień zaporowy.

Na kierunkach dostępnych do natarcia czołgów i wozów bojowych piechoty nieprzyjaciela organizuje się system ognia przeciwpancernego tak przed przednim skrajem, jak i w głębi obrony, stosując szeroko zasadzki przeciwczołgowe oraz manewr środków przeciwpancernych.

System ognia pułku w górach powinien w maksymalnym stopniu zapewnić wsparcie kontrataków pułku, osłonę zapór inżynieryjnych i tworzyć jedną planową sieć, ściśle powiązaną z systemem wszystkich przeszkód i zapór inżynieryjnych z pełnym uwzględnieniem właściwości terenu.

Stopień i sposób inżynieryjnej rozbudowy rejonu obrony pułku w górach uzależniony jest od pojemności i ważności bronionego kierunku, warunków geologicznych i czasu, jakim dysponuje obrońca. Skały, występujące bezpośrednio na powierzchni lub pod cienką warstwą gleby, poważnie utrudniają wykonanie prac ziemnych. W związku z tym, że nie można będzie zastosować maszyn inżynieryjnych, prace te będą wykonywane ręcznie, a więc ich wydajność będzie mniejsza.

Inżynieryjna rozbudowa - ze względu na czas i możliwości - obejmuje tylko rozbudowę punktów oporu, rejonów obrony i stanowisk ogniowych oraz odcinków zapór. W terenie skalistym trzeba się liczyć z koniecznością budowania okopów, stanowisk ogniowych i punktów /gniazd/ oporu przez układanie kamieni i głazów ponad poziomem terenu.

Szczególne znaczenie w górach posiada wybór przedniego skraju obrony pułku. Jeżeli obrona organizowana jest wzdłuż grzbietu górskiego, to przedni jej skraj z zasady przebiega poniżej grzbietu na stokach zwróconych w stronę nieprzyjaciela. Przy organizacji obrony w poprzek grzbietu przedni skraj rozbudowuje się na stokach głównego grzbietu zwróconego w stronę nieprzyjaciela i na jego odgałęzieniach. W obronie przełęczy przedni skraj rozbudowuje się na podejściach do niej, zamykając wszystkie drogi i przejścia. W obronie szerokiej doliny i na płaskowyżu przedni skraj rozbudowuje się zgodnie z ogólnie przyjętymi zasadami.

W rozbudowie inżynieryjnej rejonu obrony pułku należy uwzględnić wszelkie szczeliny, pieczary i przystosować je pod względem inżynieryjnym na schrony i ukrycia przed bronią masowego rażenia. Szczególną uwagę należy zwracać na przygotowanie i utrzymanie dróg oraz na zaopatrzenie w wodę tych wojsk, które organizują obronę w górnych partiach gór.

7.4. Organizacja obrony

Podejmując decyzję o obronie w górach, dowódca pułku powinien szczególnie uwzględniać właściwości terenu i jego wpływ na organizację i prowadzenie walki.

Oceniając nieprzyjaciela, należy określić możliwość użycia przez niego środków masowego rażenia, stan sił na poszczególnych kierunkach oraz stopień ich przygotowania do działań w górach. Następnie trzeba określić prawdopodobny kierunek głównego uderzenia nieprzyjaciela i przewidywany charakter jego działań na dostępnych i trudno dostępnych kierunkach.

Określając przedsięwzięcia w zakresie zabezpieczenia skrzydeł i organizacji współdziałania z sąsiadami, należy: poznać charakter obrony sąsiadów i ich główne wysiłki obrony, sposób osłony skrzydeł i styków oraz manewr drugich rzutów i odwodów szczebla nadrzędnego.

Oceniając wojska własne, należy określić stopień przygotowania pododdziałów do działań bojowych w górach.

Oceny terenu dokonuje dowódca pułku na podstawie mapy i rekonesansu, który w terenie górzystym jest nieodzowny. Studiując teren należy określić: prawdopodobne rejony, na które nieprzyjaciel może wykonać uderzenia jądrowe; dostępne kierunki do działań i ich pojemność taktyczną; pola martwe i skryte podejścia do obrony; odcinki i rejony, których zniszczenie może na dłuższy czas przerwać ruch nieprzyjaciela; miejsca i rubieże do budowy różnych zapór; rejony dogodne do ześrodkowania jego wojsk oraz rubieże i prawdopodobny czas zajęcia podstaw wyjściowych do natarcia. W rejonie obrony pułku dowódca powinien określić: dostępne kierunki natarcia przebiegające w rejonie obrony; rejony, od których utrzymania zależy trwałość całej obrony; odcinki zagrożone przez lawiny; drogi do manewru drugimi rzutami i odwodami; przedsięwzięcia w zakresie budowy, naprawy i utrzymania dróg.

W czasie oceny warunków atmosferycznych należy rozpatrzyć: sezonowe właściwości i kontrasty klimatyczne występujące w różnych rejonach i na różnych wysokościach, kierunki wiatrów, charakter i ilość opadów oraz temperaturę i ciśnienie na różnych wysokościach.

Podczas podejmowania decyzji szczególne znaczenie ma określenie rozmieszczenia rejonów obrony, sił i środków oraz poszczególnych elementów ugrupowania bojowego pułku. Bardzo

ważne jest szczegółowe przemyślenie, skalkulowanie i zaplanowanie manewru siłami i środkami z jednego kierunku na drugi. Trzeba jednak pamiętać, że przeprowadzenie takiego manewru w górach, nawet małym pododdziałem, związane jest z ogromnymi trudnościami i wymaga zazwyczaj zwiększonego czasu. Stawianie zadań powinno odbywać się podczas rekonesansu. Układ i treść zadań nie odbiega od ogólnie przyjętych zasad.

Podczas obrony w górach współdziałanie polega na uzgodnieniu działań pododdziałów broniących oddzielnych, odizolowanych kierunków i z działaniami pododdziałów broniących luk między tymi kierunkami.

Wewnątrz każdego kierunku uzgadnia się działanie pododdziałów broniących doliny z działaniem wojsk zajmujących obronę na przyległych do niej zboczach i wzniesieniach. Jeżeli organizuje się kontrataki pułku z kilku kierunków, to czas ich działania na każdym kierunku uzgadnia się zależnie od rubieży.

Jednym ze sprzyjających czynników przy organizacji współdziałania w górach jest możliwość stosunkowo łatwego określenia przez dowódcę kierunków działania wojsk nieprzyjaciela i ustalenia prawdopodobnego sposobu jego działania. Ułatwia to właściwe zaplanowanie walki i bardziej precyzyjne określenie kontrataków oraz rozmieszczenie i rozwinięcie odwodów specjalnych.

Zabezpieczenie działań w obronie w górach organizuje się na ogólnie przyjętych zasadach z uwzględnieniem specyfiki terenu i jego właściwości.

Głównym sposobem rozpoznania, jaki stosuje pułk w obronie w górach, jest obserwacja. System obserwacji w górach wymaga rozbudowy większej liczby punktów obserwacyjnych /PO/ niż w terenie równinnym. Obserwacja z PO w górach jest trudniejsza i wymaga wyznaczania obserwatorów dobrze znających teren górski. Możliwość wykonywania skrytych nalotów przez lotnictwo i śmigłowce nieprzyjaciela, trudności wykrycia ich przez system radiolokacyjny, zwłaszcza jeśli wykonują lot za grzbietem lub na niskim pułapie wzdłuż doliny, powodują .

konieczność rozwijania na szeroką skalę w ramach pułku posterunków obserwacji wzrokowej i powiadamiania.

Do najważniejszych przedsięwzięć z zakresu ubezpieczenia zalicza się: wydzielenie większej ilości ubezpieczeń bojowych, zwiększenie liczby posterunków obserwacyjnych, a w nocy - podsłuchów i patroli, oraz dyżurnych środków ogniowych. Szczególną uwagę należy zwracać na ubezpieczenie wszystkich elementów ugrupowania w głębi obrony.

W zabezpieczeniu tyłowym zwraca się szczególną uwagę na wzmocnienie batalionów transportem i środkami materiałowymi zwłaszcza na odizolowanych kierunkach. W górach zachodzi konieczność gromadzenia większych zapasów materiałowych /niekiedy mogą one przekraczać ogólnie stosowane normy/ i amunicji na stanowiskach ogniowych, w rejonach obrony batalionów, a niekiedy nawet w samodzielnych kompanijnych punktach oporu. Problem ten nabiera jeszcze większej wagi w zimie, zwłaszcza przy dużej pokrywie śniegu. Nagromadzone zapasy /amunicja, żywność oraz materiały pędne i smary/ rozmieszcza się w miarę możliwości wzdłuż dróg, w wąwozach, pieczarach.

W górach etatowe siły i środki tyłów pułku mogą często nie wystarczać do sprawnego gromadzenia nakazanych zapasów i ich ochrony. W związku z tym należy uwzględniać konieczność wydzielenia części sił dla udzielenia pomocy tyłom, zwłaszcza w czasie organizacji obrony.

7.5. Prowadzenie obrony

Walkę z nacierającym nieprzyjacielem rozpoczyna się już na dalekich podejściach. W tym okresie walki szczególne znaczenie ma rozpoznanie w celu otrzymania aktualnych danych o nieprzyjacielu. Należy się również liczyć ze wzmożoną działalnością rozpoznania nieprzyjaciela, który będzie dążył do przenikania na tyły ugrupowania obronnego pułku. Istniejące luki między pododdziałami zabezpiecza się przez dodatkowe patrolowanie i zorganizowany w nich system ognia.

Od momentu rozpoczęcia ataku przez piechotę i czołgi nieprzyjaciela bataliony pierwszego rzutu pułku odpierają

atak ogniem broni piechoty i środków przeciwpancernych, nie dopuszczając do opanowania czołowych punktów oporu i wzgórz na przednim skraju. Główny ciężar walki w tym okresie spoczywa na utrzymaniu dominujących wzgórz, co uniemożliwi nieprzyjacielowi włamanie się w głąb obrony pułku. Z chwilą ustalenia, że nieprzyjaciel prowadzi działania zaczepne na dogodnym kierunku, natomiast na innych działania wiążące, należy stosować na szeroką skalę manewr sił i środków z kierunków biernych na kierunek głównego uderzenia nieprzyjaciela. Na kierunkach, na których nieprzyjaciel nie rozwija natarcia, należy pozostawić minimalną ilość sił w celu uniemożliwienia przenikania drobnych grup nieprzyjaciela na skrzydła i tyły broniących się wojsk.

W wypadku włamania się nieprzyjaciela w czołowe punkty oporu szczególne znaczenie ma utrzymanie dominujących wzgórz, nawet jeśli są zupełnie okrążone. Utrzymanie ich stwarza dogodne warunki rażenia nieprzyjaciela, zmniejsza jego tempo natarcia, powoduje, że walka rozpada się na małe ogniska, co umożliwia wykonanie kontrataków na skrzydła i tyły nieprzyjaciela, znajdującego się w rejonie włamania. Decyzję o wykonaniu kontrataku odwodem /drugim rzutem/ pułku dowódca powinien powziąć wobec groźby utraty czołowych plutonowych punktów oporu.

Najdogodniejszy moment do wykonania kontrataku drugim rzutem /odwodem/ ma miejsce wówczas, gdy nacierające pododdziały nieprzyjaciela są związane walką w małych ogniskach i są najbardziej zmęczone podchodzeniem po stromych stokach i wzgórzach.

Pododdziały wykonujące kontratak powinny ściśle współdziałać z broniącymi się pododdziałami i odwodami specjalnymi pułku.

Jeżeli wytworzona sytuacja taktyczna uniemożliwia wykonanie kontrataku pułku, należy uporczywie bronić dostępu w głąb obrony - utrzymując ważne wzgórza, węzły dróg - i nie dopuszczać do ich obejścia i okrążenia. Odwodem /drugim rzutem/ należy przejść do obrony w głębi rejonu obrony na kierunku

najbardziej zagrożonym. Utrzymując siłami pułku rejony obrony w głębi i dominujące wzgórza na skrzydłach rejonu włamania nieprzyjaciela, należy tworzyć warunki do wykonania kontrataku odwodem ogólnym /drugim rzutem/ dywizji.

Pułk czołgów drugiego rzutu dywizji może zajmować rubieże ogniowe, gdy nie ma możliwości wykonania kontrataku i gdy nieprzyjaciel atakuje ze zdecydowaną przewagą ilościową. Wykorzystuje wówczas dogodne warunki terenowe i z miejsca niszczy nacierające czołgi i wozy bojowe piechoty nieprzyjaciela.

8. Obrona w terenie lesisto-jeziornym

8.1. Wpływ terenu lesisto-jeziornego na organizację i prowadzenie obrony

Teren lesisto-jeziorny wywiera poważny wpływ na organizację i prowadzenie walki obronnej. Należyte wykorzystanie tych warunków zwiększa możliwości obronne, można bowiem bronić szerszego odcinka mniejszymi siłami i skutecznie odpierać ataki przeważających sił nieprzyjaciela.

Właściwe wykorzystanie warunków terenowych pozwala na organizowanie w krótkim czasie szeregu różnych zapór /zawały leśne, pola minowe, zabagnienia - często sztuczne/, które mogą w znacznym stopniu utrudnić nieprzyjacielowi natarcie, a niekiedy je załamać.

Bardzo często pora roku również wywierać będzie znaczny wpływ na sposób prowadzenia działań bojowych. Wiosną i jesienią zwiększa się miękkość gleby, bagniste odcinki stają się trudne do przejścia, pogarsza się przejezdność dróg leśnych. W zimie las, zwłaszcza liściasty, prawie nie zapewnia maskowania z powietrza. Ruch wojsk, zwłaszcza poza drogami, jest utrudniony przez zaspy śnieżne. Przejście przez tereny zabagnione i jeziora w zimie jest łatwiejsze, należy jednak pamiętać, że niektóre bagna i jeziora mogą zamarzać na małą głębokość.

Obok walorów terenu lesisto-jeziornego będzie występować również szereg czynników utrudniających obronę. Las ogranicza prowadzenie ognia i obserwację, utrudnia wykrycie i niszczenie celów. Drzewa ograniczają zasięg broni strzeleckiej, maszynowej, dział przeciwpancernych, czołgów, zmniejszając powierzchnię rażenia odłamkami pocisków artyleryjskich i granatów ręcznych, uniemożliwiają prawie całkowicie użycie przeciwpancernych pocisków kierowanych.

Obronę w terenie lesisto-jeziornym organizuje się w celu zamknięcia najważniejszych kierunków dogodnych do wykonania natarcia przez nieprzyjaciela. Polega ona na uporczywym utrzymywaniu oddzielnych, przygotowanych do obrony okrężnej punktów oporu i rejonów obrony w połączeniu z szerokim stosowaniem zapór inżynieryjnych oraz na umiejętnym manewrze i kontratakach z głębi obrony.

Trwałość obrony pułku w tym terenie zależy od utrzymania kierunków dogodnych do natarcia nieprzyjaciela /przesmyki między jeziorami, polany, węzły dróg, miejscowości/. W rejonach tych organizuje się punkty oporu plutonów i kompanii oraz rejony obrony batalionów, przystosowane do obrony okrężnej.

Główny wysiłek obrony pułku skupia się na zamknięciu dogodnych kierunków natarcia nieprzyjaciela, na których tworzy się takie samo nasycenie w siłach i środkach obrony jak w warunkach normalnych. Trudno dostępne odcinki terenu /bagna, brzegi jezior/ dozoruje się drobnymi grupami piechoty. Na przejściach lub samych kępach przygotowuje się stanowiska ogniowe i z nich zamyka się ogniem przejścia nieprzyjacielowi.

Na przejściach i drogach leśnych organizuje się na szeroką skalę zawały leśne, w powiązaniu z innymi zaporami inżynieryjnymi, ogniem artylerii i moździerzy, broni strzeleckiej i środków przeciwpancernych. Skraje polan obsadza się pododdziałami w celu uniemożliwienia ich obejścia przez nacierającego. Przedpola przed przednim skrajem dużych polan powinny być bronione ogniem bocznym z występów leśnych. Należy jednak

brać pod uwagę fakt, jak na to wskazują doświadczenia z przeprowadzonych ćwiczeń, że nie bronione lub tylko dozorowane odcinki jezior, które w czasie drugiej wojny światowej były przeszkodą trudną do przebycia, obecnie mogą okazać się bardziej dogodne do forsowania niż niejedna rzeka.

Szerokość obrony pułku oraz ograniczone możliwości prowadzenia ognia artylerii powodują, że w niektórych wypadkach zachodzi potrzeba częściowej decentralizacji artylerii i innych środków ogniowych.

Do walki z grupami rozpoznawczymi, dywersyjnymi i desantami taktycznymi nieprzyjaciela, przerzucanymi na tyły i skrzydła pułku, wydziela się pododdziały z odwodu oraz powiększa się ubezpieczenia bojowe na skrzydłach i w rejonach poszczególnych elementów ugrupowania bojowego pułku, zwłaszcza tyłów i stanowisk dowodzenia.

Konieczność gaszenia pożarów, zwłaszcza w okresie suszy letniej, zmusza obrońcę do organizowania odwodów przeciwpożarowych, odpowiedniego ich przeszkolenia i wyposażenia w niezbędny sprzęt.

8.2. Możliwości pułku w obronie terenu lesisto-jeziornego

Pułk w terenie lesisto-jeziornym, znajdując się na głównym wysiłku obrony dywizji, bronił będzie w zasadzie jednego dostępnego kierunku natarcia nieprzyjaciela.

W trudno dostępnym terenie, w obronie drugorzędnych kierunków, o małej pojemności może on bronić dwóch-trzech kierunków.

Szerokość rejonu obrony pułku w terenie lesisto-jeziornym będzie wobec tego znacznie większa niż w terenie otwartym. Ze względu na trudno dostępne odcinki terenu, których obrona nie wymaga dużej gęstości sił i środków, szerokość rejonu obrony pułku wymaga dużej gęstości sił i środków, szerokość rejonu obrony pułku może wynosić do 15 km, a niekiedy i więcej.

Głębokość rejonu obrony pułku w dużym stopniu zależeć będzie od: charakteru terenu, sieci dróg przewidzianych do ma-

newru odwodami wzdłuż frontu i z głębi, odległości między leśnymi polanami, pasami jezior i bagnami w głębi oraz konieczności utrzymania łączności ogniowej między batalionowymi rejonami obrony pierwszego rzutu pułku. Z tego względu głębokość ta może być zbliżona do głębokości w warunkach normalnych, a na drugorzędnych kierunkach obrony znacznie płytsza.

Do pogłębienia obrony dywizji, osłony zagrożonego skrzydła lub wykonywania kontrataków wykorzystuje się pułk czołgów. Rozmieszcza się go w zasadzie w jednym rejonie, a niekiedy częściami w kilku rejonach na zagrożonych kierunkach. Rejony te muszą jednak gwarantować możliwość użycia całości sił pułku na wybranym kierunku.

8.3. Właściwości ugrupowania

Cechą szczególną ugrupowania bojowego pułku w terenie lesisto-jeziornym będzie dążenie do zamykania posiadanymi siłami i środkami kierunków dogodnych do natarcia nieprzyjaciela z jednoczesnym przygotowaniem manewru na kierunki zagrożone.

W zależności od liczby i pojemności tych kierunków oraz szerokości rejonu obrony pułk może być ugrupowany w dwa rzuty lub przyjmować ugrupowanie jednorzutowe.

W dwa rzuty pułk będzie się ugrupowywał na głównym wysiłku obrony dywizji, przy większych pojemnościowo kierunkach między jeziorami i przesmykami leśnymi, gdzie nieprzyjaciel posiada większe możliwości masowego użycia piechoty i czołgów.

W wariancie ugrupowania dwurzutowego niezbędne jest również tworzenie odwodu ogólnowojskowego. Wynika to głównie z dążności do nieangażowania drugiego rzutu do walki z nieprzyjacielem, któremu udało się przeniknąć w głąb obrony, z jego desantem powietrznym oraz grupami dywersyjno-rozpoznawczymi.

W jednym rzucie pułk przechodzi do obrony w terenie wykluczającym możliwość masowego użycia piechoty i czołgów.

Należy w tym wariancie tworzyć silny odwód ogólnowojskowy oraz wyznaczać pododdziały do walki z grupami rozpoznawczymi i dywersyjnymi nieprzyjaciela.

Odwód ogólnowojskowy /drugi rzut/ wykorzystuje się na ogólnych zasadach stosowanych w warunkach zwykłych. Rozmieszczenie ich uzależnione jest od jego warunków terenowych, możliwości wykonania kontrataków i przeciwdziałania obejściu lub oskrzydleniu przez nieprzyjaciela.

Odwód /drugi rzut/ pułku z zasady rozmieszcza się na głównym wysiłku obrony, w rejonach umożliwiających manewr, maskowanie i wykonanie kontrataku również na kierunki drugorzędne, w rejonach przystosowanych do obrony okrężnej. Ze względu na ograniczone możliwości manewru w niektórych wypadkach odwody mogą być rozmieszczane w dwóch rejonach i nieco bliżej przedniego skraju.

Czołgi pułku zmechanizowanego pozostawia się przeważnie w drugim rzucie /odwodzie/ do udziału w kontratakach lub zajmowania rubieży ogniowych na przesmykach między jeziorami i bagnami oraz do walki z czołgami nieprzyjaciela. Na kierunkach, gdzie istnieje prawdopodobieństwo użycia czołgów nieprzyjaciela bataliony pierwszego rzutu wzmacnia się czołgami.

Odwód przeciwpancerny wykorzystuje się na dostępnych kierunkach do działania czołgów.

Przydzieloną artylerię haubiczną dowódca pułku pozostawia do swojej dyspozycji. Stanowiska ogniowe artylerii wybiera się na polanach, wyrębach leśnych itp., w miarę możliwości w rejonach rozmieszczenia pododdziałów piechoty i w gotowości do wykonania w każdej chwili manewru sprzętem. Organiczną baterię pułku można przydzielić do dyspozycji dowódcy batalionu, który organizuje obronę na samodzielnym kierunku i z dala od głównego wysiłku obrony pułku. Przydzieloną artylerię przeciwpancerną z zasady wykorzystuje się do wzmocnienia punktów oporu i rejonów obrony na przednim skraju pojedynczymi działami lub plutonami.

Środki przeciwlotnicze rozmieszcza się na polanach, wzniesieniach i przygotowuje - oprócz głównych stanowisk ogniowych - kilka zapasowych, które powinny zapewnić osłonę sił głównych przed uderzeniami nieprzyjaciela z powietrza.

8.4. Właściwości systemu ognia

W odróżnieniu od terenu otwartego w terenie lesisto-jeziornym warunki zmuszają broniącego się do przygotowania i prowadzenia ognia na bliższe odległości. Powinien on być organizowany tak, aby zamknąć wszystkie podejścia i w miarę możliwości stworzyć ciągłą strefę ognia wszystkich środków przed przednim skrajem punktów oporu i rejonów obrony, w głębi i na skrzydłach oraz na nieobsadzone luki /odcinki/.

Wzdłuż dróg, przesiek, duktów przygotowuje się ogień czołowy, na polanach, wyrębach i kępach terenu zabagnionego - ognie krzyżowe, zaporowe lub "worki ogniowe".

Bardzo duże znaczenie mają zasadzki ogniowe organizowane przez małe pododdziały piechoty, czołgów a nawet pojedyncze działa rozmieszczone w lukach między punktami i rejonami obrony. Poważny wpływ na morale nieprzyjaciela wywierają zasadzki strzelców wyborowych rozmieszczonych często na drzewach, na specjalnie urządzonych w tym celu stanowiskach ogniowych.

Na kierunkach dostępnych dla czołgów organizuje się system ognia przeciwpancernego tak przed przednim skrajem, jak i w głębi, wykorzystując do tego celu ogień czołgów, transporterów opancerzonych, bojowych wozów piechoty, dział i wyrzutni przeciwpancernych pocisków kierowanych oraz część artylerii wydzielonej do strzelania na wprost.

Stanowiska ogniowe dla tych środków wybiera się przed skrajem lasu, na skrzyżowaniach, zakrętach dróg i przesiek oraz na skrajach polan. Dla przeciwpancernych pocisków kierowanych wybiera się je przed skrajem lasu i na dużych polanach.

Wybrane odcinki lasu wycina się lub oczyszcza z poszycia w celu polepszenia warunków prowadzenia ognia.

Odcinki stałego ognia zaporowego przygotowuje się na otwartych skrzydłach, w lukach między rejonami obrony i na podejściach do przesmyków.

Cały system ognia wszystkich środków ogniowych powinien tworzyć jedną planową sieć ognia, ściśle powiązaną z systemem

- zapór i przeszkód inżynieryjnych i chemicznych z pełnym uwzględnieniem właściwości terenu.

8.5. Właściwości inżynieryjnej rozbudowy obrony w terenie lesisto-jeziornym

Sposób rozbudowy i zakres wykonywanych w obronie pułku prac uzależnione są od posiadanego czasu, pojemności i ważności bronionego kierunku, warunków glebowych oraz sił i środków, jakimi dysponuje pułk.

Ograniczony czas oraz trudności w zastosowaniu techniki inżynieryjnej powodują, że inżynieryjna rozbudowa terenu koncentrować się będzie głównie na urządzaniu plutonowych i kompanijnych punktów oporu oraz batalionowych rejonów obrony w ścisłym powiązaniu z przeszkodami i zaporami inżynieryjnymi.

Ważnym zagadnieniem jest wybór przedniego skraju obrony. Nie powinien on przebiegać skrajem lasu, lecz 150-200 m przednim, na niektórych odcinkach można go o tyle samo cofnąć w głąb lasu, a tylko niektóre środki ogniowe wysunąć przed skraj lasu. Cofnięcie przedniego skraju obrony w głąb lasu utrudnia nieprzyjacielowi rozpoznanie go, wstrzelanie się artylerią i moździerzami i tym samym zmniejsza nasze straty. Może też wprowadzić nieprzyjaciela w błąd co do rzeczywistego przebiegu skraju obrony.

Wysunięcie przedniego skraju przed las pozwala obrońcy na zorganizowanie ciągłej zapory ogniowej broni strzeleckiej i środków przeciwpancernych. Ukrycie przedniego skraju obrony w lesie zwiększa możliwość jego maskowania, skraca pole ostrzału i stwarza warunki do zaskoczenia nacierającego nieprzyjaciela; wymaga to jednak dużego nakładu sił do oczyszczenia przedpola na swobodne prowadzenie ognia.

Odcinki bagniste i jeziora wykorzystuje się jako przeszkody naturalne, a przedni skraj wyznacza się za tymi przeszkodami. Na większych odcinkach bagnistych przedni skraj obrony wybiera się za bagnem, a niekiedy na samym bagnie.

Na skrzyżowaniach dróg, przesiek i występach leśnych buduje się schrony bojowe dla broni maszynowej i dział przeciwpancernych.

W lesie zachodzi dodatkowa konieczność wykonania następujących przedsięwzięć inżynieryjnych: wykonanie daszków nad okopami /rowami/ i stanowiskami ogniowymi w celu ochrony ludzi przed odłamkami pocisków rozrywających się na wierzchołkach drzew; rozbudowę dużej liczby punktów obserwacyjnych na wysokich drzewach lub specjalnie budowanych wieżach; wykonanie i minowanie zawał leśnych; ustawianie min i fugasów na drogach i przesmykach między bagnami i jeziorami; stawianie zapór z drutu kolczastego między drzewami; zatapianie niektórych odcinków terenu.

Szczególną uwagę należy zwrócić na: zamknięcie nie wykorzystywanych dróg, przesiek, luk między kompanijnymi punktami oporu i batalionowymi rejonami obrony; wytyczenie kierunków kontrataków drugiego rzutu /odwodu ogólnowojskowego/; przygotowanie dróg manewru wzdłuż frontu i z głębi oraz dróg dowozu i ewakuacji.

8.6. Właściwości organizacji obrony

Powzięcie decyzji i rekonesans

Podejmując decyzję o obronie w terenie lesisto-jeziornym, dowódca pułku musi uwzględnić specyfikę terenu.

Ocenę możliwości nieprzyjaciela zawsze powinien łączyć z kierunkami dogodnymi do natarcia i ich pojemnością. Na tej podstawie ocenia możliwy sposób jego działania: gdzie będą działać siły główne, gdzie będzie mógł nacierać mniejszymi siłami lub prowadzić tylko działania wiążące.

Należy wnikliwie rozpatrzyć możliwości nieprzyjaciela w zakresie obejścia, oskrzydlenia rejonów obrony, przenikania w głąb obrony grup, czy nawet całych pododdziałów. Konieczne jest określenie możliwości nieprzyjaciela w zakresie pokonywania jezior położonych w rejonie obrony oraz możliwych rejonów wysadzenia desantów taktycznych.

Prawidłowa i trafna ocena sił i środków nieprzyjaciela oraz jego możliwości stanowi podstawę wyboru głównego wysiłku obrony pułku i właściwego wykorzystania własnych sił i środków.

Przy ocenie sił własnych należy: określić stopień przygotowania pododdziałów do walki w trudnych warunkach terenowych, ustalić siły i środki niezbędne do obrony poszczególnych kierunków stosownie do ich pojemności oraz zapewnić pododdziałom wymaganą samodzielność.

Ważne jest także określenie sił niezbędnych do dozorowania terenu.

W ocenie terenu należy zwrócić uwagę na: skryte podejście do przedniego skraju; prawdopodobne rejony ześrodkowania nieprzyjaciela: określenie kierunków dogodnych do działania jego wojsk i ich pojemność; możliwość użycia czołgów; wartość istniejących przeszkód i sposób, w jaki można je wzmocnić; możliwość organizacji systemu ognia, obserwacji i maskowania; konieczność wzmocnienia obrony zaporami i przeszkodami inżynieryjnymi; wybór dróg manewru dla odwodów i artylerii.

Rekonesans przeprowadza się w oparciu o ogólnie przyjęte zasady. Ze względu jednak na ograniczony czas i szeroki rejon obrony dowódca może przeprowadzić go osobiście w rejonie głównego wysiłku obrony pułku, natomiast na kierunkach drugorzędnych może polecić jego wykonanie zastępcy do spraw liniowych lub szefowi sztabu.

Sposób i forma stawiania przez dowódcę pułku zadań w terenie lesisto-jeziornym zależy od czasu, jakim dowódca dysponuje, sytuacji bojowej oraz warunków terenowych. Najczęściej będą one stawiane w czasie rekonesansu. W razie konieczności, ze względu na występowanie samodzielnych punktów oporu, dowódca pułku będzie często stawiał zadania osobiście dowódcom kompanii działających na tych kierunkach.

Właściwości organizacji współdziałania

Dowódca pułku będzie organizował współdziałanie najczęściej w trakcie przeprowadzenia rekonesansu.

Ponieważ w terenie lesisto-jeziornym z zasady występują wyraźne kierunki działania nieprzyjaciela, współdziałanie należy organizować zależnie od kierunków, zadań i rubieży oraz prawdopodobnych wariantów możliwego działania nieprzyjaciela na całą głębokość obrony pułku.

Warunki terenowe na skrzydłach obrony pułku mogą się przyczyniać do tego, że główne uderzenie nieprzyjaciela może być kierowane na sąsiadów, co w konsekwencji grozi okrążeniem pułku. Wobec tego zachodzi konieczność uwzględniania - w czasie współdziałania - silnego zabezpieczenia skrzydeł i udzielania daleko posuniętej pomocy sąsiadom. Przy dostatecznej ilości czasu wskazane jest przerobić praktycznie niektóre fragmenty współdziałania: sposoby wykonania kontrataku oraz działania odwodu przeciwpancernego i oddziału zaporowego.

Specyfika zabezpieczenia działań bojowych w terenie lesisto-jeziornym

Zabezpieczenie działań bojowych w obronie pułku w terenie lesisto-jeziornym obejmuje szereg elementów występujących również w warunkach normalnych. Oprócz nich dotyczy ono przedsięwzięć niespotykanych w tych warunkach lub występujących w stopniu minimalnym.

Rozpoznanie nieprzyjaciela ma dogodniejsze warunki skrytego podejścia i przenikania w głąb obrony pułku. Należy więc organizować rozpoznanie na większą głębokość przed przednim skrajem obrony i w całym rejonie obrony pułku, szczególnie na skrzydłach, stykach i lukach punktów oporu i rejonów obrony. Na podejściach do rejonu obrony pułku celowo jest pozostawić grupy lub patrole rozpoznawcze ze środkami łączności i prowadzić rozpoznanie nieprzyjaciela już na podejściach.

W dużych masywach leśnych celowe jest wykorzystanie miejscowej ludności jako przewodników dla grup dywersyjnych, wypadowych oraz do patroli rozpoznawczych.

Obronę przed bronią masowego rażenia organizuje się według ogólnie przyjętych zasad z uwzględnieniem warunków terenowych. Obrona przed tymi środkami jest szczególnie ważna, ponieważ po ich użyciu mogą powstać ogromne zawały drzew, pożary

oraz zastoje środków promieniotwórczych i bojowych środków trujących.

Do walki z pożarami, które są szczególnie groźne w obronie pułku w lesie dowódca pułku powinien przewidzieć: środki ostrożności przy obchodzeniu się z ogniem, oczyszczaniu terenu z materiałów łatwopalnych; wyznaczenie odwodu /zespołów, drużyn/ przeciwpożarowego; określenie sposobów wyprowadzenia wojsk z zagrożonego rejonu.

Odkażanie terenu lesistego jest utrudnione gorszymi warunkami użycia sprzętu technicznego. W większości wypadków przedsięwzięcie to realizować się będzie sposobem ręcznym.

Do likwidacji zawał leśnych - zwłaszcza na drogach manewru i ewakuacji - wykorzystuje się wyposażony w odpowiedni sprzęt oddział zabezpieczenia ruchu. Dla uniknięcia strat po użyciu przez nieprzyjaciela broni jądrowej należy dążyć do wykorzystania zasobów drzewa i budowy ukryć dla ludzi i sprzętu.

Powszechną obronę przeciwlotniczą organizuje się na kierunkach natarcia nieprzyjaciela. Duże masywy leśne utrudniają wykrywanie przez stacje radiolokacyjne samolotów działających na niskim pułapie, należy więc zwiększyć liczbę posterunków obserwacji wzrokowej oraz wybrać dogodne stanowiska ogniowe dla środków przeciwlotniczych, w miarę możliwości na polanach i wzniesieniach. Do walki z nisko latającymi samolotami należy w szerokim zakresie wykorzystywać środki ogniowe piechoty i czołgów.

Teren lesisto-jeziorny stwarza dogodne warunki dla działania grup dywersyjnych nieprzyjaciela. W ubezpieczeniu pułku w obronie dowódca powinien więc przedsięwziąć szereg dodatkowych czynności. Należą do nich wydzielenie: pododdziałów do ubezpieczeń bojowych przed przedni skraj, na przesmyki między jeziorami i bagnami, na węzły dróg i na polany; obserwatorów i dyżurnych środków ogniowych dodatkowych sił do patrolowania w lukach między batalionowymi rejonami obrony, na skrzydłach i stykach rejonu obrony pułku w celu wzbronienia przenikania drobnych grup nieprzyjaciela w głąb obrony pułku.

Ponadto ubezpiecza się wszystkie elementy ugrupowania bojowego pułku w głębi obrony poprzez wydzielenie pododdziałów dyżurnych, patroli i posterunków ochronnych. Wskazane jest, aby stanowiska dowodzenia pułku, artylerię i odwód przeciwpancerny rozmieszczać w miarę możliwości w pobliżu drugiego rzutu /odwodu ogólnowojskowego/ pułku.

W zabezpieczeniu inżynieryjnym najważniejszymi przedsięwzięciami są: budowa rowów i okopów systemem nasypowym oraz wykonanie daszkód nad nimi; budowa schronów i ukryć osłabiających skutki użycia broni jądrowej; przygotowanie i utrzymanie dróg manewru, dowozu i ewakuacji oraz niszczenie dróg na podejściach nieprzyjaciela; przygotowanie i wykonanie zawałów leśnych i innych zapór zwłaszcza na skrzydłach i w lukach między rejonami obrony; zatapianie niektórych odcinków terenu; przygotowanie odcinków lasu do podpalenia.

W zabezpieczeniu tyłowym należy uwzględniać przygotowanie pododdziałów tyłowych do pracy w lesie oraz pokonywanie terenu przez środki transportowe . Pododdziały tyłowe rozmieszcza się bezpośrednio za ugrupowaniem bojowym pułku, na jednym lub na dwóch kierunkach pod osłoną drugiego rzutu /odwodu ogólnowojskowego/ pułku.

Stan dróg, zwłaszcza w okresie roztopów, zmniejsza manewr środkami i zwiększa czas gromadzenia zapasów. Dlatego też w niektórych wypadkach należy wykorzystać transport pododdziałów.

Na trudnych do pokonania odcinkach dróg powinny znajdować się ciągniki do wyciągania ugrzęzłych pojazdów.
Obronę w terenie lesisto-jeziornym charakteryzuje wzrost zapotrzebowania na amunicję dla moździerzy, haubic oraz na amunicję strzelecką. Zużycie paliwa w tym terenie będzie zwykle większe. Dotyczy to szczególnie okresu jesienno-wiosennego.

W czasie przygotowywania obrony należy tworzyć doraźne zapasy środków materiałowych /amunicja, mps/, które mogą być gromadzone na stanowiskach ogniowych, w pododdziałach i przy pojazdach.

W zabezpieczeniu medycznym występują trudności przy wyszukiwaniu porażonych oraz ich zebraniu i ewakuacji. Wymaga to wydzielenia większej liczby sanitariuszy noszowych i przeczesywania lasów dla wyszukania porażonych.

8.7. Cechy szczególne prowadzenia obrony w terenie lesisto-jeziornym

Pułk do obrony w terenie lesisto-jeziornym może przechodzić bez styczności z nieprzyjacielem oraz w bezpośredniej styczności z nim.

W wypadku gdy pułk organizuje obronę bez styczności, walkę rozpoczyna się już na dalekich podejściach do skraju lasu uderzeniami lotnictwa, artylerii, a w warunkach użycia broni jądrowej - uderzeniami jądrowymi; będą to zwykle środki szczebli nadrzędnych. Środki ogniowe będące w dyspozycji pułku biorą udział w zwalczaniu nieprzyjaciela podczas zajmowania przez niego rejonów wyjściowych, a zwłaszcza podczas rozwijania się jego sił na podstawach wyjściowych oraz rubieżach ataku.

W sytuacji gdy pułk przechodzi do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, jego próby przedostania się do lasu odpiera się ogniem pododdziałów piechoty znajdujących się na jego skraju i ogniem artylerii z zakrytych stanowisk ogniowych. Dowódca pułku wszystkimi sposobami i środkami śledzi przegrupowanie wojsk nieprzyjaciela i jego przygotowanie do natarcia. Dla przeciwdziałania działalności grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela na skrzydłach i w lukach rejonów obrony wysyła się patrole i bojowe patrole rozpoznawcze w sile od drużyny do plutonu.

Po odparciu ataku czołowych pododdziałów nieprzyjaciela środki ogniowe, które prowadziły ogień, zmieniają swoje stanowiska ogniowe z zapasowych na główne.

Z chwilą rozpoczęcia ataku przez siły główne nieprzyjaciela rozbija się go podobnie jak w warunkach normalnych. Na skutek ograniczonej widoczności nieprzyjaciela, który

włamał się w przedni skraj obrony, zwalcza się ogniem z bliskiej odległości.

Kontrataki w terenie lesisto-jeziornym, ze względu na warunki, mogą być wykonywane mniejszymi siłami z różnych kierunków. Mogą one dać dobre rezultaty pod warunkiem, że zostaną wykonane z zaskoczenia, zdecydowanym uderzeniem na skrzydła i tyły nieprzyjaciela.

Każdy kontratak powinien doprowadzić do rozbicia nieprzyjaciela w rejonie włamania i odtworzenia poprzedniego położenia lub rozbicia i zepchnięcia jego sił na tereny niedogodne do działań /bagna, jeziora/.

Po wykonaniu kontrataku i przywróceniu pierwotnego położenia dowódca pułku powinien zorganizować "przeczesywanie" lasu celem oczyszczenia go z ocalałych grup nieprzyjaciela.

9. Obrona pułku w zimie

9.1. Właściwości obrony pułku w zimie

Gruba pokrywa śnieżna, zasypane drogi w poważnym stopniu utrudniają manewr wojsk i wykonywanie kontrataków. Zasypywanie śniegiem okopów, rowów i stanowisk ogniowych wymaga częstego ich odśnieżania, a nawet budowy nowych, co wiąże się z dużą pracochłonnością i angażowaniem znacznych sił. Częste śnieżyce, zamiecie, mgły ograniczają obserwację i sprzyjają zaskoczeniu. Przy pokrywie śnieżnej poprawia się widoczność w dzień, a nawet w nocy, ale maskowanie wojsk i sprzętu jest utrudnione.

Niska temperatura i gwałtowne jej wahania ujemnie wpływają na ludzi. W niskiej bowiem temperaturze zmniejsza się wydajność i wytrzymałość ludzi. Występują przeziębienia, zachorowania i odmrożenia, a w związku z tym zachodzi konieczność odpowiednich przedsięwzięć zabezpieczających. Ciepłe umundurowanie chroni ludzi przed chłodem, ale równocześnie zmniejsza ich ruchliwość. Dla ochrony przed zimnem i złą pogodą duże znaczenie mają osiedla i lasy. Zachodzi też konieczność budowy ocieplanych schronów.

Mróz utrudnia użycie wszystkich rodzajów uzbrojenia, bojowego sprzętu technicznego, jak również transportu samochodowego. Podczas silnych mrozów broń maszynowe i działa na skutek gęstnienia smarów mogą nie działać. Oleje napędowe gęstnieją, a tym samym zmniejsza się lotność paliwa. Utrudnia to uruchomienie silników i zmusza do stosowania podgrzewaczy lub częstego rozruchu silników. Także na przygotowanie wszelkiego rodzaju pojazdów i ich użycie do działań potrzeba więcej czasu niż w innej porze roku.

W czasie mroźnej zimy gleba zamarza na dużą głębokość, co poważnie utrudnia okopywanie się i wykonanie wszelkich prac inżynieryjnych oraz wydłuża czas ich trwania. Poza tym silne mrozy powodują zamarzanie rzek, jezior, bagien, co ułatwia nacierającemu nieprzyjacielowi pokonywanie tego rodzaju przeszkód. Zmusza to obrońcę do użycia większych sił i środków na tych kierunkach, które w innych porach roku mogą być bronione nieznacznymi siłami.

W głębi obrony, na jeziorach i większych rzekach pokrytych grubym lodem można organizować lądowiska dla śmigłowców i wytyczać drogi dla pojazdów mechanicznych.

W zimie na skutek krótkiego dnia wydłuża się czas prowadzenia działań obronnych w nocy. W związku z tym potrzebne są dodatkowe przedsięwzięcia związane z przygotowaniem środków ogniowych do prowadzenia ognia w nocy i rośnie zapotrzebowanie na środki oświetlające i amunicję.

9.2. Wpływ zimy na możliwości bojowe pułku

Miejsce, rola i zadania pułku w ugrupowaniu bojowym dywizji nie odbiegają od ogólnie przyjętych zasad obrony w warunkach normalnych.

Pułk zmechanizowany, będący w pierwszym rzucie dywizji, broni zazwyczaj jednego dostępnego kierunku natarcia nieprzyjaciela, zwłaszcza jeżeli znajduje się on w rejonie głównego wysiłku obrony. Będąc na pomocniczym kierunku obrony dywizji i w terenie trudno dostępnym, mimo dużej głębokości śniegu,

pułk może bronić kilka kierunków. Szerokość rejonu obrony pułku w zimie może być różna, zwykle jednak większa niż w innych porach roku i może wynosić do 12 km.

W związku z tym, że nieprzyjaciel w większości wypadków prowadzić będzie natarcie wzdłuż dróg i na kierunkach płytkiej pokrywy śnieżnej, głębokość obrony na tych kierunkach będzie z zasady większa. Na pozostałych kierunkach, a zwłaszcza w terenie trudno dostępnym i przy głębokiej pokrywie śnieżnej, głębokość ta może być płytsza niż w warunkach normalnych.

Ze względu na znaczną szerokość rejonu obrony i utrudniony manewr pułki pierwszego rzutu dywizji wymagają większego, niż w warunkach zwykłych, wzmocnienia artylerią oraz śmigłowcami uzbrojonymi. W związku zaś ze zwiększoną ilością prac inżynieryjnych, zwłaszcza jeśli chodzi o utrzymanie dróg manewru, dowozu i ewakuacji, wynika konieczność wzmocnienia pułku wojskami inżynieryjnymi z odpowiednim sprzętem i większą ilością materiałów wybuchowych.

9.3. Właściwości ugrupowania

Ugrupowanie bojowe pułku w obronie w zimie cechuje rozmieszczenie głównych jego sił i środków na dogodnych kierunkach natarcia nieprzyjaciela /mała pokrywa śnieżna, wzgórza, węzły dróg itp./. Im dostępniejszy jest teren, tym większe powinno być nasycenie broniących się wojsk, a tym samym głębsze ich ugrupowanie. W takim wypadku pułk można ugrupować w dwa rzuty, zwłaszcza gdy organizuje on obronę na głównym wysiłku obrony dywizji.

Natomiast w terenie trudno dostępnym, zwłaszcza przy głębokiej pokrywie śnieżnej i w zależności od sytuacji taktycznej, pułk może przyjąć ugrupowanie jednorzutowe z wydzieleniem odwodu ogólnowojskowego.

Drugi rzut /odwód ogólnowojskowy/ rozmieszcza się z zasady na kierunku przewidywanego natarcia głównych sił nieprzyjaciela i z reguły w pobliżu dróg, aby miał on jak najlepsze

warunki manewru w celu wykonania kontrataku lub wzmocnienia obrony batalionu pierwszego rzutu na zagrożonym kierunku. Korzystniej jest drugi rzut /odwód ogólnowojskowy/ rozmieścić w lasach, osiedlach czy chociażby w wąwozach. Daje to osłonę przed zimnem, zamieciami i maskuje przed obserwacją nieprzyjaciela.

Kierunki kontrataków wybiera się i przygotowuje zazwyczaj wzdłuż dróg i w terenie z płytką pokrywą śnieżną. Na kierunkach kontrataków należy mieć przygotowane drogi na przełaj, które powinny być tak maskowane, aby nieprzyjaciel nie mógł po ich zarysie rozpoznać zamiaru obrońcy.

Czołgi pułku zmechanizowanego wykorzystuje się w oparciu o przyjęte zasady. Dla czołgów będących w odwodzie dowódcy pułku z góry wyznacza się rubieże ogniowe i drogi do nich. Należy je maskować. Rubieże ogniowe dla czołgów wybiera się na możliwych kierunkach działania czołgów nieprzyjaciela.

Odwód przeciwpancerny ze względu na trudności manewru, zwłaszcza w terenie trudnym /np. górzystym/, rozmieszcza się bliżej pierwszego rzutu pułku. Rubieże jego rozwinięcia wybiera się na prawdopodobnych kierunkach zagrożenia czołgów, zwłaszcza w terenie o płytkiej pokrywie śnieżnej.

Artyleria do ognia pośredniego - w działaniach w zimie - w większym stopniu niż inny rodzaj wojsk przywiązana jest do dróg. Wybór stanowisk ogniowych w zimie jest trudniejszy, gdyż dogodne miejsca i dojazdy do nich często są zasypane głębokim śniegiem. Dlatego stanowiska ogniowe z zasady wybiera się w pobliżu dróg, unikając jednak w miarę możliwości zbytniego zagęszczenia. W związku z utrudnionym manewrem sprzętem należy w szerokim zakresie przewidywać częstsze stosowanie manewru ogniem.

Środki przeciwlotnicze wykorzystuje się na ogólnych zasadach z uwzględnieniem warunków terenowych i właściwości zimy.

Przy organizowaniu obrony w zimie szczególne znaczenie dla pułku ma posiadanie silnego oddziału zabezpieczenia ruchu, wyposażonego w odpowiedni sprzęt przystosowany do odśnieżania i utrzymania dróg manewru, dowozu i ewakuacji.

9.4. Właściwości inżynieryjnej rozbudowy obrony pułku w zimie

Inżynieryjna rozbudowa obrony pułku obejmuje te same elementy co w normalnych warunkach i nie odbiega od ogólnych zasad jej rozbudowy w lecie. Konieczne jest jednak uwzględnienie specyficznych warunków zimowych.

Przedni skraj obrony wybiera się, o ile jest to możliwe, za naturalnymi przeszkodami /nie zamarznięte rzeki, jeziora i bagna, zasypane śniegiem wąwozy oraz odcinki terenu z głębokim śniegiem/ niedostępnymi dla czołgów i piechoty.

Wszystkie ukrycia - które mogą być wykorzystane przez nieprzyjaciela - przed przednim skrajem obrony niszczy się lub zaminowuje, a ponadto organizuje się w tych rejonach różnorodne przeszkody, bronione ogniem, i zasadzki. Jeśli przed przednim skrajem obrony są stoki lub inne stromizny, to można je polewać wodą, aby oblodzone utrudniały nieprzyjacielowi natarcia.

W rozbudowie obrony pod względem inżynieryjnym przy wielkim spadku temperatury należy pamiętać, że nie zawsze będzie można wykorzystać bezpośrednio maszyny, zwłaszcza do budowy schronów, stanowisk ogniowych i ukryć dla wojsk.

W wypadku ograniczonego czasu na rozbudowę obrony i jeśli śnieg jest głęboki, można w nim budować okopy i rowy.

W organizacji obrony opartej na rzekach, kanałach, wąskich jeziorach najważniejsze odcinki na własnym brzegu zaminowuje się, a lód przygotowuje do wysadzenia.

W terenie górzystym - poza ogólnym zakresem prac inżynieryjnych - należy uwzględnić konieczność likwidacji nawisów śnieżnych, aby nie dopuścić do lawin i zasypania lub odcięcia własnych wojsk. Na drogach podejścia nieprzyjaciela - w miarę możliwości - należy przygotować teren do powstawania lawin, zakładając ładunki wybuchowe i zrywając je w odpowiednim czasie.

W zimie, zwłaszcza jeśli śnieg jest głęboki, wymaga się dobrego przygotowania dróg manewru dla odwodów oraz dróg do-

wozu i ewakuacji. W terenie równinnym lub lekko pofałdowanym bardzo często zajdzie potrzeba przygotowania dróg na przełaj. Drogi te - ze względu na częste opady śnieżne, zamiecie oraz mgły i ograniczoną widoczność w nocy - muszą być oznakowane i ciągle kontrolowane przez wydzielone siły w celu utrzymania przejezdności.

Ponadto do utrzymania dróg w stanie przejezdnym należy przewidywać: budowę mijanek na wąskich drogach co 1-2 km, zwłaszcza w terenie górzystym, gromadzenie na stromych podjazdach i zjazdach piasku, żużlu do ich posypywania w razie powstania gołoledzi, przygotowanie - w wypadku odwilży - zapasu materiałów /tłuczeń, żwir, drewno/ do naprawy dróg.

Przy silnych spadkach temperatury w większości wypadków wszystkie wody powierzchniowe pokryte są grubą warstwą lodu, a ich eksploatacja jest utrudniona i wymaga systematycznego wyrąbywania przerębli. Zazwyczaj w okresie zimy źródła zanikają, a poziom wód podskórnych znacznie się obniża, co powoduje konieczność głębokiego wiercenia studzien, zwłaszcza w terenie górzystym.

9.5. Właściwości organizacji obrony pułku w zimie

Decyzję o obronie w zimie dowódca pułku z zasady podejmuje na podstawie mapy.

W ocenie sytuacji należy brać pod uwagę, w jakim stopniu warunki zimowe mogą wpływać na sposób wykonania otrzymanego zadania /co ułatwia, a co utrudnia/ i jakie w związku z tym należy zastosować przedsięwzięcia.

W ocenie nieprzyjaciela należy uwzględnić fakt, że w zimie jego działania będą się rozwijać wzdłuż dróg i w takim terenie, gdzie pokrywa śniegu jest płytka, a rejony ześrodkowań /rejony wyjściowe/ będą się znajdować z zasady w miejscowościach czy lasach, tj. tam gdzie, będą warunki ochrony jego wojsk przed zimnem. Trzeba też pamiętać, że jeśli pokrywa śnieżna jest głęboka, zwłaszcza w terenie górzystym i lesisto-jeziornym, może mieć miejsce zagęszczenie ugrupowania nieprzyjacie-

la, co w dużym stopniu ułatwi obezwładnienie jego sił przez artylerię i moździerze, a ze szczebla nadrzędnego - przez broń jądrową i lotnictwo.

W ocenie wojsk własnych należy określić wpływ uderzeń jądrowych nieprzyjaciela na trwałość obrony, ustalić siły i środki do zamknięcia najbardziej dogodnych kierunków natarcia nieprzyjaciela oraz skład drugiego rzutu, odwodów i ubezpieczeń, określić sposób zaopatrzenia wojsk, głównie w środki maskujące, zimowe smary, ciepłą odzież i środki ogrzewcze, określić sposób przystosowania wozów bojowych, transporterów i samochodów do jazdy po głębokim śniegu, ustalić sposób manewru odwodami i zmiany stanowisk artylerii oraz przewidzieć pomoc przy swobodnym poruszaniu się po śniegu.

W ocenie terenu, oprócz ogólnie rozpatrywanych przedsięwzięć, dowódca pułku powinien uwzględnić głębokość pokrywy śnieżnej i jej wpływ na organizację obrony oraz ustalić niezbędne przedsięwzięcia /np. niszczenie lodu na rzekach/ dla umocnienia obrony.

Studiując teren po stronie nieprzyjaciela, dowódca pułku zwraca uwagę na drogi podejścia do przedniego skraju obrony, możliwe kierunki działania nieprzyjaciela oraz rejony, na które należy przygotować ognie artylerii i moździerzy.

W ocenie terenu po stronie własnej należy określić wartość istniejących przeszkód, miejsce i sposób ich wzmocnienia, możliwości rozmieszczenia elementów ugrupowania bojowego, obserwacji i organizacji systemu ognia, drogi i manewr drugim rzutem i odwodami pułku a w razie potrzeby - miejsca, gdzie można wytyczyć drogi na przełaj.

Podczas wypracowania decyzji o obronie należy brać również pod uwagę porę dnia i warunki atmosferyczne. Uwzględniając krótki dzień zimą, należy tak organizować pracę w pułku, aby pozostawić podwładnym jak najwięcej czasu dziennego na zorganizowanie obrony.

Zamiecie śnieżne, gęste mgły, duże opady śniegu i nagłe skoki temperatury mogą wywierać istotny wpływ na organizację obrony. Dlatego też należy zawsze uwzględniać prognozę

pogody długoterminowej i z góry określać odpowiednie przedsięwzięcia.

Szczególne znaczenie podczas organizacji obrony w zimie ma rekonesans dowódcy w terenie, ponieważ szereg istotnych informacji o właściwościach terenu i zaszłych w nim zmianach - ze względu na głęboki śnieg - można uzyskać tylko bezpośrednio w terenie.

Podczas podejmowania decyzji duże znaczenie ma również określenie rozmieszczenia rejonów obrony, sił i środków oraz poszczególnych elementów ugrupowania bojowego pułku. Oprócz tego należy bardzo szczegółowo przemyśleć, skalkulować i zaplanować manewr siłami i środkami na poszczególne kierunki, uwzględniać aktualne możliwości marszowe ludzi i sprzętu.

Sposób i forma stawianych przez dowódcę pułku zadań zależy przede wszystkim od posiadanego czasu, sytuacji bojowej i warunków terenowych. Zadania te dowódca pułku będzie stawiał zwykle po rekonesansie w terenie. Układ i treść zadań nie odbiegają od zasad ogólnie przyjętych. Natomiast zakres tych zadań, zwłaszcza dla wojsk inżynieryjnych i tyłów, może być szerszy niż w lecie.

Współdziałanie w obronie w zimie organizuje się na ogólnych zasadach z uwzględnieniem aktualnych warunków terenowych.

Biorąc pod uwagę, że kompanijne punkty oporu i batalionowe rejony obrony w większości przypadków będą rozmieszczone w osiedlach lub ich pobliżu, nieprzyjaciel zaś będzie dążył do ich obejścia, szczegółowo należy uzgodnić współdziałanie na skrzydłach poszczególnych rejonów obrony z artylerią i odwodami pułku, aby uniemożliwić nieprzyjacielowi wyjście na skrzydła i tyły broniących się pododdziałów pułku.

Jednym ze sprzyjających czynników podczas organizacji współdziałania jest stosunkowo duża łatwość określenia kierunków działania wojsk nieprzyjaciela ze względu na głębokość pokrywy śnieżnej oraz ustalenia jego przypuszczalnego sposobu działania, co ułatwia planowanie walki i określenie kierunków kontrataków oraz działania odwodów specjalnych pułku.

W czasie organizacji współdziałania dowódca pułku - uwzględniając trudności manewru sił i środków, wynikające z głębokości pokrywy śnieżnej - określa dokładnie odległości i czas potrzebny na manewr wszystkich odwodów, określając działanie poszczególnych elementów ugrupowania bojowego, i zwraca przy tym szczególną uwagę na zapewnienie wzajemnej pomocy, zwłaszcza przy pokonywaniu głębokiej pokrywy śnieżnej.

Szeroki rejon obrony pułku zmusza do organizowania współdziałania na kilku kierunkach. Często dowódca pułku musi organizować współdziałanie do szczebla kompanii. Musi on zatem wydzielić większą ilość czasu na organizację współdziałania.

Aby skrócić czas na organizację współdziałania, dowódca może osobiście organizować współdziałanie w rejonie głównego wysiłku obrony pułku, natomiast na pomocniczym kierunku obrony współdziałanie może organizować zastępca dowódcy do spraw liniowych lub szef sztabu w myśl zamiaru i wytycznych dowódcy pułku.

Jeśli ma się dostateczną ilość czasu, wskazane jest sprawdzić praktycznie wykonanie niektórych manewrów np. drugim rzutem lub odwodem przeciwpancernym.

Zabezpieczenie działań bojowych w obronie w zimie obejmuje te same przedsięwzięcia co w innych porach roku. Warunki zimowe wywierają jednak pewien wpływ na ich treść.

Rozpoznanie. Celem rozpoznania, oprócz zasadniczych zadań, powinno być określenie głębokości i twardości pokrywy śnieżnej zwłaszcza na prawdopodobnych kierunkach natarcia nieprzyjaciela, oraz rejonów, które ze względu na głębokość śniegu, są trudne do przekroczenia. W zimie zwłaszcza przy złej pogodzie /np. słaba widoczność/ mniejsze są możliwości rozpoznania powietrznego, wzrokowego a nawet dźwiękowego i radiowego, w związku z czym większą rolę odgrywają patrole rozpoznawcze i grupy wypadowe wysyłane na nartach do rejonów zajmowanych przez nieprzyjaciela w celu wykonania wypadów i zasadzek. Złe warunki atmosferyczne sprzyjają śmiałym i zdecydowanym działaniom tych grup. Aby mogły one swobodnie i skrycie działać, należy je odpowiednio wyposażyć w umundurowanie ochronne i sprzęt przystosowany do warunków zimowych.

Obrona przed bronią masowego rażenia w zimie, oprócz zasadniczych przedsięwzięć ogólnie stosowanych, obejmuje dezaktywację skażonych odcinków dróg, to jest usuwanie z nich skażonego śniegu. Do tego celu używa się maszyn drogowych i pługów odśnieżających. Jeżeli nie ma śniegu, dezaktywacja zamarzniętej gleby wymaga większej ilości sił i czasu. Odcinki takie należy obchodzić, a w razie niemożliwości ich obejścia - pokonywać, stosując środki indywidualnej obrony.

W okresie silnych mrozów do dezaktywacji zamiast wody używa się roztworów niezamarzających i rozpuszczalników.

Zima w poważnym stopniu utrudnia wykonywanie zabiegów specjalnych w odniesieniu do ludzi. Do przeprowadzenia tych zabiegów należy wykorzystywać ogrzane ukrycia lub pomieszczenia mieszkalne.

Ubezpieczenie. Warunki zimowe /zamiecie, częste mgły, długie noce/ i duże luki między rejonami obrony stwarzają możliwości przenikania grup nieprzyjaciela tak na przedni skraj, jak i w głąb obrony oraz wykonania niespodziewanego napadu na poszczególne elementy ugrupowania bojowego. To wszystko wymaga dodatkowych przedsięwzięć w zakresie ubezpieczenia przed rozpoznaniem i niespodziewanym napadem nieprzyjaciela.

Do najważniejszych przedsięwzięć z zakresu ubezpieczenia w zimie można zaliczyć: organizację i wydzielenie pododdziałów do ubezpieczeń bojowych przed przednim skrajem obrony, zwłaszcza na prawdopodobnych drogach podejścia nieprzyjaciela, na kierunkach, na których jest płytka pokrywa śnieżna, na przesmykach między lasami oraz w lukach między rejonami obrony; zwiększenie liczby posterunków obserwacyjnych, podsłuchów przed przednim skrajem obrony i w lukach między rejonami obrony oraz patroli rozpoznawczych w rejonie ugrupowania bojowego, a zwłaszcza na skrzydłach obrony pułku; wydzielenie większej liczby posterunków ochronnych, dyżurnych środków ogniowych i zwiększonych pododdziałów alarmowych.

Szczególną uwagę należy zwrócić na ubezpieczenie wszystkich elementów ugrupowania bojowego pułku w głębi obrony,

zwłaszcza stanowisk dowodzenia, artylerii, odwodów specjalnych i urządzeń tyłowych pułku. Ubezpieczenie tych elementów organizują dowódcy we własnym zakresie, wystawiając wzmocnione siły ubezpieczenią bezpośredniego.

Zabezpieczenie inżynieryjne. Do najważniejszych przedsięwzięć zabezpieczenia inżynieryjnego obrony pułku w zimie należy: budowa okopów lub rowów w śniegu lub zamarzniętej glebie; urządzanie ogrzewanych schronów i ukryć przedpiersiowych; oblodzenie wszelkich pochyłości i stoków w celu utrudnienia nieprzyjacielowi natarcia; budowa zapór inżynieryjnych na odcinkach terenu z cieńszą warstwą śniegu; przygotowanie i utrzymanie istniejących dróg /gromadzenie żwiru, piasku, drewna i ustawianie zasłon przeciwśniegowych w postaci wałów ze śniegu, zasłon z gałęzi i desek oraz wytyczanie oznakowanych objazdów i dróg na przełaj/.

W obronie przeszkody wodnej dodatkowo należy przewidzieć zrywanie lodu na rzekach, kanałach i jeziorach.

W obronie w górach należy zwrócić uwagę na usuwanie nawisów śnieżnych, aby nie dopuścić do zasypania własnych wojsk, oraz przygotowanie i uruchomienie lawin na drogach podejścia nieprzyjaciela przed przednim skrajem obrony.

Maskowanie wojsk w okresie zimy jest bardziej utrudnione niż w innych porach roku. Osiąga się je w pewnym stopniu, wykorzystując długie noce i złą pogodę /śnieżyce, mgły/ oraz posługując się specjalnymi etatowymi środkami i malując na biały kolor bojowy sprzęt techniczny. Pododdziały rozpoznawcze pułku i wojska, zwłaszcza na przednim skraju, powinny być wyposażone w białą odzież ochronną.

Dyscyplina maskowania podczas działań w zimie musi być jeszcze większa niż w lecie, gdyż ukrycie wojsk przed rozpoznaniem nieprzyjaciela jest znacznie trudniejsze.

Zabezpieczenie tyłowe. Warunki zimowe wpływają w znacznym stopniu na organizację i pracę tyłów. Zamarznięta gleba utrudnia szybkie wykonanie ukryć dla stanu osobowego i środków transportowych. Silne mrozy powodują konieczność zaopat-

rzenia wojsk w dodatkowe ciepłe przedmioty mundurowe oraz zmuszają do realizacji przedsięwzięć z zakresu zapobiegania odmrożeniom i przeziębieniom. Natomiast silne mrozy umożliwiają poruszanie się transportu nawet po zamarzniętych przeszkodach wodnych.

Do najważniejszych przedsięwzięć zabezpieczenia tyłowego w zimie należy: gromadzenie na stanowiskach ogniowych i w pododdziałach większych zapasów amunicji i materiałów pędnych, wyposażenie wojsk w ciepłe umundurowanie i obuwie, środki przeciw odmrożeniom, ubiory maskujące oraz opał, wyposażenie ludzi w specjalne racje żywnościowe oraz sprzęt do podgrzewania posiłków łańcuchy przeciwślizgowe, ocieplacze chłodnic i silników, a pododdziały remontowe - w ogrzewane pomieszczenia do wykonywania napraw, środki do podgrzewania wody i olejów.

Punkty medyczne pułku z zasady rozwija się bliżej przedniego skraju niż w innych porach roku, wzdłuż dróg i w ocieplanych ukryciach /domach/. Jeżeli porażonych ewakuuje się na większe odległości przy bardzo niskich temperaturach, należy urządzić wzdłuż dróg punkty ogrzewcze i punkty żywienia porażonych i chorych a transportowi, w miarę możliwości, zapewnić pierwszeństwo przejazdu.

9.6. Prowadzenie obrony

Walkę z nieprzyjacielem na dalekich podejściach do rubieży obronnej prowadzą szczeble nadrzędne uderzeniami broni jądrowej, lotnictwem i artylerią.

W tym okresie w terenie górzystym na drogach podejścia nieprzyjaciela należy uruchomić lawiny uprzednio przygotowane do wysadzenia i tym samym utrudnić mu ruch oraz wykonanie zorganizowanego i równoczesnego ataku.

W obronie zamarzniętej przeszkody wodnej, z chwilą wejścia na nią nieprzyjaciela należy zerwać lód, aby zadać mu maksymalne straty i uniemożliwić swobodne jej pokonanie.

W czasie zimy przed rozpoczęciem ogniowego przygotowania, a zwłaszcza w wypadku użycia broni masowego rażenia

przez nieprzyjaciela, należy stan osobowy rozmieścić w przygotowanych ukryciach. Jeżeli nieprzyjaciel wykona uderzenia jądrowe na przedni skraj obrony, dowódca pułku powinien pododdziałami z głębi i ze skrzydeł odtworzyć naruszoną obronę na przednim skraju. Jeżeli jest to niemożliwe, zmuszony jest działać na kolejnej rubieży obronnej. Dla realizacji tych przedsięwzięć dowódca pułku dokonuje manewru przede wszystkim odwodem przeciwpancernym i czołgami będącymi w odwodzie, a w razie konieczności drugim rzutem /odwodem ogólnowojskowym/. Należy jednak brać pod uwagę fakt, że taki manewr przy głębokim śniegu jest utrudniony i na jego wykonanie potrzeba dużo więcej czasu niż w innych porach roku. Dlatego ocalałe od porażenia pododdziały muszą uporczywie utrzymywać swoje rejony obrony do czasu dokonania manewru siłami i środkami przez dowódcę pułku.

Utrzymywanie oddzielnych rejonów obrony przez pododdziały w znacznym stopniu wpływa na trwałość obrony, zmusza nieprzyjaciela do prowadzenia natarcia w głębokim śniegu i przebywania na mrozie. Aby nie pozwolić na obejście tych rejonów przez nieprzyjaciela, na ich skrzydłach ześrodkowuje się ogień artylerii i moździerzy.

Głęboki śnieg, po którym nacierają czołgi i piechota nieprzyjaciela, sprzyja niszczeniu ich ogniem wszystkich środków ogniowych. Dlatego dowódca pułku powinien zrobić wszystko, aby odciąć piechotę od czołgów przed przednim skrajem, natomiast czołgi, które nacierają wolniej, niszczyć ogniem na wprost. W wypadku uchwycenia przez nieprzyjaciela osiedli lub części lasu należy - ogniem artylerii i moździerzy oraz kontratakami drugiego rzutu wspartego śmigłowcami szturmowymi - nie dopuścić do jego umocnienia.

Biorąc pod uwagę właściwości terenowe, a zwłaszcza głębokość pokrywy śnieżnej oraz wydłużony czas wyjścia i rozwinięcia się pododdziałów drugiego rzutu do kontrataku, dowódca pułku musi podejmować decyzję o wykonaniu kontrataku daleko wcześniej niż w innych porach roku.

W wypadku głębokiego i szerokiego włamania się nieprzyjaciela w obronę pułku pododdziały znajdujące się na skrzydłach jego ugrupowania uporczywie utrzymują zajmowane rejony obrony i wspólnie z rozwiniętymi odwodami lub drugim rzutem dążą do zatrzymania jego natarcia. Prowadząc uporczywą i aktywną obronę wyczerpują siły nieprzyjaciela i stwarzają warunki do wykonania kontrataku drugim rzutem dywizji.

10. Obrona w nocy

10.1. Wpływ nocy /ograniczonej widoczności/ na obronę

Noc wywiera poważny wpływ na obronę. Należy się liczyć z innymi możliwościami sprzętu oraz właściwościami psychofizycznymi żołnierzy. W poważnym stopniu zostają ograniczone możliwości artylerii, lotnictwa, broni strzeleckiej i innej techniki. Wynika to przede wszystkim ze zmniejszonych możliwości obserwacji wyników ognia.

W nocy wystąpią poważne kłopoty z wykonaniem kontrataków ze względu na utrudnienia w prowadzeniu wozów bojowych, utrzymaniu tempa marszu, orientacji w terenie.

Jednocześnie noc ułatwia nacierającemu nieprzyjacielowi uzyskanie zaskoczenia, wyjście na skrzydła i tyły broniących się wojsk. Dlatego też obrona w nocy powinna być organizowana okrężnie. Należy szeroko wykorzystywać zapory inżynieryjne w rejonach nie obsadzonych przez wojska.

Noc zmusza także do zwiększenia sił i środków rozpoznania i ubezpieczenia, zwłaszcza przed przednim skrajem, w lukach i na skrzydłach broniących się wojsk.

Ze względu na utrudnione dowodzenie wojskami, zwłaszcza przy pomocy środków radiowych, koniecznością staje się szerokie wykorzystywanie łączności telefonicznej.

10.2. Cechy szczególne obrony w nocy

Charakter walki w obronie w nocy w znacznym stopniu uzależniony będzie od przygotowania wojsk, warunków atmosferycznych i terenowych.

Należy się liczyć z najsilniejszymi uderzeniami nieprzyjaciela na tych kierunkach, które będą łatwo dostępne dla sprzętu bojowego i które będą ułatwiały orientację w czasie działań.

Dlatego też obrona w nocy na tych kierunkach powinna być silniejsza i głębiej urzutowana.

Zasięg ognia skutecznego w obronie w nocy będzie mniejszy niż w dzień. Wynikało to będzie z możliwości wzrokowej obserwacji terenu lub przy pomocy przyrządów. Ten brak powinien być uzupełniany jego gwałtownością i zaskoczeniem nieprzyjaciela.

W obronie w nocy szczególnego znaczenia nabiera manewr ogniem. Powinien on uzupełniać ograniczone możliwości manewru sprzętem i wojskiem.

Trudności w dokonywaniu manewru siłami i środkami wystąpią zwłaszcza w czasie organizacji i prowadzenia kontrataku. Dlatego też koniecznością staje się wcześniejsze rozpoznanie, przygotowanie i oznakowanie rubieży i kierunków kontrataku.

Prowadząc obronę w nocy, trzeba szczególną uwagę zwrócić na właściwe przygotowanie wojsk i sprzętu do działania w warunkach ograniczonej widoczności.

W odniesieniu do stanu osobowego należy brać pod uwagę:
- stopień ciemności;
- gorsze niż w dzień właściwości psychologiczno-biologiczne człowieka;
- wahania temperatury;
- poczucie osamotnienia;
- ograniczenie możliwości bojowych sprzętu.

Sprzęt bojowy powinien być przygotowany do użycia we współdziałaniu z noktowizorami. Natomiast do prowadzenia ognia na dalsze odległości niż zasięg celowników noktowizyjnych należy przygotować nastawy do strzelania.

10.3. Wpływ nocy na ugrupowanie oraz wykorzystanie sił i środków

W zależności od konkretnej sytuacji pułk może organizować obronę w dzień lub w nocy, ale zawsze należy pamiętać o możliwości kontynuowania obrony w nocy i przez kilka dób.

Zasadniczo, ugrupowanie pułku w nocy nie będzie różniło się od ugrupowania pułku w dzień. Pewnemu przewartościowaniu ulegną tylko niektóre elementy ugrupowania. Celem przeciwdziałania zaskoczeniu należy wzmocnić rozpoznanie i ubezpieczenie oraz wydzielić więcej sił i środków do zabezpieczenia luk i skrzydeł.

Pułk z reguły będzie przyjmował ugrupowanie dwurzutowe. Na kierunkach dogodnych do natarcia czołgów siły i środki należy ugrupować głębiej.

Do drugiego rzutu wydzielać się będzie z reguły batalion czołgów. W szczególnych wypadkach czołgi mogą być przydzielone pododdziałom piechoty.

W terenie trudno dostępnym, wykluczającym masowe użycie czołgów przez nieprzyjaciela, można przyjąć ugrupowanie jednorzutowe z silnym odwodem, zdolnym do działania na kilku kierunkach /np. w górach w terenie lesisto-jeziornym itp./.

Organizując obronę w nocy, należy unikać zmian w podporządkowaniu i przegrupowań - zdradzają one rozmieszczenie sił i środków.

W pułkach należy wyznaczać odwody przeciwpancerne i oddziały zaporowe. W wypadku gdy w pasie obrony pułku jest kilka kierunków zagrożenia pancernego, a między nimi brak dróg manewru, można stworzyć dwa odwody przeciwpancerne.

Drugie rzuty i odwody rozmieszcza się na kierunkach przewidywanego natarcia nieprzyjaciela, w rejonach umożliwiających szybkie i sprawne dokonanie manewru.

Kierunki kontrataków należy wybierać i przygotować wzdłuż dróg i innych charakterystycznych punktów terenowych.

10.4. Właściwości organizacji obrony w nocy

Obrona pułku w nocy będzie prowadzona na podstawie decyzji podjętej przez dowódcę jeszcze za dnia lub już po zapadnięciu zmroku. Jeśli dowódca będzie podejmował decyzję w dzień, poprzedzał ją będzie rekonesansem.

W nocy natomiast nie prowadzi się rekonesansu. Decyzja podejmowana jest na podstawie mapy i udokładniona w terenie o świcie.

Odejście od tej zasady jest możliwe tylko w czasie jasnych nocy.

Praca dowódcy i sztabu pułku nad organizacją obrony w nocy będzie taka sama jak w dzień. Konieczne będzie tylko uwzględnienie szczególnych warunków prowadzenia obrony w nocy.

W ocenie nieprzyjaciela należy uwzględnić stopień jego przygotowania i możliwości prowadzenia natarcia w nocy, przewidzieć główne i pomocnicze kierunki uderzeń i czas rozpoczęcia natarcia.

Oceniając wojska własne, należy wziąć pod uwagę stopień przygotowania do działań nocnych, możliwości dokonywania manewru i orientowania się w terenie, rozbudowę inżynieryjną, możliwości oświetlenia terenu.

W ocenie terenu należy wyodrębnić te kierunki, które będą dogodne do natarcia dla nieprzyjaciela, rejony decydujące o trwałości systemu ognia i rejony oświetlane.

Szczególnego znaczenia w obronie w nocy nabiera organizacja współdziałania. Bardzo szczegółowo powinny być ustalone sygnały współdziałania i dowodzenia.

Koniecznością staje się odpowiednie oznakowanie sprzętu w celu wzajemnej orientacji.

Dobrze zorganizowane współdziałanie powinno wykluczyć możliwość zmylenia kierunku kontrataku, pomieszanie się pododdziałów, wzajemne ostrzelanie się wojsk lub wejście na własne zapory inżynieryjne.

Zabezpieczenie działań bojowych jest procesem ciągłym i powinno być realizowane nieprzerwanie zarówno w dzień, jak i w nocy. Ze względu na odmienne warunki działań w nocy koniecznością staje się uwzględnienie tego podczas organizacji zabezpieczenia działań bojowych przez dowódcę.

Specyfika zabezpieczenia obrony pułku w nocy przedstawiała się będzie następująco:

Rozpoznanie. Ze względu na ograniczoną widoczność powinno ono być bardziej aktywne niż w dzień, zwłaszcza przed frontem i w lukach. Do realizacji zadań rozpoznawczych należy wykorzystać dodatkowo pododdziały innych rodzajów wojsk.

Głównymi zadaniami rozpoznania w nocy będą ustalenia:
- rejonów rozmieszczenia, kierunków i czasu podejścia nieprzyjaciela;
- rozmieszczenia środków oświetlających;
- możliwości użycia przez nieprzyjaciela pododdziałów obejścia.

Obrona wojsk przed bronią masowego rażenia

W nocy wydatnemu zwiększeniu ulega rażące działanie promieniowania świetlnego. Powoduje ono zwiększenie strat w sile żywej i sprzęcie /porażenie wzroku, zniszczenie przyrządów celowniczych i obserwacyjnych itp./.

Jednocześnie noc utrudnia rozpoznanie skażeń i zakażeń, działanie grup ratunkowo-ewakuacyjnych i prowadzenie zabiegów specjalnych.

Stany osobowe pododdziałów, jeśli nie wykonują prac związanych z organizacją obrony, powinny znajdować się w ukryciu.

Sygnały powiadamiania i ostrzegania powinny być tak dobrane, aby wyraźnie różniły się od innych sygnałów podawanych w czasie prowadzenia walki.

Ubezpieczenie

Ubezpieczenie w nocy organizuje się na tych samych zasadach co w dzień. Ze względu jednak na łatwość przenikania

nieprzyjaciela w ugrupowanie własnych wojsk należy zwiększyć siły i środki, zwłaszcza przy elementach tyłowych, stanowiskach dowodzenia, stanowiskach artylerii.

Ubezpieczenie na wszystkich szczeblach powinno mieć charakter okrężny.

Zabezpieczenie inżynieryjne. Noc sprzyja prowadzeniu prac inżynieryjnych, a zwłaszcza wykonywaniu zapór inżynieryjnych, rozbudowie stanowisk ogniowych i ukryć.

Zakres prac inżynieryjnych oraz rejony ich wykonywania powinny być ustalone w miarę możliwości przed zapadnięciem zmroku. Natomiast prace powinny być wykonane po zapadnięciu zmroku.

Wykonywanie prac inżynieryjnych będzie wymagało zwiększonego nadzoru ze strony dowódców.

Maskowanie. Naturalne właściwości nocy sprzyjają skrytemu działaniu, chociaż z drugiej strony równie dobrze mogą to działanie demaskować.

Ograniczeniu i ścisłemu maskowaniu podlegać powinny źródła światła, dźwięku, promieniowania podczerwonego i radioelektronicznego.

Koniecznością staje się stosowanie środków zakłócających pracę nieprzyjacielskich środków obserwacyjnych.

Ważną sprawą staje się ukrycie i zamaskowanie manewru sprzętem i ludźmi. Może on zostać łatwo wykryty po szumie silników, światłach pojazdów, głośnych rozmowach.

10.5. Prowadzenie obrony

Walkę z nacierającym nieprzyjacielem należy rozpoczynać już na dalekich podejściach. Uderzenia ogniowe na maksymalne odległości powinny być wykonane na te obiekty, których rażenie będzie skuteczne. Obiektami tymi mogą być węzły dróg, mosty, przesmyki, rubieże rozwinięcia.

Jeżeli organizowany jest pas przesłaniania, to pododdziały obsadzające go powinny - korzystając z nocy -

organizować zasadzki, zapory inżynieryjne, itp. Utrudni to nieprzyjacielowi rozpoznanie rejonów obrony, wykrycie luk i nieobsadzonych rejonów.

Podczas ogniowego przygotowania natarcia przez nieprzyjaciela żołnierze znajdują się w ukryciach w gotowości do odparcia jego ataku. Z chwilą rozpoczęcia ataku przez nieprzyjaciela wydzielone środki oświetlają nacierające wojska, artylerię na stanowiskach, a środki ogniowe niszczą nacierającą piechotę i czołgi.

System ognia w obronie w nocy powinien zapewnić wykonanie gwałtownych i zaskakujących uderzeń ogniowych na nieprzyjaciela. Środki ogniowe powinny osłaniać zapory inżynieryjne, kanalizować ruch nieprzyjaciela i tworzyć "worki ogniowe".

W wypadku włamania się nieprzyjaciela w głąb obrony pododdziały bronią zajmowanych rejonów nawet przy pełnym okrążeniu.

W celu niedopuszczenia nieprzyjaciela do rozprzestrzeniania się należy powstrzymać go, używając do tego celu odwodu przeciwpancernego, oddziału zaporowego oraz pododdziałów w styczności. Ważnego znaczenia nabiera manewr ogniem na zagrożone odcinki.

Kontratak drugiego rzutu powinien być gwałtowny i niespodziewany dla nieprzyjaciela.

Ugrupowanie nieprzyjaciela, na które jest wykonywany kontratak, powinno być oświetlane przez wydzielone do tego siły i środki.

W wypadku niepowodzenia kontrataku należy utrzymać bronioną rubież i zabezpieczyć wykonanie kontrataku przez wyższego przełożonego.

Kontratakuje_się_do_czasu_całkowitego_zniszczenia_nieprzyjaciela,_który_się_włamał_w_obronę,_lub_wyjścia_na_wskazaną_rubież.

Po przeprowadzeniu kontrataku i odtworzeniu położenia należy w pułku natychmiast odtworzyć system ognia, przede wszystkim przeciwpancernego, współdziałanie,odwody i zapory.

Rozdział VI

WYCOFANIE

1. Ogólne zasady wycofania

Doświadczenia wojenne, a w szczególności okresu II wojny światowej, dowodzą, że wycofania wojsk ze styczności z nieprzyjacielem dokonywano nie tylko w obronie, ale i w natarciu. Odwrót wojsk był zawsze trudny do przeprowadzenia. Przykłady kampanii wrześniowej 1939, kampanii francuskiej 1940 i początkowego okresu wojny niemiecko-radzieckiej 1941 r. świadczą wybitnie o skali problemu.

> Wycofanie jest formą działań obronnych. Siły główne odchodzą w nim do tyłu pod osłoną wydzielonej części sił i unikają wiązania się walką z nieprzyjacielem. Wycofanie stosuje się w celu wyprowadzenia wojsk własnych spod niszczących uderzeń nieprzyjaciela, szybkiego przegrupowania wojsk dla odtworzenia ich zdolności bojowej, zorganizowania obrony na nowej rubieży lub utworzenia zgrupowania uderzeniowego do wznowienia natarcia. Wojska wycofują się w ugrupowaniu przedbojowym lub marszowym pod osłoną ubezpieczeń tylnych /ariergard/. Wycofanie może nastąpić tylko na rozkaz przełożonego.

W zasadzie wycofanie wykonuje się bez rozwijania sił głównych, niekiedy jednak sytuacja może zmusić do użycia ich przeciwko nieprzyjacielowi, który będzie dążył do odcięcia dróg wycofania. W takich wypadkach wycofanie może upodobnić się lub wręcz - przerodzić w działanie opóźniające.

Wycofanie wojsk będących w styczności z nieprzyjacielem poprzedzone będzie zawsze wyjściem z walki.

Wyjście z walki polega na zorganizowanym oderwaniu się pododdziałów od nieprzyjaciela na odległość umożliwiającą formowanie kolumn marszowych.

W zależności od sytuacji i celu wycofania wojsk rozróżnia się wycofanie zamierzone lub wymuszone.

Zamierzone wycofanie może być dokonywane celem przeniesienia wysiłku na inny kierunek lub wciągnięcia nieprzyjaciela w worek ogniowy.

Wycofanie wymuszone jest wynikiem niepomyślnego przebiegu walki i może być realizowane w celu:
- wyprowadzenia wojsk z grożącego im niebezpieczeństwa okrążenia lub obejścia przez nieprzyjaciela;
- zachowania sił, które przegrały bitwę /niedopuszczenie do całkowitego ich pobicia/, poprzez uchylenie się od starcia przeważającymi siłami nacierającego nieprzyjaciela aż do chwili wzmocnienia ich i ponownego przejścia do obrony na kolejnej rubieży;
- skrócenia frontu obrony i tym samym polepszenia sytuacji.

Istotą wycofania jest uchronienie sił pułku przed zniszczeniem. Pułk pod osłoną ubezpieczeń wyprowadza siły główne na odległość umożliwiającą formowanie kolumn marszowych, po czym maszeruje do nakazanego rejonu /rubieży/ w celu wykonania kolejnego zadania bojowego.

Celem wyjścia z walki i wycofania pułku jest wyprowadzenie w sposób uporządkowany wojsk z możliwie najmniejszymi stratami i osiągnięcie pełnej gotowości bojowej do dalszych działań w nakazanym miejscu i czasie.

2. Organizacja wycofania

Dowódca pułku decyzję o wycofaniu podejmuje zwykle na podstawie mapy. Podczas analizy zadania powinien on dokładnie zrozumieć zamiar przełożonego, szczególnie cel i odległość wycofania się, zadanie pułku, jego miejsce i rolę w zadaniu związku taktycznego.

Podczas oceny nieprzyjaciela należy określić: rozmieszczenie jego środków jądrowych oraz rejony, w których może użyć broni jądrowej; położenie, charakter i kierunki działań nieprzyjaciela; obecność pododdziałów i oddziałów czołgów; charakter działań lotnictwa; prawdopodobne rejony wysadzenia desantów powietrznych; miejsce i czas możliwego wyjścia nieprzyjaciela na skrzydła naszych wojsk lub ich obejścia; drogi, po jakich może prowadzić pościg równoległy.

W wyniku oceny nieprzyjaciela dowódca określa sposób oddziaływania na zgrupowanie nieprzyjaciela, w celu niedopuszczenia do oskrzydlenia i obejścia wojsk, oraz czas rozpoczęcia, sposób wyjścia z walki i wycofanie jak również przedsięwzięcia zabezpieczenia działań bojowych wycofujących się wojsk.

Oceniając wojska własne, dowódca pułku określa: czas i sposób wyjścia z walki; pododdziały, które należy wydzielić do osłony wyjścia z walki sił głównych, oraz czasu, do jakiego powinny utrzymywać zajmowane pozycje; oddziały i pododdziały, które należy użyć do kontrataków oraz jako ariergardy, czy pododdziały boczne; czas i sposób wycofania pododdziałów tyłowych oraz sposób ich ewakuacji.

Następnie dowódca wyjaśnia zadania sąsiadów, ustala sposób współdziałania z nimi oraz charakter działań i sposób wycofania ariergard przełożonego.

W ocenie sytuacji skażeń ustala się wpływ stopnia skażenia wojsk i techniki bojowej, skażonych odcinków terenu na kierunku wycofania na sposób wycofywania, oraz przedsięwzięcia w zakresie likwidacji skutków uderzeń jądrowych i chemicznych.

Podczas oceny terenu określa się: rejony, kierunki i drogi równoległe najdogodniejsze dla nieprzyjaciela, szczególnie dla jego pododdziałów czołgów; rejony i odcinki na drogach wycofania się, gdzie nieprzyjaciel może wykonać uderzenie jądrowe i wysadzić desant powietrzny; stan dróg, w tym liczbę i charakter przesmyków, przełęczy i przepraw oraz możliwość ich obejścia; dogodne taktyczne rubieże i możliwości ich wykorzystania przez wycofujące się wojska. Uwzględnia się przy tym

stan pogody, porę roku i doby oraz ich wpływ na działanie wycofujących się wojsk.

W decyzji o wycofaniu dowódca pułku podaje: zamiar działań, tzn. sposób i czas wyjścia z walki, kierunek i sposób wycofania się sił głównych, ugrupowanie sił i środków podczas wycofywania i na końcowej rubieży wycofania, drogi wycofania, linię wyjściową i linie wyrównania, rubieże rozwijania ariergardy, zadania pododdziałów, sposób współdziałania wojsk, organizację dowodzenia.

W rozkazie bojowym do wycofania dowódca pułku podaje: wiadomości o nieprzyjacielu naziemnym i powietrznym; zadanie pułku, sąsiadów i charakter ich działań; zadania pododdziałów, pasy lub drogi wycofania; sposób i czas wyjścia z walki, linię wyrównania i czas ich przejścia przez końcową rubież /rejon wycofania/; skład i zadania ariergard i szpic; skład i zadania pododdziałów zabezpieczających wyjście z walki sił głównych pułku; zadania artylerii i pododdziałów przeciwlotniczych; punkty dowodzenia i sposób ich przesuwania; zastępców.

Oprócz tego dowódca pułku udokładnia obiekty uderzeń lotnictwa, podaje sposób zdobycia, utrzymania i zniszczenia ważnych obiektów oraz sposób wycofania pododdziałów tyłowych.

Współdziałanie szczególnie dokładnie organizuje się na okres wyjścia z walki i prowadzenia działań przez ariergardy. Udokładnia się zaś w miarę zmian w sytuacji podczas wycofania.

Wojskami wychodzącymi z walki dowodzi się z zawczasu zajętego stanowiska dowodzenia, które przechodzi do nowego rejonu po wyjściu z walki i rozpoczęciu wycofywania się sił głównych.

Stanowisko dowodzenia w czasie wycofywania przesuwa się tak, żeby dowódca pułku miał możliwości dowodzenia siłami głównymi i walką ariergard na wyznaczonych rubieżach. Kwatermistrzowskie stanowisko dowodzenia przesuwa się razem z pododdziałami tyłowymi.

W czasie wychodzenia z walki i wycofywania organizuje się przede wszystkim łączność radiową oraz środkami radioliniowymi i ruchomymi.

W pododdziałach ubezpieczeń tylnych utrzymuje się ten sam sposób pracy środków radiowych co przed wyjściem z walki. Za zezwoleniem przełożonego można korzystać ze stałych linii łączności /jeśli istnieją w pasie wycofywania/, jak również z samolotów i śmigłowców.

3. Specyfika zabezpieczenia wycofania

Celem zabezpieczenia działań bojowych podczas wycofania jest uprzedzenie wojsk o niespodziewanym napadzie nieprzyjaciela naziemnego i powietrznego, stworzenie warunków obrony przed tym napadem i w ten sposób zapewnienie swobody działań poszczególnym elementom ugrupowania pułku.

Zabezpieczenie działań bojowych nabiera szczególnego znaczenia w czasie wycofywania, kiedy pułk walczy z przeważającymi siłami nieprzyjaciela. Nacierający jest zawsze w korzystniejszej sytuacji, choćby dlatego, że ma przewagę, posiadając inicjatywę narzuca sposób prowadzenia walki. Wycofujący się, który oczekuje uderzenia, nie może angażować swoich sił na każdym z zagrożonych kierunków; ma jedynie możliwość wykorzystania właściwości obronnych terenu i stosowania odpowiedniego manewru tak ogniem, jak i wojskami. Z tych i wielu innych względów zabezpieczenie wycofania musi być wyjątkowo starannie zorganizowane.

Rozpoznanie w warunkach zdecydowanej przewagi nieprzyjaciela w siłach i położeniu, stanowi trudny problem do rozwiązania w pracy dowódcy i sztabu. Trudno mówić o zrealizowaniu celu wycofania, jeżeli nie zapewni się napływu dokładnych danych o położeniu i działaniu nieprzyjaciela. Wycofanie poprzedzone wyjściem z walki cechuje z zasady naprężona i niejasna sytuacja wojsk własnych, ona też wpłynie w poważnym stopniu na specyfikę warunków organizacji i prowadzenia rozpoznania.

Organa rozpoznawcze pułku powinny ustalić takie dane, jak: miejsce rozmieszczenia środków przenoszenia broni jądrowej; ugrupowanie bojowe nieprzyjaciela, rejony rozmieszczenia lub kierunek marszu odwodów szczególnie pododdziałów

pancernych, jak również rejony rozmieszczenia śmigłowców uzbrojonych i transportowych; rejony stanowisk ogniowych artylerii; stan dróg na kierunku wycofania się pułku; rejony działania desantów powietrznych i grup dywersyjno-rozpoznawczych nieprzyjaciela.

Dane z rozpoznania, przed powzięciem decyzji, powinny umożliwić dowódcy wybór momentu wyjścia z walki, określenie niezbędnych sił do powstrzymania działań nieprzyjaciela i pozwolić mu na właściwe reagowanie w odpowiednim czasie na sytuację w toku wycofywania.

W obronie wojsk przed bronią masowego rażenia szczególną uwagę zwraca się na rozpoznanie skażeń i zakażeń na drogach marszu i na końcowej rubieży wycofania.

Wycofanie przeprowadza się w szybkim tempie, na szerokim froncie, w kolumnach marszowych rozczłonkowanych wzdłuż frontu i w głębi. Drogi marszu wybiera się w takiej odległości, żeby jednym uderzeniem jądrowym nie zostały jednocześnie porażone wojska na dwóch drogach marszu. Rejony prawdopodobnych uderzeń jądrowych i chemicznych wojska pokonują w szybkim tempie, mając w pogotowiu indywidualne środki ochrony przed skażeniami.

Powszechna obrona przeciwlotnicza pułku w warunkach wycofania polega na: organizowaniu i prowadzeniu obserwacji powietrznej; ostrzeganiu i alarmowaniu wojsk o zagrożeniu z powietrza; zwalczaniu środków napadu powietrznego środkami plot i na małych wysokościach z broni strzeleckiej i pokładowej; rozśrodkowaniu i wykorzystaniu właściwości ochronnych terenu. Pododdziały przeciwlotnicze osłaniają przede wszystkim wycofujące się siły główne na odcinkach kanalizujących ruch oraz ariergardy.

Zasadniczym zadaniem ubezpieczenia w czasie wyjścia z walki i wycofania jest wzbronienie nieprzyjacielowi prowadzenia rozpoznania oraz wykonania nagłego napadu na wycofujące się wojska.

Ze względu na skomplikowany charakter wycofania, szczególnie gdy będzie ono poprzedzone wyjściem z walki, wystąpią w nim wszystkie formy ubezpieczenia: bojowe, marszowe i postoju.

Poszczególne pododdziały oraz pułk podczas wycofywania się będą stosowały głównie ubezpieczenie marszowe. Pułk w czasie wycofywania się w większości wypadków nie będzie miał bezpośredniej styczności z sąsiadami, a jego ubezpieczenie tylne nie będzie zamykało wszystkich kierunków umożliwiających nieprzyjacielowi działania przeciwko wycofującym się pododdziałom, stąd stałe zagrożenie skrzydeł, a nawet możliwość odcięcia dróg wycofania. Do przeciwdziałania oskrzydleniu, obejściu i do zabezpieczenia sił głównych pułku przed niespodziewanym napadem wysyła się na skrzydła szpice boczne, które przechwytują drogi prawdopodobnego ruchu nieprzyjaciela i utrzymują je do czasu przejścia sił głównych. Skutecznym środkiem do patrolowania kierunków zagrożenia, a także ubezpieczeń w marszu są śmigłowce uzbrojone, które - działając nad własnym terenem - mogą prowadzić walkę z siłami nieprzyjaciela, jak również stanowić wsparcie ogniowe dla ariergardy.

W zabezpieczeniu inżynieryjnym wycofania przewiduje się: budowę zapór i niszczenie mostów, dróg i innych obiektów szczególnie na skrzydłach wycofujących się wojsk; przygotowanie dróg wycofania; budowę i utrzymanie przepraw; urządzenie przejść i obejść na skażonych i zniszczonych odcinkach dróg ustawianie zapór na rubieżach rozwijania do walki ariergard. Dowódca pułku określa obiekty zniszczeń, oraz wyznacza odpowiedzialnych za to dowódców i pododdziały inżynieryjne. W czasie wycofywania, po przejściu wojsk własnych, zazwyczaj się niszczy mosty i przeprawy a na trudno przejezdnych odcinkach dróg skupia wysiłki pododdziałów inżynieryjnych i środków zabezpieczenia technicznego.

Maskowanie wojsk zapewnia się przez: wychodzenie z walki i wycofywanie się nocą oraz w warunkach ograniczonej widoczności /mgła, deszcz, śnieżyca/; stosowanie dymów; przestrzeganie poprzedniego sposobu działalności wojsk na pozostawionym odcinku; wzmocnienie działań rozpoznawczych w celu pozorowania przygotowań wojsk do działań zaczepnych lub długotrwałej obrony; zwiększenie inżynieryjnej rozbudowy zajmowanych pozycji; maksymalne wykorzystanie naturalnych ukryć przed obserwacją naziemną i powietrzną nieprzyjaciela; przestrzeganie

zasad maskowania pracy środków radioelektronicznych.

Zabezpieczenie tyłowe obejmuje wyprowadzenie do wyznaczonych rejonów pododdziałów tyłowych nie biorących udziału w bezpośrednim zabezpieczeniu walki. Przed ich wyprowadzeniem ewakuuje się porażonych i chorych. W pułku pozostawia się jedynie niezbędne ruchome zapasy środków materiałowych, część środków remontowo-ewakuacyjnych i medycznych. Pododdziałom wydzielonym do ariergardy uzupełnia się amunicję, materiały pędne i smary do ustalonych norm, przydziela dodatkowy personel służby zdrowia i środki transportowe do ewakuacji rannych i chorych a część zapasów amunicji, min, granatów, paliw, żywności i innych pozostawia się przy drogach wycofania.

4. Prowadzenie wycofania

Czas wyjścia z walki i wycofania zależy od sytuacji, w której znajdują się wojska będące w styczności, a głównie od charakteru działań nieprzyjaciela. Wyjście z walki i wycofanie przeprowadza się z reguły nocą, ponieważ pod osłoną ciemności istnieją sprzyjające warunki skrytego oderwania się poszczególnych pododdziałów od nieprzyjaciela. Sytuacja może jednak zmusić wojska do wyjścia z walki i wycofania w dzień, na przykład, kiedy nieprzyjaciel aktywnym działaniem przeważających sił zagraża rozbiciem wojsk na danej rubieży. Wówczas dogodny do rozpoczęcia wyjścia z walki i wycofania jest okres silnego oddziaływania ogniowego lotnictwa i artylerii, a szczególnie broni jądrowej, na najbardziej zagrażające zgrupowanie nieprzyjaciela. Powodzenie wyjścia z walki w dzień zależy od szybkich i skrytych działań wojsk, umiejętnego wykorzystania maskujących właściwości terenu, właściwym wykorzystaniu ognia i systemu zapór inżynieryjnych.

W ustalonym czasie drugie rzuty i odwody na rozkaz /sygnał/ swych dowódców wychodzą na linię /punkt/ wyjściową. Pododdziały pierwszego rzutu wyprowadza się z walki na całym froncie pod osłoną pozostawionych na przednim skraju wzmocnionych pododdziałów piechoty /czołgów/, z batalionów pierwszego rzutu.

Wykorzystując osłaniające przed obserwacją odcinki terenu, wychodzą one pieszo lub na transporterach opancerzonych do kompanijnych, a następnie batalionowych rejonów zbiórki, skąd po zawczasu wskazanych drogach wychodzą w kolumnach batalionowych do punktów wyjściowych. Tam, nie zatrzymując się, formują kolumny marszowe i kontynuują marsz. W zależności od charakteru terenu i działań nieprzyjaciela można nie organizować kompanijnych lub batalionowych rejonów zbiórki.

Pododdziały wydzielone do osłony pozostają przez określony czas na zajmowanych pozycjach i w celu wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd wzmacniają ogień, prowadząc te same działania bojowe co przed wyjściem z walki. Pododdziały artylerii wydzielone do ich wsparcia prowadzą ogień z dotychczasowym natężeniem, a działa wędrowne - z opuszczonych stanowisk ogniowych.

Gdy siły główne dywizji przejdą rubież zajmowaną przez ariergardę, pododdziały osłony na sygnał dowódcy pułku wycofują się z zajmowanych pozycji.

Pododdziały osłony wycofują się zazwyczaj skrycie i jednocześnie wszystkimi siłami. Jeśli nieprzyjaciel wykryje wyjście z walki i rozpocznie pościg, wycofują się skokami od jednego punktu terenowego do drugiego, wspierając się nawzajem ogniem. Następnie dołączają do sił głównych lub mogą być użyte do wzmocnienia ariergard.

W warunkach aktywnych działań bojowych nieprzyjaciela wyjście z walki przeprowadza się po wykonaniu uderzeń lotnictwa, artylerii, a niekiedy i uderzeń jądrowych na najbardziej zagrażające zgrupowanie nieprzyjaciela. Podczas wycofywania się w dzień należy ponadto masowo stosować dymy i realizować przedsięwzięcia wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do istotnych zamiarów naszych wojsk.

Jednocześnie z wycofywaniem sił głównych przeprowadza się w razie konieczności krótkie kontrataki odwodami pułków. Jeśli sytuacja pozwala, kontrataki te przeprowadza się pod wieczór. Umożliwia to siłom głównym oderwanie się od nieprzyjaciela pod osłoną nocy i wycofanie do wyznaczonego rejonu.

Zanim pododdziały zaczną wychodzić z walki, ariergarda pułku powinna zająć w nakazanym czasie wyznaczoną rubież, którą wybiera się zazwyczaj w granicach pozycji drugiego rzutu pułku. Kolejne rubieże wybiera się w takiej odległości jedna od drugiej, żeby nieprzyjaciel po opanowaniu jednej był zmuszony organizować atak na nową rubież i zmieniać stanowiska startowe taktycznych środków napadu jądrowego i stanowiska ogniowe większości artylerii. W średnio pociętym terenie odległość między rubieżami może wynosić około 10-15 km.

Działanie ariergardy powinno być zdecydowane i aktywne oraz uzgodnione z działaniami sąsiadów. Zazwyczaj w skład ariergardy pułku wydziela się wzmocnione pododdziały czołgów lub na bojowych wozach piechoty zdolne do prowadzenia samodzielnej walki bez liczenia na wsparcie sił głównych. Jeżeli w skład ariergardy wyznacza się batalion czołgów, należy go dodatkowo wzmocnić pododdziałami piechoty/wojsk zmechanizowanych/.

Zadaniem ariergardy jest zahamowanie natarcia nieprzyjaciela, umożliwiając siłom głównym i pododdziałom osłony sprawne wycofanie. Ariergardy osłaniające wycofanie sił głównych pułku w zależności od sytuacji powstrzymują uderzenie nieprzyjaciela, prowadząc działania opóźniające. Odległość działania ariergardy od sił głównych pułku powinna uniemożliwić oddziaływanie artylerii nieprzyjaciela, umożliwiać rozwinięcie i wprowadzenie do walki sił głównych w celu rozbicia nieprzyjaciela wychodzącego na drogi wycofania. Odległość ta może wynosić 10-15 km od ogona sił głównych.

Do przeciwdziałania oskrzydleniom i obejściom oraz zabezpieczenia sił głównych pułku od niespodziewanego uderzenia wysyła się na skrzydła oddziały boczne /szpice boczne/, które przechwytują drogi prawdopodobnego ruchu nieprzyjaciela i utrzymują je do czasu podejścia sił głównych. Skład szpic bocznych zależny jest każdorazowo od przewidywanej sytuacji. Mogą to być siły od wzmocnionej kompanii do batalionu piechoty /czołgów/.

Siły główne pułku pod osłoną ariergard zwijają się w kolumny marszowe i wycofują się do wyznaczonego rejonu. Ugrupowanie marszowe wycofujących się sił głównych pułku musi zapewnić szybkie rozwinięcie części lub całości sił do uderzenia na nieprzyjaciela wychodzącego na drogi wycofania, rozbicia desantu nieprzyjaciela lub do udzielenia pomocy ariergardzie.

Artyleria przydzielona pułkowi wycofuje się w składzie pułku. Część artylerii przydziela się ariergardzie. Artylerię dyspozycyjną dowódcy pułku przesuwa się w pobliżu kolumn sił głównych w gotowości do prowadzenia ognia w wypadku wykonywania uderzeń siłami głównymi.

Odwód przeciwpancerny pułku przesuwa się zazwyczaj między ariergardą a ogonem kolumny sił głównych na zagrożonym kierunku w gotowości do rozwinięcia się na zawczasu wyznaczonych rubieżach.

Lotnictwo zabezpieczające wycofanie: prowadzi rozpoznanie nieprzyjaciela, szczególnie zagrażającego skrzydłom wycofującego się pułku; wykonuje uderzenia, w tym i jądrowe, na główne zgrupowanie nieprzyjaciela i wzbrania mu oskrzydlenia i obejścia; osłania wojska przed uderzeniami z powietrza; wzbrania wysadzania i niszczy wysadzone na drogach wycofania desanty nieprzyjaciela.

Po wycofaniu siły główne pułku wychodzą na wskazaną rubież /rejon/ tworząc zgrupowanie odpowiadające charakterowi przyszłych działań. Jeśli końcowa rubież /rejon/ wycofania została przed tym zajęta przez wysunięte z głębi odwody, należy zorganizować współdziałanie wycofujących się wojsk z wojskami zajmującymi tę rubież /rejon/.

Rozdział VII

WALKA W OKRĄŻENIU I WYJŚCIE Z OKRĄŻENIA

1. Ogólne właściwości walki w okrążeniu

Jedną z trudniejszych form działań bojowych jest walka w okrążeniu. Należy oczekiwać, że okrążenie przez nieprzyjaciela pododdziałów i oddziałów może być w przyszłości zjawiskiem częstszym niż w poprzednich wojnach. Pomimo całej złożoności walki wojska nie powinny bać się okrążenia.

Śledząc przebieg działań nieprzyjaciela, należy jednak umiejętnie przeciwdziałać okrążeniu, a gdy okaże się to niemożliwe lub niecelowe, wówczas przejść do obrony okrężnej w najkorzystniejszym miejscu i czasie.

> Celem walki w okrążeniu jest uporczywe utrzymywanie ważnych rejonów lub obiektów, rozdzielenie ugrupowania nacierającego nieprzyjaciela, wiązanie w walce sił przez okres trwania okrążenia.

Utrzymanie bowiem nawet w okrążeniu taktycznie, a często i operacyjnie ważnej rubieży lub rejonu może wywierać niekiedy decydujący wpływ na ostateczny los walki lub operacji.

Walkę w okrążeniu należy widzieć jako zjawisko przejściowe, trwające do czasu podejścia sił głównych szczebla nadrzędnego. Niekiedy na rozkaz przełożonego okrążone pododdziały, oddziały będą musiały samodzielnie przerwać pierścień okrążenia i wyprowadzić z niego siły i środki. Jeżeli walka w okrążeniu połączona będzie z wyjściem z niego, to przekształci się ona w konglomerat obrony, natarcia i wycofania. Kolejne lub jednoczesne prowadzenie na polu walki różnych działań bojowych w złożonej sytuacji taktycznej wymaga wytrwałości, inicjatywy i zdecydowania wszystkich dowódców i sztabów oraz doskonałego wyszkolenia, męstwa i uporczywości wojsk, a także dużej aktywności działań, zaskoczenia, mistrzowskiego stosowania manewru siłami i środkami.

1.1. Warunki, w jakich może nastąpić okrążenie

Okrążenie jest zwykle następstwem niepomyślnego przebiegu walki na skrzydłach pododdziałów lub oddziałów, względnie w pasach /rejonach/ działań ich sąsiadów. Może być ono także wynikiem wysadzenia powietrznych lub morskich desantów nieprzyjaciela na tyłach wojsk.

> Następuje ono wówczas, gdy siły nieprzyjaciela wyszły na skrzydła i tyły pułku, ograniczając swobodę jego manewru poprzez odcięcie dróg, opanowanie ważnych obiektów /rejonów, rubieży/, lub utworzyły ciągły front wokół broniących się pododdziałów, oddziałów.
> Do okrążenia może dojść we wszystkich rodzajach i formach działań bojowych.

W natarciu okrążenie może nastąpić wówczas, gdy nieprzyjaciel silnym kontratakiem /kontratakami/ odetnie i izoluje w określonym rejonie część sił nacierających wojsk, pozbawiając ich swobody ruchu. Ponadto w natarciu często zmuszone będą do czasowej walki w okrążeniu takie elementy ugrupowania wojsk, jak oddziały wydzielone i desanty taktyczne podczas walki o utrzymanie opanowanych obiektów /rejonów/ do czasu podejścia sił głównych.

W natarciu z forsowaniem przeszkody wodnej okrążenie może nastąpić w warunkach, gdy nieprzyjacielowi udało się silnymi kontratakami w skrzydła odciąć od przepraw znajdujące się na przyczółku pododdziały /oddziały/ i jednocześnie uniemożliwić dopływ kolejnych sił na przeciwległy brzeg.

W boju spotkaniowym okrążenie może nastąpić w wyniku niepomyślnego przebiegu walki, gdy nieprzyjacielowi udało się przejąć inicjatywę i niespodziewanie wyjść na skrzydła i tyły.

Okrążenie pułku może mieć jednak najczęściej miejsce w działaniach obronnych, gdy nieprzyjacielowi udało się włamać w głąb obrony na kilku kierunkach i odizolować pułk lub część jego wojsk od sił głównych dywizji. Wówczas to okrążone siły

pułku powinny uporczywie utrzymywać bronione punkty oporu /rejony obrony/, wiązać walką jak najwięcej sił nieprzyjaciela, by stworzyć odwodom /drugim rzutom/ przełożonego dogodne warunki do wykonania kontrataku lub przeciwuderzenia. Prawdopodobieństwo częstszych przypadków okrążenia przez nieprzyjaciela oddziałów i pododdziałów w obronie spowodowane jest między innymi szerokim stosowaniem przez niego desantów taktycznych. Desantowanie sił na tyłach broniących się wojsk umożliwia szybkie zamknięcie pierścienia okrążenia wspólnie z wojskami nacierającymi od czoła i skrzydeł.

Okrążenie może nastąpić również podczas wycofania się, gdy tempo natarcia nieprzyjaciela będzie szybsze niż tempo wycofujących się wojsk. W okrążeniu mogą znaleźć się zarówno pododdziały /oddziały/ działające jako ariergardy, jak i wojska wchodzące w skład sił głównych wycofujących się wojsk.

We wszystkich wypadkach celem działań nieprzyjaciela będzie głównie rozcięcie ugrupowania naszych wojsk, opanowanie dróg zapewniających swobodę manewru oraz zmuszenie ich do walki w terenie trudnym do prowadzenia działań bojowych. Należy też odróżnić okrążenie rzeczywiste od pozornego, które często będzie występować w działaniach współczesnych. Nie mamy do czynienia z okrążeniem wtedy, gdy w rezultacie głębokiego włamania pułk z powodzeniem rozwija natarcie pomimo oderwania się go od sił głównych dywizji, chociaż na jego skrzydłach i tyłach bronią się jeszcze lub wycofują pododdziały nieprzyjaciela.

Pułk w okrążeniu może walczyć w składzie dywizji lub samodzielnie. Nie zawsze jednak w okrążeniu będą siły odpowiadające pełnej strukturze organizacyjnej etatowego pułku. Niekiedy może dojść do odcięcia, a następnie okrążenia sił głównych pułku lub części ugrupowania bojowego dywizji, lub różnych pododdziałów piechoty, czołgów, artylerii, wojsk inżynieryjnych, tyłowych i innych. Wówczas dowódca pułku /najstarszy stanowiskiem/ jest obowiązany podporządkować je sobie i połączyć wysiłki wszystkich wojsk znajdujących się w okrążeniu w celu jak najlepszego wykonania zadania. Taka sytuacja spowoduje konieczność reorganizacji pododdziałów oraz ujęcia ich w jednolity system dowodzenia.

1.2. Przeciwdziałanie okrążeniu

Okrążenie nie powstaje nagle i niespodziewanie. Dobrze zorganizowane i prowadzone rozpoznanie oraz współdziałanie, zwłaszcza z sąsiadami, prawie zawsze pozwala na zorganizowanie przeciwdziałania zarysowującemu się okrążeniu. Jedną z aktywniejszych form zapobieżenia okrążeniu jest rozbicie przynajmniej jednego ze zgrupowań nieprzyjaciela wychodzących na skrzydła i tyły walczących wojsk. Podstawowym warunkiem takiego przeciwdziałania jest pilne śledzenie sytuacji, a szczególnie zgrupowań sił nieprzyjaciela i charakteru jego działań. Zakres przedsięwzięć przeciwdziałania okrążeniu zależy każdorazowo od konkretnej sytuacji, a głównie od możliwości własnych pododdziałów / oddziałów/ oraz sił i składu włamującego się lub okrążającego zgrupowania nieprzyjaciela. Duże znaczenie ma zabezpieczenie ogniem artylerii oraz zaporami inżynieryjnymi otwartych skrzydeł i styków oraz obsadzenie we właściwym czasie i utrzymanie ważniejszych rejonów i obiektów terenowych na drogach obchodzącego nieprzyjaciela.

Włamanie nieprzyjaciela na styku powinno być likwidowane wspólnie z sąsiadem. W niektórych wypadkach, gdy przeciwdziałanie okrążeniu przerasta możliwości pułku, dowódca szczebla nadrzędnego może interweniować na jego korzyść ogniem artylerii, uderzeniami lotnictwa, działaniem odwodów i drugich rzutów, a w szczególnych wypadkach - użyciem broni jądrowej. Przeciwdziałanie okrążeniu wymagać będzie przenoszenia wysiłku broniących się wojsk z jednych kierunków na drugie oraz przegrupowania sił i środków w bardzo krótkim czasie.

Kiedy przeciwdziałanie okrążeniu przebiega niekorzystnie, wówczas dowódca powinien dążyć do zapewnienia jak najlepszych warunków prowadzenia walki w okrążeniu, między innymi poprzez:

- wzmocnienie rozpoznania naziemnego i powietrznego na najbardziej zagrożonych kierunkach oraz wzbronienie nieprzyjacielowi prowadzenia rozpoznania;
- dokonanie niezbędnych przegrupowań pod kątem potrzeb przyszłej walki, a zwłaszcza odtworzenie odwodów i rozmieszczenie ich na najbardziej zagrożonych kierunkach;

- zaplanowanie i przygotowanie artyleryjskiego manewru ogniem i pododdziałami;
- uzgodnienie współdziałania z sąsiadami w celu wspólnego przeciwdziałania powstałemu zagrożeniu;
- dostosowanie systemu dowodzenia i łączności do potrzeb walki w okrążeniu;
- przegrupowanie elementów tyłowych i rozmieszczenie ich w środkowej części ugrupowania bojowego, a także wprowadzenie reżimu zużycia amunicji, materiałów pędnych i smarów oraz żywności;
- wybranie i zabezpieczenie lądowisk dla śmigłowców i zrzutowisk dla zrzutów zaopatrzenia;
- przyspieszenie ewakuacji rannych i chorych oraz zbędnego /uszkodzonego/ sprzętu i innych środków.

W warunkach groźby okrążenia istnieje zasada, że "wojska, którym grozi okrążenie, nie mogą wycofać się z walki bez rozkazu przełożonego".

Dla zapewnienia swobody manewru oraz trwałości obrony okrężnej pułk /batalion/ powinien utrzymać odpowiedni do swych potrzeb rejon.

Rejon obrony okrężnej pułku powinien być takiej wielkości, aby odpowiadał jego aktualnym możliwościom obronnym oraz nie stwarzał warunków rozdrabniania sił i środków umożliwiających nieprzyjacielowi rozcięcie zgrupowania obronnego. Należy jednak pamiętać, że okrążone wojska mogą być opłacalnym obiektem do uderzeń bronią jądrową nieprzyjaciela, dlatego w okresie poprzedzającym i podczas okrążenia muszą być przestrzegane wszystkie obowiązujące przedsięwzięcia obrony przed bronią masowego rażenia. Nie można też dopuścić do ściśnięcia pododdziałów i pozbawienia się możliwości swobody działania.

Powierzchnia bronionego w okrążeniu rejonu wynikać będzie z treści postawionego zadania do obrony oraz aktualnych możliwości wojsk. Jeżeli pułk otrzymał zadanie bronić rejonu 10x10 km, to ogólny front jego obrony będzie wynosił ok. 40 km, a powierzchnia około 100 km^2.

Wychodząc jednak z założenia, że pułk ten broni się w terenie przynajmniej częściowo trudno dostępnym oraz że przedni skraj i skrzydła oparł odcinkami o naturalne przeszkody, takie jak jeziora, bagna, a nawet lasy/co stanowić może ok. 50 % ogólnego obwodu/, to pozostanie mu do obrony 20 km frontu oraz 20 km do dozorowania. Widać więc z powyższego, że obrona w okrążeniu może mieć w pewnym stopniu charakter obrony na szerokim froncie.

1.3. Właściwości ugrupowania bojowego pułku w okrążeniu

Znaczne wydłużenie frontu obrony okrężnej zmusza zazwyczaj do ugrupowania pułku w jednym rzucie z wydzieleniem silnych odwodów ogólnowojskowych i przeciwpancernych rozmieszczanych w dwóch rejonach.

Dowódca pz /pcz/, zmuszony do przyjęcia walki w okrążeniu w oparciu o wybraną rubież okrążenia /przedni skraj/, zwykle większość sił będzie musiał wydzielić do pierwszego rzutu. Najsilniej obsadza się najważniejsze rejony /odcinki/ pierścienia obrony, skupiając na nich główny wysiłek.

Poszczególne bataliony broniące pierwszej pozycji obrony, w zależności od ważności kierunku, mogą być ugrupowane w jednym lub dwóch rzutach. Kierunki trudno dostępne nie muszą być obsadzane /bronione/ przez wojska, wystarczy, jeżeli będą dozorowane i osłaniane ogniem oraz zaporami. Batalion broniący się w okrążeniu w ramach pułku na kierunku jego głównego wysiłku będzie zazwyczaj ugrupowany w dwa rzuty, a na kierunkach drugorzędnych - lub gdy pułk walczy w okrążeniu samodzielnie - z reguły będzie ugrupowany w jednym rzucie.

Artyleria organiczna, przydzielona lub przygarnięta, ze względu na ogromne potrzeby okrężnego manewru ogniem, najczęściej będzie wykorzystana w sposób scentralizowany i podlegać będzie dowódcy pułku. Na szczeblu pułku może być utworzona pułkowa grupa artylerii /PGA/, którą z konieczności najkorzystniej jest rozmieszczać na kierunkach najbardziej zagrożonych przez czołgi nieprzyjaciela. Stanowiska ogniowe artylerii do ognia pośredniego pogłębiają wówczas obronę przeciwpancerną.

Centralizacja dowodzenia artylerią rekompensuje w pewnym stopniu brak dostatecznej jej ilości oraz braki amunicji, zapewnia dowódcy możliwość szybszego reagowania, szczególnie ogniem, na zachodzące zmiany w sytuacji.

Głównym zadaniem środków obrony przeciwlotniczej staje się osłona przed uderzeniami lotnictwa nieprzyjaciela najważniejszych elementów ugrupowania. Pododdziały przeciwlotnicze rozmieszcza się, z zasady, w środku bronionego rejonu, gdzie znajdować się będzie większość opłacalnych obiektów do uderzeń lotnictwa, takich jak: drugi rzut, odwody, stanowiska dowodzenia, artyleria, elementy tyłowe itp.

W wypadku braku środków przeciwpancernych artyleria przeciwlotnicza, zwłaszcza średniego kalibru, może otrzymać dodatkowo zadanie: być w gotowości do zwalczania broni pancernej nieprzyjaciela. W tym wypadku stanowiska ogniowe artylerii przeciwlotniczej powinny znajdować się na kierunkach zagrożenia pancernego.

Odwód przeciwpancerny /OPpanc/ organizuje się w pułku zmechanizowanym na bazie organicznej baterii przeciwpancernej, a niekiedy przez zebranie różnych obsług broni przeciwpancernych i czołgów /np. granatników, przenośnych wyrzutni przeciwpancernych pocisków kierowanych/. Rejon rozmieszczenia OPpanc wybiera się w miejscu wyprowadzającym na kierunki najbardziej zagrożone przez czołgi nieprzyjaciela. Odwodowi przeciwpancernemu wyznacza się więcej kierunków działania niż w obronie w warunkach normalnych, a rubieże rozwinięcia wybiera się bliżej przedniego skraju, gdyż płytkość obrony okrężnej wymaga jak najwcześniejszej reakcji na uderzenia czołgów nieprzyjaciela.

Niekiedy, przechodząc do walki w okrążeniu, dowódca ze względu na duże potrzeby środków przeciwpancernych zmuszony będzie użyć części czołgów do wzmocnienia pododdziałów piechoty. Wydzielonym do odwodu /drugiego rzutu/ pododdziałom czołgów wyznacza się rubieże ogniowe do strzelania na wprost. Liczba tych rubieży będzie z reguły większa niż w obronie w warunkach normalnych ze względu na możliwość zagrożenia pancernego z kilku kierunków.

W obronie okrężnej może być tworzony oddział zaporowy, którego głównym celem jest minowanie na kierunkach zagrożenia broni pancernej / czołgów/ nieprzyjaciela.

2. Właściwości organizacji walki w okrążeniu

2.1. Powzięcie decyzji, rekonesans i postawienie zadań

Walka w okrążeniu jest działaniem wymuszonym przez nieprzyjaciela. Jest ona wynikiem niepomyślnego przebiegu działań w danym miejscu i czasie, toteż pewne elementy decyzji o walce w okrążeniu powinny być założone i opracowane wcześniej, np. wówczas, gdy podejmowana była decyzja o obronie. Już wówczas w ramach organizacji współdziałania powinny być określone zadania dla elementów ugrupowania bojowego w wypadku włamania się nieprzyjaciela w głąb obrony i odcięcia części sił broniących się wojsk. Tak więc rejony, od utrzymania których zależy trwałość obrony i które powinny być bronione nawet w okrążeniu, z zasady określa się już w zadaniu do obrony.

Typową właściwością pracy dowódcy i sztabu w sytuacji zarysowującego się okrążenia jest skrajnie ograniczony czas na organizację walki w okrążeniu oraz fakt, że wszystkie przedsięwzięcia w jej interesie wykonywane są jednocześnie z kierowaniem walką wojsk przeciwko przeważającym siłom nieprzyjaciela. Stąd też dowódca i oficerowie sztabu będą musieli jednocześnie kierować walką i wypracowywać decyzję o walce w okrążeniu. Ta złożoność wymaga zastosowania odpowiednich metod pracy pozwalających na szybkie wypracowanie decyzji i przekazanie jej wykonawcom. Powyższe wymogi spełnia zastosowanie przez dowódcę metody dyrektywnej i równoległej.

Dowódca pułku podejmuje decyzję o walce w okrążeniu, jak zawsze, na podstawie analizy zadania i oceny sytuacji lub tylko oceny sytuacji po fakcie. Treść i kolejność pracy będą podobne do mających miejsce w innych rodzajach działań. Dodatkowo dowódca będzie szukał w nich odpowiedzi na następujące pytania:

a/ Podczas analizy zadania:

- jaki jest cel walki w okrążeniu w ramach koncepcji działania przełożonego;
- jak długo pułk powinien się bronić w okrążeniu;
- kiedy i w jakich warunkach przewidywane jest wyjście z okrążenia?

b/ W ramach oceny sytuacji:

- jakimi siłami nieprzyjaciel zamyka./zamknął/ pierścień okrążenia, kiedy i jakimi siłami może przystąpić do rozbicia okrążonych sił, gdzie jest najsilniejszy, a gdzie najsłabszy oraz co stanowi największą groźbę dla okrążonych sił;
- jakie są możliwości pułku w prowadzeniu walki okrężnej;
- gdzie skupię główny wysiłek obrony;
- jak dokonać najszybszego i najprostrzego przegrupowania własnych sił i środków;
- gdzie rozmieścić odwody, aby mogły szybko wzmocnić względnie zamienić obezwładnione pododdziały pierwszego rzutu;
- jak rozbić nieprzyjaciela w wypadku jego włamania się w głąb obrony;
- w jaki sposób najlepiej wykorzystać walory obronne terenu oraz istniejące przeszkody i zapory;
- jak uchronić pododdziały przed nadmiernymi stratami w wypadku uderzeń jądrowych i chemicznych nieprzyjaciela?

Dopiero po wyjaśnieniu powyższych problemów /pytań/ i szeregu innych dowódca jest w stanie powziąć słuszną decyzję zapewniającą wykonanie postawionego zadania.

W decyzji o prowadzeniu walki w okrążeniu dowódca pułku określa te same elementy jak w decyzji do obrony, z uwzględnieniem specyfiki prowadzonych działań.

Jeżeli warunki pola walki pozwalają, to powziętą na podstawie mapy decyzję należy udokładnić w terenie podczas rekonesansu. Sposób jego przeprowadzenia oraz zakres rozpatrywanych zagadnień zależeć będzie od czasu, jakim dysponuje dowódca i sztab pułku na organizację walki, oraz ich osobistego wyszkolenia. Ponieważ czas ten z reguły będzie ograniczony, dlatego celowo jest rekonesans prowadzić jednocześnie z kilku

punktów i w dwóch - trzech grupach /np. w grupie dowódcy, w grupie szefa sztabu oraz w grupie zastępcy dowódcy pułku do spraw liniowych/ na szczególnie ważnych kierunkach /rubieżach/.

Metoda i treść pracy dowódcy /kierownika grupy/ w czasie prowadzenia rekonesansu z zasady zbliżone będą do tych, jakie stosuje się w czasie prowadzenia rekonesansu do obrony.

Pobyt dowódcy i jego zastępców w terenie powinien być wykorzystany do bezpośredniego postawienia zadań bojowych dowódcom pododdziałów.

Jeżeli sytuacja nie pozwala na prowadzenie rekonesansu, to dowódca pułku /pz, pcz/ stawia zadania bojowe podległym pododdziałom na podstawie powziętej z mapy decyzji. Zadania bojowe w trakcie walki należy przekazywać w formie krótkich rozkazów pojedynczym wykonawcom przez techniczne środki łączności lub poprzez wysłanie do podwładnych oficerów sztabu. Dowódca powinien udać się do pododdziału broniącego się w rejonie głównego wysiłku w celu osobistego udokładnienia decyzji w terenie i bezpośredniego postawienia im zadania. W zasadzie wzywanie podległych dowódców na stanowisko dowodzenia pułku celem osobistego i jednoczesnego postawienia zadań bojowych wszystkim wykonawcom jest niemożliwe, a ze względu na potrzeby toczącej się walki - niecelowe, gdyż opuszczenie przez dowódców walczących pododdziałów mogłoby doprowadzić do niepożądanych następstw.

2.2. Organizacja współdziałania

Współdziałanie organizuje się na cały czas prowadzenia walki w okrążeniu i ciągle uaktualnia według prawdopodobnych kierunków natarcia nieprzyjaciela oraz zadań i kierunków kontrataków wojsk własnych.

W trakcie prowadzenia walki w okrążeniu współdziałanie należy ciągle udokładniać i podtrzymywać.

W związku z ograniczonym czasem wytyczne do współdziałania dowódca wydaje z zasady jednocześnie ze stawianiem zadań lub bezpośrednio po ich postawieniu. Wydając wytyczne, dowódca całość walki w okrążeniu dzieli na etapy, w których omawia sposób działania wojsk, np.:

I etap: Walka o zapewnienie dogodnych warunków do organizacji obrony okrężnej

W etapie tym dowódca pułku powinien ustalić:
- cel działań;
- sposób i czas opanowania dogodnej rubieży do zorganizowania przedniego skraju obrony okrężnej;
- rubieże, na które należy wycofać się, i sposób wycofania;
- sposób i kolejność zmiany ugrupowania bojowego;
- działanie artylerii, lotnictwa itp. wyższego szczebla w celu wsparcia walki w tym okresie;
- sposób wykorzystania własnej artylerii;
- działanie w przypadku obezwładnienia lub zniszczenia jednego z zasadniczych elementów ugrupowania bojowego.

II etap: Walka w celu odparcia uderzeń nieprzyjaciela i utrzymania przedniego skraju obrony okrężnej

W etapie tym dowódca powinien między innymi określić:
- cel działań;
- sposób zwalczania podchodzących lub przygotowujących się do uderzenia zgrupowań nieprzyjaciela;
- działanie wojsk w przypadku uderzeń jądrowych i chemicznych nieprzyjaciela na najbardziej zagrożone w danym okresie elementy ugrupowania bojowego pułku;
- przewidywany charakter manewru części sił z nieatakowanych kierunków;
- sposób działania artylerii, czołgów, lotnictwa i pododdziałów pierwszego rzutu pułku podczas odpierania uderzeń nieprzyjaciela na przedni skraj.

III etap: Walka w celu zniszczenia nieprzyjaciela, który włamał się w głąb obrony pułku

W etapie tym dowódca powinien określić:
- cel działań;

- sposób rozbicia nieprzyjaciela, który się włamał w głąb obrony;
- rubieże wyjściowe do kontrataku, czas ich zajęcia, kierunki kontrataku odwodów ogólnowojskowych /drugiego rzutu/ oraz sposób ich współdziałania z artylerią i pododdziałami pierwszego rzutu;
- działanie odwodów specjalnych /OPpanc i OZap/ w wypadku przerwania się czołgów nieprzyjaciela;
- sposób, kolejność i metodę wsparcia walki przez artylerię i lotnictwo.

Precyzja i skuteczność współdziałania w dużej mierze zależy od przemyślanego i elastycznego systemu dowodzenia.

2.3. Właściwości organizacji dowodzenia

Dowodzenie wojskami będącymi w okrążeniu charakteryzuje się szczególną złożonością. Wynika ona z konieczności częstego i jednoczesnego reagowania przez dowódcę i sztab pułku na zmienność sytuacji zachodzących na kilku różnych kierunkach obrony okrężnej. Dookólna styczność z aktywnym nieprzyjacielem, wydłużony front obrony, potrzeba stosowania szybkiego manewru siłami i środkami czynią dowodzenie procesem bardziej skomplikowanym w porównaniu z obroną w warunkach normalnych.

Do głównych właściwości organizacji dowodzenia należą:
- konieczność utworzenia jednolitego systemu dowodzenia poprzez podporządkowanie i włączenie do pułku wszystkich pododdziałów i grup żołnierzy z innych jednostek, które znalazły się w okrążeniu;
- centralizacja dowodzenia na rozmieszczonym w środku rejonu obrony stanowisku dowodzenia pułku z jednoczesnym przygotowaniem tyłowego stanowiska, a nawet punktów dowódczo-obserwacyjnych batalionów do przejęcia dowodzenia pułkiem;
- wcześniejsze przygotowanie systemu dowodzenia do kierowania walką pododdziałów w wypadku rozcięcia i izolowania części sił;
- wykorzystanie wszystkich środków i sposobów do utrzymania ciągłej łączności z wojskami walczącymi poza okrążeniem,

włącznie do przygotowania i utrzymania lądowisk śmigłowców.

Różnorodność sytuacji zachodzących często w jednym czasie na kilku kierunkach wymaga przemyślanego podziału zadań między oficerami dowództwa pułku. Niezależnie od ogólnej odpowiedzialności za całokształt walki dowódca pułku powinien skupić szczególną uwagę na kierunku głównego wysiłku obrony. Na pozostałe kierunki może wysłać z odpowiednimi uprawnieniami zastępcę do spraw liniowych lub szefa sztabu.

2.4. Zabezpieczenie działań bojowych pułku w okrążeniu

Zabezpieczenie działań bojowych pułku w okrążeniu, podobnie jak i w innych rodzajach walki, stanowi całokształt przedsięwzięć mających na celu niedopuszczenie do rozpoznania wojsk własnych i spodziewanego napadu naziemnego i powietrznego nieprzyjaciela oraz zapewnienie wojskom swobody prowadzenia walki i ich materiałowe zabezpieczenie.

Rozpoznanie w obronie okrężnej powinno na czas ustalić skład zgrupowań nieprzyjaciela okrążającego siły pułku, a także określić możliwość podejścia jego kolejnych sił z głębi. Ponadto do zadań rozpoznania należeć będzie śledzenie wszelkiego ruchu i manewru sił i środków nieprzyjaciela w celu wykrycia na czas jego przygotowań do uderzeń, zwłaszcza wykonywanych bronią masowego rażenia.

Cechą charakterystyczną organizacji rozpoznania w walce okrężnej pułku jest konieczność większego zaangażowania części pododdziałów ogólnowojskowych do działań o charakterze rozpoznawczym. Wynika to ze zwielokrotnionych potrzeb okrężnego rozpoznania, których nie są w stanie zaspokoić etetowe organa rozpoznawcze pułku. Olbrzymie znaczenie ma tu umiejętna integracja rozpoznania rodzajów wojsk pułku, a zwłaszcza rozpoznania artyleryjskiego oraz inżynieryjnego.

Obrona przed bronią masowego rażenia. W przewidywaniu okrążenia dowódca określa najważniejsze przedsięwzięcia związane z obroną pododdziałów przed bronią masowego rażenia i na tej podstawie wydaje wytyczne organizacyjne dla oficerów szta-

bu oraz szefów rodzajów wojsk i służb, który są odpowiedzialni za ich realizację.

Zależnie od sytuacji obrona przed bronią masowego rażenia może być organizowana od nowa, gdy sytuacja uległa radykalnej zmianie, lub tylko odtworzona i uzupełniona, gdy została zorganizowana już przedtem, a jedynie w toku walk poprzedzających okrążenie została częściowo zdezorganizowana. Gdy w rejonie okrążenia zostały zamknięte przez nieprzyjaciela inne pododdziały, wówczas w ramach ogólnego ich podporządkowania jednemu dowództwu przekazuje się im obowiązujące wytyczne do obrony przed bronią masowego rażenia.

Obrona przeciwlotnicza Ze względu na to, że działalność lotnictwa nieprzyjaciela będzie skupiona w zasadzie na obiektach rozmieszczonych w centralnej części rejonu okrążenia, główny wysiłek obrony przeciwlotniczej będzie skierowany na osłonę znajdujących się tam elementów ugrupowania bojowego. Skuteczność bombardowania, a zwłaszcza bezpieczeństwo okrążających sił, zmusić może lotnictwo bombowe nieprzyjaciela do wykonania uderzeń z niskich pułapów. W tej sytuacji bardzo ważną rolę w systemie obrony przeciwlotniczej spełniać będą takie środki jak ZSU-23-4, pkm, rakiety przeciwlotnicze typu "STRZAŁA" oraz ogień broni pokładowej lub ogień salwy broni strzeleckiej.

Broniące się w okrążeniu wojska w większości wypadków będą znajdowały się poza strefą osłony szczebla nadrzędnego. Biorąc ponadto pod uwagę stosunkowo niewielką ilość sił i środków obrony przeciwlotniczej w pułku zmechanizowanym /pułku czołgów/, można przyjąć, że obrona przeciwlotnicza broniącego się w okrążeniu pułku oparta będzie tylko na bezpośredniej osłonie wojsk i obiektów.

Ubezpieczenie w warunkach obrony w okrążeniu zorganizowane jest na takich samych zasadach jak w obronie. Charakterystyczna jednak będzie konieczność wystawienia ubezpieczenia lub zorganizowanie pozycji przednich na rubieżach, które dowódca zdecydował opuścić ze względu na potrzebę skrócenia frontu obrony w okrążeniu. Ponadto w istniejących lukach należy

prowadzić ciągłe patrolowanie, a jeśli sytuacja wymaga, wydzielić do ich osłony pododdziały. Na nie obsadzonych odcinkach organizuje się system zapór inżynieryjnych, w powiązaniu z przeszkodami naturalnymi oraz systemem przygotowanych ogni artyleryjskich. Ponadto na te odcinki planuje się manewr odwodów.

Maskowanie obejmuje czynności wykonywane w celu osiągnięcia zaskoczenia, zapewnienia skrytości działań i rozmieszczenia wojsk, wprowadzania nieprzyjaciela w błąd co do ugrupowania i zamiaru wojsk własnych oraz utrudnienia mu użycia broni jądrowej i innych środków rażenia.

W walce okrężnej pułku szczególną uwagę należy zwrócić na ukrycie przygotowanych w głębi głównych rejonów obrony, zwłaszcza, gdy zakłada się skrócenie frontu obrony. Ponadto maskowania wymaga manewr sił i środków w ramach dokonywanego przegrupowania pułku. Wszystkie elementy ugrupowania bojowego powinny wykorzystywać wszelkie środki i sposoby do ukrycia się przed obserwacją naziemną i powietrzną nieprzyjaciela oraz wprowadzenia go w błąd.

Zabezpieczenie tyłowe. Materiałowe, techniczne i medyczne zabezpieczenie wojsk własnych w okrążeniu jest szczególnie trudne i skomplikowane. Dlatego też już w okresie zarysowującego się okrążenia oraz walki w celu przeciwdziałania okrążeniu dowódca przy pomocy aparatu kwatermistrzowskiego i technicznego powinien:

- uzupełnić ruchome zapasy środków materiałowych, a nawet - gdy to możliwe - złożyć dostateczną ilość zapasów doraźnych na ziemi;
- przegrupować do środkowej części bronionego rejonu składy amunicji, materiałów pędnych, żywności oraz zorganizować ich obronę i osłonę;
- ewakuować rannych i niepotrzebny sprzęt;
- przygotować odpowiednie miejsca na zrzuty lotnicze oraz lądowiska śmigłowców i zabezpieczyć je;
- ustalić jak najoszczędniejsze normy zużycia środków materiałowych oraz wprowadzić surową kontrolę przestrzegania zarządzeń w tej dziedzinie.

Ograniczone możliwości zaopatrzenia zmuszają doscentralizowanego dysponowania środkami materiałowymi szczególnie w dziedzinie zaopatrywania pododdziałów w amunicję. Taki system umożliwia szerokie stosowanie manewru środkami zaopatrzenia na te kierunki, gdzie są one najbardziej potrzebne.

3. Prowadzenie walki w okrążeniu oraz współdziałanie z wojskami walczącymi poza okrążeniem

Bezpośrednio po zamknięciu pierścienia okrążenia pułku nieprzyjaciel zwykle przez pewien okres nie będzie posiadał poważniejszych sił do rozbicia okrążonych wojsk. W tej fazie walki najczęściej celem nieprzyjaciela będzie rozwinięcie działań w głąb i dla jego realizacji w pierwszej kolejności wykorzysta on swoje odwody. Można więc przypuszczać, że w ciągu pierwszych kilku czy kilkunastu godzin okrążenia działania nieprzyjaciela ograniczą się do zlokalizowania naszych wojsk w danym rejonie, zamknięcia najdogodniejszych kierunków wyjścia z niego /a zwłaszcza dróg/ oraz ewentualnego zaciśnięcia pierścienia okrążenia.

Dopiero w następnym okresie, niekiedy nawet na drugi dzień, po dokonaniu w nocy przegrupowań i podciągnięcia odwodów nieprzyjaciel będzie mógł przystąpić do rozbicia okrążonych wojsk. Oczywiście taki przebieg wydarzeń może mieć miejsce w przypadku okrążenia większych sił, np. oddziału lub związku taktycznego, natomiast mniejsze siły nieprzyjaciel może rozbić w ciągu kilku godzin.

Zawsze jednak pierwszy okres względnej bierności nieprzyjaciela należy wykorzystać do obsadzenia najdogodniejszej rubieży przedniego skraju. W wypadku gdy nieprzyjaciel nie zdążył jeszcze zacisnąć pierścienia okrążenia rejonu, którego wymiary znacznie przekraczają możliwości obronne wojsk, należy wybrać i obsadzić w tym okresie rubież dogodną w głębi, a na poprzedniej pozostawić ubezpieczenia bojowe lub zorganizować pozycję przednią celem wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do przebiegu właściwego przedniego skraju.

Jeżeli nieprzyjacielowi już w pierwszym okresie udało się opanować na niektórych kierunkach taktycznie ważne punkty terenowe mogące mieć wpływ na późniejszy przebieg walki, to należy natychmiast przystąpić /nawet w nocy/ do zdecydowanych działań mających na celu odzyskanie i umocnienie ich. Uderzenie na nieprzyjaciela powinno być gwałtowne, niespodziewane, bez metodycznego ogniowego przygotowania, lecz wsparte krótką, gwałtowną, jedną nawałą ogniową, wykonaną przez możliwie dużą ilość artylerii.

Do czasu rozpoczęcia przez nieprzyjaciela działań likwidacyjnych należy uporządkować okrążone pododdziały, ująć je w wymaganą strukturę organizacyjną oraz dokonać ostatecznych przegrupowań i przygotowania manewru odwodów. W tym czasie rozpoznanie powinno dostarczyć niezbędnych danych o stanie i działaniu nieprzyjaciela. Wiadomości te mogą być wykorzystane do mylenia nieprzyjaciela oraz utrudnienia mu wykonania zaplanowanych i przygotowanych uderzeń.

Doniosłe znaczenie ma zorganizowanie współdziałania okrążonego zgrupowania z wojskami znajdującymi się poza okrążeniem.

Szczególnie dokładnie należy uzgodnić:
- sposób rażenia ważniejszych zgrupowań nieprzyjaciela środkami własnymi i wojsk znajdujących się poza okrążeniem;
- obiekty uderzeń jądrowych, lotnictwa i artylerii, a na wybrzeżu marynarki wojennej;
- sposób współdziałania artylerii przeciwlotniczej z wspierającym lotnictwem;
- sygnały współdziałania i rozpoznania wojsk własnych.

Konieczne jest także dokładne oznakowanie położenia okrążonych wojsk na potrzeby własnego lotnictwa oraz uzgodnienie rejonów i sposobu oznakowania lotnisk /lądowisk/ dla samolotów /śmigłowców/, jak również rejonów zrzutu ładunków /zasobników/.

Do nękania i psychicznego oddziaływania na broniące się w okrążeniu wojska nieprzyjaciel może stosować uderzenia ogniowe i chemiczne oraz dążyć przy pomocy wszystkich środków do załamania w żołnierzach woli walki i wywołania paniki.

W tych warunkach praca partyjno-polityczna powinna być skierowana na przekonanie obrońców o celowości walki w okrążeniu, o realnych możliwościach uzyskania powodzenia, zadania nieprzyjacielowi strat i zorganizowanym wyjściu z okrążenia.

Należy przewidywać, że nieprzyjaciel - przystępując do rozbicia naszych /okrążonych/ wojsk - może wykonać uderzenia jądrowe i w ślad za nimi przystąpić do rozcięcia bronionego rejonu na kilka odizolowanych części. Dlatego duże znaczenie ma wykrycie oznak świadczących o przygotowaniach nieprzyjaciela do użycia broni masowego rażenia, aby w porę ukryć wojska, a po wykonaniu przez nieprzyjaciela uderzeń, skutecznie likwidować ich skutki.

W czasie ogniowego przygotowania nieprzyjaciela siły żywe i środki ogniowe powinny znajdować się w ukryciach w pełnej gotowości do odparcia natarcia nieprzyjaciela. Odparcie ataku nieprzyjaciela wykonuje się z pełnym natężeniem ognia artylerii i pododdziałów pierwszego rzutu. Głównym zadaniem tych pododdziałów jest wykrwawienie nacierającego nieprzyjaciela i stworzenie warunków do skutecznego wykonania kontrataku. Na odcinek /kierunek/ zagrożony, zwłaszcza przez czołgi nieprzyjaciela, wysuwa się odwód przeciwpancerny oraz oddział zaporowy, które zajmują przygotowane rubieże z zadaniem załamania natarcia nieprzyjaciela oraz osłony rozwinięcia do kontrataku odwodu lub drugiego rzutu.

W wypadku jednoczesnego włamania się nieprzyjaciela na dwóch lub więcej kierunkach dowódca powinien ocenić, które włamanie stanowi największe niebezpieczeństwo i tam skupić większość sił do jego likwidacji. Jednocześnie należy podjąć wszelkie możliwe kroki w celu niedopuszczenia do pogłębienia włamania się nieprzyjaciela na innych odcinkach /kierunkach/. Po zlikwidowaniu największego włamania dowódca dokonuje manewru sił i środków na kolejne zagrożone odcinki /kierunki/. W niektórych wypadkach dla załamania natarcia nieprzyjaciela wystarczy wykonać ześrodkowanie ogniowe większością lub całością artylerii. Szczególnie skutecznie mogą załamać natarcie nieprzyjaciela pododdziały czołgów wysunięte z odwodu na rubieże ogniowe, zwłaszcza wtedy, gdy zostały one zawczasu przygotowane.

Kontratak musi być tak przygotowany, aby miał pełną szansę powodzenia i osiągnięcia założonego /oczekiwanego celu/. Dlatego też, aby go wykonać należy zapewnić na danym kierunku wymaganą przewagę nad nieprzyjacielem, a ponadto wykorzystać maksymalnie przewagę w położeniu poprzez uderzenie w skrzydło nieprzyjaciela /unikając uderzeń czołowych/.

Warunki, zasady i sposoby wykonywania kontrataków w czasie prowadzenia walki w okrążeniu są takie same jak w obronie. Często jednak mogą być one wykonywane mniejszymi siłami i z większą częstotliwością oraz przy niepełnym zabezpieczeniu. Zależne to będzie od rozwoju sytuacji, możliwości broniących się wojsk oraz stopnia wyszkolenia żołnierzy.

Dowódca pułku po wykorzystaniu do kontrataku odwodu /drugiego rzutu/ powinien dążyć do jego odtworzenia w jak najkrótszym czasie.

Jeżeli okaże się, że planowany kontratak w zaistniałej sytuacji taktycznej nie rokuje większych szans powodzenia, to nie należy go wykonywać za wszelką cenę. Może bowiem okazać się bardziej celowe wykorzystanie przeznaczonych do kontrataku sił do pogłębienia obrony na kierunku natarcia nieprzyjaciela.

Szczególnie niebezpieczna jest możliwość rozcięcia przez nieprzyjaciela ugrupowania okrążonych sił, toteż w obronie okrężnej główny wysiłek walki winien być skupiony na zachowaniu zwartości ugrupowania bojowego. Jeżeli jednak nieprzyjacielowi uda się zagrozić odcięciem części broniących się wojsk, a brak jest sił na skuteczne przeciwdziałanie temu, to bardziej celowo jest dążyć do wyprowadzenia sił z zagrożonego rejonu i wzmocnienia nimi obrony sił własnych. Utrata części terenu może okazać się bardziej opłacalna niż odizolowanie poszczególnych elementów ugrupowania bojowego.

W czasie walki należy przestrzegać ścisłej dyscypliny ognia ze względu na ograniczoną ilość amunicji i niezwykle utrudnione warunki jej uzupełnienia.

Walka okrążonych sił pułku może być wsparta przez szczebel nadrzędny /dywizję/ działanie lotnictwa lub ogniem artylerii /gdy zezwala zasięg/ oraz uderzeniami jądrowymi /w działaniach z użyciem broni jądrowej/. Szczególnie te ostatnie mogą mieć decydujący wpływ na przebieg prowadzonej w okrążeniu walki. Stąd też broni jądrowej należy użyć na główne zgrupowanie nieprzyjaciela, jego odwody oraz środki przenoszenia broni masowego rażenia.

4. Ogólne zasady wyjścia z okrążenia

Wyjście z okrążenia jest w naturalny sposób powiązane z walką wojsk w okrążeniu i stanowi jej zamierzony kolejny etap. Będąc formą działań zaczepnych, które przygotowuje obrona, musi ono mieć swój organizacyjny początek jeszcze w okresie jej trwania. Dlatego też, już podczas walki w okrążeniu, należy mieć na uwadze zapewnienie jak najkorzystniejszych warunków wyjścia z okrążenia w myśl powziętej decyzji.

Wyjście z okrążenia może nastąpić tylko na rozkaz przełożonego.

Pułk zmechanizowany /pułk czołgów, oddział zbiorczy/ może otrzymać zadanie wyjścia z okrążenia bezpośrednio po zaistnieniu okrążenia, kiedy nieprzyjaciel nie zdążył jeszcze stworzyć silnego pierścienia okrążenia na wszystkich kierunkach lub po pewnym okresie walki w okrążeniu, gdy spełniła ona swój cel, a dalsze działanie wojsk w oderwaniu od sił głównych nie daje żadnych korzyści.

Należy pamiętać, że im dłużej trwa walka wojsk w okrążeniu, tym bardziej zmniejszają się ich możliwości samodzielnego wyjścia z niego.

4.1. Warunki i sposoby wyjścia z okrążenia

Wyjście z okrążenia może następować w różnorodnych warunkach, na które głównie złożą się:

- sposób i zakres stosowania przez walczące strony broni masowego rażenia;
- skład, możliwości bojowe oraz charakter działań nieprzyjaciela na danym obszarze;
- ilość ocalałych i sprawnych do walki ludzi i sprzętu, stan zapasów środków materiałowych, stopień wyszkolenia oraz morale okrążonych wojsk;
- oddalenie nie okrążonych wojsk własnych, ich możliwości udzielenia pomocy w okresie wyjścia z okrążenia oraz dalsze ich działanie;
- rezultaty uderzeń broni jądrowej i lotnictwa;
- charakter terenu, warunki atmosferyczne, pora roku i doby.

Aktualnie istniejące warunki pola walki wywierać będą decydujący wpływ na sposób działania wojsk podczas wyjścia z okrążenia. Dlatego też, jeżeli chcemy określić sposoby wyjścia z okrążenia, musimy założyć pewne warunki sytuacji taktycznej i operacyjnej, np.:

- Gdy wojska walczące poza okrążeniem mogą oddziaływać na korzyść okrążonych przez wykonanie uderzeń bronią masowego rażenia, lotnictwem i artylerią na okrążające zgrupowanie nieprzyjaciela oraz wykonać zbieżne uderzenie wojskami lub przerzucić desant w rejon okrążenia, wówczas z zasady wykonuje się uderzenie na spotkanie z siłami nacierającymi z zewnątrz.
- Jeżeli zgrupowanie szczebla nadrzędnego przechodzi do natarcia /operacji zaczepnej/ lub je wznawia, a okrążone wojska zachowały wysoką zdolność bojową i mogą przejść do natarcia z realną szansą pobicia jednego ze zgrupowań blokującego je nieprzyjaciela, to niecelowe staje się uderzenie na spotkanie z nacierającymi wojskami z zewnątrz okrążenia. W takim wypadku okrążone wojska powinny rozwinąć wyjście z okrążenia w kierunku zgodnym z kierunkiem ogólnego natarcia.
- Znacznie trudniejsze będzie wyjście z okrążenia wówczas, gdy przełożony nie posiada możliwości działań zaczepnych /nawet z ograniczonym celem/ oraz nie jest w stanie udzielić jakiejkolwiek pomocy okrążonym wojskom. Taka sytuacja może wyniknąć, gdy zasadnicze zgrupowanie wojsk własnych prowadzi ciężkie walki obronne lub nawet wycofuje się pod naporem

przeważających sił nieprzyjaciela. W takim wypadku pułk /oddział zbiorczy/ samodzielnie wychodzi z okrążenia na kierunku działań wojsk własnych, walczących poza okrążeniem.
Wyjście z okrążenia jest tu szczególnie trudne ze względu na konieczność przebicia się nie tylko przez wewnętrzny pierścień okrążenia, ale również przez siły nieprzyjaciela walczące na froncie zewnętrznym.

W każdej sytuacji największą rolę będą spełniać uderzenia broni masowego rażenia wykonywane przez przełożonego na zgrupowania i obiekty nieprzyjaciela stanowiące główną groźbę dla wychodzących z okrążenia wojsk. Jednak ostateczny sukces będzie ponadto uzależniony od:
- właściwego wyboru kierunku i czasu wyjścia z okrążenia;
- stworzenia odpowiedniej przewagi w siłach i środkach na odcinku przełamania /przerwania pierścienia okrążenia/;
- wykorzystania czynnika zaskoczenia nieprzyjaciela co do czasu, kierunku i sposobu wyjścia z okrążenia;
- właściwego wykorzystania rezultatów uderzeń broni masowego rażenia na ugrupowanie nieprzyjaciela, wykonywanych przez wojska własne walczące poza okrążeniem;
- skutecznego zabezpieczenia pododdziałów przed skutkami uderzeń jądrowych nieprzyjaciela;
- zorganizowania ścisłego współdziałania zarówno wewnątrz zgrupowania wychodzącego z okrążenia, jak również z wojskami działającymi na zewnętrznym froncie;
- zdecydowanego działania wszystkich elementów ugrupowania bojowego i zachowania wysokiej dyscypliny;
- ciągłości oraz elastyczności dowodzenia.

4.2. Wybór kierunku i czasu wyjścia z okrążenia

W całokształcie przedsięwzięć podejmowanych w celu wyjścia z okrążenia szczególne znaczenie posiada właściwy wybór kierunku i odcinka przełamania oraz czasu uderzenia.

Podczas wyboru kierunku wyjścia z okrążenia i odcinka przełamania dowódca pułku /pz, pcz/ powinien uwzględnić:
- słabe miejsca w ugrupowaniu nieprzyjaciela, rozmieszczenie

jego odwodów oraz możliwość ich manewru;
- formy, zakres i terminy działań szczebla nadrzędnego na korzyść wojsk wychodzących z okrążenia;
- sytuację skażeń i zakażeń oraz działanie własnego lotnictwa;
- warunki terenowe, możliwości wyprowadzenia artylerii i środków transportu oraz możliwości szybkiego i skrytego działania w celu połączenia się z siłami głównymi;
- rubież dogodną do przegrupowania się po wyjściu z okrążenia stosownie do przyszłych działań;
- posiadane ilości zapasów środków materiałowych, głównie amunicji, materiałów pędnych i smarów.

W warunkach skutecznego obezwładnienia nieprzyjaciela bronią jądrową kierunek głównego uderzenia może być wybrany na odcinku nawet największego skupienia jego sił i środków pod warunkiem, że zostaną one obezwładnione bronią jądrową. Zapewni to bowiem wojskom wychodzącym z okrążenia możliwość szybkiego zniszczenia ocalałych sił nieprzyjaciela, zmniejszy groźbę jego uderzeń ze skrzydeł oraz umożliwi swobodę działań i wykorzystanie najdogodniejszych kierunków. Należy jednak mieć na uwadze, że uderzenia jądrowe będą najczęściej wykonywane na odwody nieprzyjaciela rozmieszczone w głębi, a nie na wojska znajdujące się w bezpośredniej styczności z okrążonymi siłami. W tej sytuacji w okresie przełamania wojska wychodzące z okrążenia nie będą początkowo w pełni wykorzystywać skutków uderzeń jądrowych na nieprzyjaciela. Dopiero w głębi zaistnieją sprzyjające warunki do szybkiego posuwania się naprzód, zniszczenia niedostatecznie obezwładnionych ognisk oporu nieprzyjaciela i szybkiego połączenia się z własnymi wojskami.

Gdy jednak działania prowadzone są bez użycia broni masowego rażenia lub gdy szczebel nadrzędny stosuje ją tylko w bardzo ograniczonej ilości, wówczas główne uderzenie pułk wykonuje na odcinku najsłabiej bronionym przez nieprzyjaciela lub tam, gdzie stwierdzono w jego ugrupowaniu luki a teren sprzyja użyciu wojsk.

Niekiedy dla uzyskania zaskoczenia główne uderzenie można wykazać na kierunku, który nieprzyjacielowi ze względu na trudno dostępny teren lub z innych przyczyn może wydawać się

niedogodny do wyjścia z okrążenia. Innym działaniem, mogącym zaskoczyć nieprzyjaciela, jest wyjście w kierunku przeciwnym w stosunku do położenia sił głównych będących poza okrążeniem. Może ono mieć miejsce, gdy wyjście z okrążenia nie jest powiązane z uderzeniami jądrowymi oraz przy posiadaniu dostatecznych zapasów paliwa. Ujemną cechą tego sposobu jest wydłużony w czasie i przestrzeni manewr w kierunku sił głównych po wyjściu z okrążenia.

Jeżeli wykonuje się uderzenie na spotkanie z nacierającymi zbieżnie wojskami, to kierunki działania muszą być szczegółowo uzgodnione.

Szerokość odcinka przełamania na wybranym kierunku głównego uderzenia zależy każdorazowo od możliwości bojowych wojsk wychodzących z okrążenia, od charakteru działań nieprzyjaciela i właściwości terenu. Jeżeli nie stosuje się broni jądrowej - lub jest ona użyta na cele położone w głębi - to ogólne obliczenia potrzeb w ludziach i sprzęcie obowiązują jak przy przełamaniu w warunkach konwencjonalnych.

W celu odciągnięcia części sił nieprzyjaciela z kierunku głównego uderzenia można pozorować uderzenia na innych kierunkach /odcinkach/. Działania demonstracyjne powinny ukryć przed nieprzyjacielem rzeczywiste zamiary okrążonych wojsk, utrzymać go w niepewności, zmusić do rozdzielenia wysiłku oraz zaangażowania sił na pozorowanym kierunku.

Początek rozpoczęcia przełamania siłami wojsk okrążonych i wojsk nacierających zewnątrz ustala przełożony. Najdogodniejszą porą do wyjścia z okrążenia jest noc lub warunki ograniczonej widoczności, jak mgła, deszcz, zamieć itp. Pozwalają one na skryte przegrupowanie sił i środków, przygotowanie przełamania oraz zaskoczenie nieprzyjaciela.

W wielu wypadkach wyjście z okrążenia jest możliwe tylko i wyłącznie nocą lub w warunkach ograniczonej widoczności. Takie wypadki będą miały miejsce szczególnie wtedy gdy nieprzyjaciel będzie posiadał znaczną przewagę w siłach i środkach, a zwłaszcza w lotnictwie. W nocy nie jest konieczne wykonywanie ogniowego przygotowania ataku, co nie jest bez znaczenia, zwłaszcza

gdy okrążony posiada małą ilość amunicji, jednak w wypadku niepowodzenia artyleria powinna być gotowa do wykonania ognia.

Sytuacja bojowa może podyktować wyjście z okrążenia również w porze dziennej. Sytuacja taka może zaistnieć, gdy:
- powodzenie wyjścia z okrążenia zależy od możliwości wykonania uderzeń jądrowych;
- zachodzi konieczność skoordynowania wyjścia z okrążenia z działaniami wojsk frontu zewnętrznego, które odgrywają w rozbiciu nieprzyjaciela główną rolę;
- zakończenie przegrupowania w ciągu nocy jest z różnych przyczyn niemożliwe;
- zachodzi konieczność jak najszybszego wyjścia z okrążenia ze względu na możliwość wzmocnienia przez nieprzyjaciela frontu okrążenia.

4.3. Ugrupowanie bojowe do wyjścia z okrążenia

Podczas tworzenia zgrupowania sił i środków do przełamania frontu okrążenia należy uwzględniać: konieczność utrzymywania przez pewien czas zajmowanego rejonu, potrzebę przeciwdziałania atakom nieprzyjaciela, potrzebę przełamania, wyjścia z okrążenia i przejścia przez teren wroga. Ugrupowanie bojowe wojsk wychodzących z okrążenia winno składać się z:
- zgrupowania przełamującego pierścień okrążenia;
- pododdziałów /grup/ osłony;
- odwodu ogólnowojskowego;
- grup /pododdziałów/ artylerii;
- ugrupowania pododdziałów przeciwlotniczych;
- odwodu przeciwpancernego i oddziału zaporowego.

Zgrupowanie przełamujące ma za zadanie przełamać /przerwać/ pierścień okrążenia oraz rozwijać natarcie na wybranym kierunku do czasu połączenia się z własnymi wojskami. Wykonuje ono najważniejsze zadanie, od którego uzależnione jest powodzenie. Do jego składu wydziela się 1/2 do 2/3 sił znajdujących się w okrążeniu oraz większość czołgów i artylerii. Zgrupowanie to wykorzystuje skutki wykonywanych uderzeń jądrowych oraz wsparcie lotnictwa.

Przy ustaleniu składu zgrupowania przełamującego należy uwzględnić potrzebę dokonywania jak najmniejszych przegrupowań. Wskazane jest wyznaczyć w jego skład pododdziały w możliwie organicznych składach /unikając ich wymieszania/.

Aby zabezpieczyć wyjście pozostałych sił w ślad za zgrupowaniem przełamującym, powinno ono być w stanie przebić w ugrupowaniu nieprzyjaciela korytarz, uniemożliwiający przestrzeliwanie wychodzących wojsk skrzydłowym ogniem broni maszynowej, a nawet skutecznym ogniem na wprost środków przeciwpancernych i artyleryjskich nieprzyjaciela.

Pododdziały /grupy/ osłony wyznacza się w celu:
- obrony zajmowanego rejonu do czasu przełamania /przerwania/ pierścienia okrążenia przez zgrupowanie przełamujące;
- zapobieżenia zamknięciu przez nieprzyjaciela dokonanego wyłomu w czasie wychodzenia wojsk z rejonu okrążenia;
- zabezpieczenia skrzydeł i tyłów sił głównych podczas zorganizowanego wyjścia wojsk z okrążenia;

Liczba i skład elementów osłony mogą być różne i zależą każdorazowo od potrzeb i możliwości w tym zakresie. Na przykład wychodzący z okrążenia pułk może zorganizować w określonej sytuacji dwa pododdziały osłony skrzydeł oraz jeden pododdział osłony tyłów wychodzącego zgrupowania. Taki pododdział osłony tyłów w sile do batalionu będzie bronił rejonu obrony do czasu przełamania /przerwania/ pierścienia okrążenia, a następnie osłaniał tyły sił głównych wychodzących wojsk na zasadzie działań prowadzonych przez ariergardy. Niekiedy pododdziały osłony /skrzydeł/ mogą początkowo wchodzić w skład zgrupowania przełamującego do czasu obsadzenia rubieży obronnych na skrzydłach wywalczonego korytarza. Odejście pododdziałów osłony na kolejną rubież może być dokonane tylko na rozkaz /sygnał/ dowódcy pułku. Podczas odejścia na kolejną rubież pododdziały osłony w szerokim zakresie stosuje zapory inżynieryjne oraz zasadzki ogniowe.

Odwód ogólnowojskowy wychodzącego z okrążenia pułku /pz, pcz/ zajmuje takie miejsce w ugrupowaniu, z którego będzie miał najdogodniejsze warunki wsparcia walki pododdziałów osło-

ny lub rozwinięcia powodzenia zgrupowania przełamującego.

Artyleria wychodzącego z okrążenia pułku obezwładnia i niszczy siłę żywą i środki ogniowe nieprzyjaciela na kierunku uderzenia zgrupowania przełamującego oraz wspiera walkę elementów /pododdziałów/ osłony. Większość lub nawet całość artylerii okrążonych wojsk będzie z zasady w okresie przełamywania scentralizowana i skierowana głównie na wykonanie uderzeń ogniowych na kierunku wyjścia z okrążenia. Po dokonaniu przełamania możliwa jest częściowa decentralizacja artylerii polegająca na podporządkowaniu niektórych jej pododdziałów elementom /pododdziałom/ osłony dla wsparcia ich walki na kolejnych rubieżach.

Środki przeciwlotnicze w okresie organizacji wyjścia z okrążenia i przełamania z zasady główny wysiłek skupiają na osłonie pododdziałów wchodzących w skład zgrupowania przełamującego. Innymi opłacalnymi obiektami osłony mogą być zgrupowania artylerii na stanowiskach ogniowych, stanowisko dowodzenia itp.

Odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy rozmieszcza się z reguły w pobliżu siebie za zgrupowaniem przełamującym w gotowości do osłony zagrożonych jego skrzydeł oraz odparcia czołgów nieprzyjaciela na kierunku jego uderzeń, a po przerwaniu pierścienia okrążenia z reguły podporządkowuje się dowódcy pododdziału osłony /ariergardy/.

5. Właściwości organizacji wyjścia pułku z okrążenia

5.1. Powzięcie decyzji o wyjściu z okrążenia i rekonesans

Organizacja wyjścia z okrążenia rozpoczyna się zazwyczaj natychmiast po otrzymaniu od przełożonego rozkazu bojowego /zadania/, w którym między innymi podaje się:

- zakres pomocy udzielanej przez przełożonego okrążonym wojskom i obiekty nieprzyjaciela, na które zostaną wykonane uderzenia jego środkami;
- zgrupowanie wojsk wydzielone do wykonania uderzenia z zewnątrz;

- kierunek natarcia wojsk działających poza okrążeniem i rubież spotkania;
- kierunek głównego uderzenia okrążonych wojsk i czas rozpoczęcia natarcia;
- sposób ogniowego przygotowania przełamania i wsparcia działań podczas wyjścia z okrążenia;
- sposób nawiązania łączności i współdziałania z wojskami działającymi z zewnątrz oraz znaki /sygnały/ wzajemnego rozpoznania się.

Na tej podstawie dowódca pułku przeprowadza analizę otrzymanego zadania i kalkuluje czas. W oparciu o wnioski z analizy zadania dowódca wydaje szefowi sztabu i innym wykonawcom zarządzenia wstępne oraz wytyczne do organizacji rozpoznania. Jednocześnie zapoznaje oficerów sztabu z zamiarem oraz ustala terminy realizacji najważniejszych przedsięwzięć. Następnie dowódca przystępuje do oceny sytuacji, w trakcie której wysłuchuje poszczególnych oficerów sztabu pułku.

W wyniku analizy zadania i oceny sytuacji dowódca pułku podejmuje decyzję o wyjściu z okrążenia, w której określa:
- zamiar działań, tzn. nieprzyjaciela, jakiego należy rozbić, i kolejność jego rozbicia, kierunek głównego uderzenia i odcinek /odcinki/ przełamania, sposób użycia artylerii i innych środków rażenia, ugrupowanie sił i środków oraz kolejność i sposób wyjścia z okrążenia;
- zadania bojowe pododdziałów /elementów ugrupowania bojowego/;
- sposób współdziałania między elementami ugrupowania bojowego oraz z wojskami działającymi z zewnątrz okrążenia;
- organizację dowodzenia;
- zadania zabezpieczenia działań bojowych.

Jeżeli czas i warunki pozwalają, to dowódca po podjęciu decyzji na podstawie mapy wyjeżdża w teren celem przeprowadzenia rekonesansu. Rekonesans prowadzi się na najważniejszych kierunkach, a podczas jego trwania zostaje ustalony w terenie kierunek głównego uderzenia, odcinek przełamania oraz sposoby działania zgrupowania przełamującego.

Po zakończeniu rekonesansu dowódca stawia w terenie zadania elementom ugrupowania bojowego oraz daje wytyczne do współdziałania i zabezpieczenia działań bojowych.

5.2. Postawienie zadań bojowych wyjścia z okrążenia

Już w trakcie wypracowywania decyzji sztab przekazuje walczącym pododdziałom szereg zarządzeń przygotowawczych, co pozwala im na wykonanie niektórych czynności jeszcze przed otrzymaniem rozkazu bojowego. Po podjęciu decyzji dowódca stawia zadania bojowe, w których określa:

- skład sił i możliwości nieprzyjaciela;
- zadanie pułku;
- zamiar działań, a w nim: nieprzyjaciela, jakiego i w jakiej kolejności należy rozbić; kierunek /kierunki/ uderzenia; odcinek /odcinki/, czas i sposób przełamania /przerwania/ frontu okrążenia; ugrupowanie bojowe pułku; charakter manewru;
- skład i zadania zgrupowania przełamującego;
- skład i zadania pododdziałów osłony;
- skład, zadania oraz miejsce odwodu ogólnego w ugrupowaniu bojowym;
- odcinki działań demonstracyjnych /pozornych/, siły i środki wydzielone do tego celu oraz ich zadania;
- zadania artylerii;
- zadania i sposób osłony przeciwlotniczej;
- zadania wojsk inżynieryjnych;
- zadania odwodu przeciwpancernego i oddziału zaporowego;
- sposób osiągnięcia zaskoczenia;
- sposób wychodzenia z okrążenia i kolejność odchodzenia pododdziałów osłony;
- sposób współdziałania wewnątrz ugrupowania bojowego oraz z wojskami działającymi z zewnątrz okrążenia;
- miejsce i zadania tyłów;
- sposób dowodzenia, miejsce stanowiska dowodzenia i oś jego przesunięcia w toku walki;
- sygnały i sposoby wskazywania celów, wywołania i przerwania ognia oraz znaki rozpoznawcze wojsk własnych;

- terminy składania meldunków;
- zastępców.

Dowódców pododdziałów walczących w okrążeniu z zasady nie należy odrywać od kierowania wojskami. Często treść zadań jednych pododdziałów należy utrzymać w tajemnicy przed innymi pododdziałami i często niektóre pododdziały należy utrzymać w nieświadomości roli jaką mają spełnić. Najlepiej więc zadania dotyczące wyjścia z okrążenia przekazać podległym dowódcom osobiście lub za pośrednictwem oficerów sztabu. W tym celu dowódca pułku osobiście może udać się do zgrupowania przełamującego i postawić jego dowódcy zadanie bojowe bezpośrednio w terenie. W tym samym czasie zastępcy dowódcy mogą przekazywać zadania bojowe dowódcom pozostałych elementów ugrupowania bojowego.

5.3. Organizacja współdziałania

Podstawą do organizacji współdziałania jest decyzja dowódcy pułku wychodzącego z okrążenia oraz wytyczne przełożonego dotyczące:
- obiektów i czasu uderzeń jądrowych wykonywanych jego środkami;
- sposobu oraz czasu i kierunku działania wojsk na zewnątrz frontu okrążenia;
- sposobu oraz czasu działania lotnictwa i artylerii na korzyść okrążonych wojsk;
- organizacji łączności i sygnałów współdziałania wojsk wychodzących z okrążenia z wojskami nacierającymi na spotkanie.

Współdziałanie organizuje się z zasady bezpośrednio po postawieniu zadań. Należy dążyć zarówno do stawiania zadań, jak i organizowania współdziałania bezpośrednio w terenie kolejno dla tworzonych zgrupowań /pododdziałów osłony/.

Organizując współdziałanie, można wyodrębnić dwa okresy:
I okres: Przygotowanie wyjścia pułku z okrążenia.
II okres: Działanie pułku podczas wyjścia z okrążenia.

Podczas organizacji współdziałania w okresie przygotowania wyjścia z okrążenia dowódca pułku powinien określić cel działań oraz wskazać:

- czas i drogi przesuwania się pododdziałów w ramach przegrupowania do wyjścia z okrążenia;
- pododdziały, które pozostają w zajmowanych rejonach do osłony przegrupowania sił głównych, oraz czas ich pozostawania;
- rozmieszczenie odwodów i sposób ich działania w wypadku przejścia nieprzyjaciela do natarcia na jednym z kierunków;
- siły i środki wydzielone do działań dęmonstracyjnych /pozornych/ oraz sposób ich działania;
- sposób wykonania ogniowego przygotowania ataku /jeżeli się je wykonuje/ oraz działanie elementów ugrupowania bojowego w czasie jego trwania.

Organizując współdziałanie w okresie wyjścia z okrążenia, dowódca pułku powinien określić cel działań oraz wskazać:
- obiekty i czas uderzeń jądrowych, lotniczych i ognia artylerii wykonywanych przez przełożonego na korzyść wojsk wychodzących z okrążenia;
- zadania wojsk uderzających na spotkanie;
- sposób działania zgrupowania uderzeniowego, czas wyruszenia do ataku, sposób przejścia przez zapory inżynieryjne, działanie czołgów w czasie ataku;
- sposób działania pododdziałów osłony do zabezpieczenia skrzydeł dokonywanego wyłomu oraz ich wsparcie;
- sposób działania zgrupowania przełamującego po dokonaniu przełamania /przerwania/ pierścienia okrążenia;
- termin, drogi i kolejność rozpoczęcia ruchu pododdziałów artylerii, odwodów i grupy tyłów;
- możliwe kierunki kontrataków nieprzyjaciela i sposób ich odparcia;
- kolejne rubieże, które na skrzydłach powinny wzmacniać pododdziały osłony;
- sposób wsparcia działań poszczególnych elementów ugrupowania przez artylerię i lotnictwo;
- czas i sygnał rozpoczęcia odejścia pododdziałów osłony tyłów na kolejne rubieże;
- sposób i miejsce wykonania niszczeń z chwilą wycofania się pododdziałów osłony;

- działanie pododdziałów osłony /ariergardy/ po przejściu przez wyłom w ugrupowaniu nieprzyjaciela.

5.4. Właściwości organizacji dowodzenia

Dowodzenie wojskami w warunkach wychodzenia wojsk z okrążenia jest niezmiernie trudne. Trudności te wynikają nie tylko ze skomplikowanej sytuacji, lecz głównie z faktu rozluźnienia spoistości ugrupowania bojowego pułku podzielonego na rzut przełamujący, pododdziały osłony, ariergardę i odwody. Każdemu z tych elementów przyświeca wspólny cel, lecz różne są ich zadania i sposoby działań w czasie i przestrzeni prowadzące do jego osiągnięcia.

Jakkolwiek dowodzenie pułkiem podczas wyjścia z okrążenia musi polegać na jednolitym kierownictwie dowódcy, to jednak wspomniana już różnorodność zadań i sposobów działania poszczególnych elementów ugrupowania bojowego oraz konieczność utrzymania morale wymaga podziału zadań wewnątrz dowództwa pułku.

Podział funkcji dowództwa i sztabu pułku w dowodzeniu wojskami może być każdorazowo, w zależności od sytuacji różny. W czasie wyjścia z okrążenia najważniejsze zadanie wykonuje rzut przełamujący, wobec czego dowódca pułku wraz z grupą oficerów powinien kierować osobiście jego walką.

W złożonej sytuacji, gdy pododdziały osłony wydzielone są z różnych pododdziałów pułku, może zaistnieć konieczność zorganizowania wspólnego dowodzenia nimi. Można wówczas wyznaczyć zastępcę dowódcy pułku wraz z grupą oficerów i środkami łączności, na dowódcę wszystkich pododdziałów osłony.

Na dowódcę pododdziałów osłony można również wyznaczyć tego dowódcę batalionu, który większość sił wydziela do ubezpieczeń. Szef sztabu pułku powinien być na stanowisku dowodzenia /SD/, skąd będzie z zasady kierował formowaniem kolumn marszowych i wyprowadzeniem ich na opanowane /wywalczone/ drogi, w ślad za zgrupowaniem przełamującym.

Oficerów politycznych należy skierować do pododdziałów.

6. Walka pułku o wyjście z okrążenia

Uderzenie zgrupowania przełamującego na głównym kierunku wyjścia z okrążenia może być poprzedzone działaniem demonstracyjnym w wybranym odcinku /zazwyczaj wykonywanym 1-2 godz. przed uderzeniem właściwym/. Uderzenie demonstracyjne powinno być wsparte silnym ogniem artylerii i stwarzać pozory uderzenia właściwego /zasadniczego/, a tym samym wprowadzić w błąd nieprzyjaciela i ściągnąć na siebie jego odwody. Jeżeli wyjście z okrążenia wykonywane jest w ciągu dnia, to w działaniu demonstracyjnym należy szeroko stosować zasłony dymne, aby utrudnić nieprzyjacielowi ustalenie faktycznego stanu naszych sił i środków oraz zamiaru działań.

Uderzenie zgrupowania przełamującego w porze dziennej zazwyczaj będzie poprzedzone ogniowym przygotowaniem ataku oraz uderzeniami broni masowego rażenia i lotnictwa. Wykorzystując wyniki uderzeń jądrowych, lotnictwa i ognia artylerii, zgrupowanie przełamujące śmiałym i zdecydowanym atakiem rozbija nieprzyjaciela i przerywa front okrążenia, po czym dąży do połączenia się z wojskami działającymi na spotkanie. Po przerwaniu frontu okrążenia wyznaczone siły w zależności od rozwoju sytuacji rozszerzają wyłom lub wzbraniają nieprzyjacielowi zamknięcia go.

Na skrzydła nacierającego zgrupowania przełamującego wysuwa się pododdziały osłony, które zajmują dogodne rubieże w gotowości do odparcia ataków czołgów i piechoty nieprzyjaciela.

Siły osłony w koniecznych wypadkach można wzmocnić odwodami i innymi pododdziałami.

Artyleria wchodząca w skład zgrupowania przełamującego przesuwa się tak, aby mogła większością sił nieprzerwanie wspierać ogniem nacierające pododdziały pułku. W czasie wyjścia z okrążenia dużą trudność stworzy wyprowadzenie artylerii ze względu na małą liczbę dróg oraz potrzebę wsparcia walki prowadzonej jednocześnie na wielu kierunkach. Należy więc nie tylko dokładnie zaplanować ogień i przesunięcie wojsk, ale i zabezpieczyć ich realizację.

Elementy tyłowe zwijają się w kolumny i wychodzą z okrążenia w ślad za zgrupowaniem dokonującym przełamania /przerwania/ pierścienia okrążenia. Środkami transportowymi ewakuuje się głównie wszystkich porażonych i chorych. W razie potrzeby do osłony pododdziałów tyłowych można wydzielić część sił odwodu ogólnowojskowego. Środki materiałowe i uszkodzony sprzęt techniczny, którego nie można ewakuować z rejonu okrążenia, niszczy się.

Pododdziały osłony uporczywie utrzymują zajmowane pozycje osłaniające wyjście wojsk z rejonu okrążenia. Wycofują się one tylko na rozkaz dowódcy pułku. Pododdziały osłony wycofują się na kolejne rubieże pod osłoną ognia artylerii i moździerzy oraz zapór inżynieryjnych. Czołgi działające w składzie pododdziałów osłony wycofują się zazwyczaj ostatnie, osłaniając ogniem wycofanie się pododdziałów piechoty i artylerii. Czołgi ze względu na dużą manewrowość, pozwalającą na szybkie oderwanie się od nieprzyjaciela, oraz możliwość rażenia go silnym ogniem na dużą odległość mogą podczas odejścia stosować z powodzeniem zasadzki ogniowe oraz wykonywać kontrataki.

W miarę przesuwania się zgrupowania przełamującego pododdziały osłony ubezpieczające tyły wojsk poprzez stawianie oporu na kolejnych przygotowanych rubieżach zmniejszają stopniowo front obrony, zbliżając się do "korytarza" utworzonego we froncie okrążenia nieprzyjaciela. Z chwilą wejścia w "korytarz" ostatnich pododdziałów pułku elementy osłony rozpoczynają na rozkaz dowódcy odejście z ostatniej rubieży osłony. Od tej chwili pododdziały osłony spełniają rolę ariergardy i dalej wykonują zadanie zgodnie z zasadami działania ariergard.

Pododdziały osłony zabezpieczające skrzydła "korytarza" odchodzą z bronionych rubieży po wyjściu na ich wysokość ostatniego pododdziału osłaniającego tyły wychodzących z okrążenia wojsk. Mogą one włączyć się w jego skład lub też przejść do odwodu ogólnowojskowego.

Jeżeli nieprzyjacielowi uda się zamknąć wyłom i rozczłonkować /przedzielić/ ugrupowanie bojowe pułku, ta część sił, która przebiła się poza front, powinna zmienić kierunek dzia-

łania i uderzyć na spotkanie z pozostającymi w okrążeniu pod-oddziałami.

Szybkie i gwałtowne zaatakowanie nieprzyjaciela, który zamknął wyłom z dwóch kierunków powinno doprowadzić do ponownego połączenia się wojsk. Takie działanie jest nakazem solidarności żołnierskiej na polu walki i leży u podstaw wysokiego morale wojsk, odgrywającego bardzo ważną rolę szczególnie podczas wyjścia z okrążenia.

W przestrzeni poza frontem okrążenia, przebijający się pułk wykonuje marsz ubezpieczony upodobniony do tzw. "wędrującego kotła" będąc w ciągłej gotowości do boju spotkaniowego.

Organa rozpoznawcze w tym okresie winny ustalić położenie i działalność nieprzyjaciela oraz rozpoznać jego siły i środki na kierunku działania wojsk.

Dowódca pułku wychodzącego z okrążenia dowodzi ze stanowiska dowodzenia /SD/ przesuwającego się najczęściej w składzie sił głównych zgrupowania przełamującego. O ile do czasu rozpoczęcia przełamania łączność utrzymuje się środkami przewodowymi i ruchomymi ze względu na utrzymanie w tajemnicy przygotowań do wyjścia z okrążenia, to po jego rozpoczęciu zasadniczym środkiem łączności będzie łączność radiowa. Radiostacje wszystkich pododdziałów wychodzących z okrążenia powinny mieć dane radiowe umożliwiające nawiązanie łączności z przełożonym znajdującym się poza rejonem okrążenia. Dane o szczególnym znaczeniu , które ze względu na możliwość podsłuchu nie mogą być nadawane przez radiostacje, można wewnątrz wychodzącego zgrupowania przekazywać za pomocą oficerów sztabu i łączników.

Uzgodnienie działań z nacierającymi na spotkanie z zewnątrz wojskami odbywa się za pośrednictwem sztabu nadrzędnego, który w zasadzie odpowiedzialny jest za ogólno koordynację działań.

Wojska uderzające na spotkanie z zewnątrz otrzymują od przełożonego dane radiowe wojsk okrążonych, dlatego z zasady one będą nawiązywały łączność jako pierwsze.

Podczas wyjścia wojsk z okrążenia ich organa rozpoznawcze powinny - oprócz realizacji innych zadań - śledzić położenie i rezultaty działań oddziałów nacierających na spotkanie.

Z zasady jako pierwsze nawiązują bezpośrednią styczność elementy rozpoznawcze oraz ubezpieczenia obu zgrupowań. Dla wzajemnego rozpoznania stosuje się oznakowanie wozów bojowych lub wykorzystuje w omówiony sposób naboje sygnałowe, pociski smugowe itp.

Ze względu na bezpieczeństwo powinna być ustalona rubież kompetencji ogniowych obu nacierających na spotkanie zgrupowań. Jeżeli w tym czasie lotnictwo wykonuje uderzenia na obiekty nieprzyjaciela położone między nacierającymi zbieżnie wojskami, to należy ustalić z nim sposób oznaczenia czoła wychodzącego z okrążenia zgrupowania. Z chwilą wejścia wychodzących wojsk w zasięg ognia artylerii zgrupowania uderzającego na spotkanie istnieje możliwość kolejnego przejmowania przez nią zadań wsparcia. Umożliwia to wychodzącym z okrążenia pododdziałom kolejne zwijanie własnej artylerii w kolumny marszowe i przyspieszenie jej przesunięcia. Podczas podchodzenia do rubieży spotkania nacierające z zewnątrz pododdziały wysuwają część sił na skrzydła do osłony "korytarza", w który wchodzić będą wojska z okrążenia. W tym okresie dowódcy wszystkich szczebli powinni śledzić sytuację i w odpowiednim czasie wstrzymać lub przenieść ogień z dróg podejścia wojsk.

Wojska wychodzące z okrążenia są przeprowadzane przez szyki nacierających z zewnątrz lub wytworzone przez nich luki w ugrupowaniu i wykonują marsz do wyznaczonego im rejonu.

Po wyjściu z okrążenia pułk będzie zazwyczaj wyprowadzony do odwodu lub drugiego rzutu dywizji.

Do opracowania podręcznika wykorzystano:

- Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL /dywizja - pułk/. Projekt nowelizacji; Wyd. ASG WP 1979 r.
- Biuletyny Informacyjne Sztabu Generalnego, nr 3/108, 4/109, 1/116.
- Podręczniki: Taktyka ogólna, Wyd. Szt.Gen. 408/67; Działania bojowe pułku. Wyd. ASG, 1974; Działania bojowe w warunkach szczególnych. Wyd. MON, 1969; Obrona terytorium kraju. Wyd. MON, 1975.
- Zeszyt Naukowy ASG 1975, nr 1/4
- płk doc. dr R. Gajda: Natarcie dywizji i pułku. Skrypt wykładu. Wyd. ASG WP 1978.
- płk doc. dr A. Bąk: Organizacja i prowadzenie natarcia przez DZ /DPanc/. Skrypt. Wyd. ASG WP, 1979.
- Rozprawa doktorska - "Walka w okrążeniu i wyjście z okrążenia ze szczególnym uwzględnieniem pułku zmechanizowanego" - płk dr Marian Laszczyk

Wydrukowano w 500 egz.
Egz. nr 1-500 Bibl.Nauk.OZS
Wyk. Zespół ofic.
Druk: M.K. dn. 8.10.80 r.
Druk ASG WP nr 0412/01877/WW
Kor.: E.L.

Załącznik nr 1
[redacted]
Egz. nr. . . .

UGRUPOWANIE MARSZOWE PUŁKU
/WARIANT/

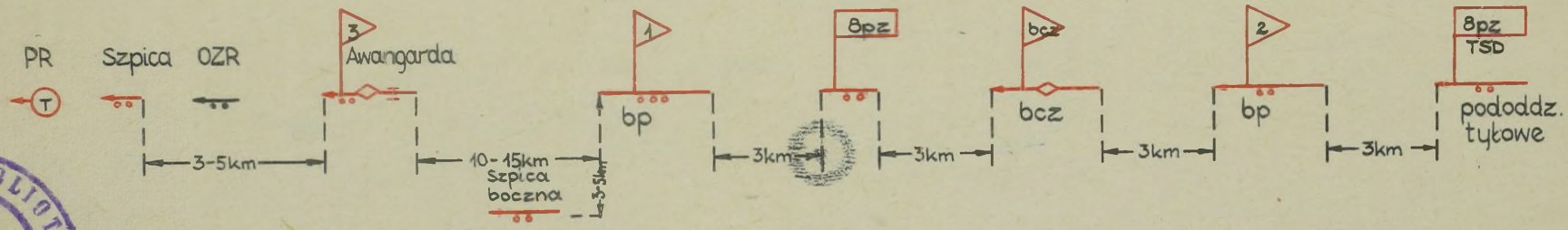

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP Dział Zbiorów Specjalnych
III egz.
01010

1388

Wyk. 500 egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01878/ww

Załącznik
[redacted]
Egz. nr. .

UBEZPIECZENIE PUŁKU W REJONIE ROZMIESZCZENIA
/WARIANT/

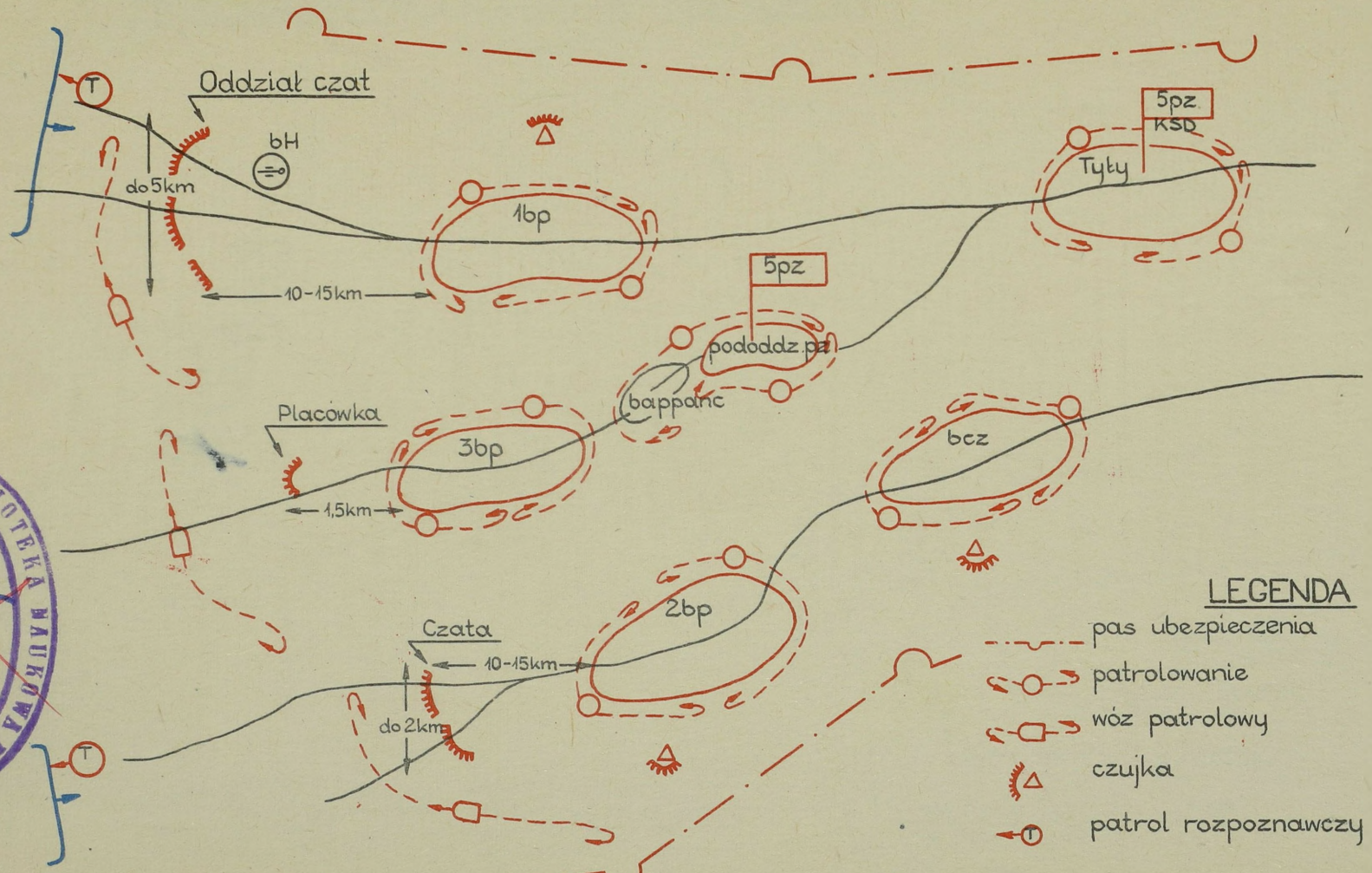

LEGENDA
- pas ubezpieczenia
- patrolowanie
- wóz patrolowy
- czujka
- patrol rozpoznawczy

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP Dział Zbiorów Specjalnych
III Cf 1010 (m)

Wyk. w 500 egz; Egz 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic; Druk ASG WP nr pf 1879/ww

- 389 -

Załącznik nr 3

[redacted]

Egz. nr. . . .

UGRUPOWANIE I ZADANIA BOJOWE PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO W NATARCIU

/WARIANT/

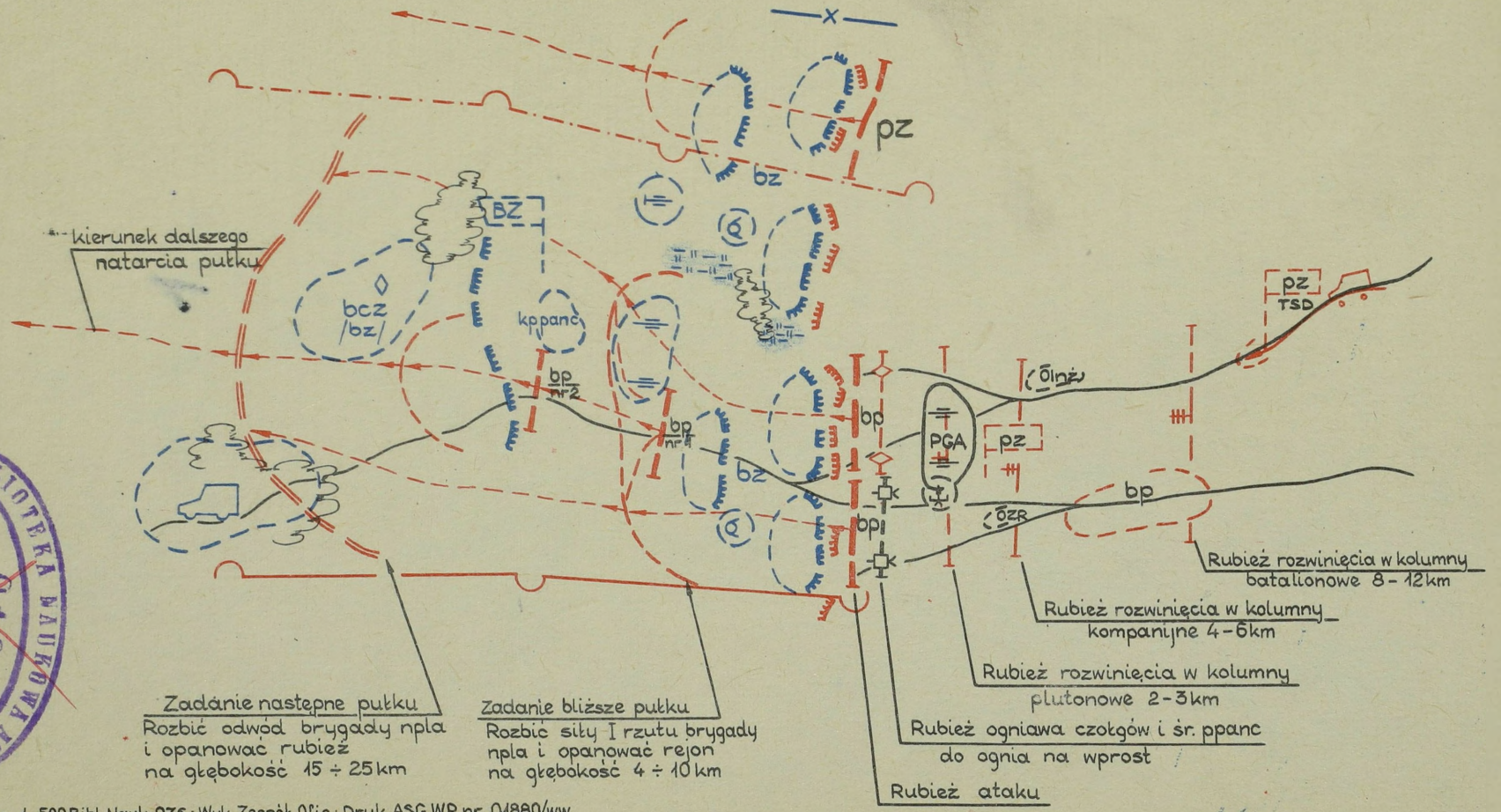

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Wydział Zbiorów Specjalnych
(im) 0 1 0 1 0

Wyk. 500 egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01880/ww

ROZWINIĘCIE PUŁKU DO NATARCIA

Załącznik nr 4

[redacted]

Egz. nr. . . .

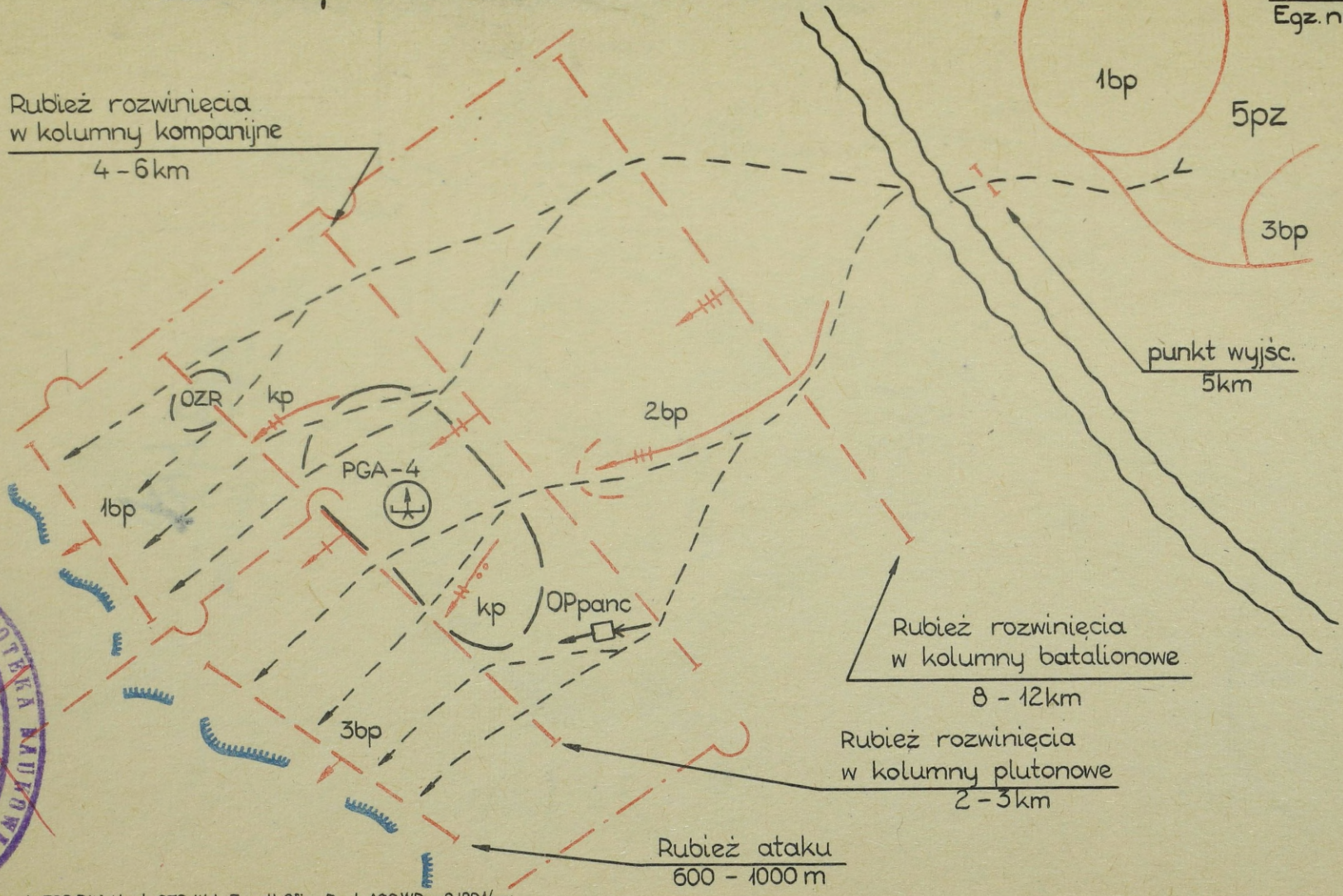

BIBLIOTEKA MUZEUM ASG WP
Dział Zbiorów Specjalnych
Nr 0170

Wyk. 500egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01881/ww

Załącznik nr 5

[redacted]

Egz. nr....

BÓJ SPOTKANIOWY PUŁKU

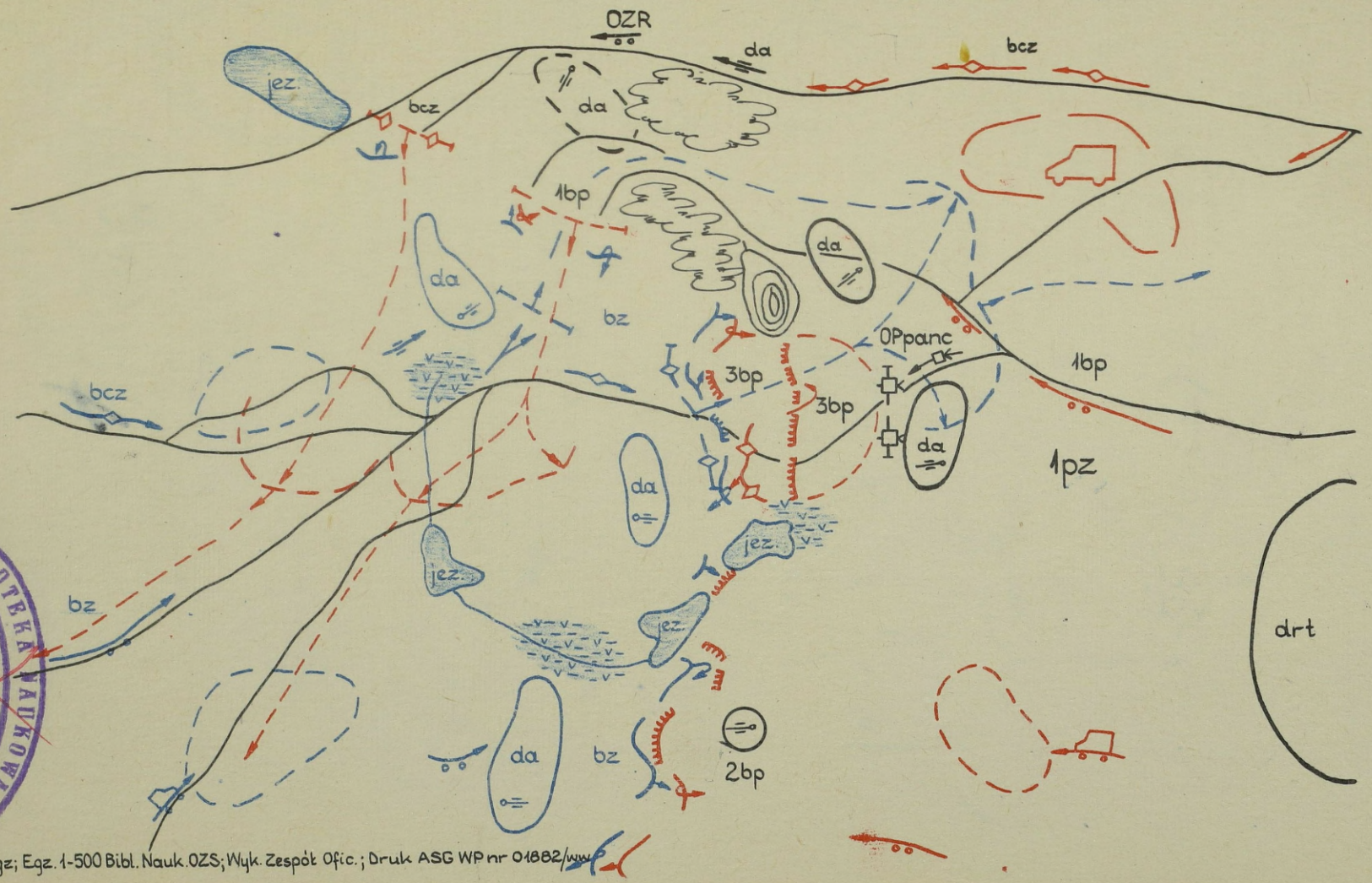

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Dział Zbiorów Specjalnych
(m) 01010

Wyk. 500 egz; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01882/www

-392-

Załącznik nr 6

[redacted]

Egz. nr. . . .

POŚCIG PUŁKU

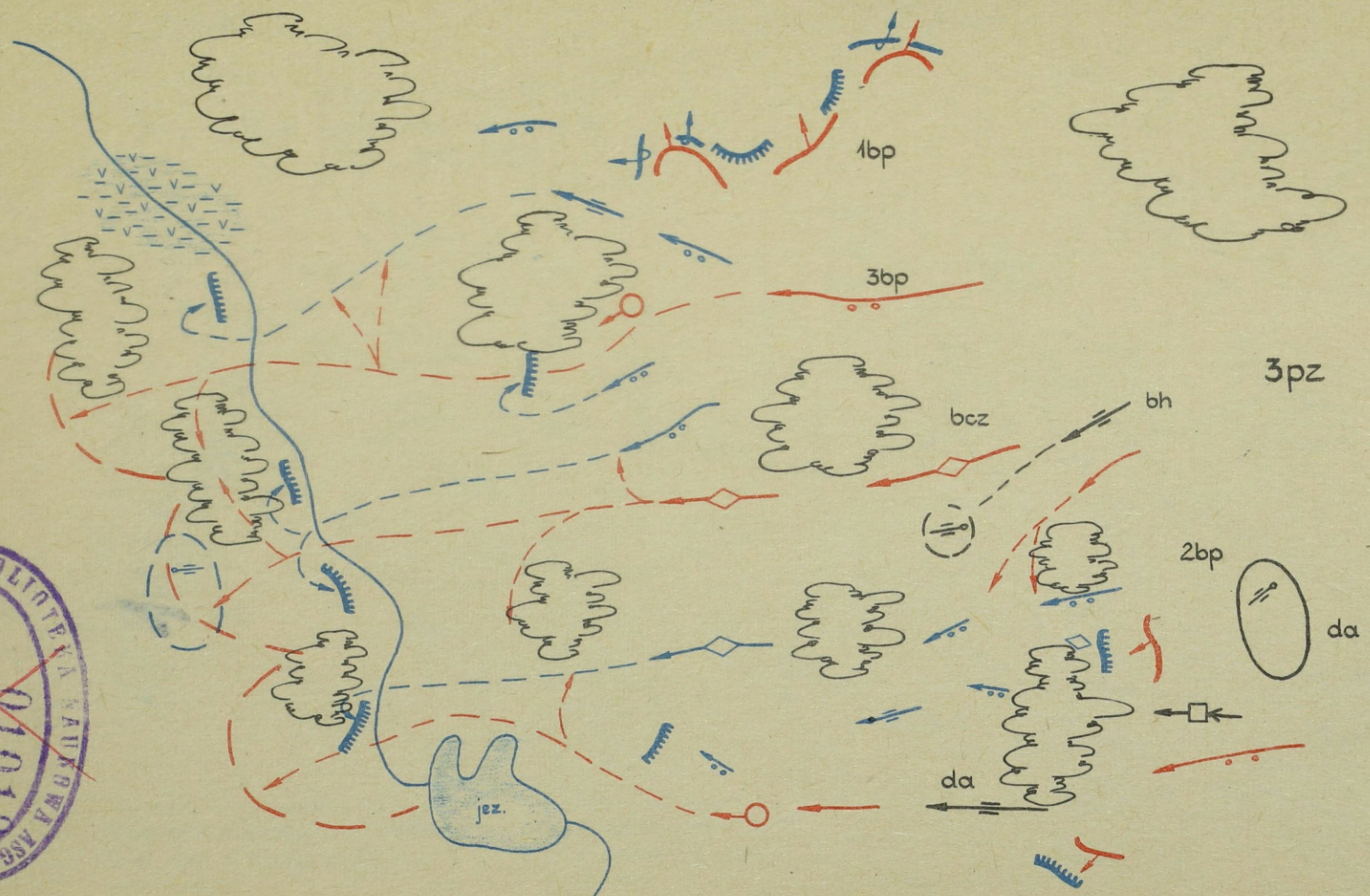

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Biuro Zbiorów Specjalnych
01010

-383-

Wyk. 500 egz; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01683/ww

Załącznik nr 7

[redacted]

Egz. nr. . . .

ODPIERANIE KONTRATAKÓW PRZEZ PUŁK

a. Z MARSZU

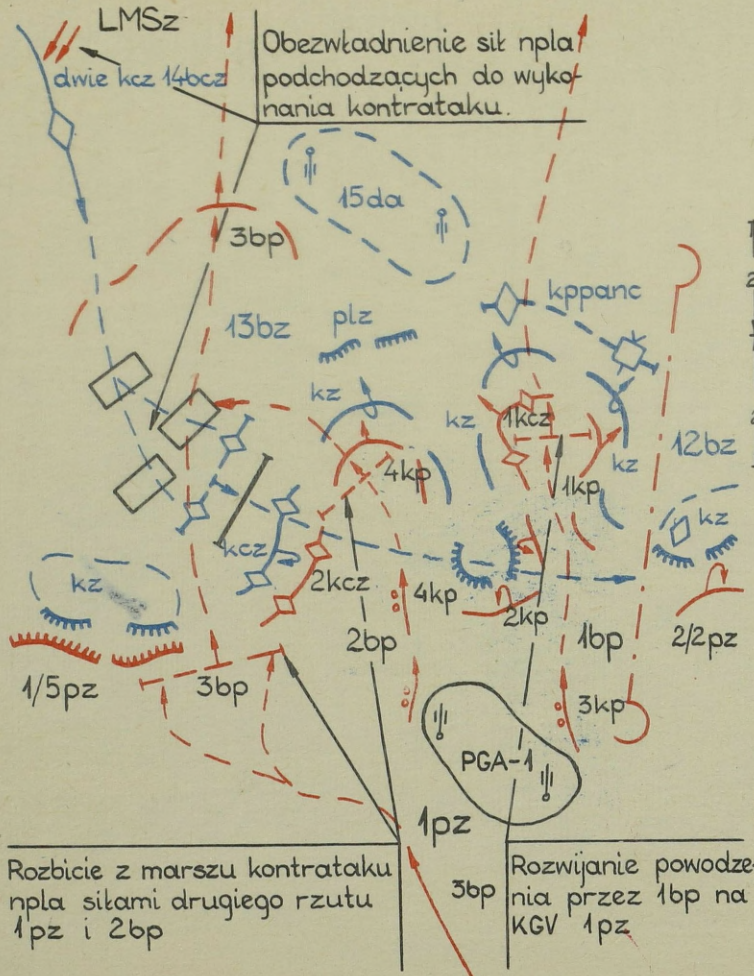

b. Z MIEJSCA

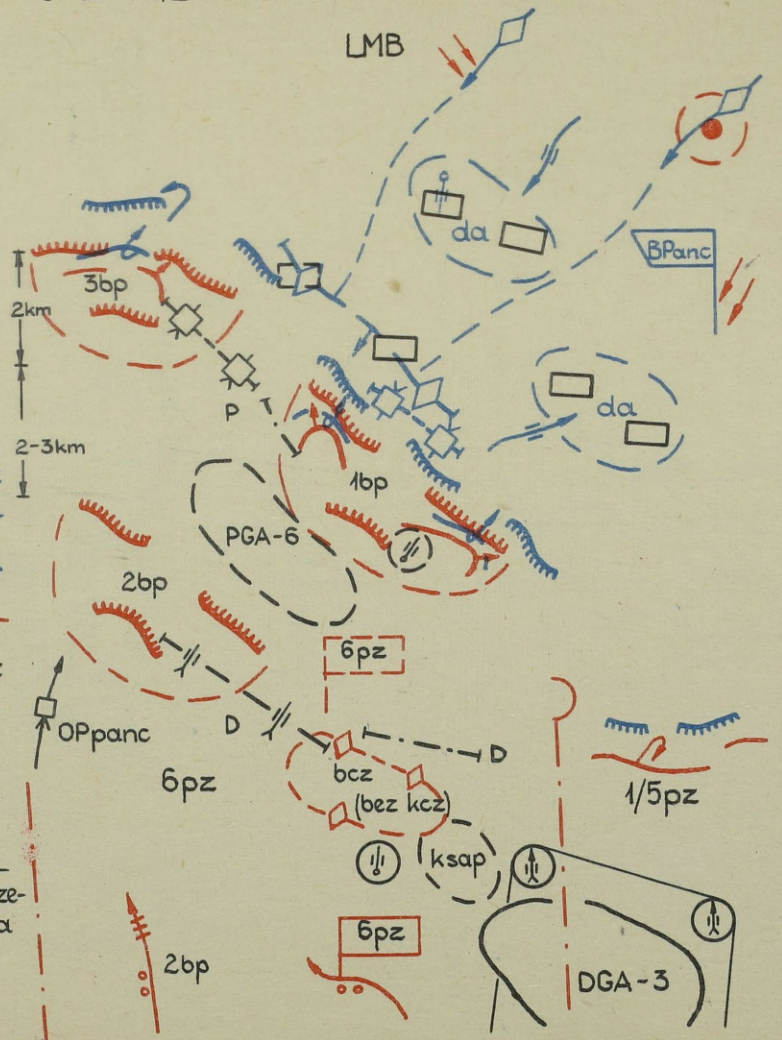

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Dział Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. (m) 01884
Nr inw. 01010

Wyk. 500 egz; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01884/ww

UGRUPOWANIE BOJOWE I ZADANIA PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO PODCZAS NATARCIA NA MIASTO O ZABUDOWIE ZWARTEJ

Załącznik nr 8

[redacted]

Egz. nr. ...

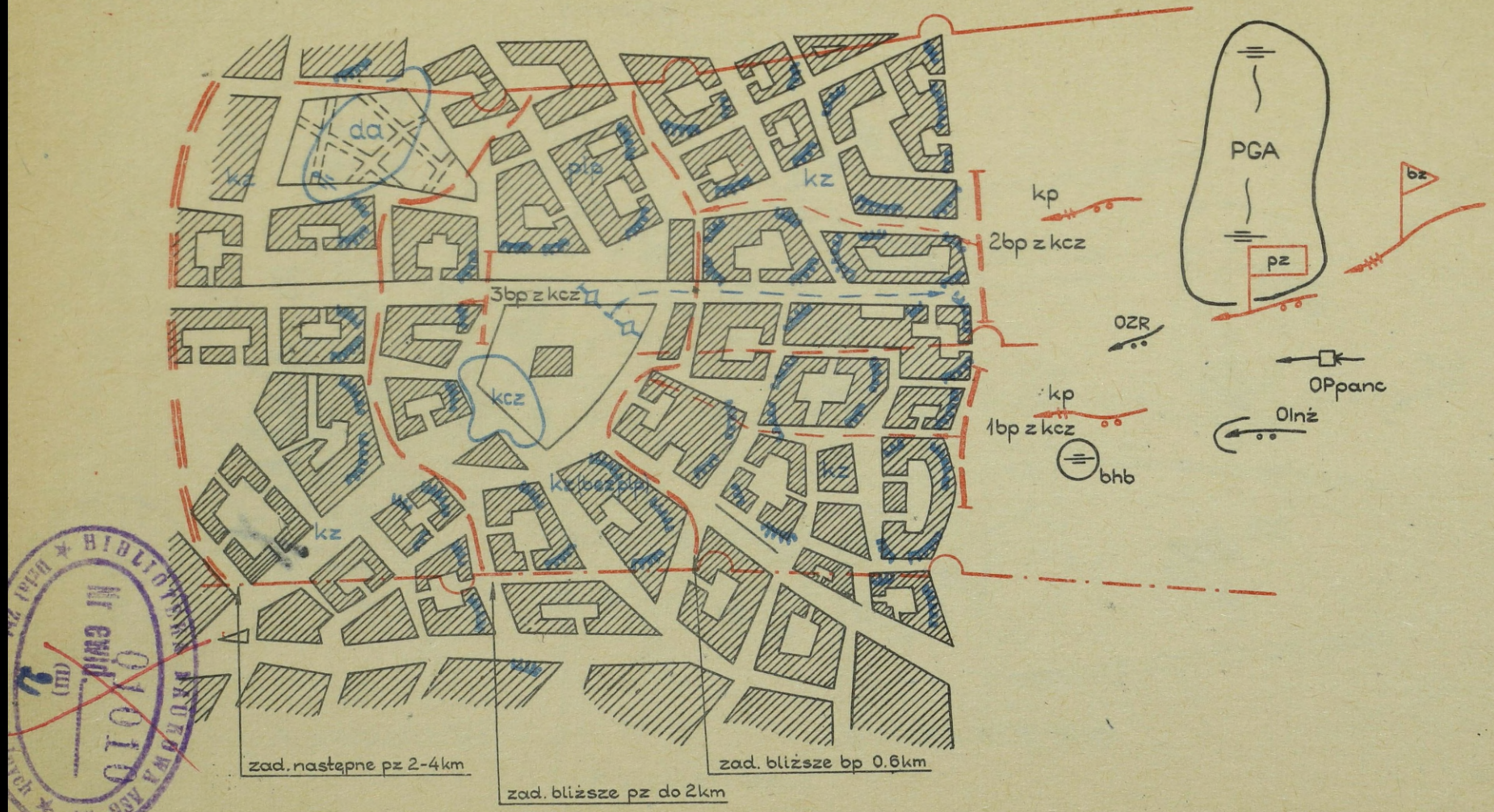

BIBLIOTEKA AGH WP
01010

Wyk. 500 egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01885/ww

-395-

Załącznik nr 9
[redacted]
Egz.nr....

UGRUPOWANIE BOJOWE I ZADANIA PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO PODCZAS NATARCIA NA MIASTO O ZABUDOWIE LUŹNEJ

/WARIANT/

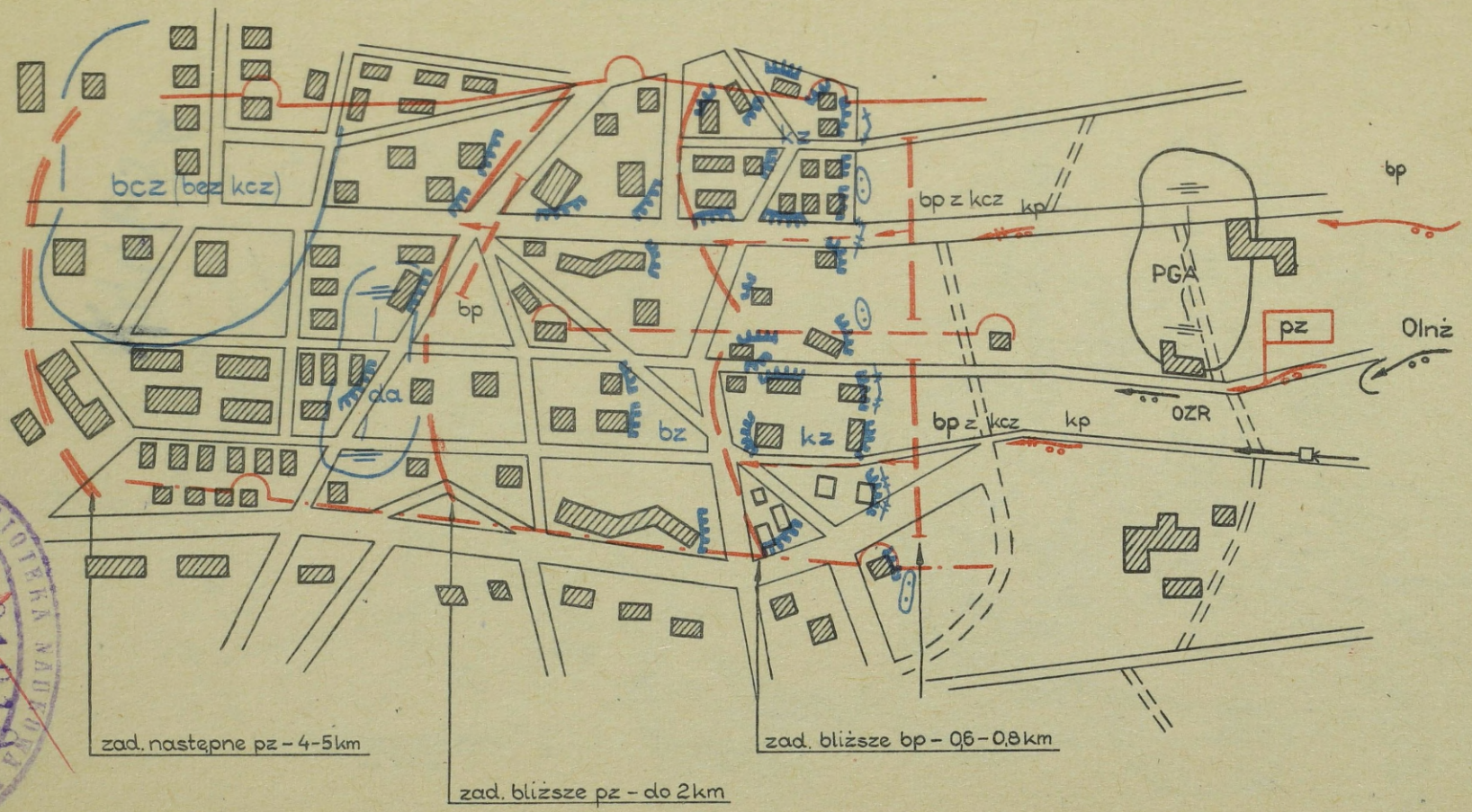

BIBLIOTEKA NAUK. OZS ASG WP Specjalnych
01886/ww

Wyk. 500 egz; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01886/ww

-396-

Załącznik nr 10

[redacted]

Egz.nr. ...

UGRUPOWANIE I ZADANIA PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO W NATARCIU W TERENIE LESISTO - JEZIORNYM

/WARIANT/

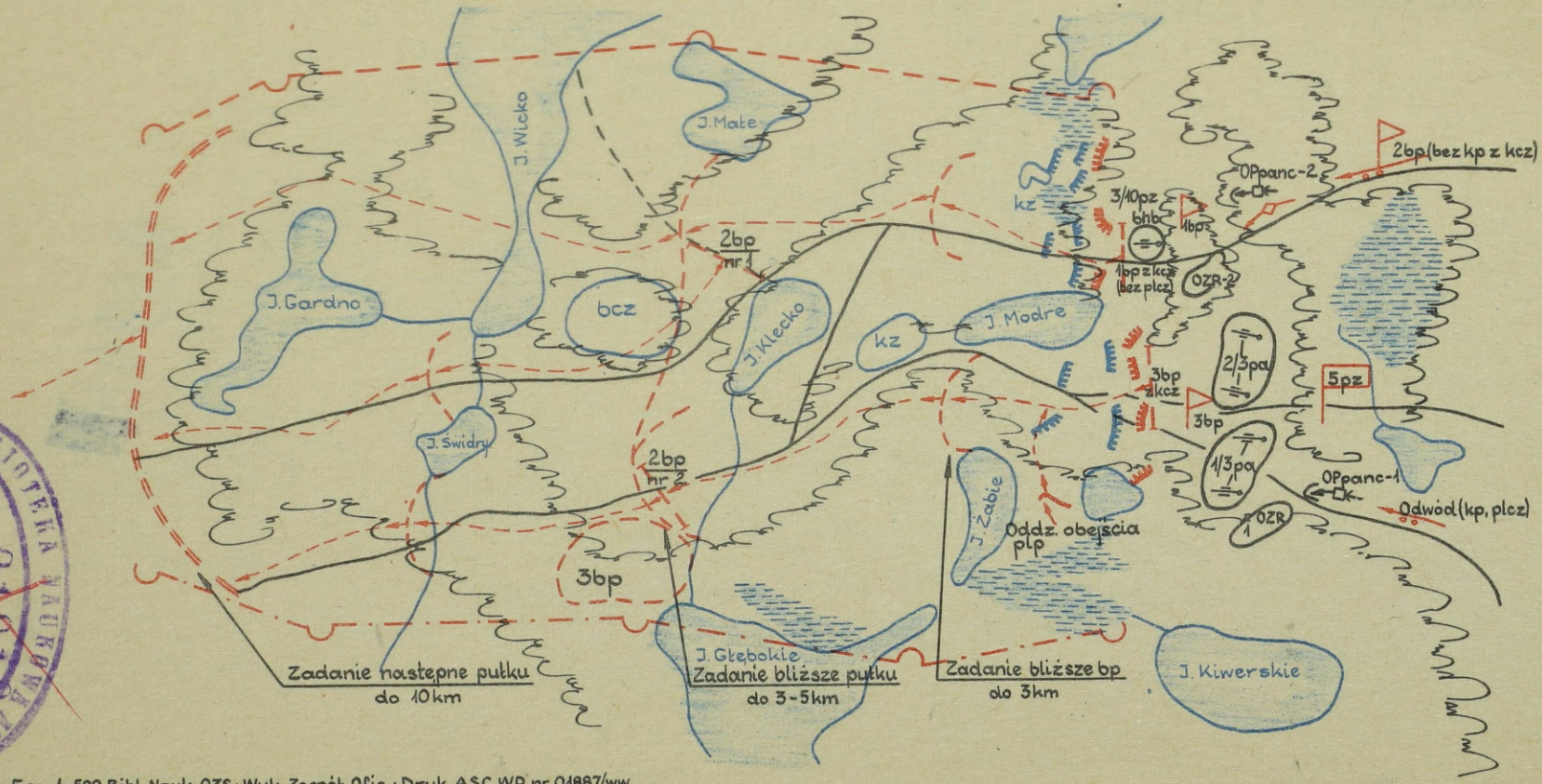

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Wojskowej Akademii Sztabowej
Nr inw. 01010

Wyk. 500 egz; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01887/ww

Załącznik nr 11

[redacted]

Egz. nr. . . .

UGRUPOWANIE I ZADANIA PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO W NATARCIU W GÓRACH

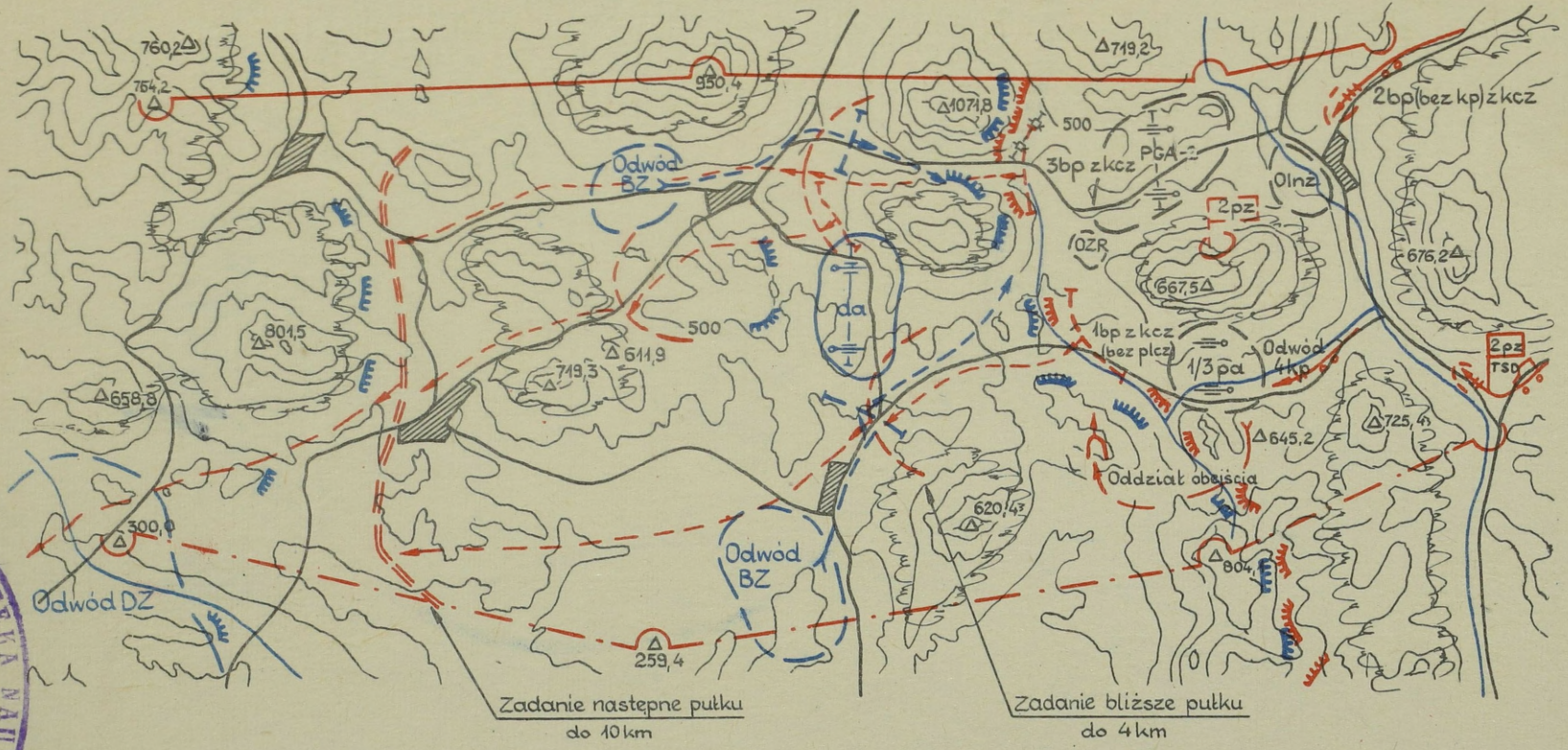

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
01010

Wyk. 500 egz; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01888/ww

Załącznik nr 12

[redacted]

Egz.nr. . . .

DZIAŁANIE ODDZIAŁU OBEJŚCIA W NATARCIU PUŁKU W GÓRACH

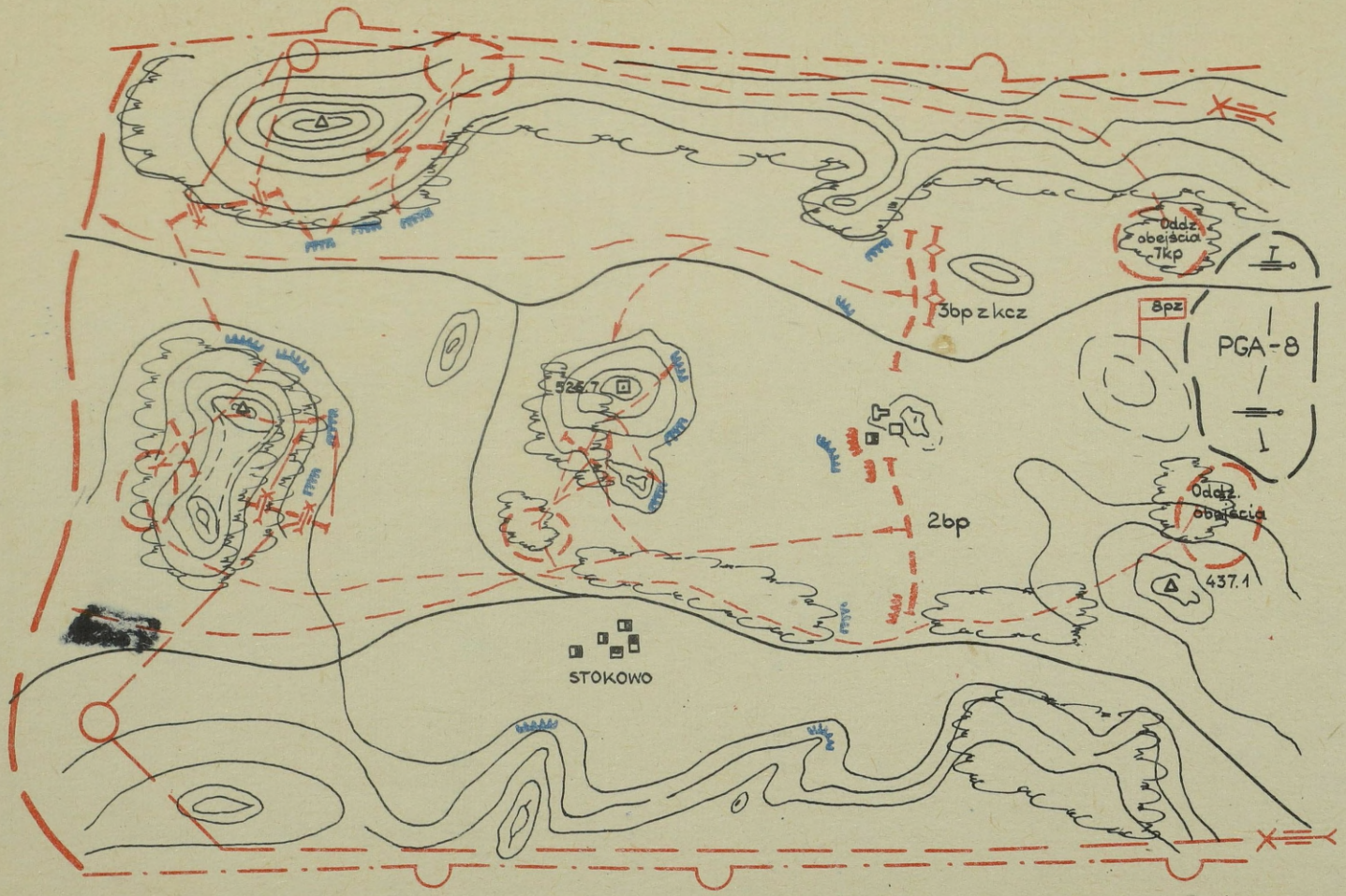

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP Ośrodek Zbiorów Specjalnych
01010 cmd (m)

-398-

Wyk. 500egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01889/ww

Załącznik nr 13

[redacted]

Egz.nr. . . .

OBRONA PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO

/BEZ SYSTEMU OGNIA KTÓRY POKAZANO ODDZIELNIE/

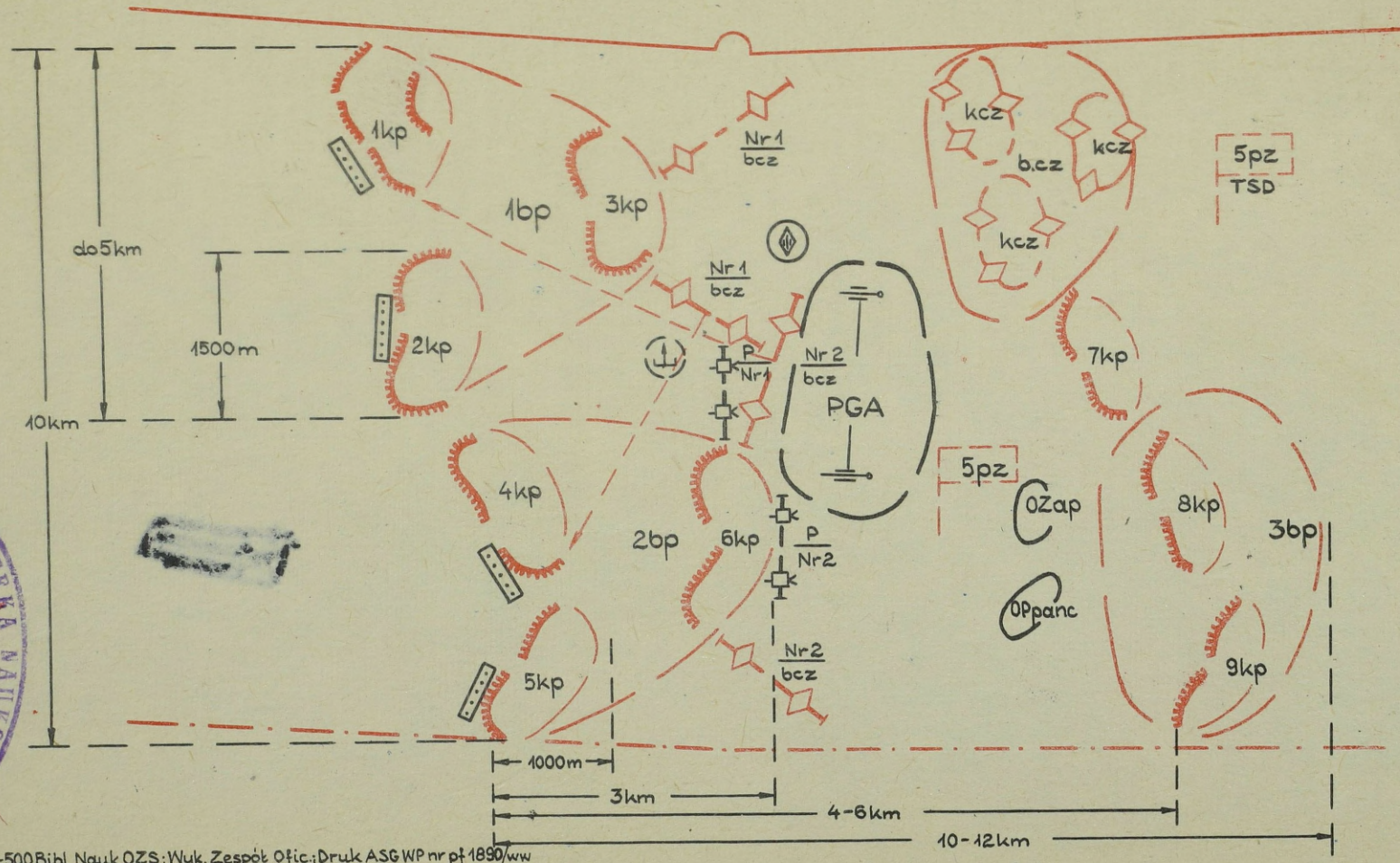

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP Dział Zbiorów Specjalnych (m) Nr ewid. 11010

Wyk. 500 egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr pf 1890/ww

- 400 -

Załącznik nr 14

[redacted]

Egz. nr. . . .

SYSTEM OGNIA PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO W OBRONIE

/WARIANT/

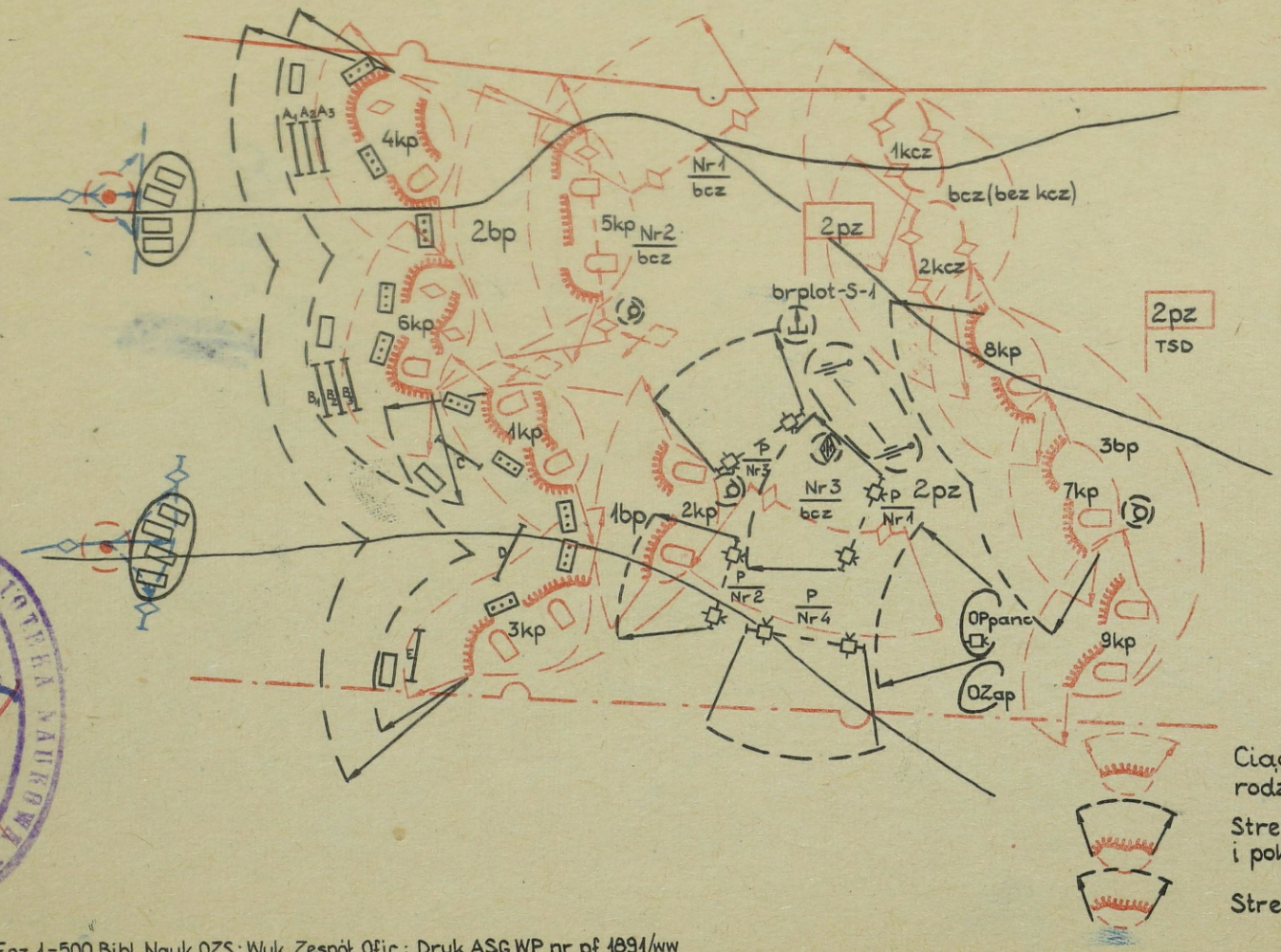

Ciągła strefa ognia wszystkich rodzajów na głębokość 400 m.

Strefa ognia broni maszynowej i pokładowej transporterów na gł. 700 m.

Strefa ognia ppanc

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP Wydział Zbiorów Specjalnych

-401-

Wyk. 500 egz; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk. ASG WP nr pf 1891/ww

Załącznik nr 15

[redacted]

Egz. nr. ...

WYKONANIE KONTRATAKU DRUGIM RZUTEM PUŁKU

/WARIANT/

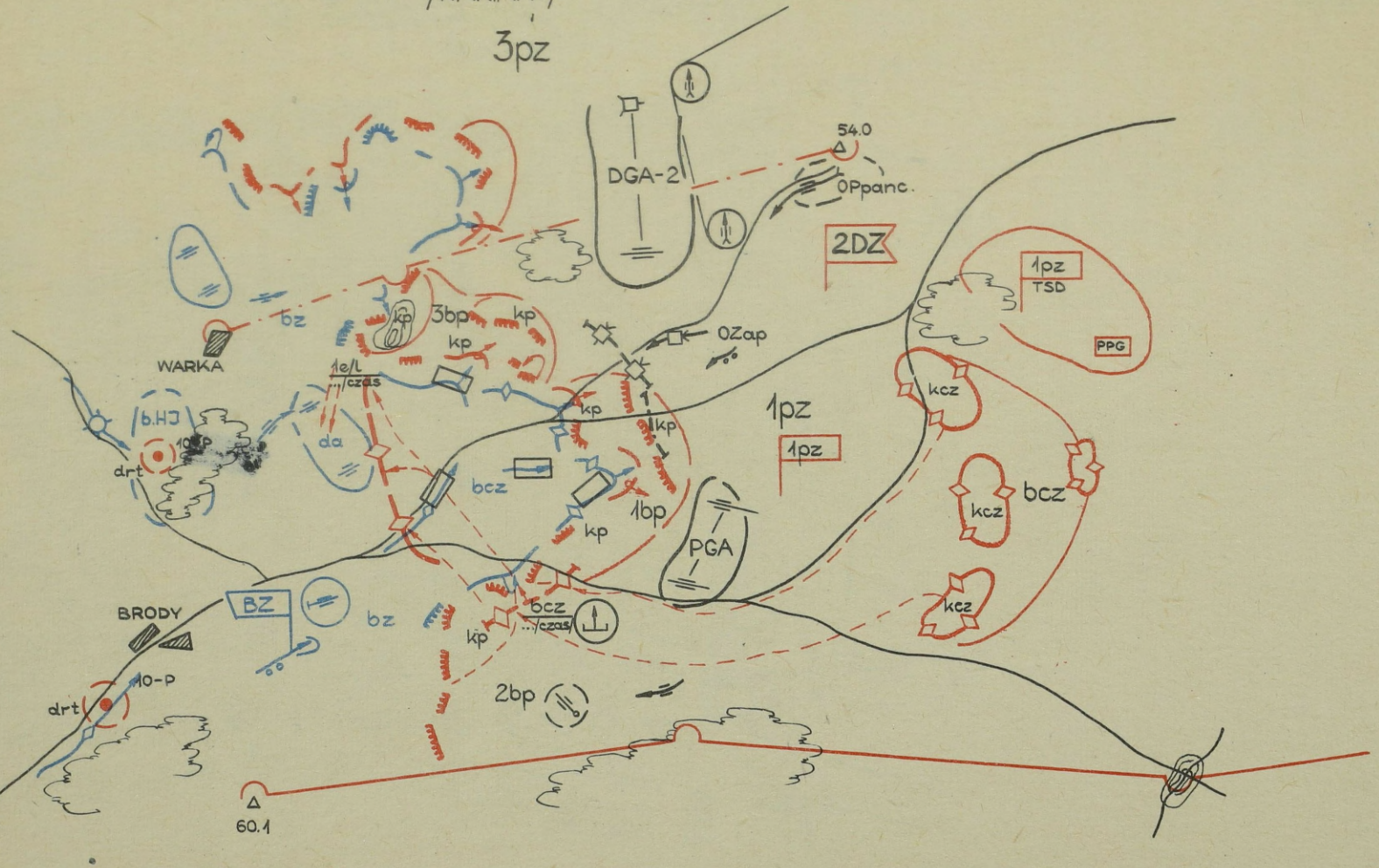

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP ★ Ośrodek Zapasowy
Nr ewid. 01011

Wyk. 500 egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01892/ww

- 204 -

Załącznik nr 16

[redacted]

Egz. nr. ...

OBRONA PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO W MIEŚCIE O ZABUDOWIE ZWARTEJ

/WARIANT/

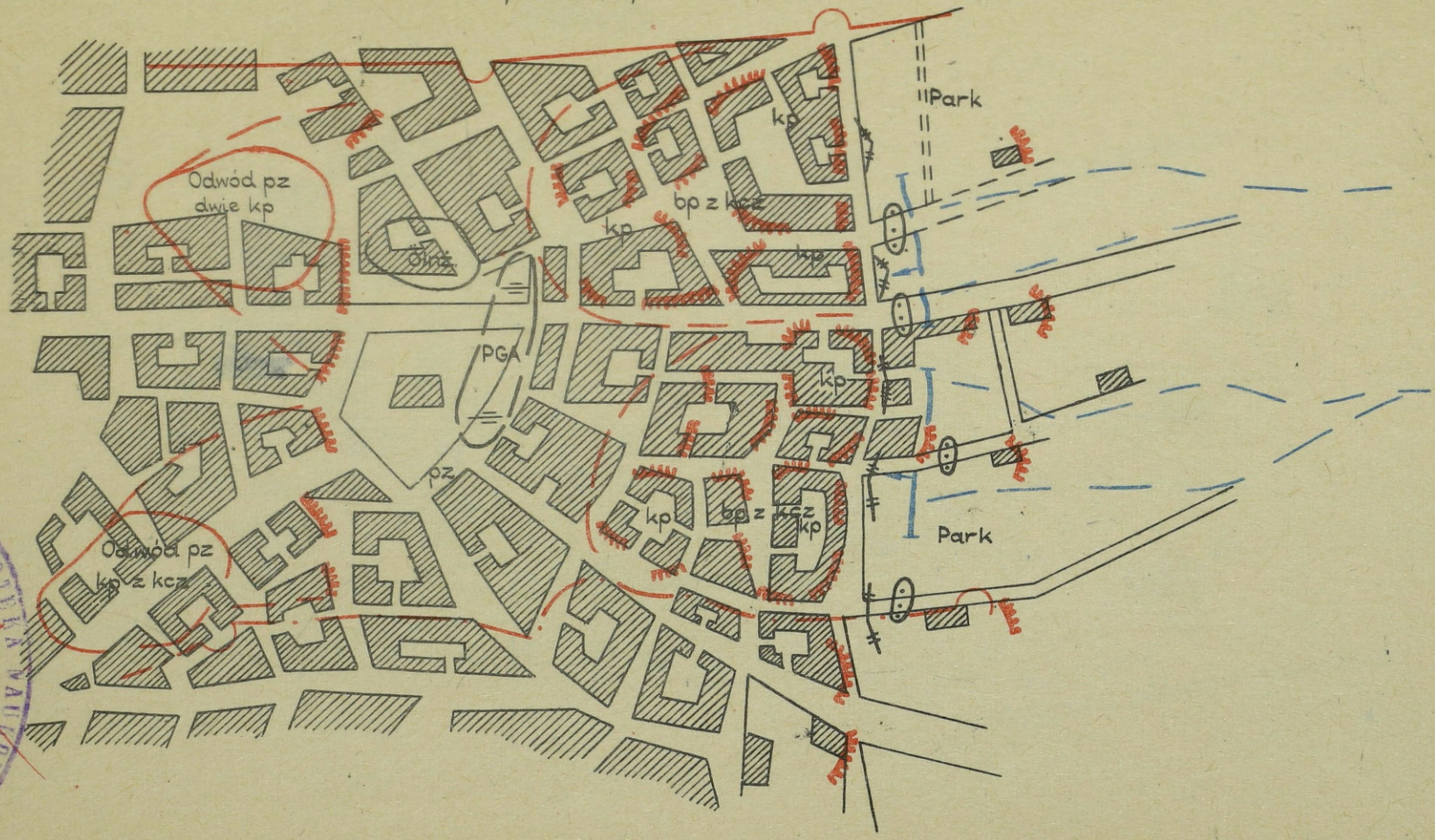

BIBLIOTEKA AKADEMII OBRONY NARODOWEJ
Oddział Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. 0010

-403-

Wyk. 500 egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP · 01893/ww

Załącznik nr 17

[redacted]

Egz.nr. . . .

OBRONA PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO W MIEŚCIE O ZABUDOWIE LUŹNEJ

/WARIANT/

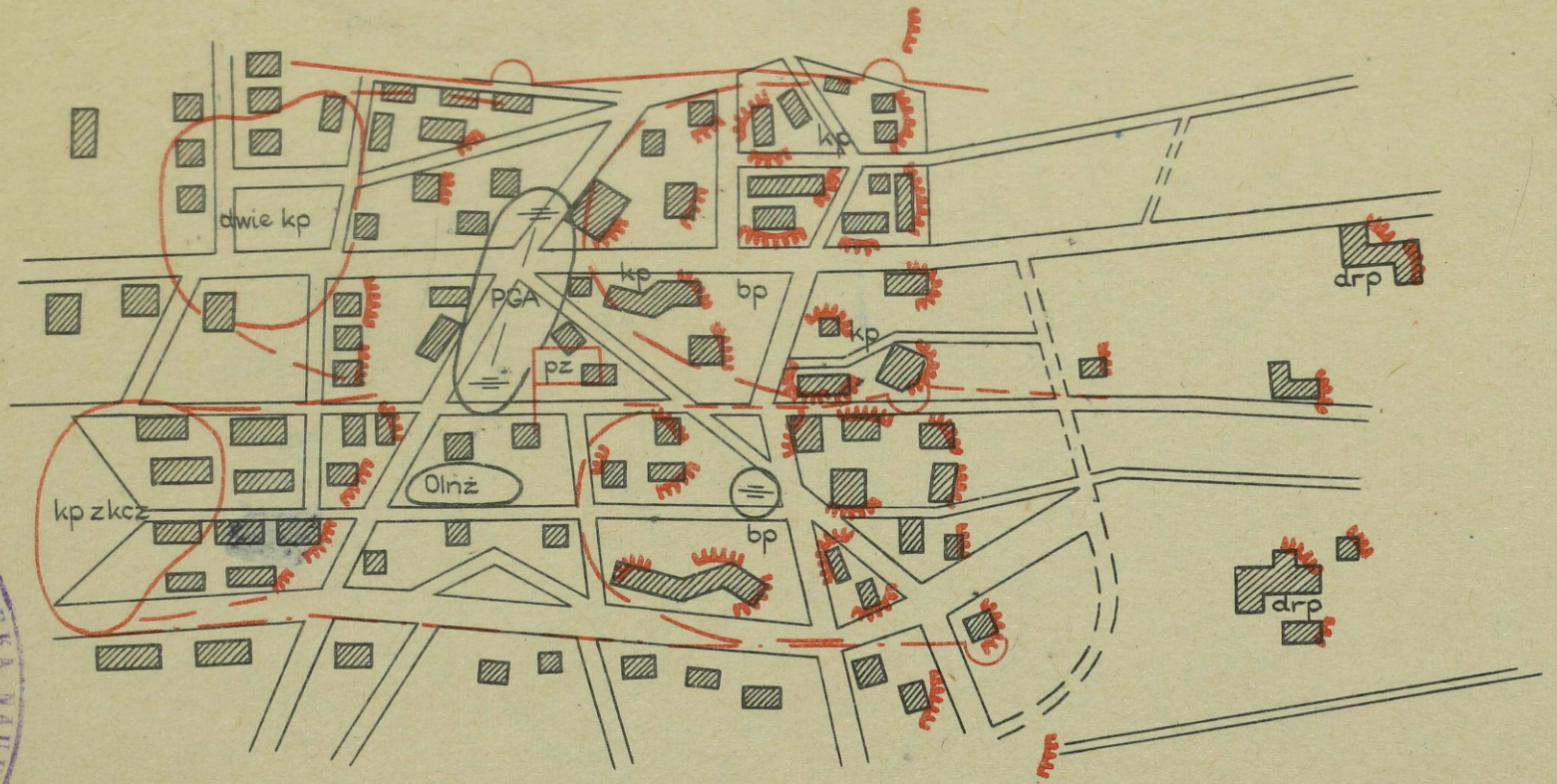

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki
BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Nr 010101

Wyk. 500egz; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr 01894/ww

Załącznik nr 18

[redacted]

Egz.nr. . . .

OBRONA PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO W GÓRACH

/WARIANT/

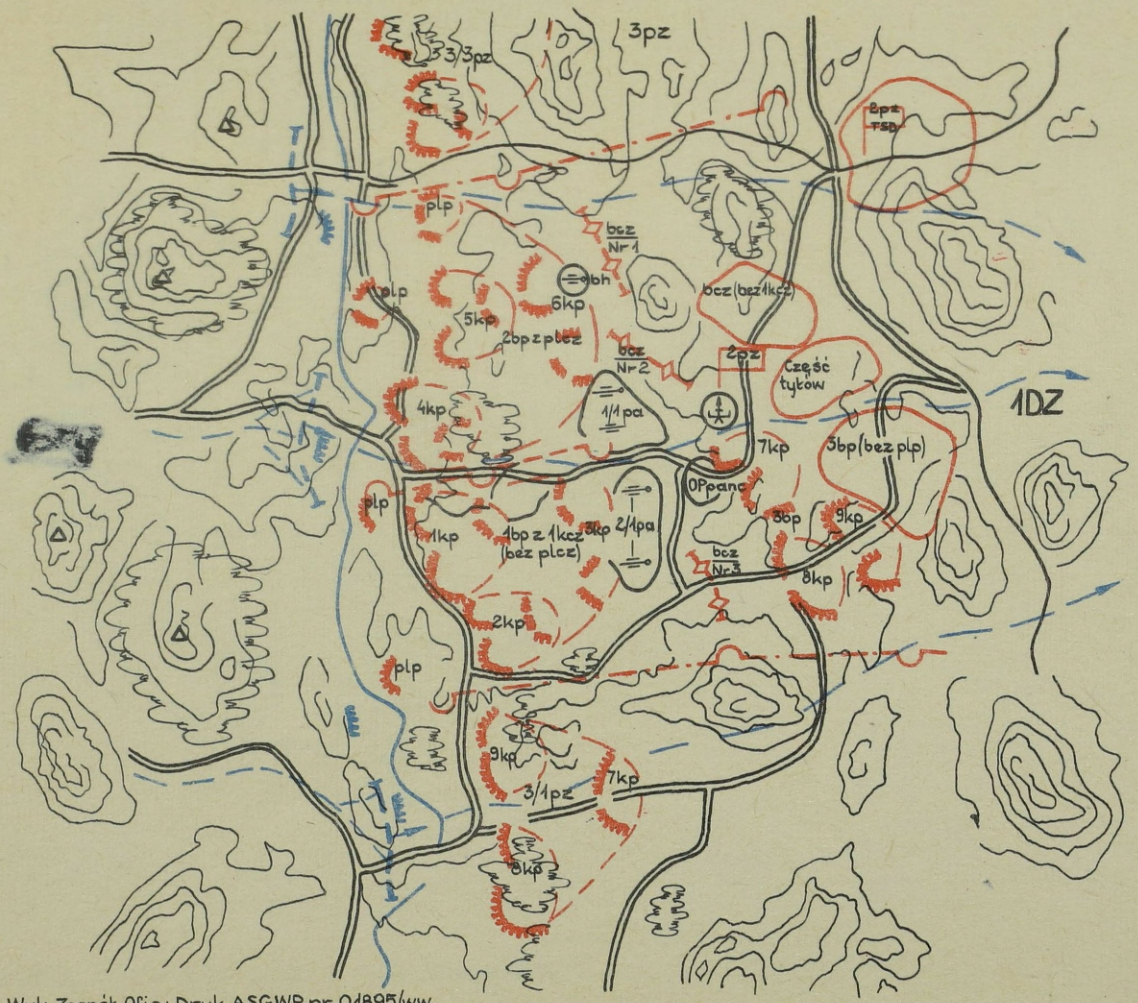

Wyk. 500 egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASGWP nr 01895/ww

BIBLIOTEKA AKADEMII Wojsk. Akademii Specjalnych 01010

-405-

UGRUPOWANIE BOJOWE PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO W WALCE W OKRĄŻENIU

/WARIANT/

Załącznik nr 19

[redacted]

Egz.nr. . . . .

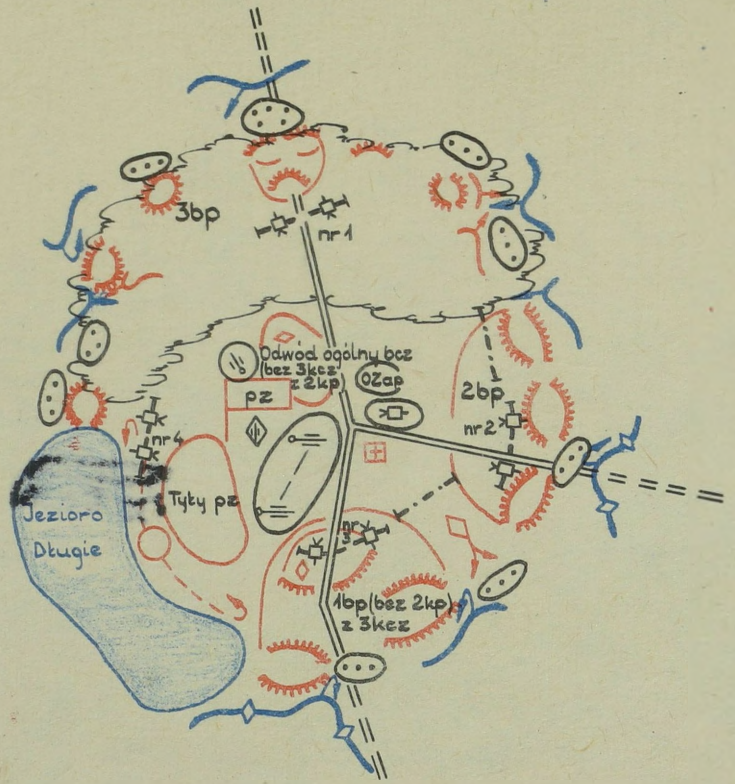

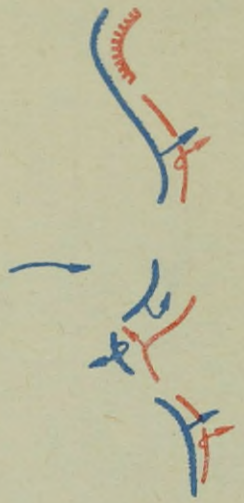

-904-

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASG WP
Dział Zbiorów Specjalnych
Nr 81010

Wyk. w 500 egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS.; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr pf 1898/ww

Załącznik nr 20

[redacted]

Egz.nr. . . .

UGRUPOWANIE BOJOWE PUŁKU ZMECHANIZOWANEGO PODCZAS WYJŚCIA Z OKRĄŻENIA

/WARIANT/

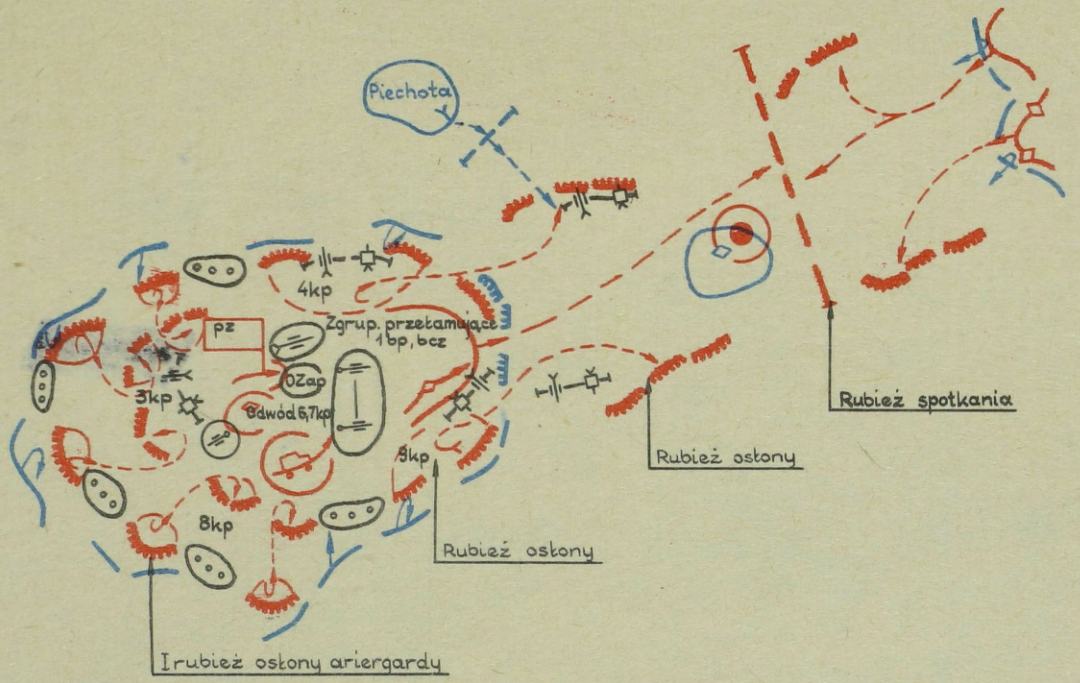

BIBLIOTEKA AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP
1010

Wyk. 500 egz.; Egz. 1-500 Bibl. Nauk. OZS; Wyk. Zespół Ofic.; Druk ASG WP nr pf 1897/ww

44858